

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลัก
วิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา
Rubber plantation management style rice fields and oil palm
plantation of farmers according to Buddhist principle in
Nakhonsithammarat and Songkhla province

โดย

ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

นายประสิทธิ์ รักนุ้ย

นางสาววนิดา เหมือนจันทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761083

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลัก
วิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

Rubber plantation management style rice fields and oil palm
plantation of farmers according to Buddhist principle in
Nakhonsithammarat and Songkhla province

โดย

ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

นายประสิทธิ์ รักนุ้ย

นางสาววนิดา เหมือนจันทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761083

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Rubber plantation management style rice fields and oil palm
plantation of farmers according to Buddhist principle in
Nakhonsithammarat and Songkhla province

By

Dr. Peerasil Bunthong

Mr. Prasit Raknuay

Miss Wanida Mueanjan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon SiThammarat Campas

B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761083

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา
ผู้วิจัย:	ดร.พีระศิลป์ บุญทอง นายประสิทธิ์ รักนุ้ย นางสาววนิดา เหมือนจันทร์
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๑/๒๐๑๘
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ๒) เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ๓) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์มเข้าด้วยกัน จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำองค์กรจากภาครัฐและภาคส่วนเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนาชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด คือจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลาจำนวน ๑๖ คน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๘ คน จังหวัดสงขลา จำนวน ๘ คน รวมประชากร ทั้งหมด ๑๖ คน จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

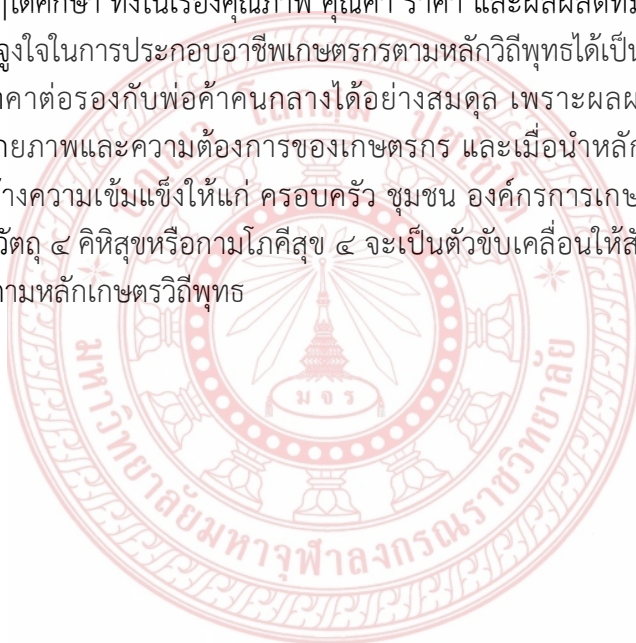
ผลการวิจัย พบว่า

๑) ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรอำเภอรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อประสบปัญหาในการทำการเกษตรมีผลกระทบต่อกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกร ฉะนั้นต้องมีมาตรการและวิธีการป้องกันผลผลิต ให้มีคุณภาพ สู่การสร้างมูลค่าสร้างราคาด้วยผลผลิตที่มีคุณภาพ มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมืออย่างดีที่จะเป็นแนวปฏิบัตินำเกษตรกรจะต้องมีสติและใช้ปัญญาในการจัดการ การเป็นเกษตรวิถีพุทธควรที่จะต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ให้ถูกกาลถูกเวลา มีความเหมาะสม เมื่อเกษตรกรเป็นผู้ลงทุนจึงไม่ควรประมาทในการประกอบอาชีพ ต้องวิเคราะห์ วิจัยโดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการประกอบอาชีพ ความสามัคคีหลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดพลังเข้มแข็งในพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัยในอาชีพเกษตรกร ชาวสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน

๒) พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า ตามปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะให้วิถีชีวิตของประชาชน ทั้งระดับครอบครัวชุมชนและระดับชาติ เดินไปตามทางสายกลาง และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ ทั้งการไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการศึกษาเกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็งตลอดไป

๓) รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า สามารถตอบโจทย์ให้เกษตรกรรายอื่นได้ โดยมีโล่รางวัลประกาศนียบัตรเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติแก่ชุมชนวิถีชีวิตวิถีเกษตรทั้ง ๑๖ กลุ่ม/คน/ชุมชน ในด้านการบริหารจัดการเป็นนารวมแปลงใหญ่สามารถเป็นต้นแบบ ให้กลุ่ม/ชุมชนอื่น ๆ ได้ศึกษา ทั้งในเรื่องคุณภาพ คุณค่า ราคา และผลผลิตที่มีคุณภาพส่งผลต่อสุขภาพ ใจที่ดียิ่ง มีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธได้เป็นอย่างดี เกษตรกรมีโอกาสสร้างค่าสร้างราคาต่อตรงกับพ่อค้าคนกลางได้อย่างสมดุล เพราะผลผลิตมีคุณภาพดีเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของเกษตรกร และเมื่อนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาเชื่อมโยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ครอบครัว ชุมชน องค์กรการเกษตร เช่น หลักอิทธิบาท ๔ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ คิหิสุขหรือกามโกคิสุข ๔ จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนตามหลักเกษตรวิถีพุทธ

Research title: Rubber plantation management style rice fields and oil palm plantation of farmers according to Buddhist principle in Nakhonsithammarat and Songkhla province

Researchers: Dr.Peerasil Bunthong Mr. Prasit Raknuui
Miss Wanida Mueanjan

Organization: MahachulalongKornrajavidyalaya University
Nakhon Si Thammarat.Campus

Fiscal Year: 2561/2018

Funding: MahachulalongKornrajavidyalaya

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the impact of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm, 2) to develop the management of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm, 3) to analyze the pattern of farmers management in making rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model. This research is a qualitative research that links opinions and farmers management development, in making rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model together. The sample consisted of the 16 leaders from the public and private sectors who are involved with the farmer group, in making rubber plantation, rice fields and oil palm in the southern region, concerned with 2 provinces, Nakhon Si Thammarat and Songkhla Province equally by the way of the in-depth interview and the Purpose Sampling.

The research found that

1) the impact of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that the farmers in Rattaphum and Khuaniang District in Songkhla and the farmers in Chian Yai and Hua-sai District in Nakhon Si Thammarat faced problems in farming that should be affecting to the farmers' agricultural activities. Therefore, there must be measures and methods to protect the product quality, which will lead to creating value and creating prices with quality products and using the principles of Buddhism as a good tool that will be the practice of farmers in having to be conscious and using intelligence in management. Being the farmers in a Buddhist way should be applied to the principles in daily life in right time and appropriately. The

farmer is an investor, therefore, should not be negligent in the occupation and must analyze by adhering to the principles of middle path of occupation. The unity is an important principle in coexistence in the community and makes the community strong in the development of stability, prosperity, sustainability and safety in the farmer's career: rubber plantations, rice fields and oil palm.

2) to develop the management of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that According to the Sufficiency Economy Philosophy from the Royal Highness of His Majesty King Bhumibol Adulyadej Borommanat Bophit given the way of life of people at the family, community and national level will be followed along the middle path and the Buddhist way of agriculture applied to be used both non-self-harming and not hurting others, diligent, not lazy, having good immunity and knowing how to use property to benefit both yourself and others Including the study of the prototype farmers and the use of technology and innovation will be a guideline to develop and to support for farmers in stability and strength forever.

3) Farm management model for rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla Smart Farm Of farmers according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that they can answer to other farmers, with awards and certificates as a tool to honor the community in the way of life and the way of agriculture, including 16 groups / people / communities in the management of large fields which can be a model for other groups / communities to study in terms of quality, value, price and quality products affecting good physical and mental health and motivation for the occupation of farmers according to Buddhist principles as well. Farmers have an opportunity to create value and negotiate with middlemen reasonably because the quality is good in accordance with the potential and needs of farmers. And then applying Buddhist principles to strengthen family, community, agricultural organizations such as Iddhipada 4 (basis for success), Sangahavatthu 4 (bases of social solidarity), Khihisuk 4 (house-life happiness) and which will drive the society to change towards sustainability according to the Buddhist way of agriculture

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ จากพระเดชพระคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต,ดร. นายบดีนภัทร์ สายบุตรผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระมหาชุตีภัก อภินนโทและผู้ทรงคุณวุฒิที่ประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำชี้แนวทางดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณมายังผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน และเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุก ๆ ท่านที่ได้เสียสละเวลาอันล้ำค่าตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งทางด้านภาษา เนื้อหาสาระ ระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย และแก้ไขข้อมูลที่บกพร่องให้สมบูรณ์และสำเร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณพระครูโสภณคุณาทร ประธานศูนย์วิจัยและพัฒนามูลนิธิพระครูโสภณคุณาทร อดีตหัวหน้าฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการสงขลา และเจ้าอาวาสวัดคลองเปล อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาที่อำนวยความสะดวกสนับสนุนในเชิงวิชาการงานเขียนตลอดถึง ขอขอบพระคุณนางนุสร รุ่งพรหม เกษตรกรแผนใหม่ นายเอกชัย ชันทอง ผู้นำด้านการเกษตร นายอภินันท์ หมัดหลี ผู้นำเกษตรกรตำบล ๔ และนางบันดดา พรหมเทศ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา นายอาวุธ ธรรมวโร เกษตรอำเภอควนเนียง นายวิชาญ สุวรรณชาติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๑ นายทวี ขุนศรี เกษตรกรตำบลควนโสและนายประสิทธิ์ โมรารองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลึก อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา นายสาคร ทองปาน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๖ ตำบลไสหมากและประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลไสหมาก นายไสว รัตนถาวร อดีตผู้ใหญ่บ้านและประธานนาแปลงใหญ่ หมู่ ๙ ตำบลไสหมาก นายปรีดา ทองเดช ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๙ ตำบลไสหมากและนายวิชาญ แก้วปาน ผู้นำด้านการเกษตร อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช นายจำเนียร พรหมเรือง ประชาชนชาวบ้านในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบประจำปี ๒๕๕๕ ด้านปลูกข้าวอินทรีย์ชีวภาพ นางณัฐมณ ท้าวสายประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าวแปลงใหญ่บ้านอ่าวปอ นายจำรัส คงนุ้ย ประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าวแปลงใหญ่บ้านแหลมและนายวารินทร์ เจริญสุข ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้โอกาสได้เข้าทำการเก็บข้อมูลใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ นี้จนผลงานการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช ที่ให้โอกาสและอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวก ให้การสนับสนุนสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้จนผลงานการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และมูลนิธิพระครูโสภณคุณาทร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาและผู้มีพระคุณ บิดา มารดา พระอุปัชฌาย์ ครู อาจารย์ ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย โดยเฉพาะการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในการพัฒนาด้านการเกษตร ต่อไป

ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

นายประสิทธิ์ รักนุ้ย

นางสาววนิดา เหมือนจันทร์

๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๑๓
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๑๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๑๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๔
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๑๕
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๖
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๗
๒.๑ แนวคิดการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่.....	๑๗
๒.๒ แนวคิดกระบวนการเกษตรวิถีพุทธ.....	๒๖
๒.๓ แนวคิดรูปแบบการจัดการแบบสมาร์ตฟาร์ม.....	๓๗
๒.๔ ทฤษฎีแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสาน.....	๔๙
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๕
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย.....	๖๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๐
๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๖๑
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๖๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๕
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๖๕
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๗
๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	๖๘
๔.๒ องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย.....	๑๐๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	๑๐๙

๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๐๙
๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ.....	๑๐๙
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๑๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๑๘
บรรณานุกรม.....	๑๑๙
บุคลากร.....	๑๒๔
ภาคผนวก.....	๑๒๖
ภาคผนวก ก บทความวิจัย.....	๑๒๖
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๔๓
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรม.....	๑๔๕
ภาคผนวก ง เครื่องมือในการวิจัย.....	๑๕๐
ภาคผนวก จ รูปภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย.....	๑๖๑
ภาคผนวก ฉ แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๑๖๗
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๗๒

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางกลุ่มชุมชนและกลุ่มบุคคล.....	๖๑
ตารางเปรียบเทียบผลผลิตข้าวสัจหทัยดพัทลุง.....	๗๕

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย

สภาพปัญหาการทำเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ซึ่งในอดีตได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของภาคใต้ แต่ปัจจุบันได้ประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะปัญหาในเรื่องรายได้ของเกษตรกรที่ค่อนข้างต่ำไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงเป็นสาเหตุให้การพัฒนาในพื้นที่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ดำเนินการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี มีทางเลือกในการผลิตพืชที่เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ เพิ่มความมั่นคง ยั่งยืนและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร เพื่อลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม สร้างความยั่งยืนในกระบวนการพัฒนาอาชีพเกษตรกร เป็นการพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ เป็นการขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร^๑

พบว่านาข้าวหดหายไปกว่า ๓ แสนกว่าไร่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๓ และ ๒๕๔๖-๒๕๔๗ ดังนี้ จังหวัดนครศรีธรรมราช ๑๗๒,๙๓๖ ไร่ พัทลุง ๑๐๔,๓๒๘ ไร่ สงขลา ๕๗,๖๐๕ ไร่ อนาคตชาวบ้านอาจต้องซื้อข้าวสารราคาแพงและชาวบ้านขาดความมั่นคงทางด้านอาหาร ปกติแล้วปริมาณผลผลิตข้าวในภาคใต้อาจไม่เพียงพอต่อการบริโภคอยู่แล้วทางภาคใต้ผลผลิตของข้าวได้เพียงปีละ ๑ ล้านตัน (ข้าวเปลือก) ในขณะที่ความต้องการบริโภคอยู่ที่ประมาณ ๑.๗ ล้านตันต่อปี จึงต้องสั่งซื้อข้าวมาจากแหล่งอื่น ๐.๗ ล้านตัน หากพื้นที่นาลดลงไปเรื่อย ๆ ทุกปี จะมีผลต่อความต้องการซื้อข้าวมาจากภาคอื่นเพิ่มมากขึ้น จะต้องทำให้ภาคใต้ต้องเสียดุลการค้าเพิ่มมากขึ้นและผู้ที่ได้ผลกระทบโดยตรงคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จากเดิมที่ปลูกข้าวบริโภคเอง โดยไม่ต้องซื้อข้าว คราวนี้ต้องซื้อข้าวมาบริโภค ทำให้มีรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้น จะกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ที่จะต้องซื้อข้าวมาบริโภคในราคาที่สูงขึ้นด้วยอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้^๒

นอกจากนี้ พบว่า การปลูกยางพาราในทุ่งนาเสียทั้งเวลาและนาข้าว ปลูกไปห้าปีเจ็ดปียางก็ไม่เจริญเติบโตแคระแกร็นต้นเท่าเดิม ระยะแรกดูเหมือนจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เส้นรอบวงลำต้นไม่เป็นที่น่าพอใจเมื่อเปรียบเทียบกับที่ปลูกบนเนินเขาบนเนินควนที่พร้อมจะกรีดยางหรือกรีดยางไปแล้ว^๓

^๑พัฒนาคุณภาพชีวิตชายแดนใต้ด้วยเกษตรกรรม, www.doa.go.th/pibai/n๑๖/v_๑๐-nov/rai.html สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑

^๒ สุพจน์ แสงประทุม, ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขต๔ สงขลา, www.previously.dole.go.th/sendpicture/uplofile/tale๒๕๔๙/wdoae๑๕๗๒๕๐.pdf, สืบค้นเมื่อ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๓ สมพร ช่วยอารีย์, บทความปลูกยางในทุ่งนาเสียทั้งเวลาและนาข้าว. <https://www.Gotoknow.org/posts/๘๐๔๙๓>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ปัญหาของเกษตรกรเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยมาแต่อดีต โดยเฉพาะตั้งแต่เกษตรกรเริ่มทำการผลิตเพื่อการขายเป็นต้นมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ต่อมาปัญหาเริ่มทวีความรุนแรงและซับซ้อนยิ่งขึ้น หลังจากรัฐบาลดำเนินนโยบายพัฒนาการเกษตรด้วยแนวทางเกษตรแผนใหม่ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เขื่อน สนับสนุนการผลิตจำพวกเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การจัดสรรสินเชื่อการเกษตร เป็นต้น แต่ชาวนา ชาวสวนก็ยังยากจน มีหนี้สิน รัฐบาลได้แก้ปัญหาในด้านราคาจึงไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่ได้ตกแก่เกษตรกร นอกจากนี้ภาครัฐยังมีมาตรการในเรื่องค่าธรรมเนียมการส่งออกข้าว เป็นตัวกตราคาข้าวเปลือกภายในประเทศมากกว่าจะช่วยยกระดับราคาเกษตรกรจึงยังประสบปัญหาเช่นเดิม

นอกจากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้ว ในประเด็นที่ควรพิจารณาปัญหาเกษตรกรของประเทศไทยนั้น ปัญหาด้านสิทธิก็มีความสำคัญ เพราะภายใต้การขยายตัวของเกษตรแผนใหม่ เกษตรกรจะถูกละเมิดสิทธิในหลายลักษณะ เช่น สิทธิในที่ทำกิน สิทธิในการกำหนดระบบการผลิต โดยเฉพาะสิทธิในการเรียนรู้และพัฒนาาระบบการเกษตรที่เหมาะสม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา สังคมและวัฒนธรรม

กระบวนการละเมิดสิทธิเกษตรกรในประเทศไทยเกิดได้หลายลักษณะ ประการแรก คือ การละเมิดสิทธิในการเรียนรู้และพัฒนาาระบบการผลิต เพราะการส่งเสริมเกษตรแผนใหม่ละเลยหรือไม่ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นว่าไม่เป็นวิทยาศาสตร์และไม่มีประสิทธิภาพ เกษตรแผนใหม่จะอาศัยความรู้และเทคโนโลยีจากภายนอกอย่างเบ็ดเสร็จ เจ้าหน้าที่มักให้ข้อมูลเฉพาะด้านกำไรเพียงด้านเดียว แต่ไม่ให้ข้อมูลด้านปัญหาและผลกระทบ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐไม่สนับสนุนการคิดค้นเทคนิควิธีการทำเกษตรใหม่ๆของเกษตรกร และยังเปิดโอกาสให้บริษัทข้ามชาติละเมิดและฉกฉวยภูมิปัญญาท้องถิ่น จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

ประการที่สอง การละเมิดสิทธิในการกำหนดระบบการผลิต เพราะระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์จะเป็นหลักวิชาการหรือหลักวิทยาศาสตร์ เป็นการจัดการเชิงเดี่ยว และใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกอย่างเข้มข้น เกษตรกรสูญเสียโอกาสในการกำหนดระบบการผลิตอย่างสิ้นเชิง บริษัทจะควบคุมการผลิตทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ปัจจัยการผลิต การผลิต การแปรรูป รวมทั้งการตลาด เกษตรกรเป็นเพียงแรงงานรับจ้างหรือผู้ดูแลฟาร์ม เท่านั้น

ประการที่สาม คือ การละเมิดสิทธิในการใช้ประโยชน์และเข้าถึงทรัพยากรสาธารณะ เมื่อภาครัฐประกาศเขตต่างๆทับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของเกษตรกร ไม่ว่าจะเขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวน เขตปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ฯลฯ เกษตรกรและชุมชนจึงกลายเป็นผู้บุกรุก ทั้งๆที่อาศัยอยู่มานานตั้งแต่บรรพบุรุษ นอกจากนี้นโยบายส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมของภาครัฐก็เป็นการละเมิดสิทธิเนื่องจากนำที่ดินการเกษตรไปใช้ในการอุตสาหกรรม เกิดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม บริษัทข้ามชาติก็มีส่วนละเมิดโดยอาศัยกลไกสถาบันวิจัยนานาชาติ มาดำเนินการวิจัยร่วมกับนักวิชาการ^๕

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเกษตรกรไทยได้รับสมญานามว่าเป็นกระดุกสันหลังของชาติ ได้ฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่เกิดจากตัวบุคคลเองและเกิดจากภาครัฐที่กำหนดโดย

^๕ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล, กรุงเทพมหานคร: วิชาการพิมพ์, หน้า ๑๖๓-๑๗๑.

นโยบาย เป็นเรื่องที่น่าขบคิดจน ณ ปัจจุบันวิกฤติเศรษฐกิจได้ลุกลามไปทั่วโลกไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทย เกษตรกรได้รับผลกระทบอย่างสูง จนปรับตัวแทบไม่ทัน ปัญหาจึงเกิดตามมาอย่างมากมาย แต่เป็นความโชคดีของประชาชนคนไทยที่เกิดมาได้พระบารมีของรัชกาลที่ ๙ พระองค์ทรงเอาใจใส่ในความทุกข์ยากของประชาราษฎร์และทรงพระราชทานแนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ไข ปัญหาได้ทันทั่วทั้ง ภาคเกษตรยังคงมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้แล้ว คนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีอาชีพทำการเกษตร และผลการพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมา พบว่ารายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรโดยรวมดีขึ้น แม้แต่ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมาภาคการเกษตรได้รับผลกระทบน้อยกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายหลายด้าน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรในแนวทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบ้างแล้ว

อย่างไรก็ตาม ยังมีความแตกต่างของรายได้จากคนในภาคการเกษตรและภาคการผลิตอื่นมาก ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ การรวมตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบทวิภาคีและพหุภาคี ได้ส่งผลกระทบที่สำคัญต่อภาคการเกษตรและเกษตรกรของไทย ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวรับสถานการณ์โดยเฉพาะเกษตรกร

รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันของเกษตรกร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ยกร่างแผนพัฒนาการเกษตร เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงานของภาคเกษตร ซึ่งเน้นนโยบายให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเกษตรกรรายย่อย หรือเกษตรกรที่มีที่ดินทำกินน้อยจะส่งเสริมการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ผลิตเพื่อเป็นฐานให้พึ่งเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรขนาดกลางหรือเกษตรกรก้าวหน้า ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายดำเนินการร่วมพลังช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ ให้มีความสำคัญกับการผลิตจากองค์ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ที่ผสมผสานกับเทคโนโลยีพื้นฐานและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อน สำหรับเกษตรกรรายใหญ่ หรือเกษตรกรพาณิชย์ เน้นการอำนวยความสะดวกทางการค้าและพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค โดยมี วิทยุทัศน์ ดูแลเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่พอเพียง และผาสุก

พันธกิจ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกครัวเรือน พัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความผาสุก โดยมีดัชนีชี้วัดความผาสุกของเกษตรกร ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ

เป้าหมาย

- (๑) ครัวเรือนเกษตรยากจนลดลงเหลือร้อยละ ๔ ในปี ๒๕๕๔
- (๒) ครัวเรือนเกษตรไม่ต่ำกว่า ๑ ใน ๔ ทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียง
- (๓) สนับสนุนให้ครัวเรือนเกษตรลดการใช้สารเคมีในฟาร์ม
- (๔) อัตราการเติบโตของสาขาเกษตรเฉลี่ยร้อยละ ๓ ต่อปี
- (๕) ฟาร์ม / โรงงานที่ผลิตสินค้าเกษตรและอาหารมีมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่

๑. การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร
๒. พัฒนาสินค้าเกษตร
๓. บริหารจัดการทรัพยากรเกษตร
๔. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของเกษตรกร เป็นปัญหาสำคัญยิ่งในปัจจุบัน และการประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยเฉพาะในเขตที่ใช้น้ำฝนทำนาเป็นหลัก เกษตรกรจะมีความเสี่ยงสูงเป็นเหตุให้ผลผลิตข้าวอยู่ในระดับต่ำไม่เพียงพอต่อการบริโภค ด้วยพระอัจฉริยะในการแก้ปัญหา จึงได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” ให้ดำเนินการในพื้นที่ทำกินที่มีขนาดเล็ก ประมาณ ๑๕ ไร่ ด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรระดับไร่นาอย่างเหมาะสม ด้วยการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยให้มีการจัดสร้างแหล่งน้ำในที่ดินสำหรับการทำการเกษตรแบบผสมผสานอย่างได้ผลเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ให้มีรายได้ไว้ใช้จ่ายและมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี ซึ่งได้ดำเนินการอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเพื่อการผลิตทางเกษตรกรรมที่ยั่งยืนสำหรับเกษตรกรชาวไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสว่า”...ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่สองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียรแล้วต้อง อดทน ต้องไม่ใจร้อน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำการศึกษาวินิจฉัยเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ในพื้นที่ส่วนพระองค์ขนาด ๑๖ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวาใกล้วัดมงคล ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาที่ทรงจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมโครงการของรัฐ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรงนำเอกสารออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ นั้น ทรงให้จัดตั้ง “ศูนย์บริหารพัฒนา” ตามแนวพระราชดำริอยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนา ด้านการเกษตรโดยประสานความร่วมมือระหว่างวัดราชฎารามและรัฐทำการเผยแพร่อาชีพการเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท โดยทรงหวังว่าหากประสบความสำเร็จก็จะใช้เป็นแนวทางสาธิตในท้องที่อื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการพัฒนาด้านการเกษตรนั้น ก็คือแนวคิดและมรรควิธีที่รู้จักกันในนาม “เกษตรทฤษฎีใหม่”^๕

“เมืองไทยนี้ต้องพึ่งเกษตรเป็นสำคัญ เพราะว่าเกษตรกรเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและต้องยึดอาชีพนี้มาและไม่ใช้เพราะนั่นเท่านั้นเอง แต่ว่าประเทศหนึ่งประเทศใดจะอยู่ได้ก็เพราะว่ามีเกษตรกรรม การประกอบอาชีพในด้านผลิตผลที่ได้จากธรรมชาติทั้งในด้านที่จะเป็นการปลูกข้าว ปลูกพืชไร่ ปลูกผลไม้หรือทำมาหากินในด้านปศุสัตว์หรือประมง ”

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการทำเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก แต่จากการเสด็จพระราชดำเนินไปยังต่างจังหวัด และพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้พระองค์ทรงพบว่า การทำการเกษตรในไทยนั้นมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย อาจเป็นเพราะการขาดความรู้ความเข้าใจในการทำ

^๕ เกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรของไทย, <https://sinelovelymos.wordpress.com/๒๐๑๓/๐๑/๓๐/> สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

การเกษตร ทรัพยากรทางธรรมชาติที่ไม่เอื้ออำนวย หรือสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง เมื่อทรงทอดพระเนตรเห็นปัญหาต่างๆ พระองค์จึงทรงศึกษาเรื่องการเกษตรอย่างจริงจัง สำราจพื้นที่ชนบทต่างๆ รวมทั้งมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการขึ้นมากมาย เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ดังนั้นเกษตรกรทฤษฎีใหม่ จึงตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหลักปรัชญานี้ประกอบด้วย ๓ หลักการ และ ๒ เงื่อนไข คือ หลักความพอประมาณ (Moderation) หลักความมีเหตุผล (Reasonableness) และหลักการมีภูมิคุ้มกัน (Immunity) ส่วน ๒ เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม เป็นพระอัจฉริยะของพระองค์ในการแก้ปัญหาที่ทั่วโลกต่างยอมรับ หลายๆประเทศได้เข้ามาเรียนรู้และนำไปปรับใช้กับประเทศของตนเองตามความเหมาะสม

สภาพทางเศรษฐกิจ

ปัจจุบันจังหวัดสงขลา มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น ๒,๘๔๔,๒๙๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๕๕ (เพิ่มขึ้น จากปี ๒๕๔๕ ร้อยละ ๙.๕๗) ของพื้นที่ทั้งหมด (๔,๖๒๑,๑๘๓ ไร่) มีผู้ประกอบการอาชีพ การทำการเกษตร ยางพารา จำนวน ๑๕๕,๔๕๕ ครัวเรือน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน

เกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมันและสวนผลไม้อื่น ๆ ต้องเข้าใจสภาพสิ่งแวดล้อม ต้องเรียนรู้ ความเป็นมาของยางพารา นาข้าว ปาล์มน้ำมัน เกษตรกรต้องศึกษาว่า พืชเศรษฐกิจหลักของประเทศไทยนั้น เป็นรายได้ของประเทศไทยทั้งใช้บริโภคภายในประเทศและส่งออกเป็นการขับเคลื่อนนำไปสู่รายได้ที่ต้องปรับทิศทางให้มีศักยภาพสูงขึ้นเป็นการปรับกระบวนการทัศน์ของยางพารา ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรก็ต้องศึกษาค้นคว้า ด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรชาวสวนยางพาราเอง ความเป็นมาของยางพาราก่อนเข้าสู่ประเทศไทยดังนี้

๑. ยางพารา ปัจจุบันเป็นพืชเศรษฐกิจหลักในระดับต้นๆ ของประเทศไทย สร้างรายได้ อย่างมหาศาลให้กับประเทศ แต่การบริหารจัดการซึ่งยังไม่สมบูรณ์แบบ ทำให้ได้ผลผลิตต่ำกว่าเป้าหมาย/ไร่/ปี ทำให้เกษตรกรไทยยังอยู่ในสภาพที่ย่ำแย่ในการประกอบอาชีพ และยังขยายผลไปพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น สภาพของดินฟ้าอากาศ เพราะยางพาราเหมาะสำหรับอากาศร้อนชื้น พื้นที่ในภาคใต้ ภาคตะวันออกบางพื้นที่ เช่น จังหวัดจันทบุรี, ระยอง, ตราด ในภาคส่วนอื่น เกษตรกรก็พยายามทดลอง ที่ราบลุ่มชุ่มน้ำยางพาราก็ไม่สามารถปลูกได้ ขณะนี้มีพื้นที่ปลูกของจังหวัดสงขลา มีพื้นที่ ๑,๗๓๓,๙๔๖ ไร่ ผลผลิต ๓,๕๙๐,๙๙๑ ตันมูลค่า ๑๒๒,๐๙๓ ล้านบาทโดยมีพื้นที่ปลูกทุกอำเภอ ยกเว้น อำเภอสิงหนคร อำเภอสะทิงพระ และอำเภอรโนด

แหล่งพันธุ์กรรมและการกระจายพันธุ์ของยางพารา

ธรรมชาติได้ออกแบบและพันธุ์กรรมของยางพาราให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของภูมิเนเวศเขตร้อนชื้น เราจึงพบว่า เริ่มแรกต้นยางพาราเจริญเติบโตอยู่ในเขตร้อนป่าฝน อะเมซอน ชนชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้จึงเรียนรู้การนำยางพารามาใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตมาเป็นเวลายาวนาน อาทิ การทำรองเท้ายางแบบง่าย ๆ โดยใช้มีดสับเปลือกของลำต้นยางพาราให้อยู่ในแนวเดียวกัน แล้วนำภาชนะไปรองรับน้ำยางพาราที่หยดลงมา จากนั้นจึงนำยางพาราที่ได้ไปทำให้ส่วนผสมขึ้นขึ้น หลังจากนั้นจึงใช้เท้าเป็นแบบหล่อรองเท้า ด้วยการจุ่มเท้าทั้งสองลงไปใ้ในภาชนะที่ใส่น้ำยางพารา และรอให้น้ำระเหยไปจนกระทั่งได้เนื้อยางพาราที่แห้งพอเหมาะ ๆ จึงถอดเท้าออก แล้วนำรองเท้าที่ได้

ไปตัดแต่งให้เหมาะกับการใช้งาน นอกจากนั้นชาวพื้นเมืองยังรู้จักใช้น้ำยางพารามาเคลือบผ้า เพื่อนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อกันฝน สำหรับใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย^๖

หลังจากนั้น ชาร์ล กูดเยียร์(Charles Goodyear) นักประดิษฐ์ชาวอเมริกาได้ค้นพบการทำยางให้คงรูปตลอดเวลา (Vulcanization) โดยใช้กำมะถันผสมลงไปในยางแล้วอบให้ร้อน ด้วยอุณหภูมิประมาณ ๑๕๐ องศาเซลเซียส ภายใต้ความดันที่เหมาะสม ทำให้โมเลกุลของยางธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการจับกันเป็นสายยาว สู่การจับกันระหว่างโมเลกุลในลักษณะเชื่อมโยงแบบร่างแห ทำให้สามารถคงรูป มีความยืดหยุ่นสูง คุณสมบัติเช่นนี้มีส่วนสำคัญต่อการนำยางพารามาแปรรูป สำหรับใช้ในอุตสาหกรรมที่หลากหลาย เนื่องจากไม่ผันแปรในสภาวะอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำยางรถยนต์ การทำชิ้นส่วนอะไหล่ การทำรองเท้า และการทำถุงมือ เป็นต้น แต่ไม่สามารถนำยางใช้แล้วมารีไซเคิลได้ เพราะคุณสมบัติที่เปลี่ยนแปลงไม่สามารถผันกลับไปสู่คุณสมบัติเดิมได้ ปรากฏการณ์ของการค้นพบยางดังกล่าวส่งผลให้ความต้องการยางพาราสำหรับใช้ประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรมพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ผลผลิตยางพาราจากลุ่มน้ำอะเมซอนไม่สามารถสนองความต้องการได้เพียงพอ เนื่องจากผลผลิตของยางพารานั้นมาจากการเก็บเกี่ยวตามธรรมชาติ ไม่ได้มาจากการปลูก สภาวะการณ์ความขาดแคลนของผลผลิตยางพารา จึงกลายเป็นการกระตุ้นให้คนจำนวนหนึ่งจากประเทศล่าอาณานิคมเกิดความต้องการที่จะขยายพื้นที่การปลูกยางพาราออกมาจากแหล่งลุ่มน้ำอะเมซอน สู่เป้าหมายพื้นที่ผลิตของเขตร้อนชื้นภูมิภาคเอเชีย ในเวลาเดียวกันรัฐบาลบราซิลเริ่มกังวลถึงการสูญเสียประโยชน์มหาศาล หากมีการนำพันธุ์กรรมของยางพาราทั้งในรูปของเมล็ดพันธุ์หรือต้นกล้าออกจากประเทศของตนสู่แหล่งปลูกอื่น จึงเป็นที่มาของการออกกฎหมายห้ามการนำเมล็ดพันธุ์และต้นกล้ายางพาราออกนอกประเทศ^๗

ประมาณปี ค.ศ. ๑๘๗๓ ได้มีการนำเข้าพันธุ์กรรมยางพาราจากประเทศบราซิล สู่ประเทศอังกฤษในรูปเมล็ดพันธุ์จำนวน ๑๒ เมล็ด เมล็ดยางพาราทั้งหมดได้นำไปเพาะไว้ที่สวนพฤกษศาสตร์คิว (Royal Botanical Gardens, Kew) ปรากฏว่าเมล็ดพันธุ์ ยางพาราที่เพาะทั้งหมดสามารถงอกและเจริญพัฒนาเป็นต้นอ่อนได้สำเร็จ แต่ก็เกรงว่าสภาวะแวดล้อมของอบอุ่นจะไม่เหมาะสม จึงมีความคิดที่จะส่งต้นอ่อนทั้งหมดไปเพาะเลี้ยงในเขตร้อนชื้น ต่อมาจึงตัดสินใจส่งต้นอ่อนยางพาราไปปลูกที่เมือกัลกัตตาของประเทศอินเดีย ปรากฏว่าต้นอ่อนไม่สามารถเจริญเติบโตได้และตายไปทั้งหมด ต่อมาเฮนรี วิคแฮม (Henry Wickham) ประสบความสำเร็จในการเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์ยางพาราบริเวณที่ราบลุ่มน้ำอะเมซอนได้ ๗๐,๐๐๐ เมล็ด และได้รับส่งกลับประเทศอังกฤษและนำไปเพาะที่สวนพฤกษศาสตร์คิว ปรากฏว่าสามารถงอกเป็นต้นอ่อนได้เพียง ๒,๗๐๐ ต้น ในจำนวนนี้ส่งไปปลูกที่ประเทศศรีลังกา ๒,๐๐๐ ต้น นอกจากนั้นส่งไปปลูกที่ประเทศสิงคโปร์อีก ๒๒ ต้น^๘

^๖ www.tsu.ac.th/icoFis/๑๒๐๖๒๐๑๔๒๓๒๓, ปรับกระบวนทัศน์การทำสวนยางพารา. เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๑.

^๗ สถาบันวิจัยการยาง กรมวิชาการเกษตร, เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับยางพารา พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๕. หน้า

^๘ www.tsu.ac.th/icoFis/๑๒๐๖๒๐๑๔๒๓๒๓, ปรับกระบวนทัศน์การทำสวนยางพารา. เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๑.

ยางพาราเข้าสู่ประเทศไทย

ประมาณ ค.ศ. ๑๘๙๘ (พ.ศ.๒๔๔๑) สวนยางพาราได้มีการพัฒนาขึ้นในประเทศมาเลเซีย หลังจากนั้นได้แพร่กระจายไปสู่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือเอเชียอาคเนย์และแอฟริกา ส่วนพัฒนาการยางพาราของประเทศนั้น การบันทึกไม่ปรากฏชัดเจนว่าเริ่มการทำสวนยางพารากันอย่างไร ทำกันอย่างไรจริงจังเมื่อใด เพียงทราบว่าพระยารัษฎานุประดิษฐ์ มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ขณะที่ยังดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรัง ท่านเป็นเจ้าเมืองที่ได้รับการไว้วางพระทัยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เป็นอย่างมาก ทางหัวเมืองทางภาคใต้ฝั่งอันดามัน ท่านได้พัฒนาเมืองตรังให้เจริญรุ่งเรือง อาทิ ถนนตรัง – พัทลุง (โดยประมาณ ๒๐ กิโลเมตร อดีต) การตัดถนนผ่านเขาพับผ้าโดยใช้แรงงานคนทั้งหมดซึ่งการตัดผ่านภูเขาสูงมากแต่ท่านก็ใช้วิธีการโดยการตัดถนนให้คุดเคี้ยวไปตามไหล่เขา จนสำเร็จ ทำให้ผู้คนทั้งสองเมือง คือ ตรัง – พัทลุง สามารถเดินทางไปมาหาสู่กันด้วยความสะดวกยิ่งในประเด็นของการพัฒนาเรื่องคมนาคม ในส่วนด้านการปกครอง พระยารัษฎานุประดิษฐ์ มหิศรภักดี ก็ใช้การปกครองควบคู่กับด้านเศรษฐกิจโดยให้ทุกคนครวเรือน ปลูกผัก ปลูกพริก เลี้ยงไก่พื้นเมืองคนละ ๕ แม่ (ตัว) โดยออกเป็นคำสั่งด้วยวาจา ถ้าครอบครัวไหนไม่ปฏิบัติตามจะลงโทษ ในการนำพืชเศรษฐกิจยางพาราเข้ามาเมืองไทยยากมากเพราะมีกฎหมายของประเทศมาเลเซียเขาห้ามนำออกนอกประเทศ แต่ด้วยความสามารถของพระยารัษฎานุประดิษฐ์ มหิศรภักดี สามารถนำเข้ามาได้ด้วยดีและกระจายไปทั่วประเทศไทยเพราะท่านมองเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคตและได้นำมาปลูกไว้ที่หน้าด่านศุลกากรท่าเรืออำเภอปะเหลียน(ปัจจุบันด่านศุลกากรยกเลิกไปแล้วแต่ต้นยางยังคงอยู่) และที่อำเภอกันกันตั้งหน้าจวนของท่านพระยารัษฎานุประดิษฐ์ มหิศรภักดี อยู่เยื้องมาทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงอยู่ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดีจากเทศบาลเมืองกันกันตั้ง หลังจากนั้นได้แพร่พันธุ์ไปทั่วประเทศ ต่อมาประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๕๔ หลวงไมตรี ได้นำพันธุ์ยางพาราไปปลูกที่จังหวัดจันทบุรีและขยายพื้นที่ปลูกออกไปในภาคตะวันออกอีก ๓ จังหวัด คือ จังหวัด จันทบุรี ตราดและระยอง แต่ปัจจุบันนี้ ยางพาราได้ขยายพื้นที่ปลูกออกไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งสิ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ประมาณ ๑๘,๗๖๑,๒๓๑ ไร่ พื้นที่ปลูกยางพาราเหล่านี้มีทั้งพื้นที่ซึ่งเหมาะต่อการทำสวนยางพารา และมีทั้งพื้นที่เหมาะสมต่อการทำพืชไร่ ไม้ผล และนาข้าว ที่เปลี่ยนมาเป็นสวนยางพาราอย่างต่อเนื่องและคาดว่าจะเพิ่มเรื่อย ๆ เพราะเหตุปัจจัยแรงจูงใจสูงในรายได้ของผลผลิตในปี ๒๕๕๓-๒๕๕๘ ราคาขายพาราสูงมากตกถั่วเฉลี่ย กิโลกรัมละ ๑๐๐- ๑๘๕บาท /กิโลกรัม แต่ปัจจุบัน ๒๕๖๑ ราคาขายพาราตกลงมาเหลือเหลือ กิโลกรัมละ ๔๕-๕๐ บาท^{๑๐} ทำให้ชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางพาราพลิกผันและเป็นปัญหาต้องแก้ไขกันครั้งและมีการแก้ไขกันไป

จากข้อมูลสถาบันวิจัยยาง^{๑๑} เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ชี้ให้เห็นว่าการทำสวนยางพาราในประเทศไทยในปัจจุบันได้แพร่กระจายออกไปเกือบจะทุกพื้นที่ของประเทศ โดยกระจายอยู่ในภาคใต้

^๙ สัมภาษณ์เขียน สงสมพันธุ์,อดีตข้าราชการครูและกรรมการวัดควนวิเศษ, วัดควนวิเศษ อำเภอเมืองจังหวัดตรัง, เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๐} แหล่งที่มา: ราคาขายพาราตลาดกลางสงขลา เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๑} สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร พื้นที่ปลูกยางพาราของประเทศไทย,

<http://www.rubberthaicom/statistic/statindex.htm> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๐.

ประมาณ ๑๑,๙๐๖,๘๘๒ ไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๓,๔๗๗,๓๐๓ ไร่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๒,๕๐๙,๖๔๔ ไร่ และภาคเหนือประมาณ ๘๖๗,๔๐๒ ไร่ สวนยางพาราในทุกพื้นที่ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศเป็นสวนยางเชิงเดี่ยว เกษตรกรมักจะปลูกยางพาราด้วยระบบปลูกที่มีระยะระหว่างแถวและระยะระหว่างต้น ๗ x ๓ เมตร หรือ ๖ x ๔ เมตร และ ๖x๓ เมตรเพิ่มขึ้นในระยะหลัง ๆเจ้าของสวนกำหนดเองไม่ได้ต้องขึ้นไปตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร) เป็นส่วนใหญ่ สายพันธุ์ยางพาราที่ปลูกมากตามคำแนะนำของสถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร โดยเลือกจากสายพันธุ์ชั้น ๑ ที่ให้ผลผลิตน้ำยางสูงได้แก่ BPM ๒๔ และ RRIM ๖๐๐ และ RRIT ๒๕๑ ซึ่งแต่ละสายพันธุ์มีคุณลักษณะของสายพันธุ์แตกต่างกันดังนี้

BPM ๒๔: ยางสายพันธุ์นี้มีอัตราการเจริญเติบโตปานกลางก่อนเปิดกรีดเปลือกของลำต้นค่อนข้างหนา แต่เปลือกที่เจริญเติบโตใหม่หลังเปิดกรีดไปแล้วจะลดความหนา ความหนาปานกลาง ปกติจะให้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ ๓๒๔ กิโลกรัม/ไร่/ปี

RRIT ๒๕๑: ยางสายพันธุ์นี้มีอัตราการเจริญเติบโตปานกลาง ก่อนเปิดกรีดเปลือกของลำต้นหนาปานกลาง แต่เปลือกเติบโตใหม่หลังเปิดกรีดไปแล้วพบว่า มีความหนาไม่เปลี่ยนแปลง ปกติจะให้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ ๔๗๔ กิโลกรัม/ไร่/ปี

RRIM ๖๐๐: ยางพาราสายพันธุ์นี้มีอัตราการเจริญเติบโตปานกลางเปลือกลำต้นก่อนเปิดกรีดจะบาง แต่เปลือกที่เจริญเติบโตใหม่หลังเปิดกรีดไปแล้วจะมีความหนาปานกลาง ปกติจะให้ผลผลิตเฉลี่ย ๒๘๙ กิโลกรัม/ไร่/ปี ซึ่งต่ำกว่าสายพันธุ์ BPM ๒๔ และ RRIT ๒๕๑ แต่เป็นสายพันธุ์ที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเกือบทั่วทุกภูมิภาคทั่วทุกภูมิภาค เกษตรกรจึงนิยมปลูกยางพาราสายพันธุ์นี้

๒. ข้าว เป็นอาหารหลักของชาติไทยมาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์และนอกจากนี้คนเอเชียอาคเนย์ก็บริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก จังหวัดสงขลามิพื้นที่หรือ เนื้อที่ปลูก ๔๕๖,๑๘๗ ไร่ ผลผลิตที่ได้รับ ๒๓๙,๕๘๓ ตัน มูลค่า ๑,๐๑๙,๙๑๔,๕๐๐ บาท* พื้นที่ปลูกทุกอำเภอ (ยกเว้นอำเภอสะเดา) แบ่งออกเป็น

-ข้าวนาปี พื้นที่ปลูก ๔๕๖,๑๘๗ ไร่ ผลผลิต ๑๙๔,๐๓๐ ตัน มูลค่า ๘๑๔,๙๒๖,๐๐๐ บาท พื้นที่ปลูกทุกอำเภอ (ยกเว้นอำเภอสะเดา)

-ข้าวนาปรัง เนื้อที่ปลูก (ปลูกซ้ำในพื้นที่ปลูกข้าวนาปี) ๙๑,๘๗๖ ไร่ ผลผลิต ๔๕,๕๕๓ ไร่ มูลค่า ๒๐๔,๙๘๘,๕๐๐ บาท พื้นที่ปลูกอำเภอระโนด, กระแสสินธุ์, ควนเนียง, รัตภูมิ, บางกล่ำ และนาทวี^{๑๒}

ประวัติความเป็นมาของข้าว

“ข้าว” เป็นธัญญาหารหลักของชาวโลก จัดเป็นพืชสายพันธุ์เดียวกับหญ้าซึ่งนับได้ว่าเป็นหญ้าที่มีขนาดใหญ่ ที่สุดในโลกและมีหลากหลายทางชีวภาพ สามารถปลูกขึ้นได้ง่ายมีความทนต่อทุกสภาพภูมิประเทศในโลกไม่ว่าจะเป็นถิ่นแห้งแล้งแบบทะเลทราย พื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมสูงแม้กระทั่ง

^{๑๒} สภาพเศรษฐกิจ, www.https://san๙๒๐๒๙๒๐๒.wordpress.com/สืบค้นเมื่อ ๑๓ พฤษภาคม

บนเทือกเขาที่หนาวเย็น ข้าวก็ยังสามารถงอกงามขึ้นมาได้อย่างทรหดอดทน ข้าวชนิดแรกที่มนุษย์รู้จักนำมากินคือ ข้าวป่า^{๑๓}

จากหลักฐานที่พบทำให้สันนิษฐานได้ว่า เมื่อประมาณ ๑๖,๐๐๐ -๑๓,๐๐๐ ปีที่แล้วยุคน้ำแข็งสิ้นสุดลง สัตว์ใหญ่หลายชนิดเริ่มสูญพันธุ์ไป มนุษย์จึงต้องลดบทบาทการล่าสัตว์แล้วหันมาสะสมข้าวป่าและพืช เพื่อเป็นอาหาร นาย Richard S Macheish นักโบราณคดีชาวอเมริกัน ผู้ซึ่งทำการศึกษาสถานที่ทางประวัติศาสตร์ของจีนแผ่นดินใหญ่ในปี ๒๕๓๖ มีหลักฐานที่ยืนยันได้ว่าประเทศจีน คือ แหล่งกำเนิดของการปลูกข้าว เพราะได้พบร่องรอยของข้าวป่าที่มีอายุถึง ๑๖,๐๐๐ และข้าวที่ปลูกอายุกว่า ๙,๐๐๐ ปี โดยพิจารณาจากการขุดพบหลักฐานข้าวใหม่ที่ติดอยู่กับเศษภาชนะรวมทั้งเศษต้นข้าวสมัยโบราณ ที่ขุดได้จากถ้ำ ๒ แห่ง ในหุบเขาเมืองหนานชาง (Nanchang) เมืองหลวงของมณฑลเจียงซี (Jianxi) ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน จุดเริ่มต้นของการเพาะปลูกข้าวของมนุษย์ จากวัฒนธรรมลุ่มซาน ของประเทศจีน และวัฒนธรรมฮัวบีเนียนของประเทศเวียดนาม บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตอนเหนือของอินเดีย ตอนล่าง ด้านตะวันออกของเซี่ยงไฮ้มาลัย การเพาะปลูก ใช้วิธีการปลูกคล้ายกับการทำไร่เลื่อนลอย หลังจากนั้นวิวัฒนาการปลูกข้าวจากการทำไร่เลื่อนลอย มาเป็นการทำนาหว่าน ประมาณ ๙,๐๐๐ ปีก่อนและพัฒนาสู่การทำนาแบบปักดำ ซึ่งพบหลักฐานในวัฒนธรรมบ้านเชียงของไทย เมื่อราว ๕,๐๐๐ ปีที่ผ่านมาหลักฐานต้นข้าวที่ค้นพบ ข้าวป่าในช่วงแรกจะมีก้านและใบเดี่ยว แต่ที่ปลูกมีถึง ๕ ก้านเป็นการแสดงให้เห็นว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวมนุษย์เริ่มเข้าใจว่า หากปลูกข้าวลงดินเอาเพิ่มขึ้นถึง ๕ เท่า แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของมนุษย์ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อดำรงชีวิต สายพันธุ์ของพืชตระกูลข้าว ที่มีอยู่บนโลกนี้มีมากถึง ๑๒๐,๐๐๐ สายพันธุ์ แต่พันธุ์ที่รู้จักและนำมาปลูกแบ่งออกได้เป็น ๒ ชนิดคือ *Oryza Savita* ที่นิยมเพาะปลูกในทวีปเอเชีย และ *Oryza glaberrina* นิยมเพาะปลูกในทวีปแอฟริกา แต่ข้าวที่ปลูกและซื้อขายกันในตลาดโลกเกือบทั้งหมดจะเป็นข้าวจากทวีปเอเชีย แบ่งเป็น ๓ กลุ่มตามลักษณะและพื้นที่ปลูกได้ดังนี้

๑. ข้าวอินดิกา (Indica) หรือข้าวเจ้า เป็นข้าวที่มีลักษณะเมล็ดเรียวยาวรี ลำต้นสูง ตั้งชื่อมาจาก แหล่งที่ ค้นพบครั้งแรกในประเทศอินเดีย เป็นข้าวที่นิยมเพาะปลูกในทวีปเอเชียเขตร้อนตั้งแต่ จีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ ไทย อินโดนีเซีย ไปจนถึงอินเดียและศรีลังกา และแพร่กระจายไปเขตอุษาคเนย์ตั้งแต่ หลัง พ.ศ. ๑๐๐๐ ทั้งเขตลุ่มน้ำอิรวดี และต่อมาแพร่ขยายเพาะปลูกในทวีปอเมริกา เฉพาะในเมืองไทยข้าวอินดิกาหรือข้าวเจ้านิยมเพาะปลูกในบริเวณที่ราบลุ่มตอนใต้ของแม่น้ำเจ้าพระยา เพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว แทนข้าวเหนียวที่เคยปลูก ซึ่งคนไทยสมัยนั้น เรียกข้าวอินดิกาที่มาจากต่างประเทศ ว่า “ข้าวของเจ้า” แล้วเรียกกันสั้น ๆ ลงเหลือเพียง “ข้าวเจ้า จนมาถึงทุกวันนี้

๒. ข้าวจาปอนิกา (Japonica) เป็นข้าวเหนียวเมล็ดป้อม กลมรี มีแหล่งกำเนิดจากทางภาคเหนือ แล้วผ่านมาทางลุ่มแม่น้ำโขง ในพุทธศตวรรษที่ ๒๐ หลังจากนั้นลดจำนวนลงมา แพร่หลายในเขตตอนใต้ ญี่ปุ่น เกาหลี รัสเซีย ยุโรป และอเมริกา

๓. ข้าวจาวานิกา (Javanica) เป็นข้าวลักษณะเมล็ดป้อมใหญ่สันนิษฐานว่า เป็นข้าวพันธุ์ผสม ระหว่าง ข้าวอินดิกาและจาปอนิกา นิยมเพาะปลูกในอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน หมู่เกาะกิวและญี่ปุ่น แต่ไม่ค่อยได้รับความนิยมนักเพราะให้ผลผลิตต่ำ ประเทศต่าง ๆ ในโลกต่างก็มีการพัฒนา

^{๑๓} [https://www.arda.or.th/Kasetifor/rice.rice stories.htm](https://www.arda.or.th/Kasetifor/rice.rice%20stories.htm). สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน

สายพันธุ์ข้าวใหม่ เพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกข้าวและวิธีการปลูกข้าวให้ได้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น ในขณะที่ตำนานเกี่ยวกับข้าวของแต่ละชาติต่างก็มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน

ประวัติศาสตร์ข้าวไทย

ข้าวของไทย^{๑๔} เป็นพืชอาหารประจำชาติที่มีตำนานประวัติศาสตร์มายาวนานปรากฏเป็นร่องรอยพร้อมกับอารยธรรมไทยมาไม่น้อยกว่า ๕,๕๐๐ ปี ซึ่งมีหลักฐานจากเมล็ดข้าวที่เป็นส่วนผสมของดินใช้เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเชียง อำเภอเชียงนกทา, ตำบลบ้านโคก อำเภอภูเวียง อีสานนิชฐานได้ว่าเป็น เมล็ดข้าวที่เก่าแก่ที่สุดของไทยรวมทั้งยังพบหลักฐานเมล็ดข้าวที่ขุดพบที่ถ้ำ ปุงสูง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเมล็ดข้าวที่พบนี้มีลักษณะของข้าวเหนียวเมล็ดใหญ่ที่เจริญงอกงามในที่สูง นอกจากนี้ยังมีการค้นพบเมล็ดข้าว ถ้ำถ่านในดินและรอยเมล็ดข้าวบนเครื่องปั้นดินเผาที่โคกพนมดี อำเภอพนมสนิกม จังหวัดชลบุรี แสดงให้เห็นว่าถึงชุมชนปลูกข้าวสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในแถบชายฝั่งทะเล รวมทั้งหลักฐานคล้ายดอกข้าวป่าที่ถ้ำเขาทะเล จังหวัดกาญจนบุรี อายุ ประมาณ ๒,๘๐๐ ปีซึ่งอยู่ในช่วงรอยต่อของยุคหินใหม่ตอนปลายกับยุคโลหะตอนต้น ภาพเขียนบนฝาผนังถ้ำหรือผนังหิน อายุประมาณ ๖,๐๐๐ ปี ที่ผาหมอนน้อย บ้านตากุ่ม ตำบลหัวไร่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะคล้ายบันทึกการปลูกธัญพืชอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเหมือนข้าว ภาพควาย แปลงพืชคล้ายนาข้าว แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ได้รู้จักการเพาะปลูกข้าวมาอย่างยาวนานแล้ว.

สรุปว่า คนไทยเรารู้จักบริโภคข้าวมาแล้วหลายพันปี กินข้าว รับประทานข้าวเป็นอาหารหลักรู้จักเครื่องมือในการประกอบเกษตรกรรมมายาวนาน เป็นชนชาติหนึ่งในโลกที่มีอารยธรรมอันเก่าแก่สืบมรดกตกทอดมาถึงลูกหลานในยุคปัจจุบัน บัดนี้ก็ได้ปรับปรุงพัฒนาพันธุ์ข้าวมาโดยตลอด จนข้าวไทยมีชื่อเสียงในอันดับต้นของโลก อาทิ ข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมปทุม ข้าวเส้าไห้ ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง เป็นต้น

ข้าว อันเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของคนไทยและคนเอเชีย ซึ่งบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ข้าวจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตคนไทย การปรับกระบวนการทัศนในการปลูกข้าว ชาวนาต้องเลือกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับภูมิอากาศ การใช้ปุ๋ยหว่านก็ต้องปรับกระบวนการทัศนเช่นเดียวกันในพื้นที่แต่ละภาคก็มีความแตกต่างกันเรื่องของภูมิอากาศเช่นภาคกลาง พันธุ์ข้าวชาวนาเลือกที่จะปลูกข้าวหอมปทุม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็ข้าวหอมมะลิ อันมีชื่อเสียงของประเทศไทย ภาคเหนือก็หลากหลายพันธุ์ อาทิข้าวหอมปทุมก็ปลูกได้และอีกหลากหลายพันธุ์ ในส่วนภาคใต้ เฉพาะจังหวัดพัทลุงก็มีการปลูกข้าวสังข์หยด และอีกหลายหลากพันธุ์ข้าวก็สามารถปลูกได้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ^{๑๕}

๓. ปาล์มน้ำมันเป็นเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในลำดับต้น ๆ เช่นเดียวกันพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันได้ขยายไปทั่วทุกส่วนภูมิภาคของประเทศ เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว

^{๑๔} อ้างแล้วจาก, [https://www.arda.or.th/Kasetifor/rice.rice stories.htm](https://www.arda.or.th/Kasetifor/rice.rice%20stories.htm). สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๕} <https://www.google.co.th/search?q=ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๑.

ประวัติความเป็นมาของปาล์มน้ำมัน

ปาล์มน้ำมันมีถิ่นกำเนิดทางชายฝั่งตะวันตกของทวีปแอฟริกา เริ่มนำมาปลูกในประเทศอินโดนีเซีย ประมาณ พ.ศ. ๒๓๙๑ ภายในสวนพฤกษชาติโบกอร์ เมืองชวา จากนั้นแพร่กระจายเข้ามาปลูกในประเทศมาเลเซียและพัฒนาการปลูกเชิงอุตสาหกรรม ในประเทศไทย พระยาประดิพัทธ์ภูบาล นำเข้ามาปลูกเป็นไม้ประดับที่สถานีทดลองยางคองหงส์ อำเภอนครหลวง จังหวัดสงขลา ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๗๕ คนไทยภาคกลางเรียกว่า “มะพร้าวหัวลิง” คนไทยภาคใต้จังหวัดปัตตานีเรียกว่า “หมากมัน” ต่อมาหม่อมเจ้าอมรสมานลักษณ์ กิติยากร ริเริ่มปลูกเป็นเชิงการค้าที่ตำบลปรัก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เนื้อที่ประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ แต่มีปัญหาในช่วงสงครามครั้งที่ ๒ จึงเลิกกิจการไป ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๑ นายสุวรรณ รื่นยศ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ได้มีโครงการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำ ในพื้นที่นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูลโดยให้สมาชิกปลูกรายละ ๑๖ ไร่ พื้นที่ประมาณ ๒๐,๐๐๐ ไร่และในปีเดียวกันนี้มีการปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อการค้าโดยบริษัท อุตสาหกรรมน้ำมันและสวนปาล์ม จำกัด (บริษัทนิวนิวอินน้ำมันปาล์ม จำกัด) ที่ตำบลปลายพระยา อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ พื้นที่ประมาณ ๒๐,๐๐๐ ไร่ (ปัจจุบันเป็นอำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่) ปีพ.ศ. ๒๕๑๘ กรมส่งเสริมสหกรณ์ขยายโครงการส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นิคมสหกรณ์ท่าแซะและนิคมสหกรณ์หลังสวน จังหวัดชุมพร และสหกรณ์นิคมอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ นับเป็นจุดเริ่มต้น การพัฒนาการปลูกปาล์มน้ำมันเชิงการค้า จนถึงปัจจุบัน จากความสำเร็จของนโยบายส่งเสริมการ ปลูกปาล์มน้ำมันในประเทศไทยทำให้มีการขยายพื้นที่ปลูกอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มีพื้นที่ ปลูกปาล์มประมาณ ๔ ล้านไร่และรัฐบาลกำหนดยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ -๒๕๗๒ ให้มีการผลิตและใช้น้ำมันไบโอดีเซลเป็นพลังงานทดแทน โดยวางเป้าหมายการขยาย พื้นที่การปลูกปาล์มน้ำมันให้ได้ ๑๐ ล้านไร่ปี พ.ศ. ๒๕๗๒^{๑๖}

ปาล์มน้ำมัน (Oil palm) เป็นพืชเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียเช่นกัน เพราะขณะนี้คนได้หันมาบริโภคน้ำมันจากพืชมากขึ้น ปาล์มน้ำมันเป็นพืชตระกูลปาล์มลักษณะลำต้นเดี่ยว ขนาดลำต้น ประมาณ ๑๒-๒๐ นิ้ว เมื่ออายุ ๑ - ๓ ปี ลำต้นจะถูกหุ้มด้วยโคนกาบใบ แต่อายุมากขึ้นโคนกาบใบจะ หลุดร่วงเห็นลำต้นชัด ผิวของลำต้นคล้ายต้นตาล การออกดอกเป็นพืชแยกเพศ คือต้นที่เป็นเพศผู้จะให้ เกสรตัวผู้อย่างเดียว ต้นที่ให้เกสรตัวเมียจึงจะติดผลปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจมีถิ่นกำเนิดอยู่ใน ทวีปแอฟริกาเป็นพืชที่ให้ผลผลิต น้ำมันต่อหน่วยพื้นที่สูงกว่าพืชน้ำมันทุกชนิด สามารถนำมาแปรรูป ทำเป็นทั้งรูปแบบของน้ำมันพืช ที่ใช้ในการประกอบอาหารและใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น ขนมขบเคี้ยว บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป นมข้นหวาน ครีม และเนยเทียม เป็นวัตถุดิบในการผลิตพลังงาน ทดแทน ไบโอดีเซล รวมถึงส่วนผสมในน้ำมันดีเซลเพื่อช่วยลดการใช้ น้ำมันดีเซล เพิ่มความมั่นคงของ ประเทศทางด้านพลังงานให้กับประเทศ อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย สบู่ ผงซักฟอก เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์เคมีภัณฑ์ต่าง ๆ และอาหารสัตว์ด้วย ใบนำมาบดเป็นอาหารสัตว์ กะลาปาล์มเป็นวัตถุดิบเชื้อเพลิง ทะลายปาล์มใช้เพาะเห็ด ช่วยในการลดภาวะโลกร้อนได้อีก ปาล์มน้ำมัน เป็นพืชที่ต้องการน้ำมาก จากการศึกษาทางวิชาการเสนอไว้ว่า ปาล์มน้ำมันแต่ละต้นต้องการน้ำ วันละ ๒๐๐ ลิตรซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกรที่จะต้องจัดหาน้ำ ปริมาณดังกล่าวเพื่อใช้ให้กับต้นปาล์ม

^{๑๖} <https://jitpisutsuty oy ๕๕. Wordpress.com/>เนื้อหา..ประวัติความเป็นมาของปาล์ม สืบค้นเมื่อ วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑.

วิธีการสังเกตปาล์มต้นโตขาดน้ำที่มียอดแหลม ไม่คล้อยออก คล้ายหอก แสดงว่าปาล์มน้ำมันต้องการน้ำเพิ่ม เกษตรกรจะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันก็ต้องเตรียมตัวรับมือ ช่วงระยะเวลาปาล์มน้ำราคาตกต่ำ ต้นทุนสูง เกษตรกรจะประสบปัญหาอยู่ในภาวะขาดทุน เกษตรกรจะต้องปรับกระบวนการผลิต ต้องหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ต้นทุนต่ำ และผลิตปุ๋ยใช้เองเตรียมตัวก่อนความเดือดร้อนมาใกล้ตัวจะรับมือกับภาวะเช่นนี้ได้^{๑๗}

สรุปว่า การประกอบกิจกรรมการเกษตรแบบวิถีพุทธนั้นผู้ประกอบการจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า พี่เกษตรกร/พืชเศรษฐกิจเหล่านี้มีขึ้นมีลง จะต้องเตรียมรับมือล่วงหน้า ยามปกติราคาพืชไม่ผันผวนเราก็เตรียมตัวรับมือในยามราคาพืชเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปในเชิงลบก็พร้อมที่จะรับมือได้ แสดงอาการปฏิบัติหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชุมชนตะโหนดเตรียมรับมือกับภัยในกาลข้างหน้ามีมติของชุมชนให้ทุกคนปฏิบัติปลูกไม้ยืนต้น เช่น คะเคียนทอง ต้นพะยอม ฯลฯ แซมในร่องปลูกยาง คือระหว่างต้นยาง แล้วให้ทุกคนหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ขาวนา ขาวสวนปาล์มก็เช่นเดียวกันต้องปรับกระบวนการรับมือกับสิ่งที่เราไม่คาดคิดในอนาคตซึ่งว่าราคาของยางพารา ข้าวปาล์มน้ำมัน วันไหนที่ราคาดีเกษตรกรอยู่ดีกินดี วันไหนราคาพลิกผัน ถ้าเตรียมตัวใช้หลักธรรมอยู่ใจเสมอว่า ทุกอย่างมันเปลี่ยนแปลงได้เตรียมตัวพร้อมรับมือกับเหตุการณ์เหล่านี้ ไม่มีใครบอกอนาคตได้ว่าเป็นอย่างไร ต้องเตรียมตั้งแต่วันนี้ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตเรียกว่า เดินตาม อริยมรรคองค์ ๘ ประการ ชีวิตของชาวเกษตรกรทั้งหลายคงยั่งยืนตลอดไป

จากการศึกษาค้นคว้าใน ๒ จังหวัด ๔ อำเภอ คือจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมัน ๑๔๖,๓๓๗ ไร่ ปริมาณ ๔๑๙,๕๔๘ กิโลกรัม และได้ผลผลิตต่อไร่ ๒,๘๖๗ กิโลกรัม อำเภอหัวไทรได้ผลผลิตรวม ๙,๑๔๙ ตัน อำเภอเชียรใหญ่ ๙,๕๐๒ ตัน จังหวัดสงขลามีพื้นที่ให้ผลผลิต ๒๓,๙๙๒ ไร่ ปริมาณ ๕๓,๒๑๔ และได้ผลผลิตต่อไร่ ๒,๒๑๘ กิโลกรัมอำเภอรัตภูมิได้ผลผลิตรวม ๙๐ ตัน^{๑๘} ผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกษตรกรชาวสวนปาล์มได้ประสบกับปัญหาราคาผลปาล์มน้ำมันตกต่ำ โดยราคาผลปาล์มทะเลายอยู่ที่ กิโลกรัมละ ๒.๘๒ บาท ในขณะที่ต้นทุนการผลิตของชาวสวนปาล์มอยู่ที่กิโลกรัมละ ๔.๒๙ บาท ทำให้เกษตรกรต้องแบกรับภาระขาดทุนและได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก^{๑๙}

ยางพาราเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยในปัจจุบันนี้ประเทศไทยประสบปัญหาราคายางพาราที่ตกต่ำและมีแนวโน้มปรับตัวลดลงส่วนหนึ่งเนื่องมาจากปัจจัยรอบด้านของสภาพความต้องการและปริมาณยางพาราในระบบตลาดที่มีการผลิตออกมาไม่สอดคล้องกัน ส่งผลทำให้เป็นปัญหาที่เรื้อรังในปัจจุบันที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาในส่วนนี้ได้สำเร็จ นั่นคือ ปริมาณผลผลิตและความต้องการใช้ยางพาราไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยในปัจจุบันมีผู้ผลิตยางพาราอยู่ ๓ ประเทศหลักๆก็คือประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ที่มีการผลิตน้ำ

^{๑๗} วิพิกิเดีย: <https://th.wikipedia.org/wiki/ปาล์มน้ำมัน>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} www.arda.or.th/kasetinfo/south/plam/controller/๐๑_๑๓.php, สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สงขลา-ชาวสวนปาล์ม ๕ อำเภอจังหวัดสงขลายื่นหนังสือให้รัฐบาลแก้ไขราคาปาล์มน้ำมันตกต่ำ, Songkhlatoday.com/paper/๙๗๘๖๓, สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ยางพาราออกมาสู่ตลาดมากกว่าความต้องการ ยังไม่นับรวมทั้งผู้ผลิตยางพารารายใหม่นั้นก็คือประเทศกัมพูชาและเวียดนามที่มีผลผลิตออกมาสู่ตลาดเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นการสวนทางกับความต้องการใช้ยางพารา เป็นปัจจัยทำให้ราคายางพาราตกต่ำ อีกส่วนหนึ่งมาจากปัญหาเศรษฐกิจโลกชะลอตัว โดยเฉพาะผู้ใช้ยางพารารายใหญ่นั้นคือประเทศจีน สหรัฐ และประเทศญี่ปุ่นได้เกิดการชะลอการสั่งซื้อ ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ ในหลายครั้งมีความพยายามที่จะรวมตัวกันของผู้ผลิตยางพาราเพื่อควบคุมผลผลิตให้ออกมาเพียงพอกับตลาดและความต้องการปัญหาในส่วนนี้มีทิศทางและแนวทางแก้ไขที่ต้องใช้เวลาแต่เราสามารถแก้ปัญหาเบื้องต้นด้วยการนำยางพาราและผลผลิตที่ได้นำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าแก่สินค้าเช่นนำมาผลิตหมอนยางพารา ที่นอนยางพาราหรือแม้แต่เครื่องใช้ที่ทำจากยางพาราโดยต้องศึกษาคุณสมบัติพิเศษของยางพาราว่ามีความโดดเด่นทางด้านไหนและดึงคุณสมบัติเหล่านั้นเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับเกษตรกร

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำปัญหามาศึกษาวิเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบในการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกร ตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
- ๑.๒.๒ เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
- ๑.๒.๓ วิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ต้องการทราบผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
- ๑.๓.๒ ต้องการทราบการพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
- ๑.๓.๓ ต้องการทราบผลวิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

- ๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร
ได้แก่ ชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมัน เกษตรกรและผู้บริโภคในเขตพื้นที่อำเภอควนเนียง อำเภอรัตนบุรี ของจังหวัดสงขลา และอำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสุ่มกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรกรที่ได้รับรางวัลเกษตรกรที่เข้าร่วมสมาร์ตฟาร์มเมอร์ ตัวอย่างจังหวัดละ ๘ คน

- ๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา
ได้แก่ การศึกษาเอกสาร วารสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับเกษตรตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ เนื้อหาสาระจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร ทั้งในด้านยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ พื้นที่ ๒ จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา มี ๒ อำเภอ คือ อำเภอรัตภูมิและอำเภอควนเนียงและจังหวัดนครศรีธรรมราชมี ๒ อำเภอ คือ อำเภอหัวไทรและอำเภอเชียรใหญ่

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๑ ปี

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ นาข้าว หมายถึง พื้นที่นาที่ชาวนาปลูกข้าวเพื่อบริโภคในพื้นที่ ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช

๑.๕.๒ ยางพารา หมายถึง ยางพาราที่นำมาปลูกแทนข้าวในพื้นที่ ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช

๑.๕.๓ ปาล์มน้ำมัน หมายถึง พืชตระกูลมะพร้าวที่นำมาปลูกแทนที่นาข้าวในพื้นที่ ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช

๑.๕.๔ ข้าว หมายถึง ข้าวที่คนไทยเราบริโภคเป็นอาหารหลักอยู่เป็นประจำ

๑.๕.๕ พื้นที่ราบลุ่ม หมายถึงพื้นที่น้ำขังอยู่และสามารถเก็บน้ำไว้ได้ตลอดเวลาเหมาะที่ปลูก

๑.๕.๖ ทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางการจัดการน้ำและที่ดินเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน

๑.๕.๗ วิถีพุทธ หมายถึง วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จะมีความเป็นเอกลักษณ์ ที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก

๑.๕.๘ สมาร์ทฟาร์มเมอร์ หมายถึง เกษตรอัจฉริยะ หรือผู้นำด้านการเกษตร เป็นแนวนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการเร่งรัดในการสร้างและพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ ทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่า โดยมุ่งเน้นให้มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพ เป็นคลื่นลูกใหม่ของวงการเกษตรไทย เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย)

๑.๕.๙ รูปแบบ หมายถึง น. รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง (ศิลปะ) สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้นๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่นรูปแบบผู้หญิง รูปแบบเปิด

๑.๕.๑๐ เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพเพาะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การประมง ทำป่าไม้

๑.๕.๑๑ การจัดการ หมายถึง การทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรหาบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

๑.๕.๑๒ สวนสมรม หมายถึง สวนขนาดเล็กที่ปลูกผสมปนเปกันของผลไม้ นานาชนิดรวมทั้งพืชสมุนไพรที่ใช้ในครัวเรือน อาศัยธรรมชาติให้เกื้อกูลกันเอง เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ตกทอดมานาน เพราะผลไม้แต่ละชนิดออกผลผลิตไม่พร้อมกัน ทำให้เจ้าของสวนสามารถจำหน่าย

ผลผลิตได้ทั้งปี และช่วยแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาดด้วย ในสวนสมรมจะมีผลไม้ชนิดต่างๆ เช่น ทุเรียน มังคุด ลางสาด ลองกอง จำปาตะ สะตอ ลูกเนียง เป็นต้น

๑.๕.๑๓ เกษตรผสมผสาน หมายถึง ระบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกหรือการเลี้ยงสัตว์ต่างๆอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ภายใต้การเกื้อกูล มีประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือ สัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบและการดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัยการผลิตแลทรัพยากรตามธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่ง มาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีก ชนิดหนึ่ง ภายในไร่นาแบบครบวงจร เช่น กิจกรรมการเลี้ยงไก่หรือการเลี้ยงสุกรบนบ่อปลา การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงผึ้งในสวนผลไม้

๑.๕.๑๔ การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไป โดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลง ย่อมเกิดปัญหาในตัวเอง เพียงแต่ว่าจะมีปัญหามาก หรือ ปัญหาน้อย

ถ้าหากตีความหมายการพัฒนาจะสามารถตีความหมายได้ ๒ นัย คือ

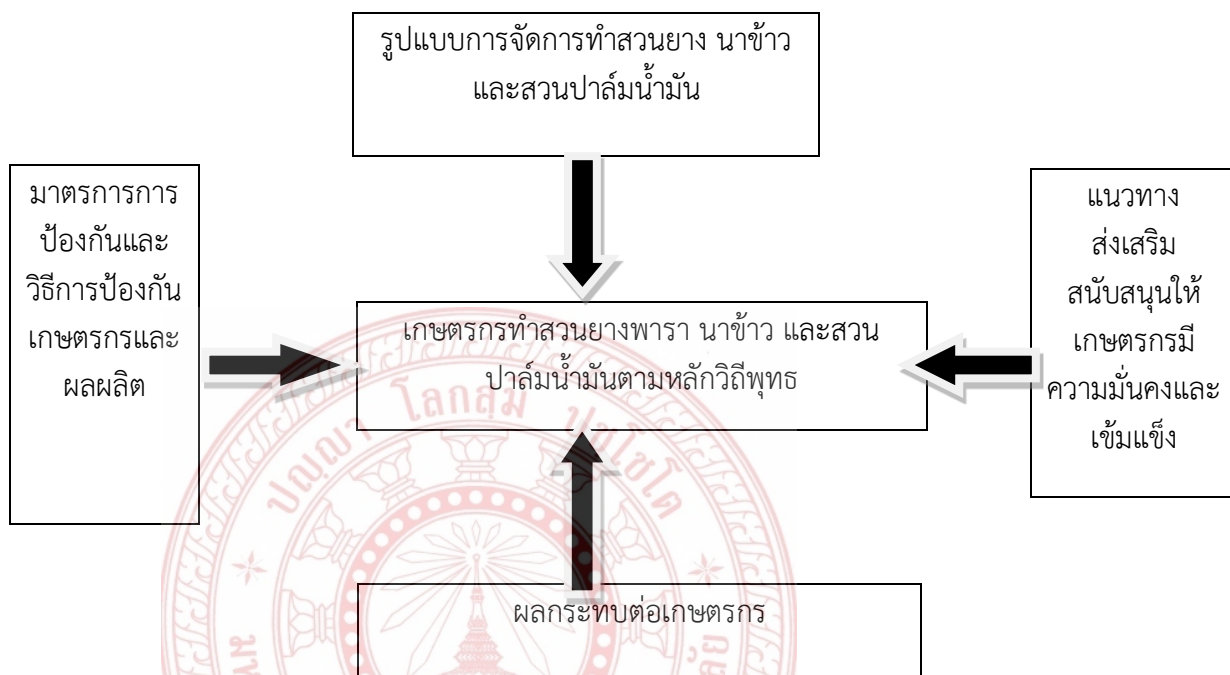
๑. “การพัฒนา” ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึง การทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๒. “การพัฒนา” ในแง่พระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักความถูกต้องพอดี ซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม^{๒๐}

^{๒๐} นิพนธ์ ชัยวรมุขกุล,สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐,

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

แผนภาพรูปที่ ๑ กรอบแนวคิดในการศึกษา

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบผลกระทบของเกษตรกรในการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันใน จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบการพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน

๑.๗.๓ ทำให้ทราบ การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระสำคัญทั้งแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเชิงคุณภาพ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่
- ๒.๒ แนวคิดกระบวนการเกษตรวิถีพุทธ
- ๒.๓ แนวคิดรูปแบบการจัดการเกษตรแบบสมาร์ทฟาร์ม
- ๒.๔ ทฤษฎีแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสาน
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่

๒.๑.๑ ความเป็นมาเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรพอเพียงนั้น เป็นแนวคิดที่ได้พระราชทานมาจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติพร้อมทั้งการบริหารงานในการทำเกษตรกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรชาวไทย ให้มีการพัฒนาและดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มีกินมีใช้ หลุดพ้นจากความยากจนด้วยการพึ่งพาตนเอง รวมถึงให้ปรับเปลี่ยนมุมมองจากการมองจำนวนเงินมองความร่ำรวย เป็นการมองของความสุขจากสิ่งที่มีมากกว่า ความสุขที่เกิดจากมีเงินทองมากมาย

เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรโดยเฉพาะดินและน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างเพียงพอ โดยเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด สาเหตุที่เรียกทฤษฎีใหม่นั้นเนื่องจาก มีการบริหารจัดการและจัดแบ่งที่ดินเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน มีการคำนวณโดยหลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำ ที่จะเก็บกักให้เพียงพอต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี และมีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบ

แนวทางทฤษฎีใหม่ การปลูกยางพาราเริ่มต้นการปลูกยางพาราเกษตรพอเพียง การปลูกยางพาราในประเทศไทยนั้น ไม่มีการบันทึกหลักฐานที่แน่นอนว่าเริ่มต้นจากที่ไหน ณ ปัจจุบันนี้ ยางพาราก็กกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ไปเสียแล้วแค่ ๑ ใน ๓ ส่วนของประเทศเท่านั้น ยางพาราดีสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างได้หลากหลายชนิดรวมทั้งไม้ยางพาราก็มีค่า สามารถทำรายได้การส่งออกเป็นอันดับสองของประเทศ ยางพาราจึงถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย และมีการส่งออกยางธรรมชาติมาเป็นอันดับหนึ่งของโลก ผลิตภัณฑ์ยางก้อนถ้วยได้มาตรฐานเกษตรพอเพียง /APRIL ๒๔, ๒๐๑๒^๑

^๑ การเกษตรทฤษฎีใหม่,การเกษตรพอเพียง. WWW.Kasetdorganic.com //ag/การทำสวนยางพารา. สืบค้นวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๐.

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เสด็จเยี่ยมราษฎรที่บ้านกุดต่อแก่น ตำบลกุดสินคัมใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ทรงเห็นภาพความยากลำบากของราษฎรในการทำเกษตรในพื้นที่อาศัยน้ำฝน (ปลูกข้าวประมาณได้ ๑ ถึงต่อไร่) เพาะปลูกได้ปีละครั้งในช่วงฤดูฝนเท่านั้น มีความเสี่ยงในการเสียหายจากความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ แลฝนทิ้งช่วง ซึ่งสภาพดังกล่าวของประเทศ แม้ว่าจะมีการขุดบ่อน้ำไว้บ้างก็มีขนาดไม่แน่นอน น้ำใช้ยังไม่เพียงพอ ทั้งระบบการปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์และส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียว ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ จึงทรงศึกษาข้อมูลนำมาวิเคราะห์และได้พระราชทานพระดำริเพื่อให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤติการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนและยากลำบาก พระราชดำรินี้เรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” อันเป็นแนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยทรงทดลองเป็นแห่งแรกที่วัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอมือง จังหวัดสระบุรี^๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่วัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอมืองพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี “ต้นแบบทฤษฎีใหม่” เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๖

พบว่าปัญหาหลักของการเกษตรในอดีตจนถึงปัจจุบันคือการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่เกษตรที่อาศัยน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในเขตที่มีฝนค่อนข้างน้อยและส่วนมากเป็นนาข้าวและพืชไร่ เกษตรกรยังคงทำการเพาะปลูกได้ปีละครั้งในช่วงหน้าฝนเท่านั้นและมีความเสี่ยงกับความเสียหายอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของดิน ฟ้า อากาศ และฝนทิ้งช่วงแม้ว่าจะขุดบ่อน้ำหรือสระน้ำเก็บน้ำไว้ในบ้างแต่ก็ไม่มีขนาดแน่นอน หรือมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาให้มีน้ำใช้ไม่เพียงพอ รวมทั้งระบบการปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ และส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียวกัน

การทำนาข้าวในประเทศไทย มีพื้นที่ทำนามากกว่าการทำเกษตรชนิดอื่น โดยเฉพาะในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกบางส่วน ภาคเหนือตอนล่าง ภาคใต้บางพื้นที่ แม้นบนภูเขาในภาคเหนือก็มีการปลูกข้าว จึงทำให้เห็นว่าผลผลิตข้าวในประเทศไทยจะมีปริมาณสูงเป็นเรื่องที่น่าจะยินดีแต่การผลิตข้าวในประเทศไทยใช้ ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารพิษสารเคมีในการกำจัดและปราบ ศัตรูพืช รวมทั้งการแก้ปัญหาโรคข้าวและการปราบหญ้ากันมาก ทำให้ข้าวไทยไม่เหมาะแก่การบริโภคมากนัก จึงทำให้เกรงว่าในปีต่อ ๆ ไป ข้าวไทยจะมีปัญหาเรื่องการตลาดอย่างหนัก เพราะตลาดโลกเข้มงวดกับผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นเกษตรเคมี ประกอบกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย เช่น ลาว เวียดนาม กำลังส่งเสริมการผลิตข้าวที่ไม่ใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และงดการใช้สารพิษสารเคมีทั้งปวง โดยใช้เทคนิคเกษตรธรรมชาติ ซึ่งจุลินทรีย์ EM เป็นหลัก^๓

สรุปว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรพอเพียง เป็นแนวคิดที่ได้พระราชทานมาจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรเพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรชาว

^๒ <https://agricommu.wordpress.com/2014/01/03/เศรษฐกิจพอเพียง-สืบค้นวันที่-๒๒-มิถุนายน-๒๕๖๐>.

^๓ <https://www.saranews.org.isranews.all-daita/download/๒๗๙/๒๓๒๗/๖/html>. สืบค้น ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ไทย ให้มีการพัฒนาและดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มีกินมีใช้ หลุดพ้นจากความยากจนด้วยการพึ่งพาตนเอง เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรโดยเฉพาะดินและน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน มีการวางแผนอย่างสมบูรณ์ ปัญหาหลักของการเกษตรในอดีตจนถึงปัจจุบันคือการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่เกษตรที่อาศัยน้ำ ดังนั้นเกษตรทฤษฎีใหม่คือคำตอบที่มีความลงตัว สามารถแก้ปัญหาได้ดีที่สุดในภาวะปัจจุบัน

๒.๑.๒ ความหมายของเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ หมายถึง ทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารที่ดินจำนวนน้อย ซึ่งเป็นหนึ่งในพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับการทำการเกษตรบนที่ดินจำนวนน้อย โดยมีเป้าหมายเพื่อการอยู่อาศัยและการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง ยั่งยืน เป็นการคิดบนหลักการใหม่แตกต่างจากแนวทางการทำการเกษตรอุตสาหกรรม ที่มุ่งผลิตผลผลิตในจำนวนมากเพื่อการค้าขายเป็นหลัก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง ในช่วงแรกพระองค์ทรงใช้พื้นที่บริเวณวังสวนจิตรดารโหฐาน เป็นที่ทำการศึกษาค้นคว้าทดลอง จากนั้นได้ขยายไปยังโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามจังหวัดต่างๆ ประมาณ ๔,๐๐๐ กว่าโครงการ โดยโครงการสำคัญโครงการหนึ่งตั้งอยู่ ณ วัดมิ่งมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ในจังหวัดสระบุรี ซึ่งถือเป็นโครงการแรกที่ได้นำ “ ทฤษฎีใหม่ ” สู่การปฏิบัติอย่างเป็นทางการ จนประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบของการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ทั่วประเทศ

ทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางการจัดการน้ำและที่ดินเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน

เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางการเกษตรที่มีหลักในการแก้ปัญหาจากการปลูกพืชและความเป็นอยู่ของเกษตรกร โดยเป็นแนวทางหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตรแบบนี้จะเน้นไปในเรื่องการจัดสรรที่ดินที่มีอยู่และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวนๆ ทั้งหมด ๔ ส่วน ตามอัตราที่สมดุลและเกื้อกูลกันและกันโดยเน้นถึงชีวิตและความเป็นอยู่ที่ พออยู่ได้แบบไม่ขัดสน^๔

เกษตรทฤษฎีใหม่ ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปรัชญานี้ประกอบด้วย ๓ หลักการและ ๒ เงื่อนไข คือหลักพอประมาณ (Moderation) หลักความมีเหตุผล (Reasonableness) และหลักการมีภูมิคุ้มกัน (Immunity) ส่วน ๒ เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม^๕

สรุปว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง เป็นทฤษฎีใหม่ที่ใช้จัดการน้ำและที่ดินเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปรัชญานี้ประกอบด้วย ๓ หลักการและ ๒ เงื่อนไข คือหลักพอประมาณ (Moderation) หลักความมีเหตุผล (Reasonableness) และหลักการมีภูมิคุ้มกัน (Immunity) ส่วน ๒ เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้และ

^๔ ความหมายเกษตรทฤษฎีใหม่, <https://www.kasetorganic.com/forum/index.php?topic=๒๙๑.๐>, สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

^๕ เกษตรทฤษฎีใหม่, www.greenet.or.th/node/๑๓๐๖, สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เงื่อนไขคุณธรรม เป็นการคิดบนหลักการใหม่แตกต่างจากแนวทางการทำการเกษตรอุตสาหกรรม ที่มุ่งผลิตผลผลิตในจำนวนมากเพื่อการค้าขายเป็นหลัก

๒.๑.๓ หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่เป็นระบบความคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาที่ไม่เคยมีผู้ใดคิดมาก่อน และแตกต่างจากแนวคิด ทฤษฎีและวิธีการที่เคยมีมาก่อน ซึ่งมีมากกว่า ๓๐ ทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการจัดการความแห้งแล้งด้วยฝนเทียม ทฤษฎีการจัดการน้ำด้วยการสร้างฝายชุมชั้น เป็นลักษณะฝายขนาดเล็ก กักน้ำและความชื้นให้กระจายตัวในแผ่นดิน สร้างความชุ่มชื้นแก่ป่า แตกต่างจากทฤษฎีการจัดการในอดีตซึ่งใช้การกันเขื่อนขนาดใหญ่เป็นหลัก หรือทฤษฎีการจัดการน้ำท่วมด้วยการทำแก้มลิงเพื่อกักเก็บน้ำ ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน เหล่านี้ล้วนแต่เป็นทฤษฎีใหม่ทั้งสิ้น สามารถนำมาใช้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองได้ พอกอยู่ พอกิน พอใช้และก้าวต่อไปสู่การร่วมมือกันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นขั้นเป็นตอน จากขั้นพื้นฐานสู่ขั้นก้าวหน้า

หัวใจสำคัญของทฤษฎีใหม่ คือ “ ทฤษฎีใหม่ ยืดหยุ่นได้ และต้องยืดหยุ่นเหมือนชีวิตของเราทุกคน ต้องมียืดหยุ่น ” พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนารถบพิตร ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรรมราชชนนี จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๑^๖

หลักการและแนวทางสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่มีหลักการและแนวทางสำคัญที่ควรทราบ ดังนี้

๑. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองและพึ่งพาตนเองได้

๒. ต้องมีแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ได้อย่างเพียงพอตลอดปี ดังนั้นต้องจัดสรรที่ไว้ส่วนหนึ่ง สำหรับขุดสระ โดยพระราชทานพระดำริว่า “ ต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อการเพาะปลูก ๑ ไร่ ”

๓. ต้องจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ อัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ = สระน้ำ : นาข้าว : ปลูกพืช : ที่อยู่อาศัย แต่ถ้ามีพื้นที่มากหรือน้อยกว่านี้ก็สามารถปรับใช้ได้ตามการแบ่งพื้นที่ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

หลังจากเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการทำแปลงเกษตรแล้ว จึงจัดแบ่งพื้นที่ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ :ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ ๓๐ % ใช้ในการขุดสระ เพื่อใช้การเก็บกักน้ำในฤดูฝนและใช้ปลูกพืชในฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ตลอดจนถึงเลี้ยงสัตว์ปีก ปลา และพืชน้ำอื่นๆ พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ ๓๐ % ใช้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อความอยู่รอดและสามารถพึ่งพาตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ ๓๐ % ปลูกไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ พืชสมุนไพรพืชไร่ เพื่อใช้บริโภคหากมีเหลือก็นำไปจำหน่าย พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ ๑๐ % เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงปศุสัตว์ โรงเรือน ถนน และอื่นๆตามความจำเป็น

^๖ เกษตรทฤษฎีใหม่, www.greennet.or.th/node/๑๐๓๖, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑

การปลูกพืชตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงค้นคว้าทดลองและรวบรวมข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและความเป็นอยู่ของเกษตรกรและได้พระราชทานแนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อต้องการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง โดยเน้นการเกษตรแบบผสมผสาน คือ มีทั้งการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ในสัดส่วนของพื้นที่ที่เหมาะสมและเพียงพอที่จะผลิตพืชหรือสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือนได้อยู่พอกินในระยะแรกและสามารถให้เหลือจำหน่ายได้ในระยะต่อไป สำหรับพืชที่พระองค์ทรงเน้นย้ำให้ปลูกตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังนี้

๑. ข้าว ข้าวเป็นพืชหลักของคนไทยและเป็นอาหารหลักของคนไทย คนไทย ๑ คนรับประทานข้าวปีละไม่น้อยกว่า ๒๐๐ กิโลกรัม การปลูกข้าวตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงปลูกไว้เพื่อบริโภค หากเหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายได้ ดังนั้นข้าวจึงเป็นพืชหลักที่จะต้องปลูกตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

๒. พืชผสมผสาน พืชที่ใช้ปลูกผสมผสานตามหลักทฤษฎีใหม่ ได้แก่

๑) พืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ปอกระเจา อ้อย เป็นต้น

๒) พืชสวน ได้แก่ ไม้ผล เช่น มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน ละมุด ส้มโอ เป็นต้น

๓) พืชผัก เช่น แคบ้าน มะรุม สะเดา ชะอม ขมิ้น ขิง ข่า ขะพลู ผักบุ้ง มะละกอ

มะเขือ

๔) ไม้ดอกไม้ประดับ เช่น มะลิ ดาวเรือง กุหลาบ ดอกกรัก บานไม่รู้โรย ช่อนกลี้น

๕) พืชสมุนไพร เช่น พริกไทย แมงลัก กระเพรา โหระพา ตะไคร้ ว่านหางจระเข้

๓ พืชอื่นๆ พืชที่แนะนำให้ปลูกตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้แก่

๑) ไม้ยืนต้นสำหรับใช้สอย เช่น สะเดา ไม้ มะพร้าว กระจิน ขี้เหล็ก ทองหลาง

๒) พืชบำรุงดิน เช่น หล้าแฝก ถั่วมาแฮะ ถั่วฮามาต้า โสน ปอเทือง

๓) เห็ด เป็นพืชอาหารคู่ครัวชาวไทยมาช้านาน เป็นอาหารที่มีประโยชน์ เทียบได้กับเนื้อสัตว์ จึงกล่าวติดปากคนไทยว่า ” หมู เห็ด เป็ด ไก่ ” เห็ดที่ส่งเสริมให้เพาะเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ได้แก่ เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู เห็ดนางฟ้า เห็ดเป๋าฮื้อ เป็นต้น

การดำเนินงานเกษตรทฤษฎีใหม่ ให้ประสบผลสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ประเด็นสำคัญก็คือ พึ่งตนเอง ประหยัดและมีธรรมาภิบาล ก่อให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยให้สัมพันธ์เกื้อกูลกันและกัน ซึ่งเป็นการบริหารทรัพยากร น้ำ ที่ดินและแรงงาน ตลอดจนรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น แล้วจึงพัฒนาไปสู่การผลิตเพื่อให้เกิดรายได้ อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ถูกคิดค้นขึ้นโดยใช้แนวคิดแห่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการบริหารงานในการทำการเกษตร ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิ

พลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อแก้ไขปัญหาการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรได้มีชีวิตอยู่ โดยหลุดพ้นบ่วงแห่งความยากจน^๗

สรุปว่า หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นกระบวนการพัฒนาที่ไม่เคยมีผู้ใดคิดมาก่อนและแตกต่างจากแนวคิด ทฤษฎีและวิธีการที่เคยมีมาก่อน ซึ่งมีมากกว่า ๓๐ ทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการจัดการน้ำท่วมด้วยการทำแก้มลิงเพื่อกักเก็บน้ำ ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน เหล่านี้ล้วนแต่เป็นทฤษฎีใหม่ทั้งสิ้น หัวใจสำคัญของทฤษฎีใหม่ คือ “ ทฤษฎีใหม่ ยืดหยุ่นได้ และต้องยืดหยุ่นเหมือนชีวิตของเราทุกคน ต้องมียืดหยุ่น เพื่อต้องการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง โดยเน้นการเกษตรแบบผสมผสาน คือ มีทั้งการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ในสัดส่วนของพื้นที่ที่เหมาะสม

๒.๑.๔ องค์ประกอบของเกษตรทฤษฎีใหม่

ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของเกษตรกร เป็นปัญหาสำคัญยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเขตที่ใช้น้ำฝนทำนาเป็นหลัก เกษตรกรจะมีความเสี่ยงสูง เป็นเหตุให้ผลผลิตข้าวอยู่ในระดับต่ำ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร จึงได้พระราชทาน “ ทฤษฎีใหม่ ” ให้ดำเนินการในพื้นที่ทำกินที่มีขนาดเล็ก ทรงมีพระราชดำรัสว่า “ ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ สองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ไม่ต้องใจร้อน ”

พระองค์ทรงทำการศึกษาและวิจัยเชิงปฏิบัติ เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ในพื้นที่ส่วนพระองค์เองขนาด ๑๖ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวา และทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาที่ทรงจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมโครงการของรัฐ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรงนำเอกสารออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ นั้น ทรงให้จัดตั้ง “ ศูนย์บริหารพัฒนา ” ตามแนวพระราชดำริ อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตร โดยประสานความร่วมมือระหว่าง วัด ราษฎรและรัฐ ทำการเผยแพร่อาชีพการเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท

พระราชดำริ “ ทฤษฎีใหม่ ” เป็นแนวทางหรือหลักการในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นา คือ ที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็ก ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินการทฤษฎีใหม่ ได้พระราชทานองค์ประกอบการดำเนินงาน ดังนี้

องค์ประกอบของทฤษฎีใหม่ มี ๓ ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ ๑ ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น สถานะของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ ๑ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย เป็นการผลิตแบบพึ่งตนเองด้วยวิธีง่ายๆ ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลัง พอมือพอกินไม่อดอยาก ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่ง ในที่ดินของตนเป็นระยะพอสมควร

^๗ หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่, <https://sites.google.com/site/kertrthvsti.him/hom>, สืบค้นเมื่อ ๑๗

จนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาตนเองจากขั้น “ พออยู่พอกิน ” ไปสู่ขั้น “ พอมีอันจะกิน ” เพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการตามขั้นที่สองและขั้นที่สามต่อไปตามลำดับ

ขั้นตอนที่ ๒ ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจดำเนินการในเรื่องของการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา

(๑) การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหว่าน และอื่นๆเพื่อการเพาะปลูก

(๒) การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การหาผู้รวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายด้วย

(๓) ความเป็นอยู่ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

(๔) สวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานีนอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืม เพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ

(๕) การศึกษา มีโรงเรียนและชุมชน มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

(๖) สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ขั้นตอนที่ ๓ ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อดำเนินผ่านขั้นที่สองแล้วเกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้น ฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ประสานงาน ร่วมมือกับแหล่งเงินทุนและพลังงาน ตั้งและบริหารโรงสี ตั้งบริการร้านสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งไม่ใช่การทำอาชีพด้านการเกษตรเพียงอย่างเดียว^๕

สรุปว่า เกษตรทฤษฎีใหม่มีองค์ประกอบ ๓ ขั้นตอน คือขั้นเริ่มต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น เกษตรกรมีความยากจน อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เป็นแบบพึ่งตนเองด้วยวิธีง่ายๆ เป็นขั้นพออยู่พอกิน ขั้นที่สอง เป็นขั้นพอมีอันจะกิน เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจดำเนินการในเรื่องของการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา อาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่า

^๕ <https://>

ส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ขั้นสุดท้ายคือชั้นประสานงานร่วมมือกับแหล่งเงินทุนและพลังงาน ตั้งและบริหารโรงสี ตั้งบริการร้านสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ซึ่งไม่ใช่การทำอาชีพด้านการเกษตรเพียงอย่างเดียว ทั้งสามขั้นตอนเกษตรกรจะต้องดำเนินการตามสภาพของปัญหา โดยยึดความยืดหยุ่นเป็นหัวใจสำคัญ

๒.๑.๕ กระบวนการเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ชั้น ดังต่อไปนี้

ชั้นที่ ๑ เกษตรทฤษฎีใหม่

เป็นการแบ่งพื้นที่เกษตรออกเป็น ๔ ส่วน คือ ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ โดยส่วนแรก ๓๐% เป็นการขุดสระเก็บน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตรและปลูกพืชในหน้าแล้ง ส่วนที่สอง ๓๐% เป็นพื้นที่สำหรับการปลูกข้าวเพื่อสร้างรายได้และมีกินมีใช้ในครัวเรือน ส่วนที่สาม ๓๐% สำหรับการปลูกผลไม้พืชไร่ พืชยืนต้น พืชสมุนไพร เพื่อเก็บดอกเก็บผลไว้กินในชีวิตประจำวันและสร้างรายได้ ส่วนที่สี่ ๑๐% สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกตามความเหมาะสม

ส่วนนี้ถือว่าสำคัญมาก เนื่องจากการจัดสรรพื้นที่ หากจัดสรรพื้นที่ได้ดีตั้งแต่แรก จะทำให้การทำขั้นต่อไป นั้นทำได้ ง่ายขึ้น เนื่องจากมีพื้นฐานที่ดี แต่หากเราออกแบบพื้นที่ได้ไม่ดี ขั้นตอนที่ต่อไปก็จะได้ลำบาก เนื่องจากติดในข้อจำกัด ของพื้นที่ ที่แบ่งจัดสรรเอาไว้อย่างไม่ดีนั่นเอง

ชั้นที่ ๒ เกษตรทฤษฎีใหม่ชั้นกลาง

เมื่อเกษตรกรสามารถทำความเข้าใจหลักการเกษตรพอเพียงและทฤษฎีใหม่ภายในพื้นที่ดินของตนเองแล้ว ก็จะนำมาสู่การพัฒนาตามหลักทฤษฎีที่สอง คือการที่เกษตรกรรวมใจกันเป็นรูปแบบของสหกรณ์ หรือกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งแบ่งเป็นหลายๆ ด้าน ทั้งด้านการผลิต การตลาด ด้านความเป็นอยู่ ด้านสวัสดิการ ด้านการศึกษาและด้านสังคมและศาสนา

การรวมกลุ่มกันมีข้อดีหลายประการ อาทิเช่น

- ๑.ช่วยแบ่งปันประสบการณ์ ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งกันและกัน
- ๒.ช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง
- ๓.ช่วยให้มีหลักประกัน รวมถึงเม็ดเงินใช้กันในกลุ่มยามฉุกเฉิน

แต่การรวมกลุ่มกันนั้นก็ยังมีข้อเสีย หากผู้นำกลุ่มไม่มีความเข้มแข็ง การรวมกลุ่มกันจะเป็นการรวมแบบหลวมๆ ไม่มีทิศทางที่แน่นอน ในท้ายที่สุดก็จะส่งผลให้การทำงานของของกลุ่มล้มเหลว ไม่ประสบผลสำเร็จในการทำงานอย่างที่ตั้งเอาไว้

ชั้นที่ ๓ เกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า

เพื่อเกษตรกรภายในชุมชนหรือกลุ่มมีความมั่นคงทางฐานะ รายได้ดีขึ้น ก็จะมีการพัฒนาสู่ขั้นก้าวหน้าที่ดีกว่าเดิม นั่นก็คือ การติดต่อประสานงานเพื่อหาแหล่งเงินในการทำธุรกิจจากธนาคาร หรือบริษัทเอกชนต่างๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาชีวิตของเกษตรกรที่ดีขึ้นโดยทางธนาคาร หรือบริษัทและเกษตรกรก็สามารถสร้างประโยชน์ร่วมกันได้ คือ ขายข้าวได้ในราคาที่สูง ไม่ถูกกดราคา มีการขายสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาต่ำหรือราคาส่ง เกษตรกรมีความรู้และพัฒนามากขึ้นจากคำแนะนำของบริษัทต่างๆ

ในขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายของเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีน้อยรายที่สามารถมาถึงจุดนี้ได้ จะเห็นว่าแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ก็ดี หรือ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ก็ดี ไม่ได้มุ่งหวังให้คนทำเกษตรอย่างเดียว โดยไม่มองการเติบโตในอนาคต ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เป็น เพราะความจริงแล้วแนวทางนี้จะช่วยให้เกษตรกร ค่อยๆเดินไปข้างหน้าเติบโตอย่างมั่นคง มากกว่าจะเน้นการเติบโตอย่างฉาบฉวย ไร้ประสบการณ์ ไม่มั่นคง และอาจจะส่งผลล้มเหลวในท้ายที่สุด

การเลือกปลูกไม้ยืนต้น สามารถประยุกต์แนวทางพระราชดำรัส ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง มาใช้ร่วมด้วย ซึ่งเป็นการเลือกชนิดของไม้ที่ปลูกเพื่อประโยชน์ใช้สอย ๓ ประการ คือ เพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นอาหาร และเพื่อประโยชน์ใช้สอย และจะให้ประโยชน์อย่างที่ว่า ๔ คือได้รับความร่มเย็น และสมดุลนิเวศกลับคืนด้วยธรรมชาติของป่านั่นเอง

การปลูกป่าไม้ ๓ อย่าง เพื่อประโยชน์ ๔ อย่าง

ไม้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นการปลูกต้นไม้สำหรับใช้เนื้อไม้มาปลูกสร้างอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เช่น ไม้ตะเคียนทอง สัก ยางนา มะฮอกกานี กระต๊อบเตพา จำปาทอง ปลูกกระจายตามรอบคันทนา

ไม้เพื่อเป็นอาหารเป็นการปลูกต้นไม้สำหรับใช้กิน เป็นอาหารเป็นยาสมุนไพร เป็นเครื่องตีมตลอดจนพืชที่ปลูกเพื่อการค้าขายผลผลิตเพื่อดำรงชีพ เช่น ไม้ผลต่าง ๆ ได้แก่เงาะทุเรียน มังคุดลองกองมะม่วง ฯลฯ ไม้ที่ให้ผลผลิตเพื่อขาย เช่น ปาล์ม มะพร้าว ยางพารา

ไม้เพื่อเป็นการปลูกต้นไม้สำหรับใช้กิน เป็นอาหารเป็นยาสมุนไพร เป็นเครื่องตีมตลอดจนพืชที่ปลูกเพื่อการค้าขายผลผลิตเพื่อดำรงชีพ เช่น ไม้ผลต่าง ๆ ได้แก่เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง มะม่วง ฯลฯ ไม้ที่ให้ผลผลิตเพื่อขาย เช่น ปาล์ม มะพร้าว ยางพารา

การปลูกไม้สำหรับใช้สอย ในครัวเรือนใช้พลังงาน ใช้เป็นเครื่องมือต่างๆ ในการประกอบอาชีพได้แก่ ไม้ไผ่,หวาย สำหรับจักสานเป็นเครื่องเรือน ของใช้ ฯลฯ ไม้โตเร็วบางชนิดที่ใช้เป็นไม้พินถ่าน ไม้พลังงาน เช่น สบู่ดำ ปาล์ม ฯลฯ ไม้ทำเครื่องมือการเกษตร ได้แก่การทำด้ามจอบ มีด ขวาน ทำรถเข็น โต๊ะ เก้าอี้ ตู ฯลฯ

นอกจากการปลูกพืชเพื่อใช้เป็นอาหาร ยาสมุนไพร และไม้ยืนต้นแล้ว พื้นที่อีกส่วนหนึ่งคือ พื้นที่บริเวณโดยรอบบ้าน ซึ่งควรปลูกพืช ผักสวนครัวเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร นอกจากนี้ควรทำโรงเรือนเพาะเห็ดเพื่อใช้เป็นอาหาร

สรุปว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการทำ เกษตรพอเพียง ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีและมั่นคงมากขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่ภายในความพอเพียงที่จะนำมาซึ่งความสุขของคนในครอบครัวและทำเกษตรที่ยั่งยืน หลายคนตีความเกษตรทฤษฎีใหม่ ว่าเหมือนกันกับ เศรษฐกิจพอเพียง แต่ในความจริงแล้ว เกษตรทฤษฎีใหม่ นั้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานไว้ จุดสำคัญของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่อีกอย่าง คือ การเริ่มลงมือทำ เนื่องจากตามธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง และกลัวการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรแบบดั้งเดิม มาเป็นการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่วนใหญ่มักจะล้มเหลว ตั้งแต่ยังไม่เริ่ม สาเหตุใหญ่ก็คือ ความกลัว แต่หากมองกลับกัน ณ ปัจจุบันการทำเกษตรวิถีดั้งเดิม นั้นน่ากลัวกว่ามาก นอกจากคู่แข่งที่มีอยู่มากมายทั้งคู่แข่งในประเทศ และต่างประเทศ ดิน

หรือทรัพยากรของเราเอง ก็ยังมีโอกาสที่จะเสียสูงมาก สำหรับเกษตรกรนั้น ดินก็เหมือนกับหัวใจของ การทำเกษตร ถ้าดินเสียก็เท่ากับว่าหัวใจล้มเหลว การทำเกษตรนั้นๆ เท่ากับว่ารอวันตายอย่างเดียว^๙

๒.๑.๖ การประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นโครงการตามนโยบายสำคัญในการขับเคลื่อนของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ได้รื้อถอนหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ไปปรับใช้ในพื้นที่ตนเองได้จริงและเห็นผลเชิงประจักษ์ได้อย่างชัดเจน จำนวน ๗๐,๐๐๐ ราย โดยเน้นเกษตรกรที่มีความสมัครใจและยังไม่ดำเนินกิจกรรมทฤษฎีใหม่มาก่อน เพื่อดำเนินกิจกรรมตามแนวทางทฤษฎีใหม่ มาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองตามความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับพื้นที่ ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่งที่ได้ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานตามโครงการฯ โดยร่วมให้องค์ความรู้ การจัดทำบัญชีแก่เกษตรกร ให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพได้ พร้อมกับการนำข้อมูลทางบัญชีไปวิเคราะห์วางแผนในการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีเงินออม สุขุมภาพชีวิตที่ดีขึ้น

“ การทำการเกษตรจะต้องใช้กับระบบการจัดการในรูปแบบที่เหมือนกับบริษัท การจัดทำบัญชีทำให้รู้ต้นทุนการผลิต รายรับ รายจ่าย สามารถวางแผนการผลิตในอนาคตได้ว่า รายรับ รายจ่ายเท่าใด จะต่อยอดผลิตภักดิ์ในแนวทางอย่างไร เป็นการรู้จักการวางแผนการจัดการแปลง เกษตร พัฒนาในสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพมากขึ้น”

“ การทำการเกษตรต้องศึกษาจากเกษตรกรผู้มีความรู้ หรือ cell ต้นแบบ หรือ ปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละเรื่อง การส่งเสริมการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ทำให้สามารถวางแผนการผลิตให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยการเอาบัญชีมาอ้างอิง การทำเกษตรแผนใหม่ต้องไม่ยึดติดการทำเกษตรแบบเดิม ซึ่งกินใช้ไปวันๆ ต้องคิดใหม่ว่า อาชีพการเกษตรเลี้ยงตนเองได้ เลี้ยงครอบครัวได้ ”

นับเป็นเสียงตอบรับที่ดีของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยปรับเปลี่ยนแนวทางการผลิตให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ยังช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้ โดยมีข้อมูลจากบัญชีช่วยนำทางต่อยอดสู่ความสำเร็จ

สรุปว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีใหม่ จะต้องใช้กับระบบการจัดการในรูปแบบที่ เหมือนกับบริษัท การจัดทำบัญชีทำให้รู้ต้นทุนการผลิต รายรับ รายจ่าย สามารถวางแผนการผลิตในอนาคตได้ วิเคราะห์วางแผนในการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีเงินออม สุขุมภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒.๒ แนวคิดกระบวนการเกษตรวิถีพุทธ

๒.๒.๑ ความเป็นมาของเกษตรวิถีพุทธ

เกษตรวิถีพุทธมีความคล้ายและความเหมือนกับหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถี

^๙ เกษตรทฤษฎีใหม่ ทางรอดเกษตรกรไทย, <https://www.kasetpopeng.com/๒๐๑๘/๐๑/๑๗/เกษตรทฤษฎีใหม่,สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑>.

ชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ซึ่งตามนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของเกษตรกร ซึ่งที่ผ่านมามีนโยบายในการช่วยเหลือดูแลเกษตรกรรายย่อยและประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการลดต้นทุนการผลิต โดยขอความร่วมมือจากภาครัฐและผู้ประกอบการ ภาคเอกชน ลดราคาปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูก ในปีการผลิต ๒๕๕๗/๒๕๕๘ เช่น ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ และค่าเช่าที่ดิน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ปลอดภัย ตลอดห่วงโซ่การผลิต

ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เน้นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ซึ่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลปัจจุบัน ได้น้อมนำมาเป็นนโยบายและพัฒนาให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของเกษตรกร เน้น “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา อีกทั้งการพัฒนานั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่คนที่อยู่ในระดับครัวเรือน ระดับท้องถิ่น จึงจะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน^{๑๐}

การทำการเกษตรเป็นอาชีพเป็นการลงทุน แต่จะลงทุนอย่างไรจึงจะทำให้เราสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องเตรียมตัวที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ความผันผวนที่เกิดขึ้นให้ได้ พระพุทธเจ้าสอนให้เรามองดูสรรพสิ่งอย่างมีเหตุผล ให้เข้าใจโลกตามความเป็นจริง พระพุทธองค์ทรงเมตตาชี้แนะให้พวกเราพิจารณาตัวเองอยู่เป็นนิจ เพื่อให้เข้าใจตัวเอง แล้วเราก็จะเข้าใจโลก

มีหลักธรรมมากมายที่พระพุทธองค์แสดงไว้จะช่วยดับทุกข์ การบรรเทาทุกข์ในการลงทุน จึงไม่เหนือวิสัยที่เราจะจัดการได้ด้วยหลักธรรมที่มีให้เราเลือกใช้ เลือกน้อมนำมาปฏิบัติ ผู้วิจัยขอคัดสรรหลักธรรม ๓ ข้อ สำหรับการลงทุน

๑. อปฺปมาทหรือความไม่ประมาท คือ ทางประมาทเป็นทางแห่งความตาย การวิเคราะห์การลงทุนอย่างมีสติจะช่วยให้เราไม่ประมาท เราควรศึกษาข้อมูลอย่างรอบคอบ รู้จักแยกแยะ คัดเลือกหลักทรัพย์ที่ดี หาทางเลือกในการลงทุนที่เหมาะสมกับตัวเองให้เจอ อาจจะมีการจัดการสินทรัพย์ (Asset Allocation) เพื่อลดความเสี่ยง คือ เงินที่นำมาลงทุนควรเป็นเงินส่วนที่ไม่จำเป็นไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน หรือไม่ก็หนี้ยืมสินมาลงทุน

๒. อุปาทาน ๔ หรือการยึดมั่นถือมั่น การผูกพันเอาตัวเองเป็นที่ตั้ง ด้วยอำนาจกิเลสด้วยมนตราแห่งตัณหา ตั้งแต่การยึดมั่นใน รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส การยึดมั่นในตัวตน การถือ

^{๑๐} ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, <https://sites.google.com/site/wichapars๗๑/karna-hlak-prachya-sersthkic-phx-pheiyng-ma-chi-ni-darng-chiwit>, สืบค้นเมื่อ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

ความสำคัญในตัวตน ขาดความรู้ความเข้าใจตามหลักความสัมพันธ์ของเหตุและผล เช่น การลงทุนที่ยึดติดกับภาพการลงทุนในอดีต เห็นการลงทุนของคนที่ร่ำรวยเป็นภาพที่สวยงาม หรือเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปจากอดีตมาก อาจมีผลกระทบต่อการลงทุนในปัจจุบัน อดีตไม่ใช่ตัวบ่งชี้ว่าอนาคตจะดีเสมอไป ทางที่คืนการลงทุนจะต้องพิจารณาเหตุและผล ทั้งการกระทำ การตัดสินใจ ทฤษฎีหรือวิธีปฏิบัติ ให้ทันยุคทันสมัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสร้างอนาคตในการลงทุน

๓. ปัญญาย่อมประเสริฐกว่าทรัพย์ การลงทุนต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการมีความรู้ มีปัญญา เพราะปัญญาจะช่วยให้เราเข้าใจตนเองดีที่สุด เราจึงมีเป้าหมายการลงทุนที่เหมาะสม การวางแผน การกำหนดรูปแบบ มีวิธีการลงทุนที่มีความเสี่ยงในระดับที่เรารับได้ การใช้ปัญญาจึงต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ การหาความรู้เรื่องการลงทุนอย่างสม่ำเสมอ โดยการศึกษาการฝึกฝน เพื่อให้เกิดปัญญา ต้องมีความอดทนมีความเพียร พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราพึ่งพาตนเอง การฝึกคือกระบวนการในการศึกษานั้นเอง

การลงทุนจะประสบความสำเร็จหรือไม่จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเราเพียงอย่างเดียว แต่มีเรื่องสภาพแวดล้อมปัจจัยอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้อง การรู้และเข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย จะทำให้การลงทุนไร้อุปสรรคและทำกำไรอย่างยั่งยืน การลงทุนมีความเสี่ยง ดังนั้นควรศึกษาข้อมูลก่อนการลงทุน โดยการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของทุกศาสนา เพราะหากมีความศรัทธา ความเพียรก็จะมีเต็มกำลัง ดอกผลแห่งปัญญาจะนำพาชีวิตให้เจริญรุ่งเรืองตลอดไป^{๑๑}

สรุปว่า เกษตรวิถีพุทธมีที่มาจากหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน อาชีพการทำเกษตรเป็นอาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความผันผวนตลอดเวลา จึงต้องนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เป็นการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายหลักเหตุผล เช่น หลักธรรม ๓ ข้อ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงในเรื่องของความไม่ประมาทในการประกอบอาชีพ ควรมีเงินออมไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน หรือการไม่ยึดมั่นถือมั่นกับการทำอาชีพที่เคยทำรายได้ แต่ควรจะดูบริบทของความเป็นไปได้ในปัจจุบัน หรือการศึกษาหาความรู้เสมอๆให้ทันโลกทันเหตุการณ์ ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์เทคโนโลยีก้าวไกลตลอดเวลา การรู้เท่าทันคือความอยู่รอดเสมอ

๒.๒.๒ ความหมายของเกษตรวิถีพุทธ

เกษตรตามแนวพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความสุขให้แก่มนุษย์ จะแตกต่างจากจุดหมายทางเศรษฐกิจที่มุ่งบ้ำบัตหรือสนองความต้องการของมนุษย์ให้เกิดความสุข มีความมั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ทั้งปวง มีความต้องการให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีอาหารที่ดี เพราะจะทำให้มีความสุข สะดวกสบายยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาสอนเน้นให้มีหลักบ้ำบัต รู้จักบรรเทาความทะยานอยากให้น้อยลง พยายามเป็นนายเหนือทรัพย์ เพื่อลดความโลภ ซึ่งเป็นเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนา เพราะความโลภเป็นมูลเหตุให้เกิดความทุกข์ต่างๆ บุคคลได้รู้จักคำว่า พอประมาณ สันโดษ จะเป็นคนที่มีชีวิตที่มีความสุข

^{๑๑}. อัจฉรา โยมสินธ์, How to be เศรษฐีพอเพียง, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์), หน้า ๑๗๖-๑๘๑.

เกษตรวิถีพุทธ จึงหมายถึง การถือเอาแม่แบบหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการทำงาน ในการดำเนินชีวิต ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น นอกจากนั้นการดำเนินกิจกรรมทั้งปวงต้องมีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน รู้จักรักษาและปกป้องดูแลกิจการที่ดำเนินอยู่ให้ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันที่ดี มีผู้แนะนำที่ดี รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ ใช้ชีวิตเหมาะสมกับอัตภาพ โดยมีหลักสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี
๒. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
๓. ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างชาญฉลาด
๔. ด้านเทคโนโลยี
๕. ด้านเศรษฐกิจ คือ ต้องมุ่งลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้^{๑๒}

ในอดีตวิถีเกษตรกรรมดั้งเดิมของไทยเป็นแบบพอเพียง เมื่อสถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านอาหารที่ต้องผลิตอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตจึงให้ความสำคัญด้านปริมาณมากกว่าด้านคุณภาพ กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนต้องแข่งกับเวลาเพื่อให้ทันต่อความต้องการไปด้วย นี่คือ ปัญหาของการผลิตทางการเกษตรที่มีผลต่อการพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ชุมชน การนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา เป็นการนำเกษตรแนวพุทธเพื่อให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและถาวร

ดังนั้น เกษตรวิถีพุทธ คือ การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพึงพอใจ ความเป็นอยู่ที่ดี มีอาหารการกินที่ดี สุขภาพจิตดี มีสิ่งของมีเงินใช้ตามความจำเป็น อยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี แต่คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว ต้องมองทุกอย่างเป็นองค์รวม ทุกด้านล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและอาจส่งผลต่อกันได้ หากชีวิตในแต่ละด้านไม่เกิดความสมดุล ดังนั้นเราควรเลือกดำเนินชีวิตแบบพอดีพอเพียง ตั้งอยู่บนสายกลาง ซึ่งตรงกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เป็นปรัชญาซึ่งถึงแนวทางการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการดำรงชีวิตประจำวัน การพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง เน้นการพัฒนาพื้นฐานทางจิตใจ มีหลักในการดำเนินชีวิต มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตที่ดี ที่สำคัญคือเน้นการพึ่งพาตนเอง การร่วมมือกันในชุมชนและสังคมต่อไป โดยตั้งอยู่บนหลัก ๓ ประการ คือ

๑. ความพอเพียง หมายถึง การบริโภคและการผลิตอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ และมีเหตุผล ไม่ซัดสน แต่ไม่ฟุ่มเฟือย

^{๑๒} เกษตรพอเพียงกับวิถีชีวิตแบบพุทธ, www.csr.chula.ac.th/sufficiency-economy-thesis.html,

๒. ความสมดุล หมายถึง การพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม คือ การมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ มีโครงสร้างการผลิตที่สมดุลมีการผลิตหลากหลายและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๓. ความยั่งยืน หมายถึง ความพอเพียงอย่างต่อเนื่องในทุกด้านโดย เฉพาะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถป้องกันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหรือวิกฤติได้^{๑๓}

สรุปว่า เกษตรวิถีพุทธ จึงหมายถึง การดำเนินชีวิตทางการทำการเกษตรที่นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ควบคู่กัน โดยเฉพาะเรื่องของโลกที่ปุถุชนมักหลงใหลจนตนเองต้องเดือดร้อน การนำหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการทำงานในการดำเนินชีวิต ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่นมาใช้ จึงจัดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี นอกจากนี้หลักธรรมคำสอนยังมีผลทางจิตใจ มีสติเกิดปัญญา ไม่โลภ มีเหตุผลในการประกอบอาชีพ

๒.๒.๓ หลักการการทำเกษตรวิถีพุทธ

หลักสำคัญของเกษตรแนวพุทธได้แก่หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางโดยยึดถือความพอดี ความสมดุลระหว่างความพอใจกับคุณภาพชีวิต เป็นหลักการไม่เบียดเบียน ซึ่งหมายถึงการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจใดๆนั้นจะต้องไม่เบียดเบียนทั้งตนเอง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่เบียดเบียนตนเอง คือ การไม่ทำลายคุณภาพชีวิตของตนเอง หลักปฏิบัติเพื่อให้บรรลุประโยชน์สุขในปัจจุบัน (ทัศนคติที่มีกตละประโยชน์) เป็นคำสอนเพื่อให้คุณุหส์มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

ทัศนคติที่มีกตละประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา หมายถึงประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง หรือหัวใจเศรษฐกิจ “ อู อ่า กะ สะ ” หรืออาจเรียกเต็ม ๆ ว่า ทัศนคติที่มีกตสังวัตตนิกรธรรม ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทิพย์ ยศ เกียรติ ไฉน เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ

๑.อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการงานนั้นให้สามารถทำได้สำเร็จ

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

๓. กัลยาณมิตตา คบคนดีไม่คบคนชั่ว เป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ที่ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย ไม่ให้ผิดเคือง รายได้ต้องมากกว่ารายจ่าย

^{๑๓} เศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิต, <https://www.gotoknow.org/posts/๔๘๐๓๕๖>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

เมื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์มาดำเนินชีวิต จึงมีความสอดคล้องกัน ดังนี้

๑. การดำเนินชีวิตต้องตั้งอยู่บนความพอประมาณ มีความเรียบง่าย มีความพอเหมาะพอควร สมดุลกับอัตภาพ ศักยภาพของตนและสภาวะแวดล้อม

๒. การดำเนินชีวิตต้องตั้งอยู่บนความมีเหตุผล คือ การคิด ฟัง ปฏิบัติ การทำงานต้องใช้หลักความรู้ในการทำงาน วางแผนงานต้องระมัดระวัง ต้องใช้หลักวิชาการช่วยสนับสนุน ไม่ใช่ความรู้สึกและอารมณ์ในการทำงาน

๓. การทำงานแต่ละอย่างต้องมีแผนกลยุทธ์ เพื่อให้งานที่เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องมองภาพรวม ทุกคนมีส่วนร่วม มีการประสานงานและการบูรณาการ ปรับวิธีการทำงานให้เหมาะสม^{๑๔}

สรุปว่า หลักการเกษตรวิถีพุทธ คือ นำเรื่องหัวใจเศรษฐกิจ “ อู อ่า กะ สะ ” หรืออาจเรียกเต็ม ๆ ว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะสังวัตตนิกรธรรม ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยการประกอบทุกด้านของการดำรงชีวิต คือ มีความขยันหมั่นเพียรที่จะเก็บเกี่ยวดี ไมตรี เป็นหลักการที่ครอบคลุมทุกด้านของการดำรงชีวิต คือ มีความขยันหมั่นเพียรที่จะเก็บออมสะสมทรัพย์เพื่ออนาคต มีการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ คบหามิตรที่เสมอด้วยศีลและอยู่อย่างพอเพียง ไม่สุรุ่ยสุร่าย หัวใจเศรษฐกิจ “ อู อ่า กะ สะ ” จึงเป็นหนทางของการดำรงชีวิตที่ปลอดภัย

๒.๒.๔ องค์ประกอบเกษตรวิถีพุทธ

การทำการเกษตรวิถีพุทธ จะมีองค์ประกอบที่จะทำให้มีความสมบูรณ์เป็น “ วิถีพุทธธรรม ” นั่นคือ การได้สุขภาพกาย สุขภาพใจ ดังเช่น ” โครงการสัมมากิจเกษตรอินทรีย์ วิถีพุทธธรรม จังหวัดลำพูน ” ได้เห็นความสำคัญ ดังนี้

๑. สุขภาพกาย เกิดจากการบริโภคพืชผักเพื่อสุขภาพของคนรุ่นใหม่ที่ใส่ใจในสุขภาพ

๒. สุขภาพใจ เกิดจากการที่ร่างกายแข็งแรง จิตใจมีความเข้มแข็ง

ระยะหลังจะเห็นว่าการรับประทานพืชผักผลไม้เพื่อสุขภาพได้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก จนกลายเป็นวิถีของการบริโภค เหตุเป็นเพราะยุคปัจจุบันประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การผลิตอาหารจึงต้องผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการ กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนต้องแข่งกับเวลา กลายเป็นการทำเกษตรแบบทุนนิยม เป็นเกษตรแบบพันธะสัญญา เกษตรกรเป็นหนี้ ต้องใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชในปริมาณที่มากขึ้นทุกปี สารเคมีส่งผลให้สุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคได้รับอันตราย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมได้ถูกทำลายไปด้วย

แต่หากย้อนกลับไปในอดีตวิถีเกษตรจะเป็นแบบพอเพียง ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมขั้นพื้นฐานที่มีความสามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมาทั้งภาครัฐและองค์กรต่างๆ ได้มีความพยายามส่งเสริมและสนับสนุน ให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรได้ตระหนักถึงภัยอันตรายอันเกิดจากสารเคมีอันตราย โดยการลดปริมาณการใช้ลงและเลิกใช้ในที่สุด ด้วยการหันมาทำเกษตรกรรมแบบมาตรฐานสากล คือ “ เกษตรอินทรีย์ (Organic) ” ที่ทั่วโลกให้การยอมรับว่าเป็นการเกษตรที่มีความปลอดภัยสูงสุด

^{๑๔} ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์, <https://th.wikipedia.org/wiki/ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑

สวนพุทธธรรมลำพูน นับเป็นสถานที่หนึ่ง ที่เห็นความสำคัญของสุขภาพกายควบคู่กับสุขภาพใจ มากกว่า ๘ ปีที่โครงการสัมมาภิเษตรอินทรีย์ “วิถีพุทธธรรม” ซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจ ๕ ประการ ของมูลนิธิสวนพุทธธรรมลำพูน เพื่อสนับสนุนและพัฒนาสวนพุทธธรรม จังหวัดลำพูนให้สามารถดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆอันจะยังประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและแผ่นดินตลอดไป โดยมูลนิธิ ได้นำรายได้ทั้งหมดอันเกิดจากการดำเนินงานโครงการสัมมาภิเษตรอินทรีย์ “วิถีพุทธธรรม” มาขับเคลื่อนทั้ง ๔ พันธกิจ ตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ ตลอดมา

โครงการสัมมาภิเษตรอินทรีย์ “วิถีพุทธธรรม” มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาสู่ “สัมมาอาชีพะ” เป็นการประกอบกิจการงานอันชอบธรรมไม่ผิดกับหลักของศีลธรรมที่พระพุทธองค์ทรงห้าม (มัจฉาวาณิชา) ๕ ประการ คือ ๑.การขายอาวุธ (สิ่งที่ก่อให้เกิดการทำลายล้างกัน) ๒. การค้าขายมนุษย์ (ตลอดจนการใช้แรงงานอย่างทารุณ) ๓.การค้าขายสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ๔.การค้าขายน้ำเมา ตลอดจนสารเสพติดทุกชนิด ๕.การค้าขายยาพิษ (สารพิษที่เป็นอันตรายต่อชีวิต) ดังนั้นการดำรงชีวิตตามฐานะพุทธบุตรประจำศูนย์ฯแห่งนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้มุ่งประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของอริยวัฑฒิ ๕ ประการ คือ ทาน ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา เพื่อพัฒนาตนสู่ความเป็นอริยชนตามลำดับ^{๑๕}

นอกจากเกษตรวิถีพุทธจะให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพกาย สุขภาพใจแล้ว เกษตรวิถีพุทธยังมีความเชื่อมโยงกับเกษตรอินทรีย์ที่ทั่วโลกยอมรับว่าปลอดภัยที่สุด เนื่องจากเกษตรอินทรีย์ได้ตระหนักถึงภัยอันตรายอันเกิดจากสารเคมีอันตราย โดยการลดปริมาณการใช้ลงและเลิกใช้ให้มากที่สุด เป็นระบบการทำฟาร์มที่ให้ความสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพ โดยการจักระบบนิเวศมากกว่าการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์ม ให้ความสำคัญในศักยภาพและผลกระทบของการเกษตร ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยเกิดจากปัจจัย ๔ ประการ คือ

ประการแรก คือ การตระหนักถึงสุขภาพในกลุ่มของประชาชนที่มีการศึกษา ที่มักจะเจ็บป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง ที่มีผลมาจากการบริโภคอาหารที่เป็นสารพิษ จึงพยายามซื้อพืชผักที่ปลอดจากสารพิษ ทำให้การเกษตรอินทรีย์เป็นที่ต้องการเพิ่มมากขึ้น

ประการที่สอง สารเคมีสังเคราะห์เช่นปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีราคาสูงขึ้นมา ต้นทุนการผลิตจึงสูงตามไปด้วย เกษตรกรจึงพยายามหาทางออกที่สามารถจะรอดพ้นจากสภาพการขาดทุนและหนี้สิน ทำให้การเกษตรทางเลือกเป็นหนทางนำสู่เกษตรอินทรีย์ได้ขยายออกไปมากขึ้นตามลำดับ

ประการที่สาม สารพิษที่เกษตรกรใช้เป็นจำนวนมาก ทำให้สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำได้ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการทำเกษตรเชิงเดี่ยวทำให้ดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ ศัตรูพืชระบาดมากขึ้นการเกษตรทางเลือกซึ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยทางชีวภาพและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์จึงได้รับการพัฒนาจนนำไปสู่การเกษตรอินทรีย์ที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

^{๑๕} โครงการสัมมาภิเษตรอินทรีย์ วิถีพุทธธรรม

ประการที่สี่ ประเทศคู่ค้ากับประเทศไทย เช่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา มีความต้องการสินค้าอินทรีย์มากขึ้นรวมทั้งราคาผลผลิตอินทรีย์ในตลาดต่างประเทศสูงกว่าราคาผลผลิตธรรมดาประมาณ ๒๐-๓๐ % จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องถึงข้อมูลเหล่านี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจการส่งออกสินค้า^{๑๖} การเกษตรและหน่วยราชการของกระทรวงพาณิชย์ในต่างประเทศ ได้มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์มากขึ้นในประเทศไทย

สรุปว่า เกษตรวิถีพุทธมีองค์ประกอบหลัก คือ เป็นเกษตรเพื่อสุขภาพกายและเพื่อสุขภาพใจ เป็นการทำการเกษตรที่มีเป้าหมายหลัก เพื่อพัฒนาสู่สัมมาอาชีวะ เป็นอาชีพที่มีความชอบธรรมไม่ผิดศีลธรรมที่พุทธศาสนาได้บัญญัติไว้ เกษตรวิถีพุทธจึงมีความสอดคล้องกับเกษตรอินทรีย์ที่เน้นสุขอนามัย มีความเป็นธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม คือการลด ละ เลิกในการใช้สารเคมีลง ทั้งนี้เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ให้มีสุขภาพที่แข็งแรง มีอายุยืนยาว ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน และประเทศทั่วโลกได้ตระหนักถึงเรื่องนี้ เช่นกัน

๒.๒.๕ กระบวนการเกษตรวิถีพุทธ

เกษตรวิถีพุทธวิถีธรรมได้ให้ความสำคัญด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ รวมทั้งการประกอบสัมมาอาชีวะที่ไม่เบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันเองรวมถึงสิ่งแวดล้อม เป็นการดำรงชีวิตที่อยู่บนฐานความปกติสุข จึงมีความสอดคล้องกับหลักเกษตรอินทรีย์ ซึ่งหลักการเกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับกันทั่วไปคือ หลักการที่กำหนดโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM Organics International) โดยสหพันธ์ฯ ได้ระดมความคิดเห็นนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านเกษตรอินทรีย์โดยตรงจากทั่วโลก ร่างหลักการเกษตรอินทรีย์นี้ได้รับการนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของสหพันธ์ฯ เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๘ และที่ประชุมใหญ่ได้ลงมติรับรองหลักการเกษตรอินทรีย์ดังกล่าว โดยหลักการเกษตรอินทรีย์ของสหพันธ์ฯ ประกอบด้วยหลักการ ๔ ข้อสำคัญ คือ สุขภาพ นิเวศวิทยา ความเป็นธรรมและการดูแลเอาใจใส่ (health,ecology,fairness and care)

๑. มิติด้านสุขภาพ (health) เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องส่งเสริมและ สร้างความยั่งยืนให้กับสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลก สุขภาวะของสิ่งมีชีวิตแต่ละปัจเจกและของชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกันกับสุขภาวะของระบบนิเวศ การที่ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์จะทำให้พืชพรรณต่างๆ แข็งแรง มีสุขภาวะที่ดี ส่งผลต่อสัตว์เลี้ยงและมนุษย์ที่อาศัยพืชพรรณเหล่านั้นเป็นอาหาร สุขภาวะเป็นองค์รวมและเป็นปัจจัยที่สำคัญของสิ่งมีชีวิต การมีสุขภาวะที่ดีไม่ใช่การปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่รวมถึงภาวะแห่งความเป็นอยู่ที่ดีของกายภาพ จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อมโดยรวม ความแข็งแรง ภูมิต้านทาน และความสามารถในการฟื้นตัวเองจากความเสื่อมถอยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีสุขภาวะที่ดี

บทบาทของเกษตรอินทรีย์ไม่ว่าจะเป็นการผลิตในไร่นา การแปรรูป การกระจายผลผลิตหรือการบริโภค ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิต ทั้งปวงตั้งแต่สิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็กสุดในดินจนถึงตัวมนุษย์เราเอง เกษตรอินทรีย์จึงมุ่งที่จะผลิตอาหารที่มี

^{๑๖} เกษตรอินทรีย์, <https://aeioulove๔๑๔๓.wordpress.com/เกษตรอินทรีย์,สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑>

คุณภาพสูง และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อสนับสนุนให้มนุษย์ได้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ เกษตรอินทรีย์จึงเลือกที่จะปฏิเสธการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เวชภัณฑ์สัตว์ และสารปรุงแต่งอาหารที่อาจมีอันตรายต่อสุขภาพ

๒. มิติด้านนิเวศวิทยา (ecology) เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของระบบนิเวศวิทยาและวัฏจักรแห่งธรรมชาติ การผลิตการเกษตรจะต้องสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติ และช่วยทำให้ระบบและวัฏจักรธรรมชาติเพิ่มพูนและยั่งยืนมากขึ้น หลักการเกษตรอินทรีย์ในเรื่องนี้ตั้งอยู่บนกระบวนการที่มองเกษตรอินทรีย์ในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศที่มีชีวิต ดังนั้นการผลิตการเกษตรจึงต้องพึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยา และวงจรของธรรมชาติโดยการเรียนรู้ สร้างระบบนิเวศให้เหมาะสมกับการผลิตแต่ละชนิด เช่น การปลูกพืช เกษตรกรจะต้องปรับปรุงดินให้มีชีวิต หรือการเลี้ยงสัตว์เกษตรกรจะต้องใส่ใจกับระบบนิเวศโดยรวมของฟาร์ม หรือในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเกษตรกรต้องใส่ใจกับระบบนิเวศของบ่อเลี้ยง

การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรือแม้แต่การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่า จะต้องสอดคล้องกับวัฏจักรและสมดุลทางธรรมชาติ แม้ว่าวัฏจักรธรรมชาติจะเป็นสากล แต่อาจจะมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่นนิเวศได้ ดังนั้นการจัดการเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขท้องถิ่น ภูมินิเวศวัฒนธรรม และเหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม เกษตรกรควรใช้ปัจจัยการผลิตและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการใช้ซ้ำ การหมุนเวียน เพื่อที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ควรสร้างสมดุลของนิเวศการเกษตร โดยการออกแบบระบบการทำฟาร์มที่เหมาะสมการฟื้นฟูระบบนิเวศท้องถิ่น และการสร้างความหลากหลายทั้งทางพันธุกรรมและกิจกรรมทางการเกษตร ผู้คนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ควรช่วยกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่ภูมินิเวศ สภาพบรรยากาศ นิเวศท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ อากาศ และน้ำ

๓. มิติด้านความเป็นธรรม (fairness) เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องอยู่บนความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมโดยรวมและสิ่งมีชีวิต ความเป็นธรรมนี้รวมถึงความเท่าเทียม การเคารพ ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในการปกป้องพิทักษ์โลกที่เราอาศัยอยู่ ทั้งในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในหลักการด้านนี้ความสัมพันธ์ของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการจัดการผลผลิตเกษตร อินทรีย์ในทุกระดับควรมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นธรรม ทั้งเกษตรกร คนงาน ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้า และผู้บริโภค ทุกคนควรได้รับโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนช่วยในการรักษาอธิปไตยทางอาหาร และช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน เกษตรอินทรีย์ควรมีเป้าหมายในการผลิตอาหารและผลผลิตการเกษตรอื่นๆ ที่เพียงพอและมีคุณภาพ

ในหลักการนี้ หมายรวมถึง การปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสภาพการเลี้ยงให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการทางธรรมชาติของสัตว์ รวมทั้งดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของสัตว์อย่างเหมาะสม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้ในการผลิตและการบริโภคควรจะต้องดำเนินการอย่างเป็นธรรม ทั้งทางสังคมและทางนิเวศวิทยา รวมทั้งต้องมีการ

อนุรักษ์ปกป้องให้กับอนุชนรุ่นหลัง ความเป็นธรรมนี้จะรวมถึงว่า ระบบการผลิต การจำหน่าย และการค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องโปร่งใส ความเป็นธรรม และมีการนำต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาเป็นต้นทุนการผลิตด้วย

๔. มิติด้านการดูแลเอาใจใส่ (cares) การบริหารจัดการเกษตรอินทรีย์ ควรจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย เกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่มีพลวัตและมีชีวิตในตัวเอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ควรดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิตในการผลิต แต่ในขณะเดียวกันจะต้องระมัดระวังอย่าให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพและ สิ่งแวดล้อม ดังนั้นเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆจะต้องมีการประเมินผลกระทบอย่างจริงจัง และแม้แต่เทคโนโลยีที่มีการใช้อยู่แล้ว ก็ควรจะต้องมีการทบทวนและประเมินผลกันอยู่เรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะมนุษย์เรายังไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างดีพอเกี่ยวกับระบบนิเวศการเกษตร ที่มีความสลับซับซ้อน

ในหลักการนี้การดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการการพัฒนาและการคัดเลือกเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในเกษตรอินทรีย์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นใจว่า เกษตรอินทรีย์นั้นปลอดภัยและเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ประสบการณ์จากการปฏิบัติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะสมถ่ายทอดกันมาก็อาจมีบทบาทในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้เช่นกัน เกษตรกรและผู้ประกอบการควรมีการประเมินความเสี่ยง และเตรียมการป้องกันจากนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ และควรปฏิเสธเทคโนโลยีที่มีความแปรปรวนมาก เช่น เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม การตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีต่างๆ จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและระบบคุณค่าของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่อาจได้รับผลกระทบ และจะต้องมีการปรึกษาหารืออย่างโปร่งใสและมีส่วนร่วม^{๑๗}

สรุปว่า กระบวนการเกษตรวิถีพุทธ คือ ให้ความสำคัญกับสุขภาพกายและสุขภาพใจ มีการประกอบอาชีพที่เน้นการไม่เบียดเบียนมนุษย์กันเอง มีกระบวนการด้วยกัน ๔ ข้อ คือ ในด้านสุขภาพ มีความสำคัญมากที่สุด ต้องมีสุขภาพที่ดี รวมถึงภาวะแห่งความเป็นอยู่ที่ดีของกายภาพ จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อมโดยรวม ความแข็งแรง ภูมิคุ้มกัน และความสามารถในการฟื้นตัวเองจากความเสื่อมถอย ในด้านนิเวศวิทยาและวัฏจักรแห่งธรรมชาติ การผลิตการเกษตรจะต้องสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติ การผลิตการเกษตรจึงต้องพึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยาและวงจรของธรรมชาติ การปลูกพืช เกษตรกรจะต้องปรับปรุงดินให้มีชีวิต หรือการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะต้องใส่ใจกับระบบนิเวศโดยรวมของฟาร์ม ในด้านความเป็นธรรม ความเป็นธรรมนี้รวมถึงความเท่าเทียม การเคารพ ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในการปกป้องพิทักษ์โลกที่เราอาศัยอยู่ ในหลักการนี้ หมายรวมถึง การปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสภาพการ

^{๑๗} หลักเกษตรอินทรีย์, www.greenet.or.th/article/๑๐๐๖, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑

เลี้ยงให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการทางธรรมชาติของสัตว์ รวมทั้งดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของสัตว์อย่างเหมาะสม และในด้านการเอาใจใส่จะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย ในหลักการนี้การดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบต่อหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการการพัฒนาและการคัดเลือกเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในเกษตรอินทรีย์

๒.๒.๖ การประยุกต์ใช้เกษตรวิถีพุทธ

“ ชีวิตยังไม่สิ้น ก็ต้องดิ้นกันไป ” เป็นหลักคิดของคุณลุงวิฑูร หนูเสน ชาว ต.เขาหัวช้าง อ.ตะโหมด จ.พัทลุง ผู้ที่ได้นำหลักธรรมในศาสนาพุทธมาเปลี่ยนการทำการเกษตรให้เป็น “ เกษตรวิถีพุทธ ” หรือวนเกษตรป่ายาง ด้วยสังคมที่เปลี่ยนไปจากทำเกษตรเป็นอาชีพหลัก กลายเป็นการแข่งขันสร้างผลผลิตทางการเกษตรป้อนให้โรงงานอุตสาหกรรม มีเป้าหมายเพียงเพื่อสร้างความมั่งคั่งละเลยที่จะฟื้นฟูผืนดินและผืนป่า เหมือนคนหลงทาง

นายวิฑูร หนูเสน เริ่มทำโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ จากการปลูกลูกยางพาราอย่างเดียวเหมือนเกษตรกรรายอื่นๆ ก็ค่อยมาปรับเปลี่ยนเป็นการนำพืชป่าต่างๆ มาปลูกแซมกับยางพารา เพื่อสร้างป่าในพื้นที่ทำการเกษตรหรือการเกษตรที่เลียนแบบธรรมชาติ หลักการ คือ เมื่อมีพืชแต่ละชนิดที่เจริญเติบโตเพิ่มขึ้นมาในสวนยางพารา เกิดกระบวนการพึ่งพาอาศัยกันตามธรรมชาติ พืชคลุมดินช่วยเก็บความชุ่มชื้นในดินให้กับพืชยืนต้น พืชล้มลุกเปลี่ยนสภาพตัวเองกลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ เป็นอาหารเป็นปุ๋ยอินทรีย์ให้พืชด้วยกัน ไม่กระทบทำลายสิ่งแวดล้อม

เกิดห่วงโซ่อาหารที่มีความสมดุลในระบบนิเวศ มีการเพิ่มขึ้นของสัตว์ตามธรรมชาติ นกชนิดต่างๆ เข้ามาหากิน จากพื้นที่เกษตรที่เคยให้ประโยชน์แก่มนุษย์ฝ่ายเดียว แปรสภาพมาเป็นการได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งคนและสัตว์ ทั้งยังสามารถใช้ทรัพยากรจากพืชพรรณที่งอกเงยขึ้นมา

กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จ การจัดการระบบวนเกษตรป่ายาง คือ แนวคิดแบ่งการบริหารจัดการออกเป็น ๗ โซน คือ

๑. โซนป่ายางพาราเนื้อที่ ๗ ไร่ ปลอ่ยให้ต้นไม้ พืชผักและสมุนไพร ขึ้นอยู่รวมกันกับต้นยางพารา

๒. โซนสวนยางพาราเนื้อที่ ๖ ไร่

๓. โซนป่าไผ่ หรือที่ซึ่งเคยปลูกข้าวไร่มาก่อน แต่ปัจจุบันปลอ่ยพื้นที่ให้ธรรมชาติจัดการกันเอง เพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เนื้อที่ ๑๐ ไร่

๔. โซนนาข้าวเนื้อที่ ๓ ไร่ การทำนาข้าวจะเป็นระบบเกษตรอินทรีย์ ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกแทน

๕. โซนบ่อเลี้ยงปลา ๒ ไร่ นอกจากมีปลาที่ได้จากธรรมชาติแล้ว ก็มีปลาที่ได้จากการเพาะเลี้ยง เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาตะเพียน อาหารที่ใช้เลี้ยงปลาก็จะเป็นอาหารที่ได้จากธรรมชาติ

๖. โซนที่อยู่อาศัย ๒ ไร่ การสร้างที่อยู่อาศัยจะใช้ประโยชน์จากไม้ที่ปลูกเอาไว้ ส่วนบริเวณบ้านก็ปลูกผักสวนครัวและผลไม้ไว้บริโภค

๗. โซนพื้นที่ปศุสัตว์ สามารถใช้พื้นที่ได้ทุกโซน มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปลอ่ยลาน โดยการให้ไก่หากินตามธรรมชาติ

การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับพืช โดยเฉพาะยางพารานั้นมีความจำเป็น เพราะกว่าต้นยางจะโตหน้าดินซึ่งเป็นดินตะกอน เวลาฝนตกหน้าดินจะถูกชะหน้าดินลงคูคลอง ทำให้คูคลองตันขึ้น ต้นไม้ที่ปลูกแซมไว้ในสวนจะสามารถช่วยในการดักตะกอนได้เป็นอย่างดี การปลูกพืชแซมในป่าสวนยางอันประกอบไปด้วยพืชหลายชนิด ที่เรียกว่าการปลูกพืช ๙ ชั้น ชั้นล่างสุดคือพืชที่ใช้รากหรือหัวของพืชมาใช้เป็นสมุนไพรที่มีรากที่ใช้คลุมดิน ต่อมาคือพืชที่สามารถนำกิ่งก้านมาบริโภคได้ ถัดขึ้นไปเป็นพืชใช้สอยได้อย่างผลไม้ และพืชเศรษฐกิจหรือไม้ยืนต้นชนิดต่างๆ ที่นำมาใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างได้ เป็นธรรมชาติของความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตที่มีความเกื้อกูลกัน

แนวคิดการทำสวนเกษตรวิถีพุทธ ทำให้คนในตำบลตะโหมटनाไปทำเป็นตัวอย่าง มีสมาชิกเพิ่มขึ้น ภาครัฐ ภาคเอกชนให้ความสนใจเข้ามาเรียนรู้ เป็นแนวคิดของการอยู่ร่วมกันที่มีความลงตัว มีความสุข สังคมมีความมั่นคง ประเทศชาติยั่งยืน^{๑๘}

สรุปว่า การเกษตรวิถีพุทธของนาย วิฑูร หนูเสน เป็นการประยุกต์ การเกษตรวิถีพุทธหรือสวนเกษตรป่ายางกับเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ ที่คน สัตว์อยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล เป็นวิถีชีวิตวิถีพุทธที่สามารถนำไปปรับใช้ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงวัฒนธรรม เป็นแนวทางที่สามารถทำให้คนในสังคมประสบความสำเร็จ แก้ปัญหาได้ โดยการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เช่น วิถีพุทธจะเน้นความพออยู่พอกิน พอประมาณ ยึดถือความพอดี ความมีเหตุผล มีความสมดุลระหว่างความพอใจกับคุณภาพของชีวิต มีทางสายกลางที่สอดคล้องกับหลักธรรมในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะหลักทฤษฎี ๖ มีกัตถะประโยชน์ที่มุ่งเน้นหนทางแสวงหาสุขของปุถุชนที่มีหลักการครอบคลุมการใช้ชีวิตได้ชัดเจน

๒.๓ แนวคิดรูปแบบการจัดการเกษตรแบบสมาร์ทฟาร์ม

๒.๓.๑ แนวความคิดสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) หรือ ผู้นำด้านการเกษตร^{๑๙} เป็นแนวนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเร่งรัดให้สร้างและพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ ทดแทนเกษตรรุ่นเก่า โดยมุ่งเน้นให้มีความรู้ความสามารถ แข็งแรงและมีศักยภาพ เป็นคลื่นลูกใหม่ของวงการเกษตรไทย เพื่อสืบสานการพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไปในอนาคต โดยกรมส่งเสริมการเกษตรนำโครงการไปดำเนินการ มีการขับเคลื่อนด้วย “ โครงการสร้างและพัฒนาเยาวชนเกษตรกร สู่ความเป็นผู้นำด้านการเกษตร ” โดยมุ่งเน้นพัฒนาเด็ก (อายุระหว่าง ๑๐ ถึง ๑๔ ปี) และเยาวชน (๑๕ ถึง ๒๕ ปี ปัจจุบันถึง ๔๐ ปี) ทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบ ให้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการเกษตร จะเน้นคนรุ่นใหม่ที่ยึดด้วยคุณภาพ เพื่อพัฒนาเกษตรไทยในอนาคต ให้มีศักยภาพการผลิตสินค้าและอาหาร เทียบเท่าเหล่าอารยะ

สาเหตุที่หลายๆคนในทุกวันนี้อยากกลับไปใช้ชีวิตในวิถีเกษตรหรือกลับไปบ้านเกิด อยากกลับไปอยู่กับครอบครัว ซึ่งเป็นความต้องการสูงสุดของหลายๆคนที่เข้ามาอยู่ในเมือง เพราะการใช้ชีวิตในเมืองไม่ตอบโจทย์ ทั้งในเรื่องสุขภาพ อิศรภาพ แต่การมีอาชีพเป็นเกษตรกรนั้นยังสามารถมีอาชีพอื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ ดังนั้นวิถีเกษตรจึงเป็นฐานของอาชีพอื่นได้เช่นกัน

^{๑๘} www.thaihealth.or.th/Content/๑๙๑๗๕-สวนเกษตรวิถีพุทธ%๒๐พื้นผืนป่าด้วยหลักธรรม.html, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑

^{๑๙} ดอกสะแบง, สมาร์ทฟาร์มเมอร์ เกษตรกรรุ่นใหม่, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๑, จาก <https://www.thairath.co.th/content/๓๔๔๙๔๔>.

เกษตรกรไทยยุค “ THAILAND ๔.๐ ” ภาคการเกษตรจะก้าวได้เข้าที่ที่สุด เพราะจะเป็นเรื่องของนวัตกรรมและการเข้าใจการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นข้อจำกัดของเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ยังใช้วิถีชีวิตแบบเดิมๆอยู่ ดังนั้นภาครัฐจะต้องเตรียมความพร้อม ให้เกษตรกรสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ ต้องเข้าใจธรรมชาติ มีความรอบรู้ในเรื่องป่า ดิน น้ำ พันธุกรรม จุลินทรีย์ ต้องศึกษา งานวิจัย ต้องรู้จักที่จะทดลองและค้นคว้าด้วยตัวเอง

แนวคิดหลักของสมาร์ทฟาร์ม คือ การใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร เพื่อยกระดับผลิตภาพมาตรฐานสินค้าและลดต้นทุน โดยการพัฒนากิจกรรมใน ๔ ด้าน คือ

๑. ลดต้นทุนในกระบวนการผลิต

๒. เพิ่มคุณภาพการผลิตและมาตรฐานสินค้า

๓. ลดความเสี่ยงจากศัตรูพืชและภัยธรรมชาติ

๔. การจัดการและส่งผ่านความรู้ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศจากการวิจัยไปประยุกต์สู่การพัฒนาในทางปฏิบัติและให้ความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร

แนวคิด “ สมาร์ทฟาร์มเมอร์ ” หมายถึง เกษตรที่มีความรู้อย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สามารถวางแผนโดยรู้ถึงอุปสงค์ตลาดและเตรียมการผลิตให้สอดคล้อง รวมทั้งมีความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและแก้ปัญหาได้รวดเร็ว โดยการวิเคราะห์ข้อมูลรอบด้านเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจ ที่ตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล ตลอดจนรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเกษตร

แนวทางการพัฒนาภาคการเกษตรอย่างยั่งยืน คือ การแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ โดยยกระดับประสิทธิภาพการผลิตหรือเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีผ่านวิธีการพัฒนา ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ตัวเกษตรกร ทำให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการเกษตรมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะการช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการผลิตและระบบบริหารจัดการ

การเชื่อมโยงสมาร์ทฟาร์มจะเกี่ยวข้องกับ

๑. การบริหารการจัดการฐานข้อมูลการเกษตร โดยจะมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเกษตร ตั้งแต่วัตถุดิบในการผลิต ผลผลิตทางการเกษตร ไปจนถึงแหล่งขาย ที่เน้นเฉพาะการขายสินค้าเกษตรอินทรีย์

๒. การจัดการพลังงานทดแทนในฟาร์มเกษตร โดยจะนำของเหลือใช้มาสร้างเป็นพลังงานทดแทน เช่น บ่อหมักก๊าซชีวภาพมาใช้ลดความสิ้นเปลือง

๓. การจัดการน้ำใช้ในแปลงเกษตรให้ประหยัดที่สุด เหมาะสมที่สุด

๔. การคำนวณจุดคุ้มทุนและออกแบบฟาร์มเกษตร เพื่อป้องกันการลงทุนทำเกษตรแล้วขาดทุน^{๒๐}

^{๒๐} การทำสมาร์ทฟาร์มเมอร์เพื่อแข่งขันกับประชาคมอาเซียน

ซึ่งเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการทำสมาร์ตฟาร์ม ได้แก่

๑. Global Positioning System (GPS) เป็นเทคโนโลยีในการระบุพิกัดหรือตำแหน่งบนพื้นโลก โดยใช้กลุ่มของดาวเทียมจำนวน ๒๔ ดวง ซึ่งโคจรรอบโลกในวงโคจร ๖ วง ที่ความสูง ๒๐,๒๐๐ กิโลเมตรเหนือพื้นโลก

๒. Geographic Information System (GIS) เป็นเทคโนโลยีในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ แล้วนำมาแสดงผลในรูปแบบต่างๆ สามารถเก็บข้อมูลได้หลากหลายมิติ ซึ่งระบบ GIS ที่รู้จักกันดีคือ Google Earth

๓. Remote Sensing หรือเทคโนโลยีการรับรู้ระยะไกล เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลพื้นที่ โดยอาศัยคลื่นแสงในช่วงความยาวคลื่นต่างๆ และคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า เช่น เรดาร์ ไมโครเวฟ วิทยุ เป็นต้น อุปกรณ์รับรู้เหล่านี้มักจะติดตั้งบนอากาศยาน หรือดาวเทียม

๔. Proximal Sensing หรือเทคโนโลยีการรับรู้ระยะใกล้ อาศัยเซ็นเซอร์วัดข้อมูลต่างๆ ได้โดยตรงในจุดที่สนใจเช่น เซ็นเซอร์ตรวจอากาศ (Weather Station) เซ็นเซอร์วัดดิน (Soil Sensor) เซ็นเซอร์ตรวจโรคพืช (Plant Disease Sensor) เซ็นเซอร์ตรวจวัดผลผลิต (Yield Monitoring Sensor) เป็นต้นต้น เซ็นเซอร์เหล่านี้สามารถนำมาวางเป็นระบบเครือข่ายไร้สาย (Wireless Sensor Network) โดยนำไปติดตั้งหรือปล่อยในพื้นที่ไร่นา เพื่อเก็บข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ความชื้นในดิน อุณหภูมิ ปริมาณแสงและสารเคมี

๕. Variable Rate Technology (VRT) หรือเทคโนโลยีการให้ปุ๋ย น้ำ ยาฆ่าแมลง ตามสภาพการแตกต่างของพื้นที่ โดยมักจะใช้ร่วมกับเทคโนโลยี GPS

๖. Crop Models and Decision Support System (DSS) เป็นเทคโนโลยีที่บูรณาการเทคโนโลยีทั้งหมดกล่าวมาข้างต้นเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรกับฟาร์มเมื่อไร อย่างไร รวมทั้งยังสามารถทำนายผลผลิตได้ด้วย

๗. การทำสมาร์ตฟาร์มในประเทศไทยอาจมีข้อจำกัด เนื่องจากระบบเทคโนโลยีบางชนิดยังมีประสิทธิภาพไม่ดี เช่น ระบบ GPS และ GIS ต้องใช้เงินในการลงทุนสูง รวมถึงเกษตรกรขาดความชำนาญในการใช้เครื่องมือ

แต่เมื่อโลกเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพ สังคม ตลอดจนองค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่มีการแลกเปลี่ยนส่งผ่านกันอย่างรวดเร็วไปทั่วทุกภูมิภาค เกษตรกรไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองตามสภาพการดำเนินชีวิต การเปิดรับ เรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อพาตัวเองก้าวสู่การเป็นเกษตรกรคุณภาพ (Smart farmer) ตามนโยบายและแนวทางปฏิบัติงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ว่า การพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart farmer โดยมี Smart officer เป็นเพื่อนคู่คิด^{๒๑}

สรุปว่า แนวความคิดสมาร์ตฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) หรือ ผู้นำด้านการเกษตร เป็นแนวคิดเป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเร่งรัดให้สร้างและพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ ทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่า โดยมุ่งเน้นให้มีความรู้ความสามารถ เข้มแข็งและมีศักยภาพ เป็นคนรุ่นใหม่ของวงการเกษตรไทย เพื่อสืบสานการพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจของประเทศ มีการขับเคลื่อนด้วย “ โครงการสร้างและพัฒนาเยาวชนเกษตรกร สู่ความเป็นผู้นำด้านการเกษตร ” โดยมุ่งเน้นพัฒนาเด็ก (

^{๒๑} www.smartfarmbot.com/article/๑๕/สมาร์ตฟาร์ม-smartfarm,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน

อายุระหว่าง ๑๐ ถึง ๑๔ ปี) และเยาวชน (๑๕ ถึง ๒๕ ปี ปัจจุบันถึง ๔๐ ปี) ทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบ ให้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการเกษตร แนวคิดหลักของสมาร์ทฟาร์ม คือ การใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน สินค้าเกษตร เพื่อยกระดับผลิตภาพ มาตรฐานสินค้าและลดต้นทุน

๒.๓.๒ ความหมายของ สมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer)

ประเทศไทยกับการเป็นเกษตรกรไทยยุค “ THAILAND ๔.๐ ” ภาคเกษตรจะต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลง จึงมีคำว่า Smart Farmer เกิดขึ้น ดังนั้นจึงต้องมาทำความรู้จักกับคำๆนี้

Smart Farmer คือ คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ เรียนจบระดับปริญญาแล้ว กลับไปที่บ้าน ไปดูแลพื้นที่เกษตรที่ตัวเองมีอยู่ ปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือผันตัวเองมาเป็นเกษตรกร เนื่องจากกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร เพื่อที่จะสู้กับความเปลี่ยนแปลงในสังคม ซึ่งทำกันมานานมากแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ สาเหตุมาจากการทำที่ไม่ต่อเนื่อง ขาดคนสานต่อ ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะกลับไปต่อยอดและสานต่อจนประสบความสำเร็จได้ “ วิถีเกษตรเป็นวิถีพื้นฐาน จะเป็นนักร้องแบบ เป็นวิศวกรหรืออาชีพอะไรก็ได้ แต่มีฐานเป็นวิถีเกษตรก็สามารถอยู่ได้ เพราะถือว่าเป็นรากแก้วของสังคมไทย และต้องเป็นวิถีเกษตรที่ไม่ทำลาย มีความยั่งยืนและพึ่งพาธรรมชาติได้จริง ลักษณะเช่นนี้ คือ Smart Farmer อย่างแท้จริง ”^{๒๒}

นอกจากนี้ Smart Farmer ยังหมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเกษตร ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตและแรงงาน ด้านเศรษฐศาสตร์ คือการลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพการผลิต ซึ่งส่งผลไปสู่ความมั่นคงทางอาชีพและยกระดับฝีมือเกษตรกร เกษตรกรทำงานกับการปลูกพืช ต้องรู้จักพืช พืชแต่ละชนิดมีการเจริญเติบโตอย่างไร มีความต้องการปัจจัยในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต ต้องรู้เรื่องโรคและแมลง และที่สำคัญ คือ จุดวิกฤตที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของพืช

สมาร์ทฟาร์ม (Smart Farmer) เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมีหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด สมาร์ทฟาร์มจึงเป็นนวัตกรรมหนึ่งในการจัดระบบการเกษตรให้มีศักยภาพมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเกษตรของประเทศให้ยั่งยืนตลอดไป

สมาร์ทฟาร์มเมอร์ หมายถึง เกษตรอัจฉริยะ หรือผู้นำด้านการเกษตร เป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการเร่งรัดในการสร้างและพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ ทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่า โดยมุ่งเน้นให้มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพ เป็นคลื่นลูกใหม่ของวงการเกษตรไทย เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย)

^{๒๒} สมาร์ทฟาร์ม

สรุปว่า สมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) หมายถึง คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตัวเอง โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเกษตร ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตและแรงงาน ด้านเศรษฐศาสตร์ คือการลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพการผลิต ซึ่งส่งผลไปสู่ความมั่นคงทางอาชีพและยกระดับฝีมือเกษตรกร สมาร์ทฟาร์มเมอร์หรือเกษตรกรอัจฉริยะ เป็นคลื่นลูกใหม่ของวงการเกษตรไทย เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากแนวพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

๓.๒.๓. หลักการของ Smart Farmer

คุณสมบัติพื้นฐานของ Smart Farmer^{๒๓} มี ๖ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร หรือให้คำแนะนำ ปรึกษากับผู้อื่นที่สนใจในเรื่องที่ทำอยู่

ประการที่ ๒ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โนบาย สมาร์ทโฟน เป็นต้น

ประการที่ ๓ มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงานและทุน สามารถเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ขายผลผลิตได้ตลอดจนสามารถจัดการของเหลือจากการผลิตที่มีประสิทธิภาพ (Zero waste management)

ประการที่ ๔ เป็นผู้มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP/GMP เกษตรอินทรีย์หรือมาตรฐานอื่น

ประการที่ ๕ มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม มีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Green economy) มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ ๖ มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร รักและหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางเกษตรไว้ให้คนรุ่นต่อไป มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร

กระบวนการสร้าง Smart Farmer เป็นการพิจารณา Smart officer หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความรู้ทางวิชาการและนโยบาย สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเกษตรกรรม ตามแนวทางการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนการก้าวสู่ Smart officer คือการปรับกระบวนการทำงาน ซึ่งเริ่มจากการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงชนิดและปริมาณ ผลผลิตสินค้าเกษตรของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งปัญหาของสินค้าแต่ละชนิดและต้องสามารถเชื่อมโยงกับศูนย์วิจัยของเครือข่ายหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยนำมาวางแผนด้านการผลิตให้เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๒๓}Smart Famer, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐, จาก

นอกจากการพัฒนาให้เกษตรกรไทยเป็น Smart Farmer โดยมี Smart officer เป็นเพื่อนคู่คิดแล้วยังมีการปฏิรูปภาคการเกษตรของประเทศไทยด้วย ตามกรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการพัฒนาคือ

Zoning = Area + Commodity + Human Resource

สาระสำคัญ คือ การขับเคลื่อนนโยบาย การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความพร้อมของปัจจัยหลัก ๓ ด้านในการขับเคลื่อน ได้แก่

๑. การบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากรที่เหมาะสม (Area)
๒. ผลิตภัณฑ์ได้ตรงความต้องการของตลาด (Commodity)
๓. รวมทั้งการมีบุคลากรด้านการเกษตร ทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่

(Human: Smart Farmer & Smart officer) ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการการผลิตทางการเกษตร ตลอดจนห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๔}

“ เซตซีโร่ ” ข้าวไทย สู่อุตสาหกรรม

จากนโยบายประชานิยม “ โครงการรับจำนำข้าวทุกเมล็ด ” ตามข้อมูลของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือทีดีอาร์ไอ ประเมินความเสียหายจากโครงการที่รัฐขาดทุนรวมแล้วทั้งสิ้น ๕๘๕,๐๐๐ ล้านบาท ทว่า ๓ ปีของการยกเลิกโครงการรับจำนำข้าว (หลังการบริหารประเทศของรัฐบาลประยุทธ์) ได้เปลี่ยนระบบจากการจำนำเป็นการอุดหนุนการผลิต ไปพร้อมกับการเร่งระดมแก้ไขปัญหาข้าวเก่าค้างสต็อกจากโครงการรับจำนำที่มีมากถึง ๑๗-๑๘ ล้านตัน ส่งผลให้ข้าวในสต็อกทยอยลดลงต่อเนื่อง โดยคนในวงการค้าข้าว คาดการณ์กันว่าข้าวค้างสต็อกจะหมดลงในปี นี้ จากนั้นจึงเป็นเหมือนการ “เซตซีโร่” อุตสาหกรรมข้าวไทยทั้งระบบ “ กู้ศักดิ์ศรี ” ประเทศไทยในฐานะผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ที่พิสูจน์แล้วว่าโครงการรับจำนำข้าวทุกเมล็ดที่ผ่านมาเป็นการ “อุ้ม” ขาวนาให้ขาดประสิทธิภาพการผลิต ถึงเวลาที่ชาวนาไทย จะต้องพลิกสู่การ “Smart Farmer” แม้จะเป็นภาพอุดมคติ แต่อย่างน้อย ก็ได้เริ่มต้น “นับหนึ่ง” สำทับด้วยมุมมองของ “เจริญ เหล่าธรรมทัศน์” นายกรัฐมนตรี ส่งข้าวออกต่างประเทศ สะท้อนสถานการณ์ราคาข้าวในปัจจุบัน ว่า ไทยผ่านพ้นวิกฤติข้าวไทยตกต่ำตันละ ๓๐๐ ดอลลาร์ ซึ่งถือว่าเป็นราคา “ตกต่ำ” ถึงขีดสุดในรอบ ๘๐ ปีมาแล้ว เป็นผลจากการแบกรับสต็อกมหาศาลในช่วงที่ผ่านมาว่า การทยอยระบายข้าวทั้งแบบจำหน่ายรัฐต่อรัฐ (จูงจูง) ซึ่งคาดว่าจะล้างสต็อกข้าวได้หมดภายในปีนี้ เมื่อสต็อกหมด มีโอกาสที่จะทำให้ราคาข้าวไทยขยับขึ้นถึงตันละ ๔๗๖ ดอลลาร์สำหรับข้าวขาว และข้าวหอมมะลิราคาตันละ ๘๐๗ ดอลลาร์

งานนี้ต้องยกเครดิตให้รัฐที่เอาจริงเอาจังกับการระบายข้าวค้างสต็อก อนุมัติการดำเนินการอย่างรวดเร็วในทุกช่องทาง โดยใช้เวลาจาก ๕ ปี เหลือแค่ ๓ ปี เพื่อล้างสต็อกข้าวเก่า เมื่อสถานการณ์ข้าวเริ่มเข้าสู่ภาวะปกติ ทั้งความต้องการ (ดีมานด์) และปริมาณผลผลิต (ซัพพลาย) เกมการค้าข้าวในตลาดโลกของไทยในระยะถัดไป จึงไม่ใช่การ “กุ่มสต็อก” แต่เป็นการ “มองไปข้างหน้า” ในการวางแผนยุทธศาสตร์ข้าวระยะยาว ๒๐ ปี เริ่มตั้งแต่ภาคการผลิต การแปรรูป จนถึงการตลาด อย่างเป็นระบบและครบวงจร เพราะสิ่งที่ไทยจะต้องยอมรับ คือ ไทยไม่สามารถกำหนด

^{๒๔} Smart Farmer,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐, จาก

ราคาข้าวในตลาดโลกได้ แม้ไทยจะเคยเป็นผู้ส่งออกข้าวเบอร์ ๑ ของโลกจากการส่งออกข้าวปีละ ๘-๑๐ ล้านตัน เพราะไทยยังมีคู่แข่งสำคัญ อีก ๔ ประเทศ คือ อินเดีย เวียดนาม ปากีสถาน และสหรัฐอเมริกา ยังไม่รวมปัจจัยอื่นๆ มาเป็นองค์ประกอบดันราคาข้าวตลาดโลกขึ้น-ลง เช่น ปริมาณสต็อกข้าวในตลาดโลก ดินฟ้าอากาศ ภัยพิบัติ เป็นต้น

ข้าวเป็นหนึ่งในพืชผลทางการเกษตร ที่ต้องวางแผนทั้งระบบร่วมกับผลผลิตทางการเกษตรอื่น ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และน้ำตาล ว่าควร “ จัดสรร ” แบ่งโซนการเพาะปลูกอย่างไรให้มีราคาดี ผลผลิตไม่ล้นตลาด สิ่งสำคัญคือ เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลก็ไม่ควรเปลี่ยนนโยบายกลับไปสู่วังวนปัญหาเดิม การปฏิรูปประเทศต้องทำอย่างต่อเนื่อง นโยบายต้องทำระยะยาว หากเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ต้องต่อยอดให้มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนมากขึ้น ไม่มีการรับจำนำข้าว หากแต่มีการประกันราคาและบริหารจัดการให้ดี ไม่ให้มีการสวมสิทธิ์

ด้าน “ ชูเกียรติ โอภาสวงศ์ ” นายกิตติมศักดิ์ สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย มองปัญหาปัจจุบันและอนาคตข้าวไทยว่า ปมปัญหาของประเทศที่ผ่านมา เกิดจากโครงการรับจำนำที่ทำให้ไทยติด “ ก้นตัก ” ข้าวไทยราคาตกต่ำ ทำให้ต้องเร่งระบายข้าวในสต็อก เมื่อข้าวถูกปล่อยสู่ตลาดมากทำให้ราคาตกต่ำ เป็นจังหวะเดียวกับเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ผลประโยชน์ทับซ้อนตลอดห่วงโซ่ผลผลิตข้าวไทยจะต้องเดินตามแผนยุทธศาสตร์ข้าว ตั้งแต่ ภาคการผลิต การแปรรูป เพิ่มมูลค่า ซึ่งเป็นแผนระยะยาวที่จะต้องเดินเกมควบคู่กันกับการทำการตลาด “ ภูภาพลักษณ์ข้าวไทย ” ในหลายตลาดที่เบนข้าวไทย หรือไม่ซื้อข้าวไทยในช่วงที่มีโครงการรับจำนำ มีการส่งออกข้าวไทยคุณภาพแย่ ก็ต้องทวงคืนตลาดเหล่านี้กลับคืนมา

สำหรับตลาดข้าวไทยแบ่งเป็น ๓ ตลาด ประกอบด้วย ๑. ข้าวกินเพื่ออิ่มท้องสัดส่วน ๙๐%ของการส่งออกข้าวทั้งหมดของไทยซึ่งเป็นข้าวขาว แข่งขันเรื่องราคาและต้นทุนต่ำ ส่วนใหญ่อยู่ในตลาดแอฟริกา บังคลาเทศ อินเดีย และอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศยากจน ๒. ตลาดข้าวกินให้อร่อย หรือตลาดข้าวพรีเมียม เช่น ข้าวหอม และข้าวบาสุมาตี จากอินเดีย สัดส่วน ๕-๖% ของการส่งออกข้าวไทย เป็นกลุ่มข้าวที่มีราคาสูงขึ้นมาเจาะกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ที่มีกำลังซื้อ เช่น ฮองกง สิงคโปร์ สหรัฐ และยุโรป และ ๓. ตลาดข้าวเพื่อสุขภาพ แปรรูปนวัตกรรม เช่น เครื่องสำอาง อาหารเสริม สัดส่วนประมาณ ๔-๕ %

โดยทั้ง ๓ ตลาดนี้ ต้องยอมรับว่าที่มีสัดส่วนมากที่สุดยังเป็นกลุ่มข้าวขาว มีส่วนแบ่งการส่งออกข้าวไทย ๙๐% แม้ตลาดข้าวพรีเมียมและสินค้านวัตกรรมมีแนวโน้มเติบโตขึ้นเป็นลำดับแต่ก็ยังเป็นสัดส่วนที่น้อยเพียง ๑๐% สำหรับข้าวขาวซึ่งส่วนแบ่งตลาดใหญ่ ที่อยู่ในแอฟริกา รัฐบาลก็ส่งออกข้าวไปมากจากการระบายสต็อก โดยเฉพาะแอฟริกาในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ไทยส่งออกไปตลาดนี้ถึงปีละ ๒ ล้านตัน ในราคาที่ต่ำกว่าเวียดนามทำให้เพิ่มการส่งออกได้ ส่วนตลาดข้าวพรีเมียม ไทยเป็นผู้นำในด้านการกำหนดราคาข้าวหอมมะลิ แต่ปัจจุบันราคาเริ่มถูกเวียดนามตีตัน ซึ่งความแตกต่างระหว่างข้าวหอมไทยและข้าวหอมเวียดนาม ห่างกันเพียง ต้นละ ๑๕-๒๐ ดอลลาร์

ไทยเป็นผู้นำในตลาดข้าว แต่ถ้าไม่พัฒนาคู่แข่งก็จะไล่ทัน เป็นผลมาจากโครงการรับจำนำทำให้ราคาข้าวไทยกระโดดสูงไปมากกว่าคู่แข่ง คู่ค้าและลูกค้าที่เคยซื้อข้าวไทยจึงลองไปซื้อข้าวหอมเวียดนาม และประเทศอื่นๆ ดูโดยเฉพาะกลุ่มที่เน้นจำหน่ายปริมาณมาก เช่น ในภัตตาคาร โรงพยาบาล และโรงเรียน โดยเฉพาะในตลาดฮ่องกง ไทยเคยมีส่วนแบ่งทางการตลาดข้าวหอม ๙๐%

ลดเหลือ ๔๕% ในช่วงที่ประสบปัญหาสภาพลักษณะข้าวไทยตกต่ำทำให้หน่วยงานรัฐและเอกชนเร่งโปรโมทข้าวไทย จนทำให้เพิ่มส่วนแบ่งเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ ๖๐% โดยภาครัฐจะต้องให้ข้อมูลคู่ค้าเกี่ยวกับข้าวไทย โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ที่เริ่มจะมีข้าวหอมจากประเทศใหม่ๆ เข้ามาแข่ง โดยเฉพาะกัมพูชา ได้พัฒนาสายพันธุ์มีความหอมมากกว่าข้าวไทย

กลยุทธ์การทำตลาดข้าวไทย ทั้งรัฐบาล และเอกชนต้องทำงานร่วมกัน และพัฒนาตลาดให้เข้าถึงผู้บริโภคเฉพาะเจาะจงมากขึ้น “ในอดีตเราขายข้าวขาวอย่างเดียว แต่ออนาคตจะเฉพาะเจาะจงมากขึ้น หรือเป็นตลาดเฉพาะ (Niche) มากขึ้น เพื่อรักษาความเป็นผู้นำตลาด”

แผนยุทธศาสตร์ข้าวไทยในระยะยาว ต้องเริ่มต้นกลับมามองทั้ง “ซัพพลายเชน” ตั้งแต่ภาคการผลิต ภาคการแปรรูป ส่งออก การทำตลาดโลก รวมถึงการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นปัจจัยต่อการผลิตสินค้าเกษตรไทย โดยตัดเรื่องประชานิยมออกไป มองถึงการวางระบบภาคการผลิตให้เข้มแข็งตั้งแต่ เกษตรกรอัจฉริยะ ยกกระดับเป็นสมาร์ท ฟาร์มเมอร์ ไม่หวังพึ่งกลไกการอุดหนุนจากภาครัฐ แต่มีการพัฒนาปรับปรุงการผลิตด้วยตัวเอง เช่น มีการส่งเสริมระบบเกษตรแบบนาแปลงใหญ่ มารวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุนและแบ่งปันปัจจัยการผลิต ช่วยกันคิดค้นและหาเครื่องมือเทคโนโลยีนวัตกรรมมาช่วยปลูกข้าวได้ผลผลิตดีและรวดเร็ว คุณภาพสูง โดยมีการบริหารจัดการรวมกันตั้งแต่ผลิต จนถึงมีระบบสหกรณ์ และมีการแปรรูป มูลค่าก็สูงขึ้น โดยที่เกษตรกรมีอำนาจต่อรองกับผู้ค้า

๒๕

ข้าว มีทางเลือกมากขึ้น ไม่ได้มีช่องทางการขายเพียงแห่งเดียวคือ โรงสีอย่างที่ผ่านมา

นโยบายสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) หรือเกษตรกรปราดเปรี๊อง และสมาร์ทออฟฟิศเซอร์ (Smart Officer) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ขณะนี้กระทรวงเกษตรฯ ได้ทำโครงการ One ID Card for Smart farmer โดยนำข้อมูลเกษตรกรทั้งพืช ปศุสัตว์ ประมง ที่แจ้งขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทุกราย เข้าไปไว้ในฐานข้อมูลบัตรประชาชนของกระทรวงมหาดไทย ดังนั้น ในชิมที่อยู่ในบัตรประชาชนก็จะมีข้อมูลว่าเกษตรกรรายนี้ได้ขึ้นทะเบียนไว้ที่ไหน เมื่อไหร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนเท่าใด มีกิจกรรมทางการเกษตรอะไรบ้าง เป็นต้น ซึ่งการนำข้อมูลเกษตรกรมาใส่ไว้ในบัตรประชาชนนี้จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกรในการขอรับบริการจากภาครัฐ เพียงแค่เกษตรกรนำบัตรประชาชนมาเสียบกับเครื่องอ่านบัตรก็จะสามารถแสดงฐานะการเป็นเกษตรกร และสามารถใช้สิทธิ์ที่เกษตรกรพึงได้รับจากภาครัฐได้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำ เว็บไซต์ www.ThaiSmartFarmer.net ขึ้นมา เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้บริการจากภาครัฐแบบทางไกล โดยใช้ระบบไอทีหรือสมาร์ตโฟนเข้ามาช่วย ซึ่งเว็บไซต์ดังกล่าวจะช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้ามาใช้บริการและเข้าถึงข้อมูลจากภาครัฐได้ง่ายขึ้น ในระบบเบื้องต้นนี้จะมีเมนูของการตรวจสอบข้อมูลเกษตรกร (E-check) ที่จะสามารถบอกข้อมูลพื้นฐานที่เกษตรกรได้แจ้งขึ้นทะเบียนไว้แล้ว สภาพปัญหาการผลิตของเกษตรกร สภาพพื้นที่ตั้ง

^{๒๕} เซ็ตซีโร่ ข้าวไทยสู่สมาร์ท ฟาร์มเมอร์,สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑,จาก

แปลงของเกษตรกร เป็นต้น เมฆบริการให้บริการของภาครัฐ (E-services) ซึ่งเกษตรกรสามารถมาขอรับบริการจากภาครัฐ เช่น การขอขึ้นทะเบียนเกษตรกร การขอรับบริการฝนหลวง การขอรับการรับรองการผลิตตามมาตรฐาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ในระบบยังมีข้อมูลของเกษตรกรที่เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบและเจ้าหน้าที่ที่เป็นสมาร์ทออฟฟิศเซอร์ จะมีข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนจากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ข้อมูลความเชี่ยวชาญของสมาร์ทออฟฟิศเซอร์ในแต่ละด้าน ที่จะให้เกษตรกรสามารถติดต่อขอคำปรึกษา แนะนำในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามที่ต้องการได้ ในขณะเดียวกัน ได้มีการพัฒนาฐานองค์ความรู้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ องค์ความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ มารวบรวมไว้ในระบบเพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้ เช่น กรณีปัญหาเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ก็ได้นำองค์ความรู้ของพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาามาเก็บไว้เป็นแหล่งข้อมูลในระบบ เพื่อให้เกษตรกรหรือผู้สนใจมาสืบค้นข้อมูลและนำไปใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาในพื้นที่ของตนเองต่อไปได้

ในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๖ จะมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานจากเกษตรกรตามโครงการสำมะโนการเกษตร จึงอยากขอความร่วมมือจากเกษตรกรในการให้ข้อมูลการผลิตอันเป็นความจริง ปัญหาการผลิต และรายได้ เพื่อเตรียมตัวที่จะเข้าสู่การพัฒนาและปฏิบัติการเกษตรในปี ๒๕๕๖-๒๕๖๑ โดยจะมีการบริหารจัดการสินค้าเกษตรควบคู่กับการบริหารเกษตรกรบนพื้นฐานที่มีข้อมูลเกษตรกรที่ชัดเจน ตลอดจนมีข้อมูลพื้นที่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับตัวเกษตรกรและสินค้าที่ทำการผลิต

สรุปได้ว่า หลักการหรือนโยบายสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) หรือเกษตรกรปราดเปรื่อง และสมาร์ทออฟฟิศเซอร์ (Smart Officer) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะช่วยให้เกษตรกรมีโอกาสทำการผลิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของตนเอง รวมถึงความต้องการของพื้นที่และความต้องการของตลาดเพื่อให้เกิดการสมดุลระหว่างภาคการผลิตและภาคการตลาด เพราะหากมีการผลิตตามความเหมาะสมของพื้นที่ และตามความเหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรแล้ว ก็จะสามารถช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้มีคุณภาพ และช่วยให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย^{๒๖}

๒.๓.๕ วิธีการเกษตรสมาร์ทฟาร์มเมอร์(Smart Farmer)

ชวานาตีเต็น เผยเทคนิคลดต้นทุน ทำนา ไม่หวั่นแม้น้ำน้อย ใช้แนวคิดการแก้งข้าว คุณพิชิต เกียรติสมพร ชวานาวัย ๔๕ ปี ประธานศูนย์ข้าวชุมชนบ้านสวนแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เจ้าของรางวัลเกษตรกรดีเด่น ระดับเขต สาขาอาชีพทำนา เขต ๒ ประจำปี ๒๕๕๙ และสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบด้านการปลูกข้าวแบบลดต้นทุนการผลิต การลดต้นทุนการผลิตคุณพิชิต

^{๒๖} สมาร์ทฟาร์มเมอร์และสมาร์ทออฟฟิศเซอร์, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑,

ทำโดย การจัดการต้นทุนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ส่วนต่างระหว่างรายจ่ายกับรายรับอยู่ห่างกันให้มากที่สุด ผลที่ตามมาคือ กำไร ที่เพิ่มมากขึ้น โดยผลิตเมล็ดพันธุ์ดีควบคู่กับการจำหน่ายข้าวเปลือกคุณภาพดี

บนพื้นที่มากกว่า ๑๕ ไร่ คุณพิชิต เลือกปลูกข้าวพันธุ์ปทุมธานี ๑ และ กข ๖๑ เนื่องจากเป็นที่ต้องการของตลาด และใช้แรงงานในครัวเรือนทั้งหมด โดยมุมมองในการทำนาของคุณพิชิตคือ ถ้าต้นทุนการผลิตต่ำ จะทำให้เหลือกำไรมาก จึงยึดการปลูกข้าวแบบลดต้นทุน ตามแนวทาง “๓ ต้องทำ ๓ ต้องลด” มาตลอด จะให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนการผลิตมากกว่าเรื่องของปริมาณผลผลิต

จากสถานการณ์ภัยแล้งติดต่อกันหลายฤดูกาล คุณพิชิตได้ใช้การทำนาแบบประหยัดน้ำ หรือที่เรียกว่า “เปียกสลับแห้งแก้งข้าว” มาใช้โดยตลอด จึงได้รับผลกระทบน้อย วิธีการติดตั้งท่อคูน้ำ ซึ่งทำจากท่อ พีวีซี (PVC) ขนาด ๔ นิ้ว เจาะรูรอบๆ ห่างกันรูละ ๕ เซนติเมตร ประมาณ ๔ รู นำท่อไปฝังลงในนา (ประมาณ ๑๐ วัน หลังใส่น้ำครั้งแรก) โดยกดท่อให้ลึกระดับ ๕ เซนติเมตร (รูแรก) แล้วเอามือควักดินด้านในออกจนเห็นรูสุดท้าย จะเห็นว่ามีน้ำซึมเข้าจนเต็มท่อ หากระดับน้ำลดลงไม่ถึง ๑๕ เซนติเมตร ก็ยังไม่จำเป็นต้องให้น้ำ วิธีนี้จะทำให้ทราบว่าระดับน้ำใต้ดินยังมีเพียงพอสำหรับข้าว เพราะข้าวไม่ใช่พืชน้ำ ไม่จำเป็นต้องเอาน้ำไปแข่งขังไว้ จึงช่วยประหยัดน้ำและลดค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำเข้านาลงไปได้กว่าครั้งละ ๑๐๐ บาท

เทคโนโลยีการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้ง เป็นสิ่งที่กรมการข้าวได้พัฒนาเพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวได้ แม้น้ำชลประทานมีจำกัด นำมาใช้กับการเพาะปลูกข้าวได้ทั้งนาปีและนาปรัง โดยพบว่าสามารถลดปริมาณการใช้น้ำลงได้ ร้อยละ ๒๐-๕๐ ขึ้นอยู่กับชนิดของดินและสภาพอากาศ และช่วยลดค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการสูบน้ำได้อย่างน้อย ร้อยละ ๓๐ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มรากข้าวให้ดูดซับธาตุอาหารได้ดีขึ้น ทำให้ใส่ปุ๋ยน้อยลง ประหยัดต้นทุนการทำนาได้อีกทางหนึ่ง

สำหรับเทคโนโลยีการให้น้ำแบบเปียกสลับแห้ง มีขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

๑. ตอนเตรียมดินปลูกข้าว ปรับพื้นที่ให้เรียบสม่ำเสมอ เพื่อลดปัญหาวัชพืช ทำให้น้ำไปได้ทั่วถึงกันหมด เมื่อหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วระบายน้ำออกจากนาให้แห้ง

๒. เมื่อข้าวอายุประมาณ ๑๐ วัน ให้พ่นสารกำจัดวัชพืช โดยพิจารณาตามชนิดของวัชพืชที่เกิดขึ้น เมื่อวัชพืชตายได้ ๓ วัน ให้เพิ่มระดับน้ำในนา ประมาณ ๓ เซนติเมตร ชังนาน ๓ วัน

๓. ใส่ปุ๋ยครั้งแรก (ข้าวอายุ ๒๐-๓๐ วัน) แล้วรักษาระดับน้ำท่วมผิวดิน ชังน้ำไว้จนกระทั่งน้ำแห้ง หากพบวัชพืชให้รีบกำจัดทิ้งอีกครั้ง

๔. ประมาณ ๒ สัปดาห์ เมื่อน้ำในนาเริ่มแห้ง ดินเริ่มแตก ให้ระบายน้ำลงนา ระดับ ๓-๕ เซนติเมตร ชังไว้จนกระทั่งน้ำแห้ง ให้น้ำแบบเปียกสลับแห้ง จนกระทั่งข้าวอายุประมาณ ๔๕-๕๐ วัน หากพบวัชพืชต้องรีบกำจัดก่อนใส่ปุ๋ยครั้งที่ ๒

๕. เมื่อข้าวอยู่ในระยะแตกกอสูงสุด (ข้าวอายุ ๔๕-๕๐ วัน) ให้เพิ่มระดับน้ำในนาสูง ๕ เซนติเมตร ชังไว้นาน ๓ วัน จนข้าวเริ่มกำเนิดช่อดอก (อายุ ๕๐-๕๕ วัน)

๖. ใส่ปุ๋ย ครั้งที่ ๒ (ข้าวอายุ ๕๐-๖๐ วัน) หลังจากนั้น ๗ วัน ให้เพิ่มระดับน้ำ ๑๐ เซนติเมตร รักษากระดับน้ำจนข้าวออกดอกถึงระยะแบ่งในเมล็ดเริ่มแข็ง (๑๕-๒๐ วัน หลังข้าวออกดอก)

๗. หลังข้าวออกดอกแล้ว ๒๐ วัน ระบายน้ำออกจากแปลงให้แห้ง เพื่อเร่งการสุกแก่

“ แนวทางการทำนาแบบแก้งดิน ทำให้ดินเปียกบ้างแห้งบ้าง เมื่อข้าวขาดน้ำจะกระตุ้นให้เกิดการแตกรากใหม่มาชอนไชหาน้ำใต้ดิน เป็นการกระตุ้นให้ต้นข้าวแข็งแรง ไม่ล้มง่าย ดูดซับธาตุอาหารได้ดี วัชพืชอาจงอกงามดีแต่ช่วยลดการระบาดของแมลงศัตรูข้าว พวกเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล หนอนห่อใบข้าวได้ดี นั่นเพราะข้าวไม่อบน้ำต้นข้าวจะดูเหมือนแกร็น เป็นการลดสารกำจัดแมลง ลดค่าสูบน้ำลงไปได้มาก นอกจากนี้ฟางจะย่อยสลายได้ดี ลดภาวะโลกร้อนจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกนาข้าวได้ แม้ว่าสถานการณ์น้ำจะปกติ การใช้วิธีแก้งข้าวจะลดค่าใช้จ่ายและเป็นวิถีธรรมชาติที่ยั่งยืน ”

การใช้เทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าว ด้วยวิธีการ ๓ ต้องทำ ๓ ต้องลด คือ

๑. ต้องปลูกข้าวไม่เกิน ๒ ครั้ง ต่อปี
๒. ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีในอัตราที่เหมาะสม
๓. ต้องทำบัญชีฟาร์ม
๔. ลดอัตราเมล็ดพันธุ์ข้าว
๕. ลดการใช้ปุ๋ยเคมี
๖. ลดการใช้สารเคมี เพื่อนำไปใช้เพิ่มศักยภาพการผลิต

นอกจากนี้จะต้องทำนาแบบประหยัดน้ำโดยวิธีเปียกสลับแห้ง รวมถึงการผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มาเป็นสารชีวภัณฑ์เพื่อลดการใช้สารเคมี และการใช้ปุ๋ยสังเคราะห์ ทำให้คุณพืชสามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้กว่าไร่ละ ๒,๐๐๐ บาท จากเดิมที่ต้นทุนการผลิตจะอยู่ที่ประมาณไร่ละเกือบ ๕,๐๐๐ บาท เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะเป็แนวทางในการพัฒนาการผลิตข้าวให้มีประสิทธิภาพต่อไป^{๒๗}

สรุปว่า วิธีการสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) หรือเกษตรกรปราดเปรื่อง มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ เช่น การปลูกข้าวหากมีน้ำน้อยจะใช้วิธีแก้งข้าว ใช้การทำนาแบบประหยัดน้ำหรือที่เรียกว่า “เปียกสลับแห้งแก้งข้าว” ต้นทุนการผลิตต่ำ จะทำให้เหลือกำไรมาก เป็นการปลูกข้าวแบบลดต้นทุน เทคโนโลยีการจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้ง เป็นสิ่งที่กรมการข้าวได้พัฒนาเพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวได้ แม้น้ำชลประทานมีจำกัด นำมาใช้กับการเพาะปลูกข้าวได้ทั้งนาปีและนาปรัง โดยพบว่าสามารถลดปริมาณการใช้น้ำลงได้ ร้อยละ ๒๐-๕๐ ขึ้นอยู่กับชนิดของดินและสภาพอากาศ และช่วยลดค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการสูบน้ำได้อย่างน้อย ร้อยละ ๓๐ จะได้ต้นข้าวแข็งแรง ไม่ล้มง่าย ดูดซับธาตุอาหารได้ดี วัชพืชอาจงอกงามดีแต่ช่วยลดการระบาดของแมลงศัตรูข้าว พวกเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล หนอนห่อใบข้าวได้ดี นั่นเพราะข้าวไม่อบน้ำต้นข้าวจะดูเหมือนแกร็น เป็นการลดสารกำจัดแมลง ลดค่าสูบน้ำลงไปได้มาก นอกจากนี้ฟางจะย่อยสลายได้ดี ลดภาวะโลกร้อนจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกนาข้าวได้ แม้ว่าสถานการณ์น้ำจะปกติ การใช้วิธีแก้งข้าวจะลดค่าใช้จ่ายและเป็นวิถีธรรมชาติที่ยั่งยืน ”

^{๒๗} เทคโนโลยีชาวบ้าน,ชาวนาดีเด่น เผยเทคนิคลดต้นทุน ทำนาไม่หวั่นแม้น้ำน้อย,สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑,

๒.๓.๖ การประยุกต์ใช้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) หรือเกษตรกรปราดเป็รื่อง

รัฐบาลตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรกร ๘๘๒ แห่งหวังป็นเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ นายกษพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ย้ำต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้เปลี่ยนเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ใช้แอปกระดาน เศรษฐี ทำให้เกษตรกรมีโอกาสคำนวณต้นทุน เรียนรู้ภูมิศาสตร์การเพาะปลูก แหล่งซื้อขาย โดยส่งทุกหน่วยงานสนับสนุนให้ประยุกต์ใช้นวัตกรรมได้จริง รัฐบาลให้ความสำคัญกับการดูแลผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะพี่น้องเกษตรกร เพื่อให้สามารถพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ของตนเองอย่างมั่นคง โดยได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรขึ้น อำเภอละ ๑ แห่ง รวม ๘๘๒ แห่ง ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ บูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนนางานวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้าไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร ทั้งเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป การตลาด เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าแก่ผลผลิต เน้นย้ำการทำให้เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้น และเศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง เพื่อให้ไทยก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้และนำเทคโนโลยีไปพัฒนาการผลิต เปลี่ยนจากเกษตรกรแบบดั้งเดิมให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์

สำหรับพื้นที่จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ ได้คัดเลือกจากพื้นที่ที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ คน สินค้าและศักยภาพการผลิต (Zoning) กำหนดประเด็นที่จะส่งเสริมให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยเมืองค์ประกอบ คือ ๑.เกษตรกรต้นแบบ ๒.แปลงเรียนรู้ ๓.หลักสูตร ๔.ฐานการเรียนรู้ ซึ่งที่ผ่านมาแต่ละศูนย์ฯ จะบริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ร่วมกับหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชน จัดทำหลักสูตรและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยให้เกษตรกรได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในแปลงเรียนรู้ เช่น การปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ สร้างรายได้ ๙๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี ที่ จ.มหาสารคาม การผลิตกาแฟขี้ชะมด จ.กระบี่ สร้างรายได้ กก.ละ ๒๐,๐๐๐ บาท เป็นต้น

“นอกจากนี้ เกษตรกรยังสามารถใช้ประโยชน์จากแอปพลิเคชัน OAE RCMO หรือ “กระดานเศรษฐกิจ เกษตรกรมีโอกาส” เพื่อคำนวณต้นทุนการผลิตพืช ปศุสัตว์ ประมง และยังสามารถทราบได้ว่า พื้นที่ของตนเองเป็นพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชชนิดนั้นหรือไม่ หากไม่เหมาะสมจะปลูกพืชชนิดใดแทน รวมถึงทราบแหล่งรับซื้อ และราคาที่ได้รับซื้อผลผลิตด้วย”^{๒๘}

สรุปว่า การประยุกต์ใช้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) หรือเกษตรกรปราดเป็รื่องนั้น เกษตรกรต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องเทคโนโลยี คือ การใช้แอปกระดานเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรมีโอกาสคำนวณต้นทุน เรียนรู้ภูมิศาสตร์การเพาะปลูก แหล่งซื้อขาย โดยส่งทุกหน่วยงานสนับสนุนให้ประยุกต์ใช้นวัตกรรมได้จริง เป็นการทำการเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งภาครัฐได้บูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนนางานวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้าไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร ทั้งเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป การตลาด เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าแก่ผลผลิต เน้นย้ำการทำให้เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้น และเศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง เพื่อให้ประเทศไทยก้าวผ่านกับดักรายได้ปานกลาง

^{๒๘} รัฐบาลตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรกร ๘๘๒ แห่งหวังป็นเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์, <https://www.bangkokbanksme.com/article/๑๓๘๑๗>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑

๒.๔ แนวคิดการเกษตรแบบผสมผสาน

๒.๔.๑ แนวคิดการทำเกษตรแบบผสมผสานหรือการทำไร่นาสวนผสม เป็นการปลูกพืชนานาชนิดในแปลงปลูก มีความร่มรื่น เย็นสบาย โดยได้หลักแนวคิดมาจากแนวทางการทำเกษตรพอเพียง ตามที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงริเริ่มไว้ เป็นการพึ่งพาตนเอง ให้มีการปลูกพืชหลายๆชนิด เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาต่างๆ หากเกิดวิกฤติโรคพืชหรือราคาพืชตกต่ำในบางชนิด โดยไม่เจาะจงชนิดของพืชที่ปลูก เป็นการปลูกพืชเพื่อให้พืชเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

เกษตรธรรมชาติหรือเกษตรผสมผสาน เป็นการทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีทุกชนิด ดินมีความสำคัญอันดับแรก ด้วยการปรับปรุงดินให้มีพลังในการเพาะปลูกเหมือนกับดินในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สภาพแวดล้อมไม่เสื่อมเสีย เกษตรกรและผู้บริโภคมีความปลอดภัย ผลผลิตที่ได้มีเพิ่มทั้งปริมาณและมีคุณภาพ เป็นระบบเกษตรที่มีความยั่งยืน เป็นอาชีพที่มีความมั่นคง

เกษตรผสมผสานหรือทางภาคใต้เรียกว่าสวนสมรม สวนสมรมเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอาศัยการสังเกต การทดลองและการใช้ธรรมชาติเป็นครู เป็นการปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน และพึ่งพาอาศัยกัน การปลูกไม่เป็นการจัดระเบียบเป็นแถวเป็นแนว แต่เว้นระยะห่างตามความเหมาะสมของทรงพุ่มและการจัดชั้นของต้นไม้ ตามความสูงของพืชนั้นๆ มีการปลูกไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผัก พืชสมุนไพรในพื้นที่เดียวกัน โดยไม่ทำลายพืชดั้งเดิมที่มีอยู่ พืชจึงได้พึ่งพาอาศัยกันเองตามธรรมชาติ เช่น ใบของต้นไม้หลากหลายชนิดร่วงหล่นลงมาเป็นปุ๋ย ช่วยปกคลุมดิน เป็นการลดการสูญเสียน้ำและความชื้นของหน้าดิน การปลูกดอกไม้สี่สด เช่นบานชื่น ดาวเรือง ทานตะวัน บานไม่รู้โรย ไวในสวนสมรม สีของดอกไม้จะช่วยดึงดูดแมลงช่วยให้แมลงทำลายพืชอื่น ๆ น้อยลง การปลูกพืชหลากหลายชนิดเป็นการเชิญชวนให้แมลงมากชนิดมาตอม ซึ่งแมลงบางชนิดเป็นศัตรูตามธรรมชาติของแมลงศัตรูพืช จึงเกิดความสมดุล โอกาสที่แมลงศัตรูพืชจะระบาดจนเกิดความเสียหายจึงมีน้อย ส่วนพืชจำพวกสมุนไพร เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ มะกรูด สะเดา ชะอม กระเพรา สะเดา ใบยาสูบสามารถนำมาเป็นสารกำจัดแมลงศัตรูพืชได้โดยไม่ต้องใช้สารเคมี แนวคิดการทำสวนสมรมส่วนใหญ่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นมรดกตกทอดจากอีกรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ลูกหลานเติบโตมาท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เป็นสวนสมรมอยู่แล้ว^{๒๙}

สรุปว่า แนวคิดการทำเกษตรผสมผสานหรือการทำไร่นาสวนผสมหรือการปลูกพืชสมรมตามแนวคิดเดิมไม่เน้นการใช้ปุ๋ยและน้ำ แต่จะใช้ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ อาศัยน้ำฝน น้ำค้าง และน้ำในลำธารให้ความชุ่มชื้น สวนสมรมเป็นการเกษตรต้นทุนต่ำ ผลผลิตที่ได้จากพืชไม่เต็มที่แต่อาศัยผลผลิตจากหลายทาง มีให้เก็บกินและขายได้ตลอดปี สวนสมรมจะมีประโยชน์ในเรื่องการอนุรักษ์ความหลากหลายของพืชในท้องถิ่น เกษตรกรยังได้รับผลผลิตที่หลากหลาย มีกินมีใช้ มีสุขภาพที่ดี อากาศบริสุทธิ์ อยู่ในพื้นที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เสน่ห์ของสวนสมรม คือ จะมีผลผลิตทุกอย่างที่เจ้าของสวนต้องการจะกินจะใช้ เป็นสวนที่ไม่มีระบบระเบียบเป็นธรรมชาติ การดูแลเพียงคอยแผ้วถาง ใส่ปุ๋ยบ้างในช่วงเก็บเกี่ยวผลก็พอ เป็นการปลูกเพื่อยังชีพ แบ่งปันกันในหมู่ญาติมิตร สวนสมรมมี

^{๒๙} สวนสมรม ทางรอดของชาวสวน,oknation.nationtv.tv/blog/horti-asia/๒๐๑๔/๐๒/๒๑/entry-๓, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ผลทำให้เกิดความใกล้ชิด อบอุ่นของคนในครอบครัวเพราะต้องไปทำสวนร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน การทำสวนสมรมไม่ต้องใช้ปุ๋ยหรือสารเคมีใดๆ ปลอดภัยทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับทางพุทธศาสนา ในเรื่องการรู้จักพอ ไม่โลภจึงไม่เดือดร้อน

๒.๔.๒ ความหมายของการทำเกษตรผสมผสาน

ระบบการทำเกษตรผสมผสาน ระบบไร่นาสวนผสม สวนสมรม คือ ระบบเกษตรกรรมที่จะนำไปสู่การเกษตรยั่งยืน มีรูปแบบการดำเนินการที่ใกล้เคียงกัน เพื่อป้องกันความสับสนในความหมายและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงให้คำจำกัดความคำจำกัดความ ดังนี้

๑. ระบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกหรือการเลี้ยงสัตว์ต่างๆอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ภายใต้การเกื้อกูล มีประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบและการดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัยการผลิตแลทรัพยากรตามธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่ง มาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่ง ภายในไร่แบบครบวงจร เช่น กิจกรรมการเลี้ยงไก่หรือการเลี้ยงสุกรบนบ่อปลา การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงผึ้งในสวนผลไม้

๒. ระบบไร่นาสวนผสม (Mixed/Diverseified/Polyculture Farming System) เป็นระบบผสมผสานที่มีกิจกรรมการผลิตหลายกิจกรรม เพื่อตอบสนองต่อการบริโภคหรือลดความเสี่ยงจากราคาผลิตผลที่ไม่แน่นอนเท่านั้น โดยมีได้มีการจัดการให้กิจกรรมการผลิตเหล่านั้น มีการผสมผสานเกื้อกูลกันเพื่อลดต้นทุนการผลิต และคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเหมือนเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสมอาจมีการเกื้อกูลกันจากกิจกรรมการผลิตบ้าง การกลไกการเกิดขึ้นเป็นแบบ “ เป็นไปเอง” มิใช่เกิดจาก” ความรู้ความเข้าใจ” อย่างไรก็ตามไร่นาสวนผสมสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของเกษตรกรผู้ดำเนินการในลักษณะของระบบเกษตรผสมผสานได้

๓. สวนสมรมหรือสมรม เป็นคำภาษาถิ่นใต้ หมายถึง สวนขนาดเล็กที่ปลูกผสมปนเปกันของผลไม้มานานชนิด รวมทั้งพืชสมุนไพรที่ใช้ในครัวเรือน อาศัยธรรมชาติให้เกื้อกูลกันเอง เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ตกทอดมานาน เพราะผลไม้แต่ละชนิดออกผลผลิตไม่พร้อมกัน ทำให้เจ้าของสวนสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ทั้งปี และช่วยแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาดด้วย ในสวนสมรมจะมีผลไม้ชนิดต่างๆ เช่น พุเรียน มังคุด ลางสาด ลองกอง จำปาตะ สะตอ ลูกเนียง เป็นต้น

สรุปว่า การทำเกษตรผสมผสาน หมายถึง การปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ภายในพื้นที่เดียวกัน มีการเกื้อกูลและมีประโยชน์ซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสิ่งแวดล้อมเข้ามาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม เป็นระบบไร่นาสวนผสมที่ผสมผสานกิจกรรมหลายกิจกรรม เพื่อตอบสนองต่อผู้บริโภคและลดความเสี่ยงของเกษตรกร ซึ่งทางภาคใต้การทำเกษตรผสมผสานนั้นทำมานานแล้ว รุ่นต่อรุ่น เป็นความเหมาะสมของสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวย เรียกว่า การทำสวนสมรม เป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

๒.๔.๓ หลักการพื้นฐานของการทำเกษตรผสมผสาน

๑. ต้องมีกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่ ๒ กิจกรรมขึ้นไป จะถือว่าเป็นผสมผสานที่ดี โดยทำการเกษตรทั้ง ๒ กิจกรรมต้องทำในพื้นที่และระยะเวลาเดียวกัน

๒. กิจกรรมการเกษตรควรประกอบไปด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ จะปลูกพืชต่างชนิดหรือเลี้ยงสัตว์ต่างชนิดกันก็ได้

๓. การจัดกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรต้องผสมผสานเกื้อกูลกัน ได้ประโยชน์สูงสุด

๔. ควรปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ร่วมกัน เพราะพืชและสัตว์มีการใช้ทรัพยากรที่แตกต่างกัน และมีห่วงโซ่ความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกัน พืชมีหน้าที่และบทบาทในการดึงแร่ธาตุในดิน อากาศและพลังงานจากแสงอาทิตย์มาสังเคราะห์ให้อยู่ในรูปอาหารพวกแป้ง น้ำตาล โปรตีนและแร่ธาตุต่างๆที่สัตว์สามารถใช้ประโยชน์ได้ ส่วนสัตว์บริโภคอาหารจากพืช ขับถ่ายของเสียหรือตายลงก็เน่าเปื่อยย่อยสลายกลายเป็นแร่ธาตุ ที่มีประโยชน์ต่อพืช

วงจรความสัมพันธ์เช่นนี้จะหมุนเวียนไปรอบแล้วรอบเล่า จนกลายเป็นห่วงโซ่ความสัมพันธ์ของพืชและสัตว์ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อย่างเดียวในพื้นที่กว้างขวาง จะสร้างผลกระทบต่อสมดุลระหว่างพืชและสัตว์ ก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบนิเวศในที่สุด

โดยหลักการของเกษตรผสมผสานหรือการทำสวนสมรมนั้น เป็นการปลูกต้นไม้ที่เดินตามแนวพระราชดำริ ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งพระองค์ได้ตรัสไว้เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๒๓ ณ โรงแรมริมคำ จังหวัดเชียงใหม่ ว่า “ การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้ ๓ อย่าง แต่มีประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กิน ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำและปลูกอุดช่วงไหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์ ๔ คือ ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ”^{๓๐}

กิจกรรมการเกษตรตั้งแต่ ๒ อย่างขึ้นไปในแปลงเดียวกัน จะต้องเกื้อกูลและพึ่งพิงกันได้

๑. การปลูกพริกไทยขึ้นต้นไม้ผล การปลูกพลู การปลูกตีปลีและพืชสมุนไพรอื่นๆ ให้เกาะต้นไม้ผล ไม้ยืนต้น

๒. การปลูกสละ ระกำ ผักเขลิยง แซมในไม้ผล ไม้ยืนต้น เพื่ออาศัยร่มเงา และใช้พื้นที่ว่างภายในสวนให้เกิดประโยชน์

๓. การปลูกมังคุด ลองกองแซมในสวนยางพารา เพื่ออาศัยร่มเงาและใช้พื้นที่ว่างในสวนให้เกิดประโยชน์

๔. การปลูกกล้วยชนิดต่างๆแซมหรือเสริมในสวนไม้ผล ยางพารา โดยเฉพาะในช่วงที่ไม้ผลหรือยางพารายังไม่โต กล้วยจะเป็นทั้งพืชสร้างรายได้และเป็นพืชร่มเงา ที่จะช่วยบังแสงและให้ความชุ่มชื้นในแปลงได้เป็นอย่างดี

เกษตรผสมผสานหรือทางภาคใต้เรียกว่าสวนสมรม นายพรเทพ คงเสถียร จากจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อว่าอาชีพเกษตร คือผู้เอื้ออาทรต่อโลก โดยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักแห่งธรรม ธรรมชาติเราสามารถสร้างอาหารเลี้ยงผู้คนบนโลก สร้างแหล่งพักอาศัย ทั้งอากาศ น้ำ ป่า ยา

^{๓๐} ป่า ๔๐%หมกมุ่นในเป้าหมายหรือวิธีการ “ ตอนที่ ๕ สวนสมรม ป่าของประเทศ โดยประชาชนเพื่อประชาชนเพิ่มป่าเกิน ๔๐ % ”, www.lidi.or.th/๒๐๑๗/๐๑/๐๓/ป่า-๔๐-%/,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

รักษาโรค รวมทั้งเครื่องนุ่งห่ม มีการวางแผนและลงมือปฏิบัติ โดยการกำหนดรูปแบบชีวิตด้วยตนเอง มีความตั้งใจ ในหลักของการพึ่งตนเอง มีการวางแผนอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ดังนี้

ช่วงที่ ๑ พออยู่ พอกิน พอใช้ (พอर्मเย็น)

พออยู่ เริ่มต้นด้วยการมีที่อยู่อาศัยที่พอเหมาะแก่การสร้างบ้านเรือน ซึ่งกำหนดให้เป็นบ้านดิน ออกแบบบ้านตามการใช้สอยเป็นหลัก ในเอกลักษณ์ความเป็นบ้านแบบไทยประยุกต์ สอดคล้องกับภูมิอากาศ ภูมิประเทศ

พอกิน อาหารพื้นฐานที่ต้องมี ข้าว ปลา อาหาร เริ่มต้นด้วยการปลูกต้นไม้ในรูปแบบหลุมพอเพียง ในพื้นที่โล่งเตียน สร้างบ่อน้ำเพื่อเก็บกักน้ำ และปัจจัยพื้นฐานอื่นๆอย่างเป็นขั้นตอน

พอใช้ สร้างปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ เสื้อผ้า ยา ของใช้ เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งใดทำเองได้ก็พึ่งตนเอง

พอर्मเย็น ประโยชน์ของการปลูกต้นไม้ให้เป็นแหล่งผลิตอากาศที่บริสุทธิ์ รมรื่น รมเย็น อันเป็นผลพลอยได้จากการสร้างป่า

ช่วงที่ ๒ อยู่ดี กินดี เมื่อสร้างสุขภาวะพื้นฐานในการดำรงชีวิต พอเพียงแก่การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และเริ่มแบ่งปันแก่คนรอบข้าง ให้ความรู้แก่ผู้สนใจ สร้างต้นแบบความพอเพียงอย่างเป็นระบบ และเป็นแบบอย่างความสำเร็จของการพึ่งตนเอง ให้หลุดพ้นจากการครอบงำทางความคิดที่ยึดติด ผูกขาดจากกลุ่มทุน ผู้ที่แสวงหาผลประโยชน์จากความไม่รู้ของผู้คน กลับมาภาคภูมิใจในตนเอง พึ่งพาความสามารถของตนเอง

ช่วงที่ ๓ มั่งคั่ง ยั่งยืน ร่ำรวยความสุข รวยบุญทาน เกื้อหนุนชุมชนและสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกัน สร้างสรรค์และเผยแพร่องค์ความรู้ ขับเคลื่อนภูมิปัญญาของแผ่นดิน แก้ปัญหาทุกข์จากการขาดปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต ร่วมสร้างสังคมแห่งความดีให้แผ่ขยาย ลดการเบียดเบียนกันและกัน สู่สังคมแห่งการเรียนรู้ พร้อมต่อสู้กับภัยพิบัติอย่างเข้าใจและมีสติ สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน^{๓๑}

สรุปว่า หลักการพื้นฐานของการทำเกษตรผสมผสาน คือ กิจกรรมทางการเกษตร ๒ กิจกรรมขึ้นไป ทั้งการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ เป็นกิจกรรมที่มีการเกื้อกูล มีความสัมพันธ์กันเป็นห่วงโซ่จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้และมีประโยชน์สูงสุด ซึ่งหลักการปลูกต้นไม้ต้องเดินตามพระราชดำริ ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ได้ไม้ใช้สอย ไม้กิน ไม้เศรษฐกิจ ใต้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เกษตรผสมผสานใช้หลักการพึ่งตนเอง พออยู่พอกินพอใช้ พอर्मเย็น เกิดความอยู่ดีกินดี ชีวิตมีความสุข สังคม ชุมชนมีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

๒.๔.๔ องค์ประกอบของการทำเกษตรผสมผสาน

การทำเกษตรผสมผสานเป็นการทำการเกษตรที่เลียนแบบธรรมชาติ หากศึกษาสภาพป่า จะเห็นว่าจะมีต้นไม้ขนาดชนิดโตปะปนเต็มไปหมด ผิวดินจะถูกปกคลุมไปด้วยใบไม้ที่หล่นทับถมกัน สัตว์ป่าต่างๆถ่ายมูลไว้ผิวดินคลุกเคล้ากับใบไม้และเศษซากพืชที่ตายแล้ว โดยมีมูลสัตว์จำพวกไส้เดือน กิ้งกือ จิ้งหรีด กัดกินเป็นชิ้นเล็กๆและมีจุลินทรีย์ที่อยู่ในดินช่วยย่อยสลายเศษซากพืชซากสัตว์จนกลายเป็นฮิวมัส ซึ่งเป็นแหล่งธาตุอาหารพืชและช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดิน เป็นระบบนิเวศที่เอื้อต่อกันอย่างสมดุล จึงไม่มีความจำเป็นต้องเอาปุ๋ยไปใส่ในป่า

^{๓๑} คนกล้าคืนถิ่น, www.konglakuentin.com/kongla/Co๑๕๒-พรเทพ_คงเสถียร,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

นอกจากนี้เศษใบไม้ที่ปกคลุมผิวดิน เป็นการคลุมผิวดินไว้ป้องกันการสูญเสียน้ำของดิน ทำให้หน้าดินอ่อนนุ่มสะดวกต่อการไชซอนของรากพืช ต้นไม้จึงมีความแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและแมลงได้ตามธรรมชาติ แม้จะมีโรคและแมลงรบกวนแต่พืชก็มีความเสียหายไม่มาก เพราะในป่ามีพืชหลากหลายชนิดหลากหลายสายพันธุ์ขึ้นปะปนอยู่ ธรรมชาติของแมลงแต่ละชนิดย่อมกินพืชต่างชนิดกันเป็นอาหาร และพืชบางชนิดก็มีสารที่แมลงไม่ชอบ อีกทั้งแมลงบางชนิดก็ยังเป็นศัตรูธรรมชาติของแมลงศัตรูพืช ฉะนั้นโอกาสที่แมลงชนิดใดชนิดหนึ่งจะระบาดจึงแทบจะไม่มี

องค์ประกอบของการทำการเกษตรธรรมชาติ จะประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ดิน พืช และแมลง คือ การปรับปรุงดินให้มีคุณภาพ การใช้ระบบการปลูกพืชหลายชนิด และการอนุรักษ์แมลงที่มีประโยชน์ ดังนี้

๑. การปรับปรุงดินให้มีคุณภาพดี โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ มีการคลุมดินและการปลูกพืชหมุนเวียน

๒. การใช้ระบบการปลูกพืชหลายชนิด โดยการปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชแซม เพื่อเป็นการจำลองป่าไว้ในไร่นา ซึ่งช่วยป้องกันการระบาดของโรคและแมลง และยังเพื่อประโยชน์ของการปรับปรุงดินอีกด้วย

๓. การอนุรักษ์แมลงที่มีประโยชน์ ด้วยการไม่ใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เพราะสารเคมีจะทำลายแมลงศัตรูพืชและทำลายตัวห้ำและตัวเบียน ที่เป็นตัวทำให้เกิดความสมดุลของแมลงตามธรรมชาติ^{๓๒}

สรุปว่า องค์ประกอบของการทำการเกษตรแบบผสมผสานเป็นการทำการเกษตรแบบธรรมชาติ ที่พืชและสัตว์เกื้อกูลกัน มีห่วงโซ่อาหารที่มีความสมดุล จุลินทรีย์ย่อยซากพืชซากสัตว์กลายเป็นปุ๋ย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ พืชดูดแร่ธาตุไปใช้เพื่อการเจริญเติบโต สัตว์ใช้พืชเป็นอาหาร ป่ามีความหลากหลาย การระบาดของโรคและแมลงเป็นไปได้อย่างน้อยด้วยธรรมชาติได้จัดสรรทุกอย่าง อย่างลงตัว

๒.๔.๕ วิธีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

วิธีการทำการเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ ๑ ไร่ ก่อนอื่นจะต้องดูสภาพดินก่อนว่ามีลักษณะอย่างไร สภาพดินเหมาะกับการปลูกพืชอะไรได้บ้าง/การเลี้ยงสัตว์จะต้องเอื้อประโยชน์กับพืชที่ปลูกอย่างไรบ้าง ใช้ประโยชน์อะไรจากพืชและสัตว์ มีการเอื้อประโยชน์ต่อกันอย่างไร จากพื้นที่ ๑ ไร่ สามารถทำการเกษตรผสมผสานได้อย่างเพียงพอและอยู่รอด โดยการจัดสรรพื้นที่ออกเป็น ๒ ส่วน พื้นที่อาศัยให้แยกออกจากพื้นที่เพาะปลูกพืช เน้นการปลูกพืชผลทางการเกษตร ให้เน้นการปลูกพืชเป็น ๓ ระยะ คือพืชระยะสั้น พืชระยะกลางและพืชระยะยาว ดังนี้

๑. พืชระยะสั้น ส่วนใหญ่จะใช้เวลาปลูกและเก็บเกี่ยวไม่นาน แต่ให้ราคาและคุณภาพที่ดีคุ้มค่าต่อการลงทุน ในการนำมาเป็นรายได้เลี้ยงชีพในชีวิตประจำวัน ให้ปลูกหมุนเวียนกันไป เช่น ผักสวนครัว พืชล้มลุก

๒. พืชระยะกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ผลที่ให้ระยะการเจริญเติบโตและเก็บเกี่ยวปีละ ๑-๒ ครั้ง หรือตามฤดูกาล เช่น พืชจำพวกมะพร้าว มะนาว มะละกอ กล้วย มะม่วงหรือผลไม้ตาม

^{๓๒} เกษตรกรรมธรรมชาติ สวนเกษตรผสมผสานนครปฐม, www.kasetkawna.com/article/๔๗/
เกษตรกรรมธรรมชาติ,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

ฤดูกาลทั่วไป ส่วนนี้สามารถนำมาใช้เป็นเงินออมและรายได้เพื่อชำระหนี้ หรือเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการลงทุน หากต้องการรายได้เพิ่มควรเน้นพืชกลุ่มนี้ให้สามารถผลิตผลผลิตได้ในช่วงที่มีราคา เช่น การปลูกทุเรียน ปลูกมะนาว ให้สามารถออกผลผลิตได้ในช่วงนอกฤดูกาล

๓. พืชระยะยาว ถือเป็นกลุ่มพืชเศรษฐกิจที่ต้องอาศัยความอดทนเป็นอย่างสูง เนื่องจากจะให้ผลผลิตได้ในระยะเวลาที่นาน กลุ่มพืชระยะยาวที่น่าสนใจคือ ไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ทอง ไม้แดง ยางนา ประดู่ ยูคาลิปตัส โดยสามารถปลูกเป็นแนวเขตแดนหรือรอบๆคันทนา ปลูกไว้เป็นรั้ว ควรปลูกในช่วงฤดูฝนเนื่องจากไม่ต้องดูแลมากนัก ระยะเวลา ๑๐ ปี ๒๐ ปี ก็สามารถให้เนื้อไม้ได้ ราคา ยิ่งลำต้นใหญ่ก็สามารถให้ร่มเงาและใช้ประโยชน์ต่อพืชในระยะสั้นและระยะกลางได้ แถมราคาดีด้วย^{๓๓}

การปลูกพืชแบบผสมผสานมี ๓ ระยะดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น เป็นวิธีการใหญ่ที่การทำเกษตรแบบสวนสมรมนำมาแยกย่อย เป็นการปลูกพืช ๕ ชั้น คือ พืชหลัก พืชรองและพืชขนาดเล็ก มีตัวอย่างเกษตรกรที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ มีรูปแบบที่ชัดเจน คือ คุณ ดิเรก ทองเกลี้ยง มีพื้นที่ในอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พืชชั้นที่ ๑ คือ มะพร้าว พืชชั้นที่ ๒ คือ ปาล์ม น้ำมัน พืชชั้นที่ ๓ คือ มังคุด ทุเรียน พืชชั้นที่ ๔ คือ เสาวรส ผักเหลียง ผักกูด และพืชชั้นที่ ๕ คือ พืชสมุนไพร พืชหัว เช่น กระวาน หัวไพร ขมิ้น ขิง ข่า เป็นต้น

พืชชั้นที่ ๑,๒,๓ เป็นพืชหลัก เช่น มะพร้าว ปาล์มน้ำมัน มังคุด ทุเรียน ฯลฯ ปาล์มน้ำมันสามารถเก็บเกี่ยวได้ทุก ๑๕-๒๐ วัน มะพร้าวเก็บเกี่ยวได้เดือนละครั้ง

พืชชั้นที่ ๔ เป็นพืชรอง เช่น เสาวรส ผักเหลียง ผักกูด กล้วย ฯลฯ เสาวรสสามารถเก็บเกี่ยวได้สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง

พืชชั้นที่ ๕ เป็นพืชสมุนไพร พืชหัว เช่น กระวาน หัวไพร ขมิ้น ขิง ข่า ฯลฯ

การทำสวนสมรมของคุณดิเรก ทองเกลี้ยง ได้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นคือจากพ่อสู่ลูก คุณ ธนวิทย์ ทองเกลี้ยง รับช่วงต่อเป็น Young Smart Farmer ได้เรียนรู้เกษตรกรรมแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อนำมาต่อยอด มีการเลี้ยงปลานิล ปลาตุ๊ก ปลาช่อน เลี้ยงหมูหลุมได้ผลผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพ^{๓๔}

สรุปว่า วิธีการการทำเกษตรแบบผสมผสานหรือการทำสวนสมรม จะมีวิธีการดำเนินการที่คล้ายๆกันในแต่ละภูมิภาค ขึ้นอยู่กับพืชที่ปลูก สภาพดิน ความต้องการผลผลิตชนิดใด ความรู้ความชำนาญของเกษตรกร เป็นต้น เป็นศาสตร์พระราชา เกษตรกรรมที่ยั่งยืน เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้และอาหาร มีกินมีใช้ตามวิถีชีวิต ลดความเสี่ยงในเรื่องของราคาที่มีความแปรปรวนตลอดเวลา เป็นการประกอบอาชีพที่มีสมาธิมาอาชีพ คือ มีวิธีการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เห็นคุณค่าท้องถิ่นตนเอง มีความสุข ความพอใจในสิ่งที่มี ไม่เพิ่มภาระให้กับสังคม

^{๓๓} <https://www.kasetorganic.com/การเกษตรแบบผสมผสาน.html>,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม

๒๕๖๑

^{๓๔} การทำเกษตรแบบผสมผสาน สวนสมรม พืช ๕ ชั้น ,<https://www.youtube.com/watch?v=ugm๙POYdODI>,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๒.๔.๖ การประยุกต์ใช้การทำเกษตรแบบผสมผสาน

เพื่อให้พืชหลายชนิดมีการเอื้อเพื่อต่อกันให้มากที่สุด ทั้งไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก สมุนไพร ผักพื้นบ้าน ผักป่า ผักสวนครัวและผักอื่นๆที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกอย่าง รวมทั้งนาข้าว การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเพาะพันธุ์ปลาในบ่อปลา เรียกได้ว่าเป็นการผสมผสานทุกสิ่งทุกอย่างในพื้นที่จำกัด ในพื้นที่ ๑ - ๒ ไร่ได้อย่างลงตัว สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

การประยุกต์ใช้การทำเกษตรแบบผสมผสาน เป็นการนำเศรษฐกิจพอเพียง การทำสวนสมรมมาใช้ อย่างกรณีของ ฉิว ฉวียานันท์ แท่นมาก เกษตรกรตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ได้ปรับเปลี่ยนวิถีเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม คือการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ปลูกยางพาราที่ให้ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัวและประกอบกับภาคใต้มีฝนตกชุก มาเป็นการปลูกพืชแบบสมรม มีการปลูกผักผลไม้ร่วมกับยางพารา พืชเหล่านี้จะช่วยคลุมดิน เพิ่มแร่ธาตุอาหาร ไม่ต้องใช้สารเคมี เป็นวิถีดั้งเดิม มีความหลากหลายของสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหาร ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ชุมชนเกิดความยั่งยืน

สวนสมรมหรือเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่สอดคล้องกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพจนประสบผลสำเร็จในหลากหลายพื้นที่ ทั้งบนภูเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม หรือดินพรุ สวนสมรมเป็นทางเลือกทางรอดและสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร การปลูกพืชเชิงเดี่ยวทั้งนาข้าว ยางพาราหรือปาล์มน้ำมัน มักมีความเสี่ยงสูง หากเจอปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เกิดภาวะหนี้สิน มีการอพยพละถิ่นฐาน ส่วนเกษตรผสมผสานเกษตรกรจะไม่เดือดร้อนในเรื่องอาชีพและรายได้

สรุปว่า ในหลายจังหวัดพื้นที่ของภาคใต้ แม้บางช่วงราคายางพาราจะตกต่ำมากถึงมากที่สุด แต่เกษตรกรยังมีรายได้จากพืชอื่นๆ เช่น เงาะ ลองกอง ทุเรียน มังคุด ทั้งพืชสมุนไพร จำพวกพริกไทย ชะอม ตะไคร้ ใบมะกรูด ยังช่วยสร้างรายได้รายวันให้ได้มีเงินใช้จ่ายตลอดทั้งปี เกษตรผสมผสานจึงเป็นบทพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่า เป็นทางเลือกที่ดีของวิถีชีวิตแบบพอเพียงที่ได้รับการยอมรับมาโดยตลอด เป็นการใช้พื้นที่ทำกินอย่างคุ้มค่า เป็นการเพิ่มพื้นที่ทำกินโดยไม่เพิ่มโฉนด^{๓๕}

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีระศักดิ์ คงฤทธิ์ และสุวัจน์ เพชรรัตน์^{๓๖} บทคัดย่อ พบว่าพื้นที่ในภาคใต้ในช่วง ๑๕ ปีที่ผ่านมาทั้งราคายางและปาล์มน้ำมัน เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับราคาข้าวเปลือกค่อนข้างต่ำทำให้ชาวนาในภาคใต้เสียพื้นที่ในการทำนาไปเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามยังมีชาวนาในภาคใต้อีกจำนวนมากที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวไปเป็นยางพาราหรือสวนปาล์มน้ำมันได้ คนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับอาชีพชาวนาในการผลิตข้าวหล่อเลี้ยงผู้คนและธุรกิจต่อเนื่องเกี่ยวกับข้าวในภาคใต้ ที่ผ่านมารัฐบาลได้มีนโยบายช่วยเหลือทั้งการแทรกแซงราคาและการสนับสนุนปัจจัยการผลิตโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวนามีรายได้มากขึ้นอย่างไรก็ตามนโยบายลักษณะนี้

^{๓๕} สวนสมรม ทางเลือกทางรอด ความมั่นคงด้านอาหาร ปลูกพืชหลากหลายมีผลผลิตทั้งปี ,https://www.technologychaoban.com/agicultural-tecnology/article_๒๖๑๒๘.สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๓๖} วีระศักดิ์ คงฤทธิ์และสุวัจน์ เพชรรัตน์. พลวัตเศรษฐกิจข้าวในภาคใต้ของประเทศไทย. ๒๕๕๕. หน้า

สามารถช่วยเหลือชาวนาได้เพียงชั่วคราวไม่สามารถสร้างรายได้มั่นคงและสร้างความมั่นใจในอาชีพ ชาวนาให้กับตัวชาวนาและลูกหลานชาวนาที่จะสืบทอดอาชีพนี้ต่อไปอย่างมีศักดิ์ศรี ทำให้ปัญหา “การทิ้งนาหาเมือง” ของกลุ่มชาวนาที่ไม่สามารถปรับไปปลูกยางพาราหรือปาล์มน้ำมันได้ยังคงเกิดอย่างต่อเนื่องเห็นได้จากปรากฏการณ์การเปลี่ยนทุ่งนาข้าวเป็นสวนยางพาราหรือสวนปาล์ม หรือปรากฏการณ์ “นาร้าง” ที่มีอยู่ทั่วไปทางภาคใต้

การสร้าง ความมั่นคงยั่งยืนให้กับอาชีพทำนาได้นั้นจำเป็นต้องให้ชาวนาสามารถพึ่งตนเอง ได้มีศักดิ์ศรีในอาชีพทำนา มีรายได้เพียงพอ เพื่อให้สามารถสร้างแนวทางการพัฒนาผลผลิตและการตลาดข้าวภาคใต้ จำเป็นต้องทราบข้อมูล สภาพแวดล้อมการผลิตข้าวที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตข้าวในภาคใต้ พันธุ์ข้าวที่ปลูก ราคาข้าว ต้นทุนการผลิต ผลตอบแทน ตลอดจนระบบการตลาดข้าวในภูมิภาค การศึกษาครั้งมุ่งเน้นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการค้าข้าวและการผลิตข้าวของภาคใต้ในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา ตลอดจนการศึกษากระบวนการตลาดข้าวและบทบาทของพ่อค้าคนกลาง จากข้อมูลปฐมภูมิจากพื้นที่ตัวอย่าง ๗ พื้นที่ใน ๓ จังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดในภาคใต้ คือ จังหวัด นครศรีธรรมราช พัทลุงและสงขลาโดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนชาวนา เกี่ยวกับทรัพยากรการผลิตของครัวเรือน รายได้และแหล่งรายได้ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร แรงงานครัวเรือน วิธีการทำนาปริมาณผลผลิตข้าว ต้นทุนการผลิตข้าว การขายผลผลิต ราคาที่ขายได้ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการขายข้าว

รัฐชาติ พรรษาและคณะ^{๓๗} บทคัดย่อ ผลวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ เพศชาย อายุเฉลี่ย ๔๐ ปีขึ้นไป สถานภาพสมรส จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รายได้เฉลี่ย ๑๕๘,๒๐๙.๘๗ บาทต่อปี มีลักษณะถือครองที่ดินเป็นของตนเองโดยมีพื้นที่เฉลี่ย ๔ ไร่ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย ๕ คนมีจำนวนแรงงานเฉลี่ย ๒ คน ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกยางพาราจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งเฉลี่ย ๕๐ ครั้งต่อปีมีแหล่งเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์และพันธียางพาราที่ใช้ปลูก RRIM ๖๐๐ และพันธุ์ RRIT ๒๕๑ การวิจัยการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรมีระดับการตัดสินใจปลูกยางอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๖ โดยสามารถแบ่งการตัดสินใจได้ดังนี้

การตัดสินใจปลูกยางพาราด้านกายภาพอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๙ การตัดสินใจปลูกยางพาราด้านเศรษฐกิจระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๒ การปลูกยางพาราด้านสังคมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๓ การตัดสินใจปลูกยางพาราด้านเทคนิคอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๒ การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการตัดสินใจปลูกยางพาราของการเกษตรด้านภาพรวม พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ เพศ สถานภาพจำนวนแรงงาน ในครัวเรือนและการรับข้อมูลข่าวสารด้านกายภาพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติคือเพศ จำนวนแรงงานในครัวเรือนและการรับข้อมูลข่าวสารการปลูกยางพาราด้านการเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือเพศ สถานภาพแหล่งเงินกู้และการรับข้อมูลข่าวสารด้านสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญคือสถานภาพจำนวนแรงงานในครัวเรือนและการรับข้อมูลข่าวสาร

^{๓๗} รัฐชาติ พรรษา และคณะ. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกรในอำเภอกุฉินิจ จังหวัดศรีสะเกษ. ๒๕๕๗.บทคัดย่อ.

ด้านเทคนิคมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือ เพศ สถานภาพ ประสบการณ์ปลูกยางพาราและการรับข้อมูลข่าวสาร

ภาณุวัฒน์ ไชยมะโน^{๓๘} ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรกับการเข้าร่วมโครงการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่าเหตุผลที่เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการขยายผลของศูนย์ฯ มากที่สุดคือต้องการเพิ่มรายได้ รองลงมาคือต้องการปัจจัยการผลิตและเหตุผลที่เกษตรกรตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการขยายผลของศูนย์ฯ มากที่สุดคือ พื้นที่ไม่เหมาะสม รองลงมาคือขาดแหล่งเงินทุน ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมโครงการขยายผลของศูนย์ฯ ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในครอบครัว ตำแหน่งทางสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตรและเงินทุน ส่วนปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการขยายผลของศูนย์ฯ ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำไม่คุ้มกับการลงทุน รายได้ทางการเกษตรน้อยลงพื้นที่ถือครองในการเกษตรน้อยเกินไป ดินในพื้นที่ทำการเกษตรมีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ภาระหนี้สินและแหล่งน้ำในการทำการไม่เพียงพอ

ศักดิ์ พรหมหา^{๓๙} ได้ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวหอมดอกมะลิ ๑๐๕ ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จังหวัดยโสธร พบว่าเกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีในด้านการเตรียมดิน การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่และเป็นที่ต้องการตลาด ใช้เมล็ดพันธุ์ติดต่อกันไม่เกิน ๓ ปี การปลูกโดยวิธีการปักดำ การใส่ปุ๋ยเมื่อดินมีความชื้นเพียงพอ โดยนาดินทรายใช้สูตร ๑๖ - ๑๖ - ๘ ดินเหนียวสูตร ๑๖ - ๒๐ - ๐ การจัดการน้ำ การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว การตัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว และการเก็บรักษาพันธุ์ข้าวในยุ้งฉางที่สะอาดสอดคล้องกับสุดใจ วงษ์สุด

พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ โอนมปญฺญ/กองสินธุ์) พระมหาดาบ เขมานนโท พระครูสุธีคัมภีร์ญาณและประยูร แสงใส^{๔๐} บทคัดย่อ งานวิจัยเรื่อง การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดเกษตรแนวพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการเกษตรแนวพุทธในสังคมไทย และ ๓. เพื่อวิเคราะห์การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัย พบว่า หนึ่ง การเกษตรแนวพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความสุขให้กับมนุษย์เช่นเดียวกับเศรษฐกิจตามหลักเศรษฐศาสตร์ แต่จุดหมายทางพระพุทธศาสนาจะแตกต่างจากจุดหมายของเศรษฐกิจ เพราะเศรษฐกิจมีจุดหมายเพื่อบำบัดหรือสนองความต้องการของมนุษย์ ให้เกิดความมั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ทั้งปวง มีความ

^{๓๘} ภาณุวัฒน์ ไชยมะโน. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรกับการเข้าร่วมโครงการขยายผลของศูนย์การศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ๒๕๔๘. หน้า ๒๑ .

^{๓๙} ศักดิ์ดา พรหมหา. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ชุมชน ปี ๒๕๔๕ จังหวัดยโสธร. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร. หน้า ๔๐.

^{๔๐} พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ โอนมปญฺญ/กองสินธุ์) พระมหาดาบ เขมานนโท พระครูสุธีคัมภีร์ญาณและประยูร แสงใส, งานวิจัยเรื่อง การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน ปี ๒๕๕๗,บทคัดย่อ,จาก <file:///C:/User/Administrator/Downloads/๑๙๖๕๖-Article%๒๐Text-๔๒๓๗๐-๒-๑๐-๒๐๑๔๐๘๐๐๕.pdf>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

ต้องการให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดี มีอาหารที่ดี เพราะจะทำให้ชีวิตมีความสุขสบายยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาสอน เน้นให้มีหลักบَابัฏรูปจักรบรรเทาความทะยานอยากให้น้อยลงไป พยายามเป็นนายเหนือทรัพย์เพื่อลดความโลภต่างๆ ซึ่งเป็นเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนา สอง การเกษตรแนวพุทธในสังคมไทย หลักคำสอนที่สอดคล้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ที่เป็นจริงของสังคม เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรในแนวพุทธ ส่วนหนึ่งคือ ปัญหาความล้มเหลวของภาคเกษตรและปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม รูปแบบการเกษตรแนวพุทธจำแนกเป็น ๕ รูปแบบ คือ (๑) รูปแบบนา (๒) รูปแบบนาและป่า (๓) รูปแบบนาไร่และวัวควาย (๔) รูปแบบนาไร่วัวควายนั่นสวนผักและ (๕) รูปแบบนาไร่เน้นวัวควาย โดยหลักพื้นฐานของธรรมชาติในเรื่องความแปรปรวนของปัจจัยต่างๆในการผลิต สาม การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน การเกษตรตามแนวพระพุทธศาสนา เกษตรที่ปรับเปลี่ยนแบบแผนการเกษตรไปสู่การเกษตรแนวพุทธ สามารถในการพึ่งตนเอง มีการผลิตแบบใช้เอง บริโภคเอง มีความสมดุลในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการผสมผสานนวัตกรรมร่วมกับเกษตรแนวพุทธโดยได้นำบทสวดมนต์บทต่างๆ ก่อให้เกิดคุณภาพความยั่งยืนด้านคุณภาพชีวิต สังคมและวัฒนธรรม ทั้งกายภาพ ชีวภาพและจิตวิญญาณ เป็นวิธีการปฏิบัติที่เรียบง่าย เป็นแบบอย่างการบูรณาการ การเรียนรู้ร่วมกัน โดยประสานการทำงานให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ตลอดจนเป็นการพัฒนาคนพร้อมๆไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ธีระ เอกสมทราเมษฐ์และคณะ^{๔๑} งานวิจัยเรื่อง การจัดทำระบบฐานข้อมูลการผลิตปาล์ม น้ำมันในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลการผลิตปาล์ม น้ำมัน โดยจัดทำแผนที่พื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมันในภาคใต้ของประเทศไทย ในพื้นที่ ๑๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง พังงา ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สตูล และสงขลา และจัดทำฐานข้อมูลการผลิตปาล์ม น้ำมัน ในแปลงของเกษตรกรในพื้นที่ๆทำการศึกษาค้นคว้า เช่น พื้นที่ปลูก อายุต้นปาล์ม ผลผลิตทะลายต่อไร่ต่อปี ชนิดปุ๋ยและอัตราการใช้ และการบริหารจัดการสวนปาล์ม เป็นต้น ผลการศึกษาวิจัย พบว่า จากการทำแผนที่พื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมันใน ๑๑ จังหวัด (พื้นที่ศึกษา) พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีพื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมันจำนวน ๔,๙๒๔,๗๑๕.๖๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙๔ ของพื้นที่ศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมันมากที่สุด มีจำนวน ๑,๒๖๐,๓๕๕.๙๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๙ ของพื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมัน และคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๙ ของพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และรองลงมาได้แก่จังหวัดกระบี่มีพื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมันจำนวน ๑,๑๔๖,๖๓๐.๖๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๘ ของพื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมัน และคิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔๗ ของพื้นที่จังหวัดกระบี่ จังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมันน้อยที่สุด คือ จังหวัดพัทลุงมีจำนวน ๖๒,๒๓๐.๐๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๖ ของพื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมัน และคิดเป็นร้อยละ ๒.๕๘ ของพื้นที่จังหวัดพัทลุง

พื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมันทั้ง ๑๑ จังหวัดถูกจำแนกออกเป็น ๓ ช่วงอายุ คือ พื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมันช่วงอายุ ๐-๓ ปี มีจำนวน ๕๐๓,๒๘๒.๗๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๒ ของพื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมัน ปาล์ม น้ำมันอายุ ๔-๒๐ ปี มีจำนวน ๓,๖๖๕,๖๒๕.๖๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๔๓ ของพื้นที่

^{๔๑} ผลงานวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยมุ่งเป้าตอบสนองความต้องการพัฒนาประเทศโดยเร่งด่วน, ปาล์ม น้ำมัน

ปลูกลำไย น้ำมัน และอายุมากกว่า ๒๐ ปี มีจำนวน ๗๕๕,๘๐๗.๒๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๕ ของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมัน

การประเมินสภาพของปลูกลำไยน้ำมันจากฐานข้อมูลการผลิต โดยการนำพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมันในแต่ละจังหวัด ไปซ้อนทับกับฐานข้อมูลที่มีอยู่ ประกอบด้วย อายุปลูกลำไยน้ำมันในแต่ละพื้นที่ปลูกลำไย การทับซ้อนของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมันในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การกระจายตัวของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมันในกลุ่มดินต่างๆ การกระจายตัวของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมัน ในระดับความลาดชันต่างๆ และการจำแนกความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกลำไย จังหวัดชุมพรมีการซ้อนทับของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมันในพื้นที่ปลูกลำไยป่าอนุรักษ์สูงสุด จำนวน ๒๙,๕๙๒.๙๔ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๐๖ ของพื้นที่ปลูกลำไยในจังหวัด รองลงมาคือจังหวัดกระบี่ จำนวน ๑๙,๒๕๕.๐๘ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑.๖๘ ของพื้นที่ปลูกลำไยในจังหวัด ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการซ้อนทับของพื้นที่ปลูกลำไยในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์น้อยที่สุด คือ ๒,๓๒๓.๓๑ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๔๓ ของพื้นที่ปลูกลำไยในจังหวัด

ในการจำแนกระดับความลาดชันของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมัน แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ คือ ๐ - ๔ % ๔-๑๒ % ๑๒ - ๒๓ % ๒๓-๓๘ % และ >๓๘% โดยการกระจายตัวของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมัน ในระดับความลาดชันต่างๆ ในแต่ละจังหวัด พบว่า พื้นที่ปลูกลำไยส่วนใหญ่ในทุกๆ จังหวัดอยู่ในระดับความลาดชัน ๐-๔% โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกลำไยในระดับความลาดชันมากกว่า ๐-๔% สูงที่สุดคือจังหวัดระนอง คือ ๖๗,๐๓๕.๒๔ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๒ ของพื้นที่ปลูกลำไยในจังหวัด การจำแนกความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมันแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ คือ เหมาะสมมาก (S๑) เหมาะสมปานกลาง (S๒) เหมาะสมน้อย (S๓) และไม่เหมาะสม (N) ในการจำแนกความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกลำไยในแต่ละจังหวัด พบว่า จังหวัดกระบี่มีพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมันอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ ๕๓๓,๔๔๒.๑๖ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๖.๕๒ ของพื้นที่ปลูกลำไยในจังหวัด ส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ปลูกลำไยอยู่ในระดับไม่เหมาะสมมากที่สุด คือ ๑๕๘,๐๗๑.๕๖ ไร่หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๓.๙๙ ของพื้นที่ปลูกลำไยในจังหวัด

การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มีประโยชน์มากในการจัดจำแนกของพื้นที่ปลูกลำไยน้ำมัน เนื่องจากประหยัดต้นทุนและเวลามากกว่าการลงสำรวจพื้นที่จริง และให้ความถูกต้องของการจำแนกสูง นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ ในการจัดการสวนปลูกลำไยน้ำมันได้ เช่น นำพื้นที่ปลูกลำไยไปซ้อนทับกับข้อมูลดิน ข้อมูลปริมาณน้ำฝน ข้อมูลแสงแดด เป็นต้น เพื่อจัดจำแนกพื้นที่ปลูกลำไยตามความเหมาะสม และนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการสวนในอนาคตได้อีกด้วย

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการศึกษาวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นขั้นตอนแรกโดยการศึกษาในชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ค้นคว้าหนังสือ และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและจากการศึกษาชั้นทุติยภูมิ จากตำรา หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รายงานการวิจัย สื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งการศึกษาแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรวิถีพุทธ เกษตรสมาร์ตฟาร์มและแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสาน แนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านในภาคใต้ ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยการใช้หลักวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบแนวคิดการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ตลอดถึงใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาภาคสนามต่อไป

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่กลุ่มชาวนา ชาวนาที่เปลี่ยนแปลง ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมัน กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นตัวแทนจากภาครัฐจากกรมส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด จำนวน ๑๖ คน เพื่อนำไปเป็นแนวทาง

แก้ปัญหาอุปสรรคของชาวสวนยาง ชาวนาและชาวสวนปาล์มน้ำมัน เป็นการศึกษาในภาคสนาม เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญและมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึก (In-depth) มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic)

๓.๒ พื้นที่ศึกษา ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ ผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมัน ในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช จำนวน ๑๖ คน จังหวัดสงขลา จำนวน ๘ คน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๘ คน รวมประชากรทั้งหมด ๑๖ คน

๓.๒.๒ พื้นที่ในการเก็บข้อมูล

๓.๒.๒.๑ พื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เป็นอำเภอหนึ่งจาก ๑๖ อำเภอของจังหวัดสงขลา มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้เรียกสวนไร่นา เหมาะในการทำเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ข้าวและปาล์มน้ำมัน

๓.๒.๒.๒ พื้นที่อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เป็นอำเภอหนึ่งจาก ๑๖ อำเภอของจังหวัดสงขลา มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้เรียกสวนไร่นา เหมาะในการทำเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ข้าวและปาล์มน้ำมัน

๓.๒.๒.๓ พื้นที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอำเภอหนึ่งจาก ๒๔ อำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้เรียกสวนไร่นา เหมาะในการทำเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวและปาล์มน้ำมัน

๓.๒.๒.๔ พื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอำเภอหนึ่งจาก ๒๔ อำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้เรียกสวนไร่นา เหมาะในการทำเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวและปาล์มน้ำมัน

ตารางที่ ๓.๑ เกษตรกรผู้ประกอบการในการศึกษาวิจัย ใน ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด

จังหวัดสงขลา	จำนวน	จำนวนตัวอย่าง
เกษตรกรเขตพื้นที่ในอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา	๘	๘
เกษตรกรเจ้าของสวนยางพารา นาข้าว ปาล์มน้ำมัน	๘	๘
เกษตรกรเขตพื้นที่ในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา		
เกษตรกรเจ้าของสวนยางพารา นาข้าว ปาล์มน้ำ	๘	๘
จังหวัดนครศรีธรรมราช		

เกษตรกรเขตพื้นที่ในอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช		
เกษตรกรเจ้าของสวนยางพารา นาข้าว ปาล์มน้ำมัน	๘	๘
เกษตรกรเขตพื้นที่ในอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช		
เกษตรกรเจ้าของสวนยางพารา นาข้าว ปาล์มน้ำมัน	๘	๘
รวมทั้งหมด	๑๖	๑๖

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

๓.๓.๑. แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบไปด้วย

(๑) แบบสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ประกอบการ ทำเกษตร สวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน เช่น ข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ เจตคติ กระบวนการวิจัย ผลลัพธ์การเรียนรู้และการพัฒนาโครงการวิจัยรวมทั้งสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อมูลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ความสนใจ การส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการเกษตรกรแปลงใหญ่ อาทิ สวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันของเกษตรกร ตามหลักวิถีพุทธในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

(๒) แบบสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้ประกอบการทำ สวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันเกี่ยวกับองค์ความรู้ต่าง ๆ กระบวนการจัดการความรู้ รูปแบบของเกษตรกรผู้ประกอบการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และเกษตรกรที่ทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ที่ยั่งยืนมีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นต่อไป

(๓) แบบสัมภาษณ์เกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน วิธีการเตรียมพื้นที่การทำเกษตรการปลูกยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ใส่ปุ๋ยให้ผลผลิตสูงได้ราคา ที่น่าพึงพอใจและเลี้ยงพลโลกต่อไป

๓.๓.๒. แบบบันทึกพบปะผู้ประกอบการ

(๑) แบบบันทึกการพบปะเกษตรกร ผู้ประกอบการการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่รับผิดชอบกลุ่มเกษตรกรและแนวทางส่งเสริมผู้ประกอบการทำเกษตรในการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน

(๒) แบบบันทึกการแสดงความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา ,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน และประชาชนทั่วไป เพื่อบันทึกผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ รูปแบบ/กระบวนการ/ยุทธศาสตร์สร้างสังคมของเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันที่ยั่งยืนในภาคใต้

(๓) แบบบันทึกความคิดเห็นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อบันทึกผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการองค์ความรู้ รูปแบบการสร้างสังคมเกษตรกรที่ยั่งยืนถาวรในพื้นที่ภาคใต้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ตรงกับ การตรวจสอบแบบหลายมิติ (Triangulation) และสอดคล้องกับความมุ่งหมาย จึงมีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีดำเนินการดังนี้

(๑) ศึกษารายละเอียดจากเอกสาร ตำรา นโยบายและการวางแผนหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

(๒) กำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา

(๓) สร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิด ขอบข่าย และตัวแปรที่ต้องการศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

(๔) นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จผ่านความเห็นชอบต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อการควบคุมคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability)

(๕) นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index: CVI)

(๖) จัดเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ๒ ส่วน คือ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

๑. ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเรียนปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบและผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่การศึกษาจำนวน ๓ ท่าน ได้แก่

๑) ดร.นฤมล ประสิทธิ์ศรี	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาทองสุข
๒) พระครูประโชติกิจโกศล.ดร.	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำและนักวิจัย
๓) พระครูพิจิตรศุภการ ดร.	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำและนักวิจัย

๒. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ทำการทดสอบ (Try Out) จำนวน ๓๐ ชุดกับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอรัษฎา, อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลาและอำเภอหัวไทร, อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ ตลอดจน มีความเหมาะสมหรือไม่ มีความยากง่ายเพียงใด จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การตรวจสอบข้อมูล แบบสามเส้า (Triangulation)

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความเชื่อมั่นของข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามวิธีการดังนี้

๑. การตรวจสอบข้อมูล (Data Triangulation) โดยพิจารณาตรวจสอบแหล่งข้อมูลต่างๆ เวลาหรือบุคคลที่ให้เปลี่ยนไป เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องว่าข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ จากประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ, อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลาและอำเภอหัวไทร, อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. การตรวจสอบด้านผู้สังเกต (Investigator Triangulation) ให้มีบุคคลที่สังเกตหลายคน ทั้งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย เพื่อตรวจสอบว่าผู้สังเกตแต่ละคนได้ข้อมูลต่างกันหรือไม่

๓. การตรวจสอบวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลในหลากหลายวิธีในเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การสังเกตแบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบทางการและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ จากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จากประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ, อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลาและอำเภอหัวไทร, อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ตามขั้นตอนการจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์ปัจจัยการทำสวนการทำฟาร์ม การวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง องค์ประกอบบริบทของพื้นที่ทั้งทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ค้นพบ ประมวลข้อมูล วิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบเป็นข้อความบรรยาย (Description)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. นำหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาเขตนครศรีธรรมราชแจ้งขออนุญาตเข้าพบเกษตรกรอำเภอทั้ง ๔ อำเภอ คือ อำเภอรัตนภูมิ อำเภอกวนเนียงในจังหวัดสงขลา อำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อต้องการทราบข้อมูลของเกษตรกรที่เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ เกษตรกรที่ได้รับรางวัลเกษตรกรตัวอย่าง เพื่อนัดหมายในการสัมภาษณ์และการเข้าศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว

๒. การเข้าศึกษาในพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์ การสังเกต โดยมีขั้นตอนเก็บข้อมูล มี ๕ ขั้นตอน ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ดังนี้

๑) การรวบรวมเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ บทบาท การพัฒนาและหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๒) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) ผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา, นาข้าวและปาล์มน้ำมัน

๓) การประชุมระดมความคิดเห็น (brain storming) กลุ่มผู้ประกอบการทำสวนยางพารา, นาข้าวและปาล์มน้ำมัน เพื่อตรวจความถูกต้องและความเหมาะสมขององค์ความรู้ รูปแบบในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรในภาคใต้

๔) ใช้วิธีการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) โดยกำหนดโครงการ (Project Design) และใช้กลุ่มผู้ประกอบการทำสวนยางพารา, นาข้าวและปาล์มน้ำมัน เป็นฐานการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี ๔ ได้แก่ ขั้นกำหนดปัญหา (ทุกข์) ศึกษาปัญหา และกำหนดขอบเขตของการและการปัญหา (๒) ขั้นตั้งข้อสมมติฐาน (สมุทัย) โดยพิจารณาสาเหตุของปัญหาที่สาเหตุของความพยายามทำอะไรหลาย ๆ อย่างเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงสาเหตุ (๓) ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล (นิโรธ) โดยทดลองใช้วิธีการต่าง ๆ และบันทึกผลที่ได้เก็บเป็นข้อมูลไว้ (๔) ขั้นสรุปข้อมูลและสรุปผล(มรรค) โดยวิเคราะห์ เปรียบเทียบและสรุปผลและแนวทางปฏิบัติ

๕) การรวบรวมเอกสาร (Documentary study) ได้แก่ แบบบันทึกความคิดเห็น สำหรับกลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบการทำสวนยางพารา, นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันเป็น รูปแบบการสร้างสังคมความเข้มแข็งของเกษตรกรในภาคใต้

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้มีการศึกษาในพื้นที่ทั้ง ๒ อำเภอคือ อำเภอรัตถภูมิ อำเภอควนเนียง ของจังหวัดสงขลาและพื้นที่ ๒ อำเภอคือ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร ของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสัมภาษณ์และการสังเกต ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามหลักวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์

- ๓.๕.๑ รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน
- ๓.๕.๒ ผลกระทบต่อเกษตรกร
- ๓.๕.๓ มาตรการและวิธีการป้องกันเกษตรกรและผลผลิต
- ๓.๕.๔ แนวทางส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ จากกลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบการทำสวนยางพารา, นาข้าวและปาล์มน้ำมัน จำนวน ๑๖ คน ในเขตพื้นที่ ๒ จังหวัด คือ จังสงขลา จำนวน ๒ อำเภอ คือ อำเภอรัตถภูมิ และอำเภอควนเนียง ในส่วนของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน ๒ อำเภอ คือ อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ จึงมีกระบวนการลงภาคสนามเพื่อศึกษารูปแบบของเกษตรกรในแต่ละ

เจ้าของสวนเจ้าของฟาร์ม ได้ข้อมูลขึ้นมาวิเคราะห์สืบหาเหตุผลของแต่ละแปลงสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน ว่าผลสำเร็จของแต่ละแปลงนั้นมีแตกต่างกัน วิธีการพัฒนาปรับปรุงแปลงพื้นที่ที่มีความต่างกัน แต่เป้าหมายเดียวกัน คือความสำเร็จในการเพิ่มผลผลิต เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย^๑

---

^๑ พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้, ๒๕๕๖, หน้า ๒.

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษา“รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ”มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ๒) เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ๓) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ฟาร์ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด ๔ อำเภอ คืออำเภอรัตถุมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา อำเภอยะหริ่งใหญ่ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๑๖ คน จังหวัดสงขลา จำนวน ๘ คน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๘ คน รวมประชากร ทั้งหมด ๑๖ คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ การให้สัมภาษณ์ของรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเกษตรกรผู้ทำอาชีพอยู่ในพื้นที่และได้ติดตามข่าวสารในเรื่องการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา เป็นการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน ๔ กลุ่ม จำนวน ๑๖ คน ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ตารางกลุ่มชุมชนและกลุ่มบุคคล

ชื่อกลุ่ม	ตำแหน่งที่ตั้ง	อำเภอ จังหวัด
๑. กลุ่มอำเภอรัตถุมิ	รัตถุมิ	อำเภอรัตถุมิ จังหวัดสงขลา
๒. กลุ่มอำเภอกวนเนียง	กวนเนียง	อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
๓. กลุ่มอำเภอยะหริ่งใหญ่	ยะหริ่งใหญ่	อำเภอยะหริ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
๔.กลุ่มอำเภอยะหริ่ง	ยะหริ่ง	อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
๑. นางนุสร รุ่งพรหม	เกษตรกรแผนใหม่	อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา
๒. นายเอกชัย ชันทอง	ผู้นำด้านการเกษตร	อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา
๓. นายอภิรักษ์ หมดหลี	ผู้นำเกษตรกรตำบล ๔	อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา
๔. นางปนัดดา พรหมเทศ	๕๘/๑ ตำบลกำแพงเพชร	อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา
๕. นายอาวุธ ธรรมวาโร	เกษตรอำเภอควนเนียง ๑๓/๒ ตำบลรัษฎา	อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
๖. นายวิชาญ สุวรรณชาติ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑๑ ตำบลรัษฎา	อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
๗. นายทวี ชุนศรี	๕๖/๑ ตำบลควนโส	อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
๘. นายประสิทธิ์ โมรา	รองนายกองค์การบริหารส่วน ตำบลห้วยลึก	อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
๙. นายสาคร ทองปาน	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๖ ตำบลไสหมาก และประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตร ตำบลไสหมาก	อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช
๑๐. นายไสว รัตนถาวร	อดีตผู้ใหญ่บ้านและประธานนา แปลงใหญ่ ๖๓ หมู่ ๙ ตำบลไส หมาก	อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช
๑๑. นายปรีดา ทองเดช	ผู้ใหญ่บ้าน ๑๕ หมู่ ๙ ตำบลไส หมาก	อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช
๑๒. นายวิชาญ แก้วปาน	ผู้นำด้านการเกษตร	อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช
๑๓. นายจำเนียร พรหมเรือง	ปราชญ์ชาวบ้านในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประจำปี ๒๕๕๕ ด้านปลูกข้าว อินทรีย์ชีวภาพ	อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช
๑๔. นางณัฐมณ ท้าวสาย	ประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าว แปลงใหญ่บ้านอ่าวปอ	อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช
๑๕. นายจำรัส คงนุ้ย	ประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าว แปลงใหญ่บ้านแหลม	อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช
๑๖. นายวารินทร์ เจริญสุข	ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตร ตำบลเขาพังไกร	อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช

๔.๑.๑ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกร ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

จากปัญหาการทำการเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ปัญหาด้านเศรษฐกิจในเรื่องรายได้ของเกษตรกรที่ค่อนข้างต่ำ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ เกษตรกรยังยากจนอยู่ รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือแก้ไขปัญหาระยะสั้น เช่น การรับจำนำข้าว การรับซื้อผลผลิตไว้เอง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรแบบชั่วคราว ปัญหาขาดหน่วยงานที่จะมาจัดสรรวางแผนการปลูก วางแผนการผลิตสินค้าเกษตรให้แก่เกษตรกร เพราะเกษตรกรก่อนที่จะตัดสินใจปลูกอะไร มักจะอ้างอิงราคาผลผลิตในปัจจุบัน ซึ่งในความเป็นจริงอ้างอิงไม่ได้ เพราะผลผลิตทางการเกษตรมักใช้เวลาานกว่าจะเก็บเกี่ยวได้ จึงต้องหันหน้าให้รัฐบาลช่วยเหลืออยู่เสมอ การผลิตพืชผลทางการเกษตรขึ้นอยู่กับภาวะธรรมชาติ หากฝนฟ้าอำนวยจะได้ผลผลิตมาก ราคาจะตกต่ำ แต่หากฝนฟ้าไม่อำนวย เกิดภัยพิบัติจะได้ผลผลิตน้อย จะได้ราคาดี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม เพื่อความมั่นคง ยั่งยืน และเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร จะเป็นการลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร ภาครัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อให้เกษตรกรรวมตัวได้อย่างเข้มแข็ง

จากการที่นาข้าวหดหายไปกว่า ๓ แสนกว่าไร่ อนาคตผู้บริโภคอาจต้องซื้อข้าวสารราคาแพง และขาดความมั่นคงทางด้านอาหาร ปกติแล้วปริมาณผลผลิตข้าวในภาคใต้ยังไม่เพียงพอต่อการบริโภค ผลผลิตของข้าวได้เพียงปีละ ๑ ล้านตัน (ข้าวเปลือก) ในขณะที่ความต้องการบริโภคอยู่ที่ประมาณ ๑.๗ ล้านตันต่อปี จึงต้องสั่งซื้อข้าวมาจากแหล่งอื่น ๐.๗ ล้านตัน หากพื้นที่นาลดลงไปเรื่อย ๆ ทุกปี จะมีผลต่อความต้องการซื้อข้าวมาจากภาคอื่นเพิ่มมากขึ้น จะต้องทำให้ภาคใต้ต้องเสียดุลการค้าเพิ่มมากขึ้นและผู้ที่ได้ผลกระทบโดยตรงคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จากเดิมที่ปลูกข้าวบริโภคเอง โดยไม่ต้องซื้อข้าว คราวนี้ต้องซื้อข้าวมาบริโภคในราคาที่สูงขึ้น ทำให้มีรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้น^๑

การจัดทำแผนข้าวให้ครบวงจรของกระทรวงพาณิชย์ ในการนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงอุตสาหกรรมข้าวไทย ให้สอดคล้องกับตลาดค้าข้าวที่เปลี่ยนไป การที่จะทำให้วงการค้าข้าวจะยั่งยืนได้จะต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อให้แข่งขันได้กับประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวรายอื่น โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนข้าวประเทศเพื่อนบ้านจะดีตลาดส่งออกข้าวไทยนั้น ในระยะสั้นน่าจะไม่มีปัญหา เพราะผู้ส่งออกไทยมีความเชี่ยวชาญและได้รับการเชื่อถือจากตลาดข้าวโลก ขณะนี้ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิอยู่ที่ตันละ ๑๗,๐๐๐ บาท ข้าวเปลือกเจ้าตันละ ๗,๘๐๐ บาท แต่ภาครัฐไม่ยอมให้ข้าวเปลือกแพงมาก เพราะจะทำให้ราคาข้าวสารสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งอาจจะกระทบต่อผู้บริโภค แต่อยากได้ราคาที่ยุติธรรมมากกว่า ที่กล่าวมาข้างต้นคือสถานการณ์ปัจจุบันของข้าวไทย

การปลูกยางพารา การปลูกปาล์มก็เช่นเดียวกัน หลังจากรัฐบาลดำเนินนโยบายพัฒนาการเกษตรด้วยแนวทางเกษตรแผนใหม่ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เขื่อน สนับสนุนการผลิตจำพวกเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การจัดสรรสินเชื่อการเกษตร เป็นต้น แต่ชาวนา ชาวสวนก็ยังยากจน มีหนี้สิน รัฐบาลได้แก้ปัญหาในด้านราคาจึงไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่ได้ตกแก่เกษตรกร

ปัจจุบันปัญหาราคายางพาราและปาล์มน้ำมันตกต่ำได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางเป็นอย่างมาก เกษตรกรมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ มีภาระหนี้สินล้นพ้นตัว แนวโน้มราคา

^๑ อ้างแล้ว,สุพจน์ แสงประทุม,เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๐

ยางที่ผ่านมาไม่เป็นไปตามธรรมชาติแต่รัฐบาลพยายามแก้ไข จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ราคาขายจะอยู่ที่ ๓๘-๔๐ บาท ซึ่งเกษตรกรชาวสวนยางพาราสามารถอยู่ได้ต้องไม่ต่ำกว่า กิโลกรัมละ ๕๐-๖๐ บาท ส่วนปาล์มน้ำมันราคาตกต่ำเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายปาล์มน้ำมัน ราคาปาล์มตกต่ำหนักสุดในรอบปีเหลือแค่กิโลกรัมละ ๒.๗๐-๒.๙๐ บาท ซึ่งเกษตรกรสามารถอยู่ได้ ต้องไม่ต่ำกว่ากิโลกรัมละ ๓ บาท

นอกจากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้ว ในประเด็นที่ควรพิจารณาปัญหาเกษตรกรของประเทศไทยนั้น ปัญหาด้านสิทธิก็มีความสำคัญ เพราะภายใต้การขยายตัวของเกษตรแผนใหม่ เกษตรกรจะถูกละเมิดสิทธิในหลายลักษณะ เช่น สิทธิในที่ทำกิน สิทธิในการกำหนดระบบการผลิต โดยเฉพาะสิทธิในการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเกษตรที่เหมาะสม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา สังคมและวัฒนธรรม

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของเกษตรกรชาวนา ชาวสวนยางพาราและชาวสวนปาล์มน้ำมันได้ประสบกับปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยทำการสุ่มเอา ๒ จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา โดยเลือกอำเภอที่มีเกษตรกรปลูกข้าวยางพาราและปาล์มน้ำมัน คือ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทรของจังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอรัตนบุรี อำเภอควนเนียงของจังหวัดสงขลา โดยมีการบูรณาการกับหลักธรรมทางวิถิปุทธ เพื่อให้เป็นต้นแบบแก่เกษตรกรอื่น ๆ ให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม เพื่อความมั่นคง ยั่งยืนและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร

ผู้วิจัยจะอธิบายประเด็นต่างๆในองค์ประกอบที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งเป็น ๓ ประเด็นและอธิบายตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ตามลำดับดังต่อไปนี้

๔.๑.๒ จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ผู้วิจัยขออัญเชิญพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร^๒ ทางด้านการเกษตรในวันพระราชทานปริญญาบัตรให้แก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๓ “ ประเทศของเรานั้นเป็นที่รู้จักทั่วไปว่า อุดมด้วยทรัพยากรในดินสินน้ำ ฉะนั้นถ้าช่วยกันนำทรัพยากรเหล่านี้มาใช้ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ก็จะช่วยส่งเสริมความมั่งคั่งของบ้านเมือง ” แสดงถึงความมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรม เนื่องจากเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ จากอดีตถึงปัจจุบันล่วงมา ๖๘ ปีแล้วแต่ประเทศไทยยังยึดมั่นเป็นแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมตลอดมา ในปี พ.ศ.๒๕๑๗ พระองค์ทรงมีพระบรมราโชวาท ให้แก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีใจความตอนหนึ่งว่า “ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

^๒ พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ,<http://news.thaipbs.or.th/content/๒๕๖๙๓๙>,สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป ” เป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นับเป็นความโชคดีของคนไทยที่มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในความ เป็นอยู่ของประชาราษฎร์ โดยเฉพาะเกษตรกรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยลง ภาคนามพบปะพูดคุยเพื่อศึกษาข้อมูล จากผู้ที่พลิกผันตนเองปรับวิถีชีวิตมาทำเกษตรแผนใหม่ พอมี พอกิน พออยู่ พอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทำให้วิถีชีวิตดีขึ้นครอบครัวรู้สึกมีความมั่นคงและยั่งยืน ดำเนินชีวิตตามแนวศาสตร์ ของพระราชฯ นางนุสร รุ่งพรหม^๓ กล่าวว่า จากการที่ได้ศึกษาดูงานหลายสถานที่และได้เรียนรู้ ศาสตร์พระราชฯแล้ว กลับมาปรึกษากับครอบครัวว่าถ้าเราเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรจากการทำ การเกษตรรูปแบบเดิม ทำสวนยางพาราแต่ได้ผลผลิตต่ำเป็นการยากในการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ทุกคนในครอบครัวมีความเห็นพ้องกัน เริ่มจากการผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เอง เริ่มแรกใช้ภายในครอบครัว ในที่นา จำนวน ๑๐ ไร่ จากเดิมได้ผลผลิต ๒๐๐ – ๓๐๐ กิโลกรัม/ปี/ไร่ แต่หลังจากใช้ปุ๋ยชีวภาพ แล้วปีแรกของการทำนาได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากเดิมไม่มากนัก หลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียน หวานปอเทืองบ้าง ถั่วเขียวบ้าง ทำให้ดินดีขึ้น ปัจจุบัน (๕ เมษายน ๒๕๖๑) ได้ผลผลิต ๕๐๐ กิโลกรัม/ไร่ (๑๐x๕๐๐)= ๕,๐๐๐ กิโลกรัม/ต่อปีในจำนวน ๕,๐๐๐ กิโลกรัมใช้บริโภคจำนวน ๓ ครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าวสารมาบริโภคในจำนวน ๓ ครัวเรือน มีจำนวนคนทั้งหมด แบ่งคน เป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มวัยเด็ก,กลุ่มวัยบริโภคและเจริญอาหารสูงเรียกว่าวัยแรงงาน, และวัยชรา จำนวน ๑๕ คนเหลือจากแบ่งกันแล้วผลิตออกจำหน่าย ข้าวที่นำมาปลูกสองสายพันธ์ คือ ข้าวหอมปทุม ข้าว สังกข์หยดของพัทลุงซึ่งเป็นข้าวพื้นเมืองเฉพาะในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดที่ใกล้เคียงเท่านั้น ในส่วน ของข้าวหอมปทุมนั้นได้ในราคากิโลกรัมละ จำนวน ๓๐ บาท/กิโลกรัม ในส่วนของข้าวสังข์หยดนั้นได้ ราคาดี กิโลกรัมละ ๗๐ บาท (ปุ๋ยชีวภาพที่ใช้ด้วยการหมักโดยใช้สูตร ๓:๓:๑คือเศษวัชพืชเศษผัก ผลไม้ ๓ ส่วน ผสมน้ำ ๓ ส่วน น้ำตาลทรายแดง ๑ ส่วนใช้เวลาหมัก ๓ เดือนเป็นส่วนสำคัญ) ส่วน ใหญ่มีการสั่งซื้อข้าวล่วงหน้า จึงทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น ในส่วนประเด็นของยางพารากำลังอยู่ ในขั้นตอนปรับปรุงให้เป็นเกษตรแนวใหม่ทฤษฎีใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้โดยการปรับปรุงดินและใช้ ปุ๋ยชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี

การปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาแบบเดิม มาเป็นเกษตรอินทรีย์ด้วยปุ๋ยชีวภาพปลอดสารพิษ ข้าวปลอดสารพิษของ นางนุสร รุ่งพรหม ในระยะแรก ๆ ไม่มีใครเห็นด้วยแต่ผลผลิตในแต่ละปี เพิ่มขึ้น เพื่อนบ้านชาวนาด้วยกันก็ปรับเปลี่ยนมารวมกลุ่มผลิตข้าวสังข์หยดพัทลุงส่งขาย ในตลาดใกล้ บ้าน ต่างจังหวัด ทำให้เพิ่มรายได้เลี้ยงครอบครัวอยู่ได้อย่างมีความสุข ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วน ประเด็นยางพารา ได้ปรับเปลี่ยนจากปุ๋ยเคมีมาเป็นปุ๋ยชีวภาพโดยผสมผสานกับปุ๋ยเคมี น้ำยางก็ เพิ่มขึ้นโดยกรี๊ดได้วันละ ๑๕ – ๒๐ กิโลกรัมในพื้นที่สวนยางพารา ๔ ไร่ จึงทำให้ครอบครัวพอมีพอกิน พอใช้ มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักวิถีคิดตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

^๓ สัมภาษณ์นางนุสร รุ่งพรหม,เกษตรกรแผนใหม่ บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ที่ ๙ ตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา,เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

จากแนวนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเร่งรัดให้สร้างและพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ ทดแทนเกษตรรุ่นเก่า โดยมุ่งเน้นให้มีความรู้ความสามารถ มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพ เป็นคลื่นลูกใหม่ของวงการเกษตรไทย นายเอกชัย ชันทอง^๕ คือ หนึ่งตัวอย่างของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านมา “โครงการสร้างและพัฒนาเยาวชนเกษตรกร สู่ความเป็นผู้นำด้านการเกษตร ตามแนวคิดสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) ” ได้เริ่มทำไร่นาสวนผสมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีเงาะ ๑๐๐ ต้น ฝรั่ง ๗๐ ไร่ นาข้าว มะพร้าวและมะนาว จากพื้นที่ที่เคยอุดมสมบูรณ์แต่ปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการขาดน้ำ เกิดความแห้งแล้งผ่านมาแล้ว ๕ ปีเนื่องจากในพื้นที่มีการขุดบ่อทราย มีโรงงานถลุงมือ โรงงานรับซื้อน้ำยางสด โรงงานแปรรูปไม้ ด้วยภาครัฐมีนโยบายที่จะทำให้พื้นที่แห่งนี้เป็นโซนสีแดงหรือโซนอุตสาหกรรม เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว น้ำเกิดความแห้งแล้งอากาศมีกลิ่นเหม็น ต้นฝรั่งพาล่าต้นมีสีดำใบร่วงหล่นน้ำยางลดน้อยลง รายได้ปัจจุบันไม่ถึงหนึ่งล้านบาทต่อปี ประกอบกับราคาน้ำยางสดลดลงอย่างมาก รายได้และรายจ่ายในครอบครัวจึงขาดความสมดุล จึงเป็นความเดือดร้อนที่จะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการหารายได้เสริมและลดรายจ่ายลง จึงจะเป็นทางรอดได้

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นายอภิรักษ์ หมดหลี^๖ กล่าวว่าผลกระทบเกษตรกรการทำสวน ฝรั่ง นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ในปัจจุบันการลงทุนสูง แต่ถ้าหากลงทุนสูง ค่าใช้จ่ายในการลงทุนต่ำ ซึ่งข้าพเจ้าผู้เป็นทายาทสืบทอดการทำเกษตรธาตุ ๔ ต่อจากบรรพบุรุษ คือ คุณพ่อหรณ หมดหลี/ปะหรณ หมดหลี ได้รับการยกย่องจากชาวสังคมเกษตรว่า “ครูภูมิปัญญาไทย” ด้านเกษตรกรรม มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกฐานะสามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขหากไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่ทำลายผู้อื่นและไม่ทำลายธรรมชาติ ทุกสิ่งมาจากธรรมชาติและกลับคืนสู่ธรรมชาติในที่สุด ในธรรมชาติที่มีพันธุ์ไม้ต่าง ๆ นั้นก็มีธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เช่นเดียวกับมนุษย์ ธาตุ ๔ นี้ หากมีความสมดุลก็จะเกื้อกูลกันไม่ทำลายกันเอง เป็นสิ่งที่ปะหรณ หมดหลีค้นพบ นี่คือหลักแนวคิดของปะหรณหรือคนทั่วไปเรียกด้วยความเคารพว่า “ครูหรณ หมดหลี”

เกษตรธาตุ ๔ เกิดจากการที่ ปะหรณ หมดหลีได้เห็นว่า การทำการเกษตรสมัยใหม่จะมุ่งเน้นการตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้เกิดการเร่งการผลิต ขาดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำลายสมดุลธรรมชาติ ซึ่งในอดีตการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน เกษตรธาตุ ๔ คือ การแยกพืชตามธาตุทั้ง ๔ โดยใช้รสของพืชเป็นตัวกำหนด ประกอบด้วย ธาตุน้ำจะเป็นพืชรสจืดเช่น มังคุด กล้วย จำปาตะ อ้อย มะม่วง ชมพู ธาตุดินจะเป็นพืชรสฝาด ชม เช่น ละมุด สะตอ เหยียง ไบยาสูบ ธาตุลมจะเป็นพืชรสหื่นฝื่อน เช่น ลองกอง ลางสาด ผักเสี้ยนผี และธาตุไฟจะเป็นพืชรสเผ็ดร้อน เช่น ทุเรียน พริก ส้ม ไฟเดือนห้า ฟ้าเดือนหก พาน้ำ เป็นต้น

^๕ สัมภาษณ์นายเอกชัย ชันทอง, ๓๐/๒ หมู่ ๔ ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^๖ สัมภาษณ์นายอภิรักษ์ หมดหลี, ศูนย์เรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเกษตรธรรมชาติ ธาตุ ๔, ๑๓/๑ บ้านบนควน หมู่ ๖ ตำบลเขาพระ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ปะหรณ หมดหลี่ เป็นเกษตรกรที่มีภูมิปัญญาฉลาดหลักแหลม เรียนรู้จากการเฝ้าสังเกตธรรมชาติของต้นไม้ จนสามารถจัดระบบการปลูกพืชให้เหมาะสม โดยดูจากลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของพืชเช่น ลำต้น ระบบราก ความสูงของพืช การให้ดอกให้ผล การแผ่กิ่งก้านสาขาที่ต่างกัน พืชต่างชนิดจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นการปลูกพืชในหลุมเดียวกัน ๓ ชนิด เช่น ปลูกสะตอ มังคุด ลองกอง หลักการนี้มีประโยชน์คือ เมื่อพืชชนิดใดชนิดหนึ่งตายไป ก็จะมีพืชเหลืออีก ๑-๒ ต้นหรือในการเก็บผลผลิตก็จะเป็นความสะดวกในการอาศัยกิ่งก้านของพืชในหลุมเดียวกัน พื้นที่ตำบลเขาพระเป็นแหล่งต้นน้ำหลายสาย จึงเล็งเห็นความสำคัญของป่าต้นน้ำ มีการรวมกลุ่มทำโครงการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ โดยมีกิจกรรมการทำฝายชะลอน้ำ กำหนดเขตอภัยทาน เว้นพื้นที่ป่าไม้ให้มีการบุกรุกทำลาย เน้นการปลูกพืชป่าโดยยึดหลักของเกษตรธาตุ ๔ คือ ให้มีการเกื้อกูลกันระหว่างระบบเกษตรและระบบธรรมชาติ

แนวทางของครูหรณจึงเป็นหลักการเดียวกับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระองค์ได้มอบการปลูกพืชการดำรงชีวิตที่มีศาสตร์พระราชเป็นเข็มทิศปลูกพืช ๓ อย่าง แต่ประโยชน์ ๔ อย่าง ดังพระราชดำรัส ณ โรงแรมริศคำ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๗ เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๒๓ “ ป่าไม้ที่จะปลูกป่านั้น สมควรที่จะปลูกแบบป่าใช้ไม้หนึ่ง ป่าสำหรับใช้ผลหนึ่ง ป่าสำหรับใช้เป็นฟืน (เชื้อเพลิง) อย่างหนึ่ง อันนี้แยกออกเป็นกว้างๆ การที่จะปลูกต้นไม้สำหรับใช้ประโยชน์ดังนี้ ในคำวิเคราะห์ของกรมป่าไม้รู้สึกจะไม่ใช่ป่าไม้ เป็นสวนหรือจะเป็นสวนมากกว่าป่าไม้ แต่ในความหมายของการช่วยเหลือเพื่อต้นน้ำลำธารนั้น ป่าไม้เช่นนี้จะเป็นสวนผลไม้ก็ตาม นั้นแหละเป็นป่าไม้ที่ถูกต้อง เพราะทำหน้าที่เป็นป่า คือ เป็นต้นไม้และทำหน้าที่เป็นทรัพยากรสำหรับให้ผลที่มาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้ ”

ปัจจุบันนายอภิรักษ์ หมดหลี่กล่าวว่า ยังยึดแนวทางการปฏิบัติของคุณพ่อ ในสวนยางพาราจะไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว แต่มีการปลูกพืช ๑๒ ชนิด เพื่อให้ธรรมชาติได้อยู่ด้วยความสมดุลด้วยตัวเอง ปัญหาของชาวสวนยางพารา คือ วัชพืชที่มีหลากหลายชนิด ขึ้นรกเร็วเป็นอุปสรรคของชาวสวน ในการเดินกรีดยาง อีกทั้งเป็นที่อยู่ของสัตว์เลื้อยคลานที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ชาวสวนยางจึงแก้ปัญหาที่สะดวกและง่ายในการปราบวัชพืชคือการฉีดยาฆ่าหญ้า แต่การนำหลักเกษตรธาตุ ๔ มาใช้จะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด ระบบนิเวศมีความยั่งยืน ในหน้าร้อนการเพิ่มความชุ่มชื้นบนผิวดินด้วยการมีพืชคลุม เมื่อแดดส่องลงไปรากของต้นไม้จะไม่เกรียมไหม้ พืชคลุมตระกูลถั่วจะมีธาตุอาหารสูงอีกทั้งเป็นการใช้ธรรมชาติปราบวัชพืชที่ไม่ต้องมีรายจ่าย หน้ายางอ่อนนุ่ม การกรีดจะง่ายและน้ำยางที่ได้มีคุณภาพสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นางปนัดดา พรหมเพศ^๖ กล่าวว่าผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ในฐานะเป็นเจ้าของสวนยางพารา ๒๑ ไร่ พบว่าการทำสวนยางพาราปัจจุบันเกษตรกรจะมีปัญหาที่เหมือนกันคือราคา ยางพาราตกต่ำ ทำให้รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย ทุกคนจึงต้องปรับตัวเองเพื่อความอยู่รอด ปัญหาอีกประเด็นหนึ่งคือเรื่องน้ำที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ แต่เป็นความโชคดีของคนภาคใต้ที่สภาพพื้นที่มีดินดี น้ำชุ่ม ฤดูฝนไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก หน้ายางที่เปิดกรีดมีปัญหาเรื่องหน้ายางตายบ้างเพียง ๒ เปอร์เซ็นต์

^๖ สัมภาษณ์นางปนัดดา พรหมเพศ, พนักงานบัญชีสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านห้วยโอนจำกัด, ๕๘/๑ ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

สรุปว่า ผลกระทบต่อเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ อำเภอรัตนภูมิ ซึ่งเป็นหนึ่งในสิบหกอำเภอของจังหวัดสงขลา พบว่า ราคาพืชผลตกต่ำ ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน ทำให้วิถีชีวิตเกษตรกร ปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการ การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน ปรับเปลี่ยนจากการใช้ปุ๋ยเคมี ถอยหลังกลับมามอง วิธีการดั้งเดิมจากบรรพบุรุษที่ใช้ปุ๋ยหมัก อาทิ ปะหรน หมัดหลี่ คุรงูมิปัญญาไทย ที่เรียนรู้ธรรมชาติ ของพืชอย่างเข้าใจในระบบนิเวศอย่างลึกซึ้ง เป็นการอยู่ร่วมกันของพืชแบบเกื้อกูลระหว่างระบบ เกษตรและระบบธรรมชาติ นางปนัดดา พรหมเทศ เกษตรกรผู้นำคนหนึ่งที่กำลังแก้ปัญหาในเรื่องราคาขาย ตกต่ำในชุมชน โดยการรวมกลุ่มการซื้อขายน้ำยางในรูปแบบสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านห้วยโธน ที่ให้ได้ ราคาดีกว่าการแยกขายเดี่ยวๆ เกษตรกรทั้ง ๔ ท่านได้มีหลักการเดียวกัน โดยยึดเอาพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามัคคีในชุมชน สังคมอยู่รอดปลอดภัย

นายอาวุธ ธรรมวาโร^๗ กล่าวว่า ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และ สวนปาล์มน้ำมัน ในฐานะเจ้าของสวนยางพารา ๘ ไร่ กล่าวว่า ในอำเภอควนเนียงเรื่องน้ำขาดแคลน เป็นประเด็นหลักในการทำการเกษตร ต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติ การแก้ไขปัญหาคือการปลูกยาง ในช่วงหน้าฝน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี พันธุ์ยางที่ใช้ก็มีความสำคัญ ควร เลือกพันธุ์ยางที่มีระบบรากและลำต้นที่แข็งแรง การปลูกไม้ไผ่ไว้ริมรั้วจะช่วยให้เรื่องการรักษาความชื้น ในดินในช่วงหน้าแล้งและเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เป็นปุ๋ยธรรมชาติที่มีความปลอดภัย ปัญหาของเกษตรกร ชาวสวนยางพาราอีกประการหนึ่ง คือ การกรีดยางที่ไม่ถูกวิธี การกรีดวันเว้นวันจะดีและมีความ เหมาะสมที่สุด เพราะธรรมชาติของต้นยางจะผลิตน้ำยางภายใน ๔๘ ชั่วโมง การกรีด ๑ วันหยุด ๑ วันทำให้ยางมีโอกาสรสร้างผลผลิตได้อย่างสมดุล การกรีดยางถี่จะทำให้หน้ายางแห้งสอดคล้องกับ ความคิดของ

นายวิชาญ สุวรรณชาติ^๘ กล่าวว่าผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และ สวนปาล์มน้ำมัน ในฐานะเป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิดทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักและปัจจุบันดำรง ตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่ ๑๑ ตำบลรัตนภูมิ เป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอควนเนียง(ศพก.) มีสวนยางพารา ๑๕ ไร่ผลกระทบที่เกิด จากการทำสวนยางพารานอกจากประเด็นเรื่องของราคาที่ตกต่ำมากแล้ว โรคเชื้อราที่ทำให้ลายหน้ายาง ทำให้หน้ายางแห้งและตาย เป็นปัญหาที่เกษตรกรแก้ไขปัญหาไม่ตก/แก้ไขปัญหาไม่ได้เพราะเชื้อรา แพร่ระบาดง่ายและยากแก่การแก้ไข ดังนั้นช่วงหน้าฝนที่มีความชื้นสูงจึงไม่ควรกรีดยาง สอดคล้องกับ ความคิดเห็นของ

^๗ สัมภาษณ์นายอาวุธ ธรรมวาโร, เกษตรอำเภอควนเนียง, ๑๓/๒ หมู่ ๗ ตำบลรัตนภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

^๘ สัมภาษณ์นายวิชาญ สุวรรณชาติ, ผู้ใหญ่บ้าน, ๙๒ หมู่ ๑๑ ตำบลรัตนภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา, เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑

นายทวี ขุนศรี^๙ กล่าวว่า ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมัน เกษตรกรทำนาข้าวและทำสวนยางพารา กล่าวว่า ทำสวนยางพารา ๑๑ ไร่เป็นอาชีพเสริม เพราะราคาต่ำมาก แต่การทำนาข้าว ๗๐ ไร่ (ทั้งนาตนเองและเช่าพื้นที่ทำนา ไร่ละ ๕๐๐ บาทต่อไร่) การทำนาสามารถเลี้ยงสมาชิกครอบครัวได้ เพราะราคาข้าวปัจจุบันตกเกวียนละ ๖,๕๐๐ – ๗,๐๐๐ บาท ยังไม่ได้รวมกลุ่มการทำกรเกษตรแปลงใหญ่ ในประเด็นนี้ตนเองมีความสนใจที่จะรวมให้นาแปลงใหญ่ แต่ขาดผู้นำเพื่อสร้างกลุ่มบริหารจัดการเป็นกลุ่มเกษตรนาแปลงใหญ่หรือสวนยางพาราแปลงใหญ่ สวนปาล์มน้ำมันแปลงใหญ่ ผลของการรวมกลุ่มรวมตัวสามารถต่อรองกับกลุ่มพวกพ่อค้าหรือเจ้าของโรงสีข้าวได้ หากได้รับการส่งเสริมจะเป็นการดีที่สุด นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องน้ำเป็นประเด็นหลักในการทำนาสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายประสิทธิ์ โมรา^{๑๐} กล่าวว่าผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน ในฐานะผู้ประกอบการทำสวนปาล์มน้ำมันมี พื้นที่ ๒๘ ไร่ในอดีตทำนาได้ผลดีเพราะน้ำจัดสนิท ต่อมาสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปกลายเป็นน้ำกร่อย ทำนาไม่ได้ดั้งเดิม ดินมีสภาพเป็นดินเปรี้ยว จึงศึกษาค้นคว้าหาวิธีการเดินทางไปดูงานในหลายจังหวัด อาทิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช หลายได้พินค้นพบว่า ถ้าสภาพดินเป็นรูปแบบนี้แก้ปัญหาด้วยการปลูกปาล์มน้ำมัน ผลผลิตที่ได้เป็นที่น่าพอใจ แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ราคาผลปาล์มน้ำมันที่ขายต่ำมากไม่ถึงสามบาทต่อกิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับราคาต้นทุนที่ลงทุนสูงถึงสี่ถึงห้า และปัญหาอีกประการหนึ่งของการปลูกปาล์มน้ำมันคือเรื่องปุ๋ย เกษตรกรจะต้องเอาใจใส่ในเรื่องการให้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี เพราะปาล์มน้ำมันถือเป็นไม้ยืนต้นที่มีอัตราการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตที่สูง ผลผลิตที่ได้จะออกมาในรูปแบบน้ำมัน จึงต้องการธาตุอาหารในปริมาณที่มาก มีการลองผิดลองถูกในการใส่ปุ๋ยมาตลอด ด้วยวิธีการสังเกต สอบถาม ผลที่ได้ก็อยู่ในระดับดีแต่คาดคิดว่าจะศึกษาค้นคว้าต่อไป เพราะเป็นอาชีพเขากล่าวกับทีมงานผู้วิจัยที่ลงภาคสนาม

สรุปว่าผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน เกษตรกรในพื้นที่เขต อำเภอกวนเนียง ซึ่งเป็นอีกอำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลาที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พบว่า เกษตรกรมีผลกระทบสูงมากในประเด็นราคาผลผลิตจากยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน ราคาตกต่ำ ทำให้เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการ บริหารจัดการในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ ทำให้ลดต้นทุนการผลิตไปได้มาก ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือทำสวนยางพารา ทำนาข้าวและปาล์มน้ำมันและบางส่วนมีการทำประมง เพาะเลี้ยงปลาขายเป็นอาชีพเสริม เพราะมีพื้นที่ติดทะเล จากการสัมภาษณ์ นายอาวุธ ธรรมวาโร เกษตรอำเภอกวนเนียงและเป็นเจ้าของสวนยางพารา ได้ข้อสรุปอย่างกว้างๆใน เรื่องปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอำเภอกวนเนียงว่า เรื่องน้ำเป็นปัญหาใหญ่ดังนั้นการทำสวนยางพันธุ์ที่ใช้ปลูกต้องมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และต้องกรีดยางให้ถูกวิธี นอกจากประเด็นราคาตกต่ำ นายวิชาญ สุวรรณชาติ ได้กล่าวถึงโรคเชื้อราที่เกิดกับยางพาราในช่วงหน้าฝน ทำให้หน้ายางแห้งและตาย ส่งผลต่อผลผลิตที่ได้ลดลงในประเด็นเรื่องปัญหาของน้ำที่ขาดแคลนมีความสอดคล้อง

^๙ สัมภาษณ์นายทวี ขุนศรี,๕๖/๑ ตำบลควนโส อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

^{๑๐} สัมภาษณ์นายประสิทธิ์ โมรา,รองนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นห้วยลึก,๔๒/๑ หมู่ ๗ ตำบลห้วยลึก อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

กับนายทวี ขุนศรีที่เป็นเกษตรกรทำนา จึงสนใจที่จะทำนารวมแปลงใหญ่ เพราะเห็นค่าของการเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่หากได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐในด้านองค์ความรู้ การบริหารจัดการ ในส่วนของนายประสิทธิ์ โมรา อีกตำแหน่งหนึ่งคือรองนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นห้วยลึกที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและในฐานะเกษตรกรเจ้าของสวนปาล์มน้ำมันที่แก้ปัญหาดินเปรี้ยวได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ แต่ปัญหาราคาผลผลิตปาล์มที่ตกต่ำยังรบกวนการแก้ไขต่อไป ซึ่งภาครัฐต้องไม่ทอดทิ้งเกษตรกรให้เกิดความเดือดร้อนตายกลายเป็นเกษตรกรที่เหี่ยวเฉาอยู่ในขณะนี้

จากการสัมภาษณ์นายสาคร ทองปาน^{๑๑} กล่าวว่า ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ในฐานะหนึ่งคือผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีวิทยุทัศน์กว้างไกลทางด้านเกษตร เป็นเกษตรกรตัวอย่างที่เปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส ในยุครัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ท่านเนวิน ชิดชอบ ได้ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงกุ้ง เป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ น้ำเค็มได้บุกรุกพื้นที่การทำเกษตรนาข้าว และส่วนภาคเกษตรอื่นๆ ทำให้เกษตรกรทำนาไม่ได้ผล เกษตรกรจึงหันมาปลูกปาล์ม เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทราบว่าพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังไม่สามารถปลูกข้าวได้ พระองค์ตรัสว่า “ พระองค์ถูกบุกรุกที่ ” เพราะในอดีตปากพนังมีความอุดมสมบูรณ์ในฐานะอยู่ข้าวอยู่น้ำแห่งหนึ่งของเมืองไทย แสดงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังที่เหมาะสมแก่การทำนาเท่านั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ผู้ใหญ่สาครได้ทำแปลงข้าวสาธิตในพื้นที่ของตนเอง ๒ ไร่ มีการรณรงค์ให้มีการรวมกลุ่มทำนาแปลงใหญ่ในจำนวน ๓,๐๐๐ กว่าไร่เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะการใช้ปุ๋ย จากเดิมใช้ปุ๋ยเคมีล้วนมาเป็นการใช้ปุ๋ยหมักร่วม และสามารถต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มทำให้ผลผลิตขายได้ราคาดี เพราะกำหนดราคาได้เอง

นายไสว รัตนถาวร^{๑๒} ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมัน เป็นประธานนาแปลงใหญ่ของตำบลไสหมาก กล่าวว่า ยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น เกษตรกรเข้าร่วม ๑๐ กว่าคน รวมนาประมาณ ๒๐๐ กว่าไร่ ไม่ถึงเป้าหมายที่ภาครัฐกำหนดสาเหตุเพราะพื้นที่การทำการลดลง มีการนำที่นาไปปลูกปาล์ม ปัญหาของการทำนารวมคือยังไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้ ถูกโรงสีข้าวเอารัดเอาเปรียบแต่ถ้ามีการประกันราคา ๘,๐๐๐ บาทต่อเกวียนเกษตรกรก็อยู่ได้ การทำนาอินทรีย์เป็นเรื่องยากหากยังมีภาระส่งเสียการเล่าเรียนของบุตรอยู่ เพราะผลผลิตที่ได้จะค่อยๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้นรายรับกับรายจ่ายไม่สมดุล

^{๑๑} สัมภาษณ์นายสาคร ทองปาน, ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๖ ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๑๒} สัมภาษณ์นายไสว รัตนถาวร, ๖๓ หมู่ ๙ ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

นายปรีดา ทองเดช^{๑๓} กล่าวว่า ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ตนเองเกิดและเติบโตที่นี่ทำนาโดยตลอด แต่เมื่อภาครัฐมีการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ ในฐานะผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๙ ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช คนปัจจุบันมีความคิดว่าเห็นด้วย ยังเพิ่งเริ่มต้นเกษตรกรเข้าร่วมน้อยเนื่องจากยังไม่มีรูปธรรมที่ชัดเจน นาปรังต้องเป็นอินทรีย์การควบคุมน้ำยังมีปัญหาความยุ่งยาก ต้องเรียนรู้และลองผิดลองถูกในแต่ละพื้นที่ การเป็นผู้นำต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เจ้าหน้าที่เกษตรของอำเภอเชียรใหญ่มีความจริงใจดี มีข้อเสนอแนะส่งเสริม เอาใจใส่อย่างใกล้ชิดสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายวิชาญ แก้วปาน^{๑๔} ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมัน ผู้นำด้านการเกษตร กล่าวว่า ก่อนที่จะทำเกษตรผสมผสานพื้นที่ดั้งเดิมเป็นพื้นที่นามาก่อน แต่การทำนามีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ รวมทั้งการทำนาต้องลงทุนสูง จึงเปลี่ยนการทำนามาปลูกมะนาว ต่อมาเพิ่มการปลูกมะพร้าว น้ำหอมและเสริมด้วยการปลูกพริก พักทอง พักเขียว ฯลฯ มีมะพร้าว น้ำหอมเป็นพืชหลักที่ทำรายได้ตลอดทั้งปี จากพื้นที่ทำนาโดยตลอด จึงขาดเป็นท้องร่องจึงมีน้ำไว้ใช้ประโยชน์ไม่ขาดแคลน อีกทั้งนายวิชาญ แก้วปานมีความรู้ทางวิศวกรรมจึงคิดค้นเครื่องรดน้ำพืชผักผลไม้ จากการปลูกพริกขี้หนูสวน ๕ ไร่ ใช้เวลารดน้ำไม่ต่ำกว่า ๓-๕ ชั่วโมง โดยมาประดิษฐ์เป็นรูปแบบเรือติดเครื่องยนต์ที่ใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ รดน้ำผักผลไม้ โดยวิ่งสูบน้ำอยู่ในท้องร่องของสวนและได้นำมาบูรณาการเป็นนวัตกรรมตัวใหม่ในการรดน้ำผัก พืชสวนได้เป็นอย่างดี มีการทดลองสร้างเครื่องรดน้ำที่พัฒนาต่อยอดจนเป็นที่น่าพอใจใช้เวลาประมาณ ๕๕ นาที ประหยัดแรงงาน ไปได้หลายชั่วโมง เครื่องรดน้ำผัก เครื่องนี้ คุณวิชาญ ทองปาน ตั้งชื่อว่า “แพรดน้ำผักเอนกประสงค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้ชมได้เห็นแล้ว ถ้าหากรัฐบาลให้การสนับสนุน นางบประมาณมาช่วยเหลือ คาดหวังว่าเจ้าของแพรดน้ำผักเอนกประสงค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกในประเทศไทย จะต่อยอดเป็นนวัตกรรมที่สร้างรายได้ให้ชุมชนให้ประเทศชาติ หรืออาจจะเป็นจุดขายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตรวิถีพุทธไปในอนาคตต่อไป

สรุปว่า ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมัน พื้นที่เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่คณะผู้วิจัยลงไปสัมภาษณ์ พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก อาชีพเสริมคือทำไร่นาสวนผสม ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา แม้ว่าเกษตรกรเปลี่ยนวิธีการอย่างหลากหลายผลผลิตอาจจะปรับขึ้นมาบ้าง อาทิ มีผลิตภัณฑ์จากข้าวซ้อมมือขายได้ในราคาที่สูงขึ้น แต่ก็ดำเนินการไปไม่ถึงเป้าหมาย พบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเหมาะแก่การทำนา แต่เมื่อนำพื้นที่ทำนาปลูกข้าวเปลี่ยนแปลงไปปลูกปาล์ม น้ำมัน ไปชดเชยเลี้ยงกุ้ง ปัญหาจึงเกิดขึ้นความไม่เหมาะสมผลผลิตปาล์ม น้ำมัน ล้นตลาดราคาตกต่ำนำใจทยอยซื้อใหญ่มาให้รัฐบาลหาคำตอบ แต่ด้วยศักยภาพการเป็นผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านสาคร ทองปานจึงได้จัดทำแปลงสาธิตการทำ

^{๑๓} สัมภาษณ์นายปรีดา ทองเดช, ๑๕ หมู่ ๙, ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๑๔} สัมภาษณ์นายวิชาญ แก้วปาน, หมู่ ๙, ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

นาของตนเองประมาณ ๒ ไร่ เพื่อเป็นแบบอย่างและมีการทำแปลงสมุนไพรรอบบ้าน เป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน และนอกจากนี้มีการรวมกลุ่มทำนาแปลงใหญ่เพื่อลดต้นทุนการผลิตและสามารถต่อรองสร้างราคาข้าวพ่อค้าคนกลางได้ อาทิเจ้าของโรงสี หรือกลุ่มพ่อค้า อื่น ๆ ในการทำนารวมหรือนาแปลงใหญ่ ,เกษตรกรแปลงใหญ่ ทำให้สามารถกำหนดราคาได้ ทำให้เกษตรกรรายอื่น ๆ มองเห็นความสำคัญว่าเป็นรูปแบบที่ดีเพราะสามารถต่อรองได้ ทั้งราคาข้าวเปลือก ปุ๋ย แต่ปัญหาจริงๆแล้วของชาวนา คือการถูกเอารัดเอาเปรียบจากโรงสีการทำนาแปลงใหญ่ การทำนาแปลงอินทรีย์ ปัญหาคือเรื่องการควบคุมน้ำ น้ำไม่สะอาดเพียงพอ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากพอสมควร เกษตรกรบางราย อาทิ นายวิชาญ แก้วปาน เป็นเกษตรกรที่มีความรู้และศึกษาทางด้านการเกษตรโดยตรง เมื่อมีปัญหาเรื่องน้ำในการทำนา เขาจึงปรับเปลี่ยนการทำนาข้าว ยกคันร่องดินปลูกมะนาว ปลูกมะพร้าว น้ำหอมจนประสบความสำเร็จ สามารถส่งออกไปต่างจังหวัด อาทิ สงขลา นครราชสีมา เป็นต้น

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่อำเภอห้วยไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เห็นสภาพคลองห้วยไทรเป็นคลองสาขาที่มีความเชื่อมโยงกับ “ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ”^{๑๕} ในอำเภอปากพนัง เป็นอีกหนึ่งโครงการในพระราชดำริอันแสดงถึงอัจฉริยภาพในด้านการจัดการน้ำ และแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรที่มีต่อปวงชนชาวไทย โดยเฉพาะประชาชนทางภาคใต้แถบจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสองฝั่งแม่น้ำปากพนังมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย ทั้งป่าต้นน้ำ ป่าพรุ ป่าชายเลนและพื้นที่ชายฝั่ง

แม่น้ำปากพนังเป็นแม่น้ำสายที่สำคัญต่อเกษตรกรรม โดยแต่เดิมบริเวณลุ่มน้ำปากพนังเป็นบริเวณที่ราบ มีพื้นที่มากกว่า ๕๐๐,๐๐๐ ไร่ มีโรงสีข้าวมากถึง ๙ โรง นับได้ว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของภาคใต้ แต่เมื่อมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเข้ามา ทำให้ป่าต้นน้ำถูกทำลาย เกิดปัญหาน้ำเค็มรุกน้ำจืด ส่วนพื้นที่ใกล้ชายฝั่งชาวบ้านปรับเปลี่ยนนาข้าวมาเป็นนาเกลือ ทำให้เกิดน้ำเสียจากบ่อเลี้ยงกุ้ง จนกระทบถึงชาวนา ทำให้นาข้าว ชาวบ้านทะเลาะขัดแย้งกันเอง ส่วนในป่าพรุก็มีปัญหาน้ำเปรี้ยว จนพื้นที่บริเวณนี้เกิดปัญหา “ ๔ น้ำ ๓ รส ” สร้างความเดือดร้อนให้ชาวเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นอันมาก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงทราบถึงความเดือดร้อนของราษฎรในพื้นที่ และมีพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่อย่างต่อเนื่องยาวนานมาโดยลำดับถึง ๑๓ ครั้ง ตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ จนเกิดมาเป็น “ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมี ”โครงการประตุระบายน้ำอุทกวิทยาประสิทธิ” (มีความหมายว่า “ ประตุระบายน้ำที่ให้ประสบความสำเร็จในการแยกน้ำ ”) หรือที่รู้จักในชื่อ “ เขื่อนปากพนัง ” เป็นส่วนสำคัญของโครงการ โดยพระองค์ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ทางพิจารณาแก้ปัญหาทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเค็ม โดยการก่อสร้างประตุระบายน้ำอุทกวิทยาประสิทธิขึ้น รวมถึงประตุระบายน้ำอื่นๆป้องกันการรุกรานของน้ำเค็ม ไม่ให้เข้าไปทำลายพื้นที่เกษตร อีกทั้งยังมีแหล่งเก็บกักน้ำจืดและลำน้ำสาขาไว้ เพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการเพาะปลูกและยังช่วยบรรเทา

^{๑๕} ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ...พื้นดิน “ ปากพนัง ” แยกน้ำเพื่อประชาชน

,<https://mgronline.com/travel/detail/๙๕๙๐๐๑๐๕๐๒๒,สืบค้นเมื่อ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑>

เรื่องอุทกภัยได้ในที่สุด ชาวลุ่มน้ำปากพองและพื้นที่ใกล้เคียงต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ยิ่งนัก

นายจำเนียร พรหมเรือง^{๑๖} กล่าวว่า ผลกระทบเกษตรกรรมทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ตนเองอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอปากพองมากกว่า ๔๐ ปี เป็นหมอดินมาก่อนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เริ่มจากกรมพัฒนาที่ดินส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก หมู่ ๒ ของตำบลหัวไทร เข้าร่วมนาแปลงใหญ่ ๘๐๐ ไร่เป็นปีที่ ๒ แล้ว ตนเองทำไร่นาสวนผสมมีปาล์ม ๑๒ ไร่ นาตนเอง ๔ ไร่ เช้านา ๒๐ ไร่ ทำนาอินทรีย์มาหลายปีแล้วได้ผลผลิต ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ นาปีนาปรังได้ผลผลิตไม่ต่างกันมากนัก มีโรคระบาดในฤดูร้อน การทำนาแปลงใหญ่ยังเป็นของใหม่ที่เกษตรกรไม่มั่นใจ ปัญหาของข้าวอินทรีย์คือการใช้น้ำร่วมกับผู้อื่นไม่ได้ ภาครัฐต้องเข้ามาดูแลเรื่องระบบการส่งน้ำแม้ว่าจะมีคลองพระราชดำริ ลุ่มน้ำปากพองแล้วก็ตาม อีกหนึ่งปัญหาคือภาครัฐต้องมีงบประมาณสนับสนุนการเดินทางไปดูงาน จะเป็นขวัญและกำลังใจในการเรียนรู้เพิ่มองค์ความรู้ใหม่ๆได้มากขึ้น

ปัจจุบันสถานการณ์ไม่เหมือนเดิมโลกเปลี่ยนไปรวดเร็วมาก เกษตรกรไทยต้องเปลี่ยนแบบพลิกโฉม ถ้าหากไม่เช่นนั้นจะก้าวไม่ทันโลก เกษตรกรจะเพาะปลูกแบบเดิมๆไม่ได้ ต้องทำแบบฉลาดขึ้น ในอนาคตเทคโนโลยี เครื่องจักรกลการเกษตรสมัยใหม่จะเข้ามาแทนที่ จึงจำเป็นจะต้องสร้างสมรรถภาพฟาร์มเมอร์ให้มากขึ้น จึงมีความสอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์นางณัฐมน ท้าวสาย^{๑๗} กล่าวว่าผลกระทบเกษตรกรรมทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ที่บ้านอ่าวปอ อำเภอหัวไทร เป็นพื้นที่ทำนาปลูกข้าวมาแต่ดั้งเดิมเมื่อภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลทำให้เกษตรกรให้ความสนใจ ประกอบกับตนเองเป็นสมาชิกของสมรรถภาพฟาร์ม ตั้งแต่มีคลองพระราชดำريلุ่มน้ำปากพอง บ้านอ่าวปอปัจจุบันรวมมีผู้เข้าโครงการนาแปลงใหญ่ได้ ๕๗๐ ไร่ เริ่มทำมาแล้ว ๑ ปี สมาชิกในกลุ่มได้ลงมติแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้า ปลูกข้าวนาปี พันธุ์ปทุมธานีไว้ใช้กินในครัวเรือน ส่วนนาปรังปลูกข้าวพันธุ์ กข ๔๑ กข ๔๗ ทั้งข้าวนาปี นาปรังให้ผลผลิตพอๆกันอยู่ที่การดูแลรักษา ผลกระทบที่ได้รับคือ พาณิชย์จังหวัดไม่มีความชัดเจนในเรื่องราคาข้าวและการขาดแคลนน้ำในช่วงเดือนเมษายนนี้คือ ปัญหาประเด็นที่กระทบอยู่อย่างต่อเนื่อง

ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ความสามารถในการแข่งขันข้าวไทยได้ลดลงเรื่อยๆ เพราะไทยมีคู่แข่งเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเพื่อนบ้านอย่างประเทศกัมพูชาที่ข้าวหอมมะลิได้ครองแชมป์ในการแข่งขันข้าวดีที่สุดในโลก ปี๒๕๖๑ อันดับ ๒ เป็นข้าวหอมมะลิของประเทศเวียดนาม โดยข้าวหอมมะลิไทยตกมาอยู่อันดับที่ ๓ ทั้งนี้เพราะกัมพูชามีความเข้มงวดและเอาจริงเอาจังกับประสิทธิภาพการผลิตและการจัดเก็บ ดังนั้นไทยต้องรับมือเพื่อรักษาตลาดข้าวไทยให้มีความยั่งยืน

^{๑๖} สัมภาษณ์นายจำเนียร พรหมเรือง, ๑๒/๒ หมู่ ๒ ตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

^{๑๗} สัมภาษณ์นายจำเนียร พรหมเรือง, ๑๒/๒ หมู่ ๒ ตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

^{๑๘} สัมภาษณ์นางณัฐมน ท้าวสาย, ๗๓/๒ บ้านอ่าวปอ หมู่ ๕ ตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

จากการลงพื้นที่ตำบลแหลม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นายจำรัส คงนุ้ย^{๑๙} กล่าวว่าผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มในฐานะ ประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าวแปลงใหญ่บ้านแหลม กล่าวว่า โครงการส่งเสริมการทำนาเชิง อุตสาหกรรม (นาแปลงใหญ่) เป็นโครงการโดยภาครัฐจะมีการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อ ผลิต ทำให้มีอำนาจในการต่อรองและสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ โดยไม่ได้รวมทุกแปลงเข้า ด้วยกันเพียงแต่เป็นการรวมกลุ่มกันเท่านั้น ภาครัฐจะเข้ามาส่งเสริมการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต เพิ่ม คุณภาพข้าวและกิจกรรมการเกษตรอื่นๆ พัฒนาให้เป็นจุดเรียนรู้ การบริหารจัดการเชิงอุตสาหกรรม ครบวงจร ด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ประณีตและเหมาะสมกับพื้นที่สู่เกษตรกรใน ชุมชน ในส่วนของตำบลแหลมการทำนาแปลงใหญ่มีปัญหาคือ ยังไม่ได้ทำแผนอย่างจริงจัง การขาด แคลนน้ำ น้ำแห้งโดยธรรมชาติ กรมชลประทานจะต้องมีความจริงจัง รัฐยังไม่มีมาตรการแก้ไข ปัญหา เกษตรกรยังเป็นหนี้ของนายทุน เจ้าของลานเท ด้วยข้อผูกพันเรื่องปุ๋ยและพันธุ์ข้าว ปัญหา เหล่านี้ภาครัฐจะต้องแก้ไขทั้งเรื่องเมล็ดพันธุ์และเงินทุนที่เพียงพอ มีการกำกับอย่างใกล้ชิด และสร้าง แรงจูงใจในการทำนารวมนาแปลงใหญ่

พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกคือ กข ๔๑ เป็นข้าวขาว พันธุ์ข้าวที่ใช้ขึ้นอยู่กับศูนย์วิจัยว่าจะให้ผลิต อะไรในแต่ละปี ปัญหาของการกู้ยืมเงินทุนของภาครัฐ คือค่าดำเนินการซึ่งสูงถึง ๕๐,๐๐๐ บาท เกษตรกรจึงไม่สามารถกู้ยืมมาใช้เพิ่มผลผลิตข้าวได้ เพราะเท่ากับเป็นการเพิ่มหนี้สินให้กับตัว เกษตรกรเองและไม่มั่นใจว่าจะมีความประสบความสำเร็จ นายจำรัส คงนุ้ยได้กล่าวทิ้งท้าย

นายวารินทร์ เจริญสุข^{๒๐} กล่าวว่า ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และ สวนปาล์มน้ำมัน ในฐานะประธานชมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กล่าวว่า ปัญหาของการทำนาคือน้ำ ต้อง อาศัยน้ำจากธรรมชาติ การช่วยเหลือจากภาครัฐมีความล่าช้า การทำนารวมยังอยู่ในขั้นที่ ๒ จากการ ได้ไปศึกษาดูงานการทำนาแปลงใหญ่ ชุมชนมีความเข้าใจมีแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมเพราะสามารถต่อรอง กับโรงสีได้มากขึ้น อีกหนึ่งปัญหาของเกษตรกรคือ “ต้นทุน” อยากให้ภาครัฐรับทราบปัญหาและแก้ไข ให้ตรงจุดอย่างจริงจัง ต้องการเห็นสิ่งที่สะท้อนออกมาช่วยเหลือเกษตรกรเป็นรูปธรรมตรงตามความ ต้องการของเกษตรกรโดยตรง มิใช่ต้องการอย่างนี้แต่ได้อีกอย่างมาชดเชยในหลากหลายที่เห็นจาก ประสบการณ์ที่ผ่านมา กรณีตัวอย่าง เงินช่วยเหลือเกษตรกรไร่ละ ๑,๕๐๐ บาท/ไร่ แต่สิ่งที่ได้กลับ เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ยา เหล่านี้เป็นต้น แต่ระยะหลังรัฐบาลจ่ายตรงซึ่งตรงเป้าหมายตรงความต้องการ ของเกษตรกรจะนำไปแปรเปลี่ยนตรงตามความต้องการโดยตรง ท่านกล่าวกับทีมงานผู้วิจัย

สรุปว่า ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน เกษตรกรในพื้นที่อำเภอกันทรวิชัยจากการที่คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกษตรกรนายจำเนียร พรหมเรือง ผู้นำด้านการเกษตรของหมู่ที่ ๒ ตำบลหัวไทร ในเรื่องการทำนาแปลงใหญ่ซึ่งเป็นปีที่ ๒ ปัญหาที่พบ คือ การปลูกข้าวอินทรีย์ ประเด็นปัญหาเรื่องน้ำจะต้องไม่มีสารปนเปื้อน แต่ในพื้นที่ไม่ได้ทำนาแบบ อินทรีย์ทั้งหมด และระบบการส่งน้ำจากคลองมาสู่แปลงนาไม่ได้มาตรฐาน แม้จะไม่มีปัญหาในเรื่อง

^{๑๙} สัมภาษณ์นายจำรัส คงนุ้ย, ๑/๑ บ้านท่อมหมู่ หมู่ ๒ ตำบลแหลม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด นครศรีธรรมราช,เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

^{๒๐} สัมภาษณ์นายวารินทร์ เจริญสุข, ๙๓/๓ บ้านเกาะสุต หมู่ ๙ ตำบลเขาพังไกร อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด นครศรีธรรมราช,เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

น้ำกร่อยจากน้ำเค็มก็ตาม ในส่วนของ นางณัฐมณ ท้าวสาย เป็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ สมาชิกเกษตรฟาร์มเมอร์ ได้เรียนรู้การทำนาและเป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ ปัญหาที่พบคือเรื่องน้ำในช่วงเดือนเมษายน เพราะปลูกข้าวทั้งนาปีและนาปรัง อีกทั้งภาครัฐ คือ พาณิชยจังหวัดไม่มีความชัดเจนในประเด็นเรื่องราคาข้าว และนายจำรัส คงนุ้ย เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นเกษตรกรตั้งแต่เริ่มเป็นหนุ่มจนถึงปัจจุบัน เรียนรู้และแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง มีความจริงใจและมีความเสียสละ จนได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าวแปลงใหญ่บ้านแหลม ปัญหาที่พบ คือ ยังไม่ได้จัดทำแผนแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและขาดความต่อเนื่อง การขาดแคลนน้ำ น้ำแห้งโดยธรรมชาติ กรมชลประทานจะต้องมีความจริงใจ รัฐยังไม่มี ความชัดเจนเพื่อแก้ปัญหา เกษตรกรยังเป็นหนี้แบบหวังโช้จากนายทุนอยู่เหมือนเดิม นายวรินทร์ เจริญสุข อยากให้ภาครัฐเข้ามาดูแลแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด ให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร

โดยภาพรวม ผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นของเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ทั้ง ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด นั้นเกษตรกรได้รับผลกระทบในเรื่องน้ำ โดยเฉพาะนาข้าว ปาล์มน้ำมัน ซึ่งต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติเป็นปัญหาอันดับต้นๆ ต่อมาคือผลผลิตตกต่ำจากการใช้พื้นที่ทำนาปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน เป็นการใช้น้ำที่ไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับชนิดของพืช การใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียวเพราะขาดความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของพืชและทำตามบรรพบุรุษ การปลูกยางพาราในแปลงเพียงชนิดเดียวมาเป็นเวลาช้านาน เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวทำให้แร่ธาตุอาหารในดินไม่สมบูรณ์ซึ่งส่งผลต่อผลผลิตที่ได้รับลดลง แม้ว่าเกษตรกรจะสามารถจัดการการเกษตรได้ดีเพียงใด แต่สุดท้ายราคาของผลผลิตคือตัวกำหนดรายได้ และปัจจุบันยางพารา ปาล์ม น้ำมันมีราคาที่ตกต่ำมาก เหล่านี้คือประเด็นของปัญหาที่เกษตรกรได้รับผลกระทบและทำให้มีความเชื่อมโยงถึงความไม่มั่นคงทางด้านอาหารต่อตัวเกษตรกรเองและต่อประเทศชาติในภาพรวม เกษตรกรจึงต้องมีการปรับตัวและเรียนรู้ที่จะเพิ่มผลผลิต

๔.๑.๓ จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน

การพัฒนาการเกษตร^{๒๑} หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบการทำการเกษตรดั้งเดิม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกร ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาเกษตรกรรมทำได้หลายวิธี ส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐเป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลง อาจเป็นการพัฒนาเฉพาะพืชและสัตว์แต่ละชนิด หรือการพัฒนาเฉพาะเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงาน เช่น การปรับปรุงระบบชลประทาน การพัฒนาที่ดิน ฯลฯ การพัฒนาเกษตรกรรมของไทยเราที่ผ่านมา ได้ใช้วิธีการต่างๆตลอดมาแล้วแต่ยุคสมัย แต่ก็ยังไม่สามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้สูงขึ้นในระดับที่พอใจได้ จนอาจกล่าวได้ว่า เรายังไม่แน่ใจว่าวิธีใดดีที่สุด สำหรับเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศในชนบท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ” ขึ้น ในภูมิภาคต่างๆ เพื่อศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย และแสวงหาแนวทาง

^{๒๑} สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐. Saranukromthai.hdkior.th/sub/book.php?book=๑๒&chap=๖&page=๓๑๒-๖๑๒.htm

และวิธีการพัฒนาด้านต่างๆที่เหมาะสมกับพื้นที่และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆให้เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเผยแพร่สู่เกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียง จนกระทั่งขยายผลแพร่กระจายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาเกษตรกรรมสำหรับพื้นที่โดยเฉพาะ โดยมีหลักการในการพัฒนาตามแนวทางดังนี้ คือ

๑. ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยสภาพการณ์ต่างๆในพื้นที่นั้นๆ ก่อนกำหนดรูปแบบของการพัฒนา เพราะแต่ละท้องที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านปัญหาที่เกิดขึ้น และโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ

๒. ลักษณะการพัฒนาอยู่ในรูปเบ็ดเสร็จ มีการปรับปรุงทั้งระบบให้เกิดการพัฒนาเป็นระบบครบวงจร กล่าวคือ มีการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการผลิต การแปรรูปผลิตผล และการตลาด

๓. สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การชลประทาน ที่ดิน เงินทุน ปัจจัยการผลิต การตลาด เป็นต้น

๔. ประสานการทำงานของหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในลักษณะการผสมผสานร่วมมือกันทำงาน เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างเต็มที่

การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญงอกงามที่ดีขึ้นกว่าเดิม มีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมให้ดีขึ้น แปลว่าไม่อยู่กับที่เดิม มีการเดินหน้าพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการยกระดับวิถีชีวิตให้มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้นมีแนวทางไปสู่เป้าหมายชัดเจน และสามารถประเมินออกมาเป็นเหตุผล เกษตรกรจะต้องเร่งปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตก้าวเข้าสู่เกษตรกรไทย ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ให้ได้อย่างเที่ยงทันกับเวลาของการเปลี่ยนแปลง และยอมรับในความเปลี่ยนแปลงแล้วก้าวเดินให้ทันกับสิ่งใหม่ ๆ ที่ผ่านมาและผ่านไป เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ประสิทธิภาพการผลิตที่สำคัญคือการที่ทรงเน้นในเรื่องการค้นคว้าทดลองและวิจัยหาพันธุ์พืชใหม่ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ เช่น หม่อน ไหม ยางพารา ฯลฯ พระราชประสงค์เป็นประการแรก คือการทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะในด้านอาหารก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ข้าว พืช ผัก ผลไม้ ฯลฯ แนวทางที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรงพยายามมิให้เกษตรกรพึ่งพาอยู่กับพืชเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจะเกิดความเสียหายง่ายเนื่องจากความแปรปรวนของตลาด และความไม่แน่นอนของธรรมชาติ

นางนุสร รุ่งพรหม^{๒๒} กล่าวว่า การพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ปัจจุบันได้พัฒนาการมาอีกหนึ่งก้าว เพื่อยกฐานะการเพิ่มผลผลิตยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน จากอดีตที่ผ่านมาซึ่งใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว ผลที่ได้คือ หน้ำยางที่กรีดยจะเสียหาย กรีดยากหน้ำยางจะแข็ง แต่เมื่อปรับปรุงมาเป็นเกษตรอินทรีย์ใหม่หน้ำยางจะนิ่ม ทำให้กรีดยง่ายและผลผลิตก็สูงทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ เพราะการประกอบอาชีพเกษตรไม่ถูกทิศทางการทำให้มีรายได้ต่ำ ส่งผลกระทบต่อความดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก และคาดหวังว่าปัจจุบันและอนาคตจะดำเนินชีวิตตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ตามท้องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยทั่วประเทศ

^{๒๒} อ่างแล้ว,นางนุสร รุ่งพรหม,เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑.

ในส่วนของการทำนาปลูกข้าว นางนุสร รุ่งพรหมได้เปรียบเทียบผลผลิตของข้าวแต่ละปี จะเพิ่มปีละ ๕๐ กิโลกรัม/ปี เป็นการพัฒนาปรับเปลี่ยนการผลิตที่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ดังตาราง ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบผลผลิตข้าวสังข์หยดพัทลุง

พ.ศ.	พื้นที่ ๑๐ ไร่	ปุ๋ยชีวภาพ	จำนวนกิโลกรัม/ไร่
๒๕๕๖	ปีแรกเริ่มปรับเปลี่ยนจากปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยชีวภาพ	“	๓๐๐
๒๕๕๗	ปีที่ ๒	“	๓๕๐
๒๕๕๘	ปีที่ ๓	“	๔๐๐
๒๕๕๙	ปีที่ ๔	“	๔๕๐
๒๕๖๐	ปีที่ ๕	“	๕๐๐
๒๕๖๑	ปีที่ ๖	“	-

จากตาราง จะเห็นได้ว่าผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นทุกปี ถึงไร่ละ ๕๐ กิโลกรัม และที่สำคัญคือได้ข้าวอินทรีย์ที่ตลาดมีความต้องการ สามารถขายได้กิโลกรัมละ ๗๐ บาท เป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย นับว่าประสบความสำเร็จ

นายเอกชัย ชันทอง^{๒๓} กล่าวว่า การพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ประเด็นที่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นภาพรวม การปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อความอยู่รอดจะดีที่สุด การลดรายจ่ายโดยการทำปุ๋ยหมักใช้เอง วัสดุที่นำมาหมักทั้งมูลหมู มูลไก่ มูลวัวและมูลแพะจะมีอยู่แล้วในท้องถิ่นและใช้แรงงานของตนเอง การขุดบ่อพักน้ำ ๒ บ่อเพื่อใช้ในยามขาดแคลน น้ำจะมีคุณภาพเพิ่มขึ้นมีความเป็นอินทรีย์สูง การเลี้ยงผึ้งชันโรง (ภาคใต้เรียกว่า “อุง” เป็นผึ้งชนิดหนึ่งที่ไม่มีเหล็กใน เป็นแมลงที่ผสมเกสรและเก็บหาเกสรได้มาก มีประโยชน์มากกว่าผึ้งทั่วไป) เพื่อเสริมรายได้น้ำหวานที่ได้ก็มาจากมะพร้าวในสวนและดอกไม้เบญจพรรณนานาชนิดอื่นๆที่มีอยู่รอบบ้าน การปรับพื้นที่ทำนาเป็นไร่นาสวนผสมตามศาสตร์พระราชาก็ทำให้ระบบนิเวศเกิดความสมดุลตามธรรมชาติ ไม่ทำลายสภาพของดิน มีการรักษาไส้เดือนเพื่อวัดค่าความสมดุลของดิน เพราะว่าถ้าดินที่มีไส้เดือนจำนวนมาก แปลว่าดินมีความอุดมเหมาะแก่การปลูกยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน และพืชอื่นๆ ด้วยความหลากหลายเกิดขึ้น เกิดความยั่งยืนมั่นคงทางอาหารโดยการยึดเอาแนวทาง

^{๒๓} อ่างแล้ว, นายเอกชัย ชันทอง, เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

พระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง^{๒๔} ทรงให้ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่าย ในทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการใช้ชีวิต ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต ลดเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลัก ศาสนา พระองค์ทรงให้แนวทางนำไปคิด เป็นการพัฒนาการปฏิบัติในการจัดการทางการเกษตร ให้อยู่อย่างมีความสุข

การจัดการเกษตรธาตุ ๔ ด้วยภูมิปัญญาของ ปะหรน หมัดหลี่ คือ นำธรรมชาติของคน พืชและสัตว์จะมี ๔ ธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ มากน้อยต่างกัน การทำการเกษตรต้องรู้เรื่องธาตุ และสามารถแยกแยะความเหมาะสมของพืชที่จะนำมาปลูกในหลุมเดียวกันและดำเนินชีวิตตามหลัก ศาสนา ด้วยหลักปรัชญาว่า การทำการเกษตรต้องทำด้วยตัวเอง ทำในปริมาณที่น้อยๆ ทำเพื่อพอกิน และมีความสุข ทำไปข้างหน้าอย่าทำถอยหลัง ไม่ต้องลงทุนมาก ไม่ต้องรีบร้อน ทำแล้วมีความสุข ไม่ต้องไปคิดถึงค่าอาหาร ค่าปุ๋ย ค่าแรงหรือแม้แต่ค่าหนี้ มีเงินเราก็กิน ไม่มีเงินเราก็กิน นี่คือนิสัยที่ปะหรน ได้เรียนรู้จนค้นพบ ปฏิบัติและนำมาถ่ายทอด

นายอภิรักษ์ หมัดหลี่^{๒๕} กล่าวว่า การพัฒนาการจัดการสวนยางพาราให้มีความยั่งยืน คือ การอยู่กับธรรมชาติและเรียนรู้ สิ่งที่ครูพรนค้นพบเรื่องธรรมชาติของต้นไม้ ว่ามีธาตุ ๔ เช่นเดียวกับ มนุษย์ จึงนำมาประยุกต์ในการคัดสรรพันธุ์ไม้ นำไม้ผลที่มีลักษณะธาตุที่เข้ากันได้มาปลูกไว้รวมกัน เพื่อพึ่งพาอาศัยระหว่างไม้ต่างชนิด ผลที่ได้รับคือ พืชจะให้ผลผลิตที่มีความอุดมสมบูรณ์ ยางพาราก็ เช่นเดียวกันไม่ควรปลูกชนิดเดียว แต่ในสวนยางสามารถปลูกพืชอื่นร่วมได้ เช่นมังคุดซึ่งไม่ต้องการ แสงมาก มะปราง มะปริง มะเฟือง มะไฟ ต้นสะเดา ขนุน ต้นไผ่ ต้นเหียง สะตอ ฯลฯ พืชแซมเหล่านี้ จะมีผลเป็นอย่างมากในเรื่องการเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดิน เพราะโดยธรรมชาติของพืชแต่ละชนิดจะ ต้องการปุ๋ยที่มาจากพืชต่างชนิดกัน ดังนั้นการที่บวมของใบไม้ของพืชที่หลากหลายในสวนยางพาราจึง เป็นการลดต้นทุนเรื่องปุ๋ย การใส่ปุ๋ยระยะแรกใส่น้อย ต่อมาไม่ต้องใส่เลย ด้วยหลักการดังกล่าวจึงเป็น การพัฒนาการจัดการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย ที่เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติ เป็นผลดีมีความยั่งยืน ในอนาคต

นางปนัดดา พรหมเทศ^{๒๖} กล่าวว่าพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นา ข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน การทำสวนยางพารา พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นา ข้าวและสวนปาล์ม น้ำมัน ในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๖๑-๒๖๒ ยางพารามีราคาตกต่ำถึงขั้นขีดสุด คือกิโลกรัมละ ๓๖ บาท เกษตรกรจึงต้องปรับตัวเพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความเดือดร้อนน้อยที่สุด การบริหารจัดการเริ่มจาก เรื่อง ปุ๋ย จากการใส่ปุ๋ย ๒ ครั้ง ปรับลดลงใส่ปุ๋ยครั้ง แต่มีการทำปุ๋ยหมักเองใส่เพื่อรักษาความอุดม สมบูรณ์ให้กับดิน ปริมาณน้ำยางที่ได้ไม่มีความแตกต่างกัน การปลูกพืชแซมระหว่างร่องสวน เช่น

^{๒๔} คณะทำงานศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเกษตรธาตุ ๔ คณะทำงานเครือข่ายอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำเขา พระ,เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการพัฒนาศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน หลักสูตรวิถีธรรมชาติเกษตรธาตุ ๔,,(ม.ป.ท.),หน้า ๓

^{๒๕} อ้างแล้ว,นายอภิรักษ์ หมัดหลี่,เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

^{๒๖} อ้างแล้ว,นางปนัดดา พรหมเทศ,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

ปลูกผักเหียง เป็นการเพิ่มรายได้และผักเหียงเป็นที่นิยมของผู้บริโภค หรือการปลูกพืชไม้เศรษฐกิจ เช่น ต้นพะยอม ต้นตะเคียน เป็นการเพิ่มรายได้ในอนาคตจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรเช่นกันซึ่งท่านได้กล่าวกับผู้วิจัย

สรุปว่า พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ชาวเกษตรกรพื้นที่อำเภอรัตภูมิ การพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน ของนางนุสร รุ่งพรหม สวนยางพารามีการปรับเปลี่ยนเรื่องของปุ๋ย ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยหมักที่ผลิตเอง ลดรายจ่ายและปรับปรุงดิน เกิดผลดีต่อหน้ายาง หน้ายางจะนิ่ม กรีดง่าย รายได้เพิ่มขึ้น ส่วนนาข้าวมีการใช้ปุ๋ยชีวภาพ ปริมาณข้าวเพิ่มขึ้นทุกปี ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ข้าวอินทรีย์ที่ได้ขายดีมีการสั่งจองล่วงหน้าในส่วนของนายเอกชัย ชันทอง เป็นสมาร์ฟาร์มเมอร์ที่มีการจัดการ การวางแผนที่ดีในเรื่องน้ำที่ขาดแคลน โดยการขุดบ่อพักน้ำ ไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้ง มีการปรับพื้นที่ทำไร่นา สวนผสมตามศาสตร์พระราชา เพิ่มรายได้ด้วยการเลี้ยงผึ้งชันโรงในสวน เพื่อเพิ่มรายได้และ นายอภิรักษ์ หมัดหลี่ มีความรู้ความสามารถในเรื่องเกษตรธาตุ ๔ จากบรรพบุรุษ นำมาเป็นตัวอย่างให้เกษตรกรรายอื่น ด้วยการเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้มาอย่างต่อเนื่อง นับเป็นเรื่องดีในยุคปัจจุบันที่การเกษตรเชิงเดี่ยวมีการปรับเปลี่ยนเป็นไร่นาสวนผสม ธรรมชาติและระบบนิเวศจะเกิดความสมดุล, นางบัณฑิตา พรหมเพชร เป็นเกษตรกรผู้นำที่แก้ไขวิกฤติการณ์ราคายางตกต่ำ มีการปลูกพืชแซมในสวนยาง เช่น ผักเหียง เป็นผักที่มีราคาสูง สามารถเก็บขายได้ทุกวัน เป็นที่นิยมของผู้บริโภค เพิ่มรายได้ในครัวเรือนได้ดี สวนยางพาราที่มีอายุ ๔ ปีก็สามารถปลูกพืชไม้เศรษฐกิจ เช่น ต้นพะยอม ต้นตะเคียน เป็นการเพิ่มรายได้ในอนาคต เป็นพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการปลูกไม้ใหญ่แซมระหว่างเขตแดน แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อเจ้าของสวนข้างเคียง โดยสรุปผล

นายอาวุธ ธรรมวโร^{๒๗} กล่าวว่า พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม น้ำมัน เกษตรกรชาวสวนยางพารา การปลูกยางพาราต้องเลือกพันธุ์ยางที่เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จะส่งเสริมให้เกษตรกรเลือกใช้พันธุ์ยางตามคำแนะนำของสถาบันวิจัยการยาง กรมวิชาการเกษตร จะมีการเปลี่ยนแปลงคำแนะนำทุก ๔ ปี โดยพิจารณาจากพันธุ์ยางใหม่ที่ได้รับจากผลงานวิจัยปรับปรุงพันธุ์ยาง สภาพแวดล้อมที่ปลูกยางที่เปลี่ยนไป รวมทั้งวัตถุประสงค์การปลูกยางของเกษตรกร ในส่วนของตนเองภายในเนื้อที่ ๘ ไร่ จะปลูกยางพันธุ์นาทวี ๒๕๑ เป็นพันธุ์ยางที่ให้ผลผลิตน้ำยางสูง การเจริญเติบโตก่อนการเปิดกรีดและระหว่างกรีดเจริญเติบโตปานกลาง แต่พันธุ์นี้ไม่แนะนำให้ปลูกในพื้นที่ลาดชัน หน้าดินตื้นและในพื้นที่ที่มีระดับน้ำใต้ดินสูง การใช้ปุ๋ยกับสวนยางพาราต้องสลับกันบ้างระหว่างการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยชีวภาพ เพราะต้องการรักษาสภาพดินไม่ให้ปนกรดเป็นด่าง ดังนั้นเกษตรกรควรใช้ปุ๋ยชีวภาพร่วมกับปุ๋ยเคมี เพราะปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยชีวภาพจะช่วยให้ดินปรับสภาพดิน ไม่ให้แข็งกระด้าง ส่วนปุ๋ยเคมีนั้นถ้าใส่ปุ๋ยติดต่อกันหลายปี จะทำให้ดินเกิดเสื่อมสภาพเร็วขึ้น การจะเพิ่มธาตุอาหารที่ต้นยางต้องการตามอายุของยาง การปลูกผักขึ้นลงในสวนยางเช่นผักเหียงตามศาสตร์พระราชา ในการปลูกพืช ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่างจะเป็นการบริหารจัดการที่ดีเช่นกันซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

^{๒๗} อ่างแล้ว,นายอาวุธ ธรรมวโร,เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

นายวิชาญ สุวรรณชาติ^{๒๘} กล่าวว่า การพัฒนาการทำเกษตรในส่วนของการปลูกยางพาราข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ในประเด็นเรื่องราคาคา ทั้งยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน .ซึ่งตกต่ำถึงขีดสุด ถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศที่รัฐบาลจะต้องเร่งรีบแก้ไข ส่วนเกษตรกรได้ร่วมมือกันที่จะเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายเพื่อความอยู่รอด เริ่มจากการศึกษาพันธุ์ยางที่ใช้ปลูก พบว่าในพื้นที่ตำบลตรภูมิ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา สภาพของดินเป็นดินลูกรัง ที่ดอน พันธุ์ยางอาร์อาร์ไอเอ็ม ๖๐๐ มีความเหมาะสมมากที่สุด เพราะการเจริญเติบโตก่อนเปิดกรีดและระหว่างเปิดกรีดปานกลาง ปุ๋ยที่ใช้จะสลับกันระหว่างปุ๋ยหมักและปุ๋ยเคมี ทางราชการสนับสนุนเครื่องผสมปุ๋ยให้กับทางกลุ่ม ผู้ใหญ่วิชาญมีการตั้งกลุ่ม ๗ กลุ่ม ๗ ฐาน เป็นฐานอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ เช่น ฐานการแปรรูปการผลิตเครื่องแกง เป็นการแปรรูปวัตถุดิบที่มีจำนวนมากของหมู่บ้าน เช่นตะไคร้ พริกสด ข่า ขมิ้น ฯลฯ ซึ่งสามารถนำมาเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ หลังจากกรีดยางในแต่ละวันครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น

การบริหารจัดการที่ผู้ใหญ่บ้านวิชาญหลังจากขึ้นรับตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ คือ การฟื้นฟูกองทุนเงินล้านที่ล่มสลายให้ฟื้นคืนกลับมาใหม่ นับได้ว่าเป็นผู้นำที่มีความเพียรพยายามและในอนาคตสวนยางพารามีแนวโน้มการทำเกษตรแปลงใหญ่ เพราะในหมู่บ้านมีสภ.(สหกรณ์กองทุนสวนยาง) อยู่แล้ว งบประมาณมีมากพอที่จะตั้งโรงงานยางเพื่อรับซื้อน้ำยางเอง สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายทวี ชุนศรี^{๒๙} กล่าวว่า การพัฒนาการทำเกษตรในส่วนของการปลูกยางพาราข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน การทำนามีการจัดการโดยการอาศัยแรงงานของตนเอง มีรถไถเป็นเครื่องทุ่นแรงในการเตรียมการปลูก ส่วนการเก็บเกี่ยวจะมีรถรับจ้างเก็บ มีการใช้ปุ๋ยร่วมกันทั้งปุ๋ยเคมีและปุ๋ยชีวภาพ ด้วยสภาพพื้นที่เป็นดินเหนียวเหมาะแก่การทำนา ผลผลิตที่ได้จึงมีความคุ้มค่า อีกทั้งตนเองมีความเอาใจใส่ในการปลูก ทั้งการกำจัดวัชพืช ให้ปุ๋ยตามระยะเวลา พันธุ์ข้าวที่ปลูกเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ เป็นต้น มีความสอดคล้องกับ

นายประสิทธิ์ โมรา^{๓๐} กล่าวว่า การพัฒนาการทำเกษตรในส่วนของการปลูกยางพาราข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน เนื่องจากพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเป็นดินเปรี้ยว กรมพัฒนาที่ดินจึงเข้ามาดูแลและให้คำแนะนำในการจัดการดินให้เหมาะสมต่อการปลูกปาล์ม การจัดการดินเปรี้ยวโดยการลดความเป็นกรดให้น้อยลง การใส่ปูนโดโลไมท์ หินฝุ่นจะมีแคลเซียมและแมกนีเซียมเป็นส่วนประกอบจะลดความเป็นกรดของดินได้ รวมทั้งการใส่ปุ๋ยเคมีและการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วยจะลดความเป็นกรดและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน นายประสิทธิ์กล่าวต่อไปว่า ปุ๋ยเป็นหัวใจของการปลูกปาล์มน้ำมัน ทั้งนี้เพราะดินปลูกปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่เป็นดินเนื้อหยาบ สามารถดูดซับธาตุอาหารพืชในปุ๋ยเคมีได้ในปริมาณน้อย ปุ๋ยจึงมีโอกาสสูญหายไปกับการชะล้างของฝน ดังนั้นการใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักในปาล์มต้นเล็ก เมื่อต้นปาล์มโตให้สร้างแถวช่องทาง คือใบที่ตัดออกจากต้นมากองเป็นแนวขนานกับแถวต้นปาล์มน้ำมัน ได้ทุกแถวยิ่งดีวางทับซ้อนไปเรื่อยๆ การใส่ปุ๋ยเคมีให้ใส่บนช่องทางใบ เป็นการช่วยไม่ให้ปุ๋ยถูกชะล้าง ในแต่ละปีจะใส่ปุ๋ย ๓ ครั้ง การใส่ปุ๋ยจะใส่มากและใส่สม่ำเสมอในช่วง ๕ ปีแรก ปีต่อมาต้นปาล์มจะเลี้ยงตัวเองได้

^{๒๘} อ้างแล้ว,นายวิชาญ สุวรรณชาติ,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

^{๒๙} อ้างแล้ว,นายทวี ชุนศรี,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

^{๓๐} อ้างแล้ว,นายประสิทธิ์ โมรา,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

สรุปว่า การพัฒนาการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน นายอาวุธ ธรรมวาโร ได้ให้ความสำคัญกับพันธุ์ยางที่ใช้ปลูก ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยเกษตรกรจะต้องสอบถาม ติดตามสถานการณ์การปลูกยางพารากับสถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงคำแนะนำพันธุ์ยางทุก ๔ ปีนอกจากพันธุ์ยางแล้วการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยหมัก จะช่วยในการปรับสภาพดินและเพิ่มธาตุอาหารได้อย่างสมบูรณ์อีกด้วย นายวิชาญ สุวรรณชาติ มีความเห็นสอดคล้องกับนายอาวุธ ในเรื่องของพันธุ์ยางที่ใช้ปลูก พื้นที่ตำบลรัตนภูมิสภาพของดินเป็นดินลูกรัง ที่ดอน พันธุ์ยางอาร์อาร์ไอเอ็ม ๖๐๐ มีความเหมาะสมมากที่สุด ส่วนเรื่องปุ๋ยทางราชการสนับสนุนเครื่องผสมปุ๋ยให้กับทางกลุ่ม มีการเพิ่มรายได้ด้วยการทำเครื่องแกงขายในช่วงหน้าฝนและฤดูกาลยางผลัดใบ ซึ่งไม่สามารถกรีดยางได้ นายทวี ขุนศรี มีอาชีพทำนาเป็นหลัก การทำนาเลี้ยงครอบครัวมีสมาชิก ๔ คน ในการทำนาปุ๋ยที่ใช้มีการใช้ทั้งปุ๋ยเคมีและปุ๋ยคอกร่วมด้วย เพื่อปรับสภาพของดิน มีการปลูกผักเพื่อรับประทานในครอบครัว ชีวิตมีความสุข นายประสิทธิ์ โมรา กับการพัฒนาการจัดการพื้นที่สวนปาล์มน้ำมัน เป็นดินเปรี้ยวมาก่อน มีการปรับสภาพของดินด้วยวิธีการทางเคมีและวิธีทางชีวะ การใส่ปูนโดโลไมท์ หินฝุ่นจะมีแคลเซียมและแมกนีเซียมเป็นส่วนประกอบจะลดความเป็นกรดของดินได้ รวมทั้งการใส่ปุ๋ยเคมีและการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วย ปัจจุบันดินมีสภาพเหมาะสมในการปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นต้นแบบให้เกษตรกรรายอื่นเข้ามาศึกษาดูงาน

จากการสัมภาษณ์นายสาคร ทองปาน^{๓๑} การพัฒนาการทำการเกษตรในส่วนของ การปลูกยางพารานาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน เกิดปัญหาการใช้ปุ๋ยในอดีตใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด จึงมีการพัฒนาในการจัดการเพิ่มผลผลิต ปัจจุบันมีการรณรงค์ให้ใช้ปุ๋ยหมักที่ผลิตเองในชุมชนร่วมด้วย ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนารถบพิตร ในการทำงานให้ได้ผลจริงจะต้องลงมือทดลองค้นคว้า เก็บข้อมูล ทั้งก่อนการผลิต และหลังการผลิต ดูความเหมาะสมของพืช ดังพระราชดำรัสว่า “ ..เกษตรกรกรรมนี้ หรือความเป็นอยู่ของเกษตรกรนั้น ขอให้ปฏิบัติ มิใช่ถือตำราเป็นสิ่งสำคัญ อย่างเดียว...” ชุมชนบ้านไสหมากจึงใช้ปุ๋ยหมักที่ทำเอง ลดต้นทุนการผลิต การรวมกลุ่มกันทำนาแปลงใหญ่ซึ่งปัจจุบันรวมพื้นที่ได้ถึง ๒,๐๐๐ กว่าไร่ จึงเป็นการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง มีการตั้งเป้าหมายในอนาคตไว้ ๓,๐๐๐ ไร่ ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงเพราะผู้นำชุมชนได้ “ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ” เป็นตัวอย่างที่ดีสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายไสว รัตนถาวร^{๓๒} กล่าวว่า การพัฒนาการทำการเกษตรในส่วนของ การปลูกยางพารานาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ตนเองใน อดีตทำงานองค์การบริหารส่วนตำบลและเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙ ของตำบลไสหมาก เป็นคนในพื้นที่ที่มีความคุ้นเคยกับชุมชนและพื้นที่ดี เห็นด้วยกับภาครัฐในการทำนาแปลงรวม แม้ว่าจะยังเป็นเรื่องใหม่อยู่ ตนเองมุ่งมั่นในการทำงาน จึงได้รับเลือกให้เป็นต้นแบบในการทำสวนผสมผสาน มีการใช้เกษตรกรทฤษฎีใหม่ร่วมด้วย มีการจัดสรรพื้นที่ ปลูกข้าว ปาล์ม กล้วย มะพร้าว เลี้ยงหมูหลุม ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ ผึ้งตัวเล็ก (มินโต) เลี้ยงปลาแบบธรรมชาติและปลูกผักร่วมด้วย มีการทำปุ๋ยหมักใช้เอง ทำบัญชีครัวเรือน บัญชีการเลี้ยงหมูหลุม เพื่อการบริหารจัดการรายรับ

^{๓๑} อ่างแล้ว,นายสาคร ทองปาน,เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑

^{๓๒} อ่างแล้ว,นายไสว รัตนถาวร,เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

รายจ่าย ขาดทุน กำไร การบริหารจัดการสวนผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ของนายไสว นับว่าประสบความสำเร็จในระดับมาก เพราะเริ่มลงมือทำทันทีเมื่อไปเรียนรู้จากต้นแบบ ไม่กลัวความล้มเหลว เป็นการพึ่งตนเองและมีความยั่งยืนทางด้านอาหาร สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายปรีดา ทองเดช^{๓๓} กล่าวว่า การพัฒนาการทำเกษตรในส่วนของการปลูกยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ต้องพัฒนาปรับปรุงในส่วนของการยางพารา ข้าว ปาล์มเพราะต้องการความเหมาะสมทุกอย่างต้องพัฒนาต้องให้เพิ่มผลผลิต เพิ่มราคา ลดต้นทุน เติบโตด้วยคุณภาพ ในเขตพื้นที่บริเวณนี้เหมาะที่สุดคือการทำนา เจ้าของที่บางรายเปลี่ยนสภาพพื้นที่นา เป็นสวนยางพารา ซึ่งยางพาราไม่สามารถเจริญงอกงามในพื้นที่ราบลุ่มน้ำขังตลอดทั้งปี แม้จะใช้วิธีการยกร่องให้สูงขึ้น ก็ไม่สามารถทำให้เจริญงอกงามได้ดี ทำให้ต้นยางพาราแคระแกรนแม้จะให้ปุ๋ยเพิ่มขึ้นหลายเท่าก็ไม่สามารถทำให้เจริญเติบโตได้ เกษตรกรชาวนาต้องทำงานร่วมกันให้เกิดนาแปลงใหญ่ อย่างต่างคนต่างทำ ถ้าโดดเด่นคนเดียวไร้ผล ต้องรวมกลุ่มการทำนา ยิ่งการทำนารวมให้แปลงใหญ่หลายร้อยรายหลายเจ้าของที่นา รวมกันสามารถสร้างข้อต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง หรือกลุ่มนายทุนได้ ภาครัฐส่งเสริมการทำนารวมเป็นทุนอยู่แล้ว และส่วนสำคัญมากคือองค์ความรู้ทั้งประสบการณ์ตรงและโดยอ้อม ต้องนำมาถ่ายทอดในชุมชนชาวเกษตรนาแปลงใหญ่ให้มีความรู้ความเข้าใจตรงกัน มีการนำทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมารถบพิตร มาปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพการผลิต เกษตรผสมผสานจะทำให้แต่ละครัวเรือนมีความสุข มีกินมีใช้และได้ใช้ชีวิตในถิ่นเกิด มีความรักความสามัคคี ทำงานร่วมกัน แบ่งปันกัน จนเปรียบได้เสมือนญาติทั้งหมด ๙ ของตำบลไสหมาก สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายวิชาญ แก้วปาน^{๓๔} กล่าวว่า การพัฒนาการทำเกษตรในส่วนของการปลูกยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ตนเองมีความตั้งใจจริงในการทำงาน ด้วยสโลแกนที่ว่า “จะไม่ยอมหยุด ถ้าไม่ถึงจุดที่คิดไว้” การจัดการพัฒนาการทำเกษตรผสมผสานนั้น เริ่มจากการขุดร่องยกคันละโดยดิน ปลูกมะนาว มะพร้าว ฟักทอง ผัก และการปลูกพริก มีการนำเทคโนโลยีมาเสริมแรงในสวน เช่น เครื่องวัดคุณภาพของดิน เครื่องรดทางมะพร้าวเป็นการย่อยวัสดุพืชให้เป็นปุ๋ยได้เร็วขึ้น คิมการตอนกิ่งมะนาวเป็นการลดขั้นตอนการตอนกิ่ง ถึงใส่ปุ๋ยสะสมหลังจะเพิ่มประสิทธิภาพการใส่ปุ๋ยให้พืช (ลดเวลา ประหยัดปุ๋ย) เครื่องพอกซึ่งเป็นนวัตกรรมตัวใหม่ในสวนมะพร้าวทำให้ลดเวลาการเพาะพันธุ์มะพร้าวลง แพรดน้ำฝักอเนกประสงค์ที่จะช่วยให้การรดน้ำต้นพริกมีความรวดเร็วขึ้น อยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาการเก็บข้อมูล มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยชีวภาพ ทุกขั้นตอนผ่านการทดลองทำหุ่มเท บันทึกลง เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ โดยเฉพาะมะพร้าวที่มีความโดดเด่นลูกตก

สรุปว่า การพัฒนา สวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ของเกษตรกรจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดสงขลามีสภาพพื้นที่ที่ไม่แตกต่างกันมากนักเกษตรกร อยางกรณีของนายสาคร ทองปาน จึงมีการพัฒนาการจัดการทำนาปลูกข้าวด้วยการให้ความสำคัญกับปุ๋ยหมักผลิตเองในชุมชนเช่นกัน ผลผลิตที่ได้เพิ่มขึ้น มีการรวบรวมสมาชิกทำนาแปลงใหญ่ประสบความสำเร็จสูง ถึง ๒,๐๐๐ ไร่ เป็นผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง อนาคตมีเป้าหมายการบริหารจัดการทำนารวมแปลงใหญ่นาแปลงใหญ่เป้าหมายอยู่ที่จำนวน ๓,๐๐๐ ไร่ นับเป็นความโชคดีของคนในชุมชนกับบทบาทผู้นำ

^{๓๓} อ้างแล้ว,นายปรีดา ทองเดช,เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๓๔} อ้างแล้ว,นายวิชาญ แก้วปาน,เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

อย่างนายสาคร ทองปาน และทางด้านนายไสว รัตนถาวร เป็นเกษตรกรต้นแบบในเรื่องเกษตรผสมผสานที่ดี ทุกพื้นที่ของสวนใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า อดีตเป็นผู้นำชุมชนมาก่อนจึงมีโอกาสศึกษาทำงานนอกสถานที่ และนำมาปรับใช้กับพื้นที่ทันที จึงเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของการทำจริง กล่าวลงมือทดลองดู ทุกวันนี้ครอบครัวมั่นคง มีกินมีใช้มีความสุข ส่วนนายปรีดา ทองเดช ทำงานร่วมด้วยช่วยกันกับคนในชุมชน เห็นความสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ที่จะช่วยเพิ่มผลผลิต เป็นผู้นำชุมชนที่ทำให้ทุกคนเห็นได้ สัมผัสได้ ทุกพื้นที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้หากมีความตั้งใจจริง นายวิชาญ แก้วปาน เป็นเกษตรกรที่นำความรู้ที่เล่าเรียนมาปรับใช้กับพื้นที่นา มีการจัดการพัฒนาการทำเกษตรผสมผสาน จากพื้นที่ทำนาไม่ได้ปรับเป็นสวนมะนาว มีชื่อเสียงในเรื่องการปลูกมะพร้าว น้ำหอม มีอาชีพเสริมด้วยการรับเป็นวิทยากร มีการปลูกผัก ปลูกพริกตามความต้องการของตลาด ใช้ชีวิตตามหลักความพอเพียง

นายจำเนียร พรหมเรือง^{๓๕} กล่าวว่า การพัฒนาการทำเกษตรในส่วนของการปลูกยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน การจัดการพัฒนาการทำนา จากเกษตรกรทำนาเดี่ยว ๆ เปลี่ยนมาเป็นนาแปลงใหญ่ คาดหวังว่ามีความเป็นไปได้แต่ต้องทำความเข้าใจกับเกษตรกร ให้เห็นถึงผลดีผลเสียที่เป็นรูปธรรม การรวมกลุ่มจะทำให้การต่อรองการซื้อการขายไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ การบริหารจัดการเป็นนาแปลงใหญ่ต้องใช้เวลาเนื่องจากเกษตรกรยังไม่คุ้นชินกับการรวมกลุ่ม ต้องมีข้อตกลง ความคิดไปในทางเดียวกัน โดยเฉพาะเรื่องน้ำที่จะต้องแก้ไข วางระบบการส่งน้ำให้สะดวกและรวดเร็วสอดคล้องกับทัศนคติของ

นางณัฐมณ ท้าวสาย^{๓๖} กล่าวว่า การพัฒนาการทำเกษตรในส่วนของการปลูกยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน บ้านอ่าวปอเข้าร่วมนาแปลงใหญ่เป็นปีแรก เกษตรกรให้ความสนใจดี ประกอบกับได้ไปศึกษาดูงานและได้มีองค์ความรู้จากการส่งเสริมจากภาครัฐ ปัญหาที่ต้องจัดการและ พัฒนาคือเรื่องน้ำ ขาดแคลนในหน้าแล้งและการทำนารวมต้องมีความเป็นอินทรีย์ รัฐบาลจะต้องช่วยเหลืองบประมาณในการทำคั้นน้ำ เพื่อป้องกันสิ่งเจือปนลงไปในน้ำ พยายามลดปุ๋ยเคมี ใช้ปุ๋ยหมัก

การทำนาแปลงใหญ่ กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รับมติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ อนุมัติเงินกู้จากธนาคารเกษตรและสหกรณ์สำหรับกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่วงเงินกลุ่มละ ๕ ล้านบาท อัตราดอกเบี้ย ๐.๐๑ เปอร์เซ็นต์ต่อปี ระยะเวลา ๓ ปี สำหรับเป็นเงินหมุนเวียนในการดำเนินงานและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต นายจำรัส คงนุ้ย^{๓๗} กล่าวว่า การพัฒนาการทำเกษตรในส่วนของการปลูกยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน การทำนาแปลงใหญ่ของตำบลแหลมปัจจุบันอยู่ในขั้นปีที่ ๓ เกษตรกรมาเข้าร่วมมากขึ้น กลุ่มเข้มแข็งแต่ยังอยู่ในระหว่างการพัฒนาปรับเปลี่ยนพื้นที่ เกษตรกรมีความสนใจเพราะการขายข้าวเปลือก หาก

^{๓๕} อ้างแล้ว, นายจำเนียร พรหมเรือง, เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๓๖} อ้างแล้ว, นางณัฐมณ ท้าวสาย, เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๓๗} อ้างแล้ว, นายจำรัส คงนุ้ย, เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เข้าร่วมนาแปลงใหญ่จะได้ราคา ๑๑,๐๐๐ บาทต่อไร่ แต่การทำนาเดี่ยวจะได้ราคา ๖,๓๐๐ บาทต่อไร่ การรวมกลุ่มจึงเป็นเรื่องที่ดี สามารถต่อรองได้

การทำนาแปลงใหญ่หรือการทำนารวมแปลง เกษตรกรจะต้องรวมกลุ่ม ๓๐ คนขึ้นไป และต้องมีพื้นที่รวมแล้ว ๓๐๐ ไร่หรือมากกว่านั้น พื้นที่ ๒๐% ผลิตเมล็ดพันธุ์ เรียกว่าพื้นที่กลุ่มไข่แดง พื้นที่ ๘๐% ผลิตข้าวคุณภาพดี เรียกว่าพื้นที่กลุ่มไข่ขาว เกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากภาครัฐที่ให้การสนับสนุน คือ ๑. ได้รับเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ๒. เครื่องปลูกข้าวและเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ยืม ๓. วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์ ๔. ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำตลอดฤดูกาลเพาะปลูก ๕. ตรวจรับรองมาตรฐาน GAP/ PreGAP/อินทรีย์ ๖. สินเชื่อในการจัดหาปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกลและรวบรวมผลผลิต ๗. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและ ๘. การจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิต สำหรับตำบลแหลมเกษตรกรได้ประสบอุทกภัยในปี ๕๙/๖๐ จึงได้รับพันธุ์ข้าวพระราชทาน จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นข้าวพันธุ์ กข ๕๗ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ นับเป็นมหากุณานิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ การผลิตข้าวให้มีคุณภาพตำบลแหลมได้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมองค์ความรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้ ด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าวจากภาครัฐ เพื่อให้ข้าวได้มาตรฐาน GAP เป็นอีกขั้นหนึ่งของการจัดการการพัฒนาสินค้าเกษตร สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายวารินทร์ เจริญสุข^{๓๘} กล่าวว่าพัฒนาการทำกรเกษตรในส่วนของการปลูกยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน การทำนาแปลงใหญ่เป็นเรื่องที่ดี สามารถต่อรองราคาได้ แต่ต้องมีความตั้งใจจริง ให้เป็นข้าวอินทรีย์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ แต่ปัญหาของเกษตรกรคือไม่สามารถคุมวัชพืชได้ ข้าวที่ได้จึงต้องขายโรงสีทั่วไป เนื่องจากยังไม่ได้ข้าวที่มีมาตรฐาน แต่เกือบจะทุกครัวเรือนในหมู่บ้านไม่ได้ทำนาอย่างเดี่ยว ยังมีการปลูกปาล์ม เลียงปลา ปลูกผัก ทั้งรับประทานในบ้านและส่งขาย นับเป็นรายได้เสริม เพื่อให้ครัวเรือนอยู่ได้และเกิดความยั่งยืนทางด้านอาหาร การทำนาแปลงใหญ่ตามนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐเป็นเรื่องที่เกษตรกรจะต้องมีการปรับตัว มีการรวมและร่วมมือร่วมใจเพื่อความเข้มแข็ง สามารถต่อรองได้ทั้งราคาปุ๋ย ราคาผลผลิต

สรุปว่า การพัฒนาการทำกรเกษตรในส่วนของการปลูกยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน การพัฒนาการจัดการการทำนาข้าวของนายจำเนียร พรหมเรือง ในเรื่องการวางระบบการส่งน้ำ หากมีความสะดวกและรวดเร็ว การทำนาแปลงใหญ่จะมีความก้าวหน้า ส่งผลดียิ่งขึ้น เพราะน้ำจากคลองพระราชดำริลุ่มน้ำปากพนังมีความพร้อมที่จะส่งน้ำสู่สาขาย่อย คือคลองหัวไทร อีกประเด็นคือการทำความเข้าใจกับเกษตรกรในชุมชนถึงความชัดเจนของการทำนารวมให้เขารู้สึกถึงความเชื่อมั่นต่อการทำงานภาครัฐ ในส่วนของนางณฐมณ ท้าวสาย เห็นคล้ายตามของการทำนาแปลงใหญ่ แต่เรื่องน้ำต้องทำเป็นระบบที่ถูกต้อง การทำนาอินทรีย์น้ำที่ไหลเข้าสู่แปลงนาจะต้องเป็นอินทรีย์ด้วยเช่นกัน ในอนาคตมีความคาดหวังว่าคงเป็นไปได้ นายจำรัส คงนุ้ย ทำนาแปลงใหญ่อยู่ในขั้นที่ ๓

^{๓๘} อ่างแล้ว,นายวารินทร์ เจริญสุข,เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็ง การจัดการเป็นไปตามที่ภาครัฐได้กำหนดไว้ ได้รับขวัญและกำลังใจดีจากการได้รับพันธุ์ข้าวพระราชทาน จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นข้าวพันธุ์ กข ๕๗ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ จากการทำตำบลบ้านแหลมประสบอุทกภัยในปี ๕๙/๖๐ นายวารินทร์ เจริญสุข การพัฒนาการทำนาข้าวเป็นนาอินทรีย์ จะต้องมียุทธศาสตร์โดยไม่ต้องใช้สารเคมี การทำนาแปลงใหญ่จึงอยู่ในช่วงของการก้าวเดิน ข้าวอินทรีย์เป็นความต้องการของผู้บริโภค

โดยภาพรวมการพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม น้ำมัน ของ ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด นั้น ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาไปสู่ชุมชนอย่าง กว้างขวาง เกษตรกรจึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ เพราะการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงการทำ การเกษตรแบบดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะเป็นแกนนำในการ เปลี่ยนแปลง ทั้งในเรื่องระบบชลประทานหรือการพัฒนาคุณภาพของดิน เกษตรกรทั้ง ๔ อำเภอจึงมี การพัฒนาการจัดการ อาทิ เรื่องปุ๋ยจากเดิมใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียวมาใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยพืชสดรวม ที่ทำใช้เอง ปุ๋ยชีวภาพจะเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน ลดรายจ่ายในการซื้อปุ๋ย มีการเลี้ยงผึ้งใน สวนเพื่อเพิ่มรายได้และควบคุมวงจรชีวิตของพืชและสัตว์ การนำศาสตร์พระราชการทำปลูกพืชไร่ นา สวนผสม การเรียนรู้ธรรมชาติของพืชในเรื่องเกษตรธาตุ ๔ การปลูกพืชแซมระหว่างแถวยางพารา เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าชุมชน เป็นการคืนสมดุลสู่ธรรมชาติ เป็นการเพิ่มรายได้ เช่น ปลูกผักเหลียง ไม้ เศรษฐกิจ ไม้พะยอม ตะเคียน สะเดา การใช้พันธุ์พืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทั้งเรื่องดินและสภาพ ภูมิอากาศ

๔.๑.๔ จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวน ยางพารา นาข้าว และปาล์ม น้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) โดยสอดคล้องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับ ที่ ๑๒ เนื้อหาของแผนฯ ประกอบด้วย ๒ ส่วนหลัก โดยส่วนที่ ๑ เป็นแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริม การเกษตร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ซึ่งบอกถึงทิศทางและเป้าหมายการทำงานส่งเสริม การเกษตรในภาพรวมในระยะยาว โดยมีรูปแบบและองค์ประกอบสอดคล้องกับยุทธศาสตร์เกษตร และสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) สำหรับเนื้อหาส่วนที่ ๒ เป็นแผนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานใน ระยะ ๕ ปีแรก และจะใช้ขับเคลื่อนการดำเนินงานในช่วงแรกของแผนฯ ๒๐ ปี โดยมีรายละเอียด เกี่ยวกับเป้าหมาย ตัวชี้วัด แนวทางการดำเนินงาน และโครงการ/งบประมาณในแต่ละปีอย่าง ชัดเจน ใช้รูปแบบตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) และ แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ดังนั้น แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร

ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) เล่มนี้ จึงมีทั้งแผนยุทธศาสตร์ระยะสั้นและแผนระยะยาวอยู่ในเล่มเดียวกัน

วิสัยทัศน์ “เกษตรกรและภาคการเกษตรมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ และมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญภายใต้แต่ละยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร : ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในภาคการเกษตรซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาในระดับประเทศ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นกลไกหลักในการพัฒนาเกษตรกรและภาคการเกษตร โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer และสร้างความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน : มุ่งเน้นการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน โดยส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และการจัดการความเสี่ยงจากการระบาดของศัตรูพืช

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมตลาดสินค้าเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม : จุดมุ่งหมายหลักคือการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตเกษตรและการเชื่อมโยงตลาด โดยส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งเสริมและพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตร ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางการจำหน่ายผลผลิตเกษตร พัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านการตลาดแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร และสร้างภาพลักษณ์สินค้าเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนของภาคการเกษตร : เป็นการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนแก่ภาคการเกษตร โดยสนับสนุนให้เกิดการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการผลิตเพื่อความมั่นคงด้านอาหารและด้านอาชีพแก่เกษตรกรและชุมชน และส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาศักยภาพองค์กรและบุคลากร : วัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาระดับองค์กรให้เป็น Smart Office และพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้เป็น Smart Officer ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการให้บริการเกษตรกร โดยพัฒนาระบบการทำงานส่งเสริมการเกษตรและการให้บริการ พัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพบุคลากรกรมส่งเสริมการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการทำงานในพื้นที่^{๓๙}

จากยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตรระยะการเกษตร ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) รัฐบาลมีความชัดเจนที่จะให้ภาคเกษตรมีความ

^{๓๙} แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ๒๐ ปี, https://ssnet.doae.go.th/wp-content/.../๒๕๖๐๐๒๑๗_ร่าง-แผนยุทธศาสตร์-กสก-๒๐-ปี.doc, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

มันคง มั่งคั่งและยั่งยืน มีการใช้เทคโนโลยีมาสร้างนวัตกรรม ให้อยู่บนพื้นฐานหลักปรัชญาเกษตรพอเพียง มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เกษตรกร ให้มีความมั่นคงทางด้านอาหาร

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์นางนุสร รุ่งพรหม^{๑๐} เกษตรกรแผนใหม่ กล่าวว่า วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม ในการทำนาปลูกข้าว คือเลือกปลูกข้าวพื้นเมืองของจังหวัดพัทลุงข้าวสังข์หยด ทำให้รายได้ของครอบครัวดีขึ้นตามลำดับ เมื่อเหลือกินเหลือใช้ภายในครอบครัวและญาติพี่น้องแล้ว เปลี่ยนจากสภาพข้าวเปลือกมาเป็นข้าวสารขายส่ง ส่งช่องทางออนไลน์บ้าง ติดต่อโดยตรง หรือทางโทรศัพท์บ้าง ขายได้ราคา กิโลกรัมละ ๗๐ บาท/กิโลกรัม นางนุสร รุ่งพรหม กล่าวสรุปว่าใช้ปุ๋ยชีวภาพเท่านั้น ยินดีให้ลูกค้าทุกรายมาพิสูจน์ได้ตลอดเวลาในฤดูกาล จากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกนางนุสร รุ่งพรหม ผู้ที่เปลี่ยนวิถีการทำนาในรูปแบบเดิม คือใช้ ปุ๋ยเคมีทั่ว ๆ ไปได้ผลผลิตน้อยกว่า จึงเปลี่ยนแนวคิดมาทำนาปีนาปรังโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตลอดมา

เมื่อสภาพพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม อีกทั้งยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐได้ให้แนวทางไว้แล้ว นายเอกชัย ชันทอง^{๑๑} ในการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม จึงได้ปรับพื้นที่สวนยางพาราส่วนหนึ่งมาทำการปลูกพืชผสมผสาน ในสวนยางพาราปลูกใหม่โดยปลูกต้นตะเคียน มะฮอกกานี ยางนา พะยูง ต้นตำเสา ต้นพะยอม อีกทั้งต้นผักเหลียงและต้นกาแฟอยู่ร่วมด้วย ปัจจุบันนายเอกชัยได้ทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง และในอนาคตจะทำปุ๋ยเคมีมาผสมเองด้วยเพื่อลดต้นทุนการผลิต ส่วนที่นาเขาได้เริ่มเตรียมแปลงไว้เป็นอย่างดีเป็นส่วนในการทำไร่นาสวนผสม เป็นการนำหลักทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนารถบพิตรเข้ามาบูรณาการด้วยเช่นกัน

ผลงานการทำเกษตรอินทรีย์ของนายเอกชัย ชันทอง คือ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เล่ม ๑ ในขอบข่ายการรับรองการผลิตพืชอินทรีย์รับรองเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นเวลา ๑ ปี และอีกหนึ่งความสำเร็จ คือ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับการรับรองมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) พ.ศ. ๒๕๕๕ รับรองเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นเวลา ๓ ปี

โดยหลักการของเกษตรอินทรีย์จะประกอบด้วยหลักการ ๔ ข้อสำคัญคือ ๑. สุขภาพ ๒. นิเวศวิทยา ๓. ความเป็นธรรมและ ๔. การดูแลเอาใจใส่ ซึ่งเกษตรอินทรีย์จะเป็นระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของสุขภาพดิน ระบบนิเวศและผู้คน สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ACT Organic (Organic Agriculture Certification Thailand) เป็นหน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์เอกชนรายแรกในภูมิภาคเอเชีย ที่ได้รับการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์สากล (เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรดำเนินการภายใต้มูลนิธิมาตรฐานเกษตรอินทรีย์)^{๑๒}

^{๑๐} อ่างแล้ว,นางนุสร รุ่งพรหม,เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑.

^{๑๑} อ่างแล้ว,นายเอกชัย ชันทอง,เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๑๒} www.nawachione.org/articles/ตรารับรองมาตรฐานการเกษตร.สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

นายเอกชัย ชันทอง เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นคนหนุ่มไฟแรง มีความรู้ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาพื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปลูกพืช โดยมีการวางแผนการปลูกจากคอมพิวเตอร์ตามหลักสมาร์ทฟาร์ม อีกทั้งมีการนำหลักธรรมทางศาสนา มาบูรณาการร่วมด้วย คือ การนำหลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้การทำงานบรรลุความสำเร็จ คือ มีความพอใจในงานของตนแม้จะจบการศึกษาในระดับบัณฑิต แต่ยินดีที่จะกลับบ้านเกิดมาเป็นเกษตรกรด้วยความภาคภูมิใจ เอาใจใส่ในงานและเมื่อเกิดปัญหาที่ใช้ปัญญาในการแก้ไข ปัจจุบันแปลงเกษตรของนายเอกชัย ได้เป็นแบบอย่างในการให้เกษตรกรรายอื่นมาศึกษาดูงาน

การวิเคราะห์การจัดการขยายพันธุ์พืชด้วยเทคนิคเกษตรธาตุ ๔ ของปะหรณแล้วพบว่า ต้นไม้ที่ปลูกด้วยเมล็ดจะมีรากแก้วที่แข็งแรงสมบูรณ์ เปรียบเสมือนเครื่องสูบน้ำที่คอยหล่อเลี้ยงต้นไม้ ถ้าต้องการปลูกพืชให้ได้พันธุ์ดีนั้นเราต้องใช้วิธีในการเลือกติดตาม หรือวิธีเสียยอด หากเรารับประทานแล้วอร่อย ดี เราก็นำมาปลูก ท่านแนะนำการปลูกพืชด้วยเมล็ดที่ดีที่สุด เนื่องจากจะได้ต้นที่สมบูรณ์ แข็งแรง ทนต่อโรค ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ระบบรากสมบูรณ์และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือประหยัดเงิน ซึ่งในบางครั้งเราจะได้ต้นพันธุ์ที่ดีกว่าต้นแม่เสียด้วยซ้ำ การปลูกก็ควรปลูกให้หลายเมล็ดหรือหลายหลายเพื่อที่บางเมล็ดอาจจะไม่งอก เมล็ดพืชที่ดีที่นำมาปลูกจะต้องไม่ลีบ เปราะบางหรือแตกง่าย ควรเลือกเมล็ดที่โตหากเป็นเมล็ดทุเรียน ควรเลือกเมล็ดที่อยู่ส่วนกลางหรือส่วนหัวของก้านไม่ควรเลือกเมล็ดที่มีรอยหนูกัดหรือมีรอยหนอนกิน เมล็ดนั้นควรได้มาจากการผ่าตามยาวจึงจะนำมาปลูกได้ และต้องปลูกวันเสาร์ลูกจะตก เป็นบทสรุปของปะหรณในการปลูกพืชที่เน้นย้ำการปลูกด้วยเมล็ด

วิถีชีวิตเกษตรธาตุ ๔ การเกื้อกูลและพึ่งพากัน มิใช่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์และพืช หรือองค์ประกอบในสากลโลกล้วนเป็นเช่นนี้ เป็นรูปแบบที่นำไปสู่แนวทางในการดำเนินชีวิต การรักษาความป่วยไข้ การประกอบสัมมาอาชีพ การอยู่ร่วมกันของสังคมหรือแม้แต่การทำเกษตรก็ตาม การนำปรัชญาหยิน-หยาง ธาตุ ๔ มาอธิบาย พืชนั้นมีทั้งพืชรากกว้างย่อมสอดคล้องประสานกับพืชรากแก้ว ลึก ไม้พุ่มเตี้ยพึ่งพิงไม้พุ่มสูง ไม้เล็กพึ่งพาอาศัยไม้ใหญ่ และไม้เนื้อร้อนชอบที่จะอาศัยไม้เนื้อเย็น หรือไม้รำไรย่อมงอกงามได้ไต่ร่มไม้กลางแจ้ง เป็นต้น

การเกษตรในปัจจุบันถ้าเราปลูกต้นไม้แบบเดียวๆ ถ้ามันตายก็จะตายไปเลย การปลูกใหม่ก็จะโตไม่ทัน แต่ถ้าเราปลูกแบบรวมหรือหลุมเดียว ๓ - ๔ ต้น ต้นหนึ่งตายยังเหลืออีก ๒ ต้น ซึ่งหากเรานำสวนเหล่านี้มาเทียบแบบสวนเกษตรธาตุ ๔ ไม้จะอายุยืนกว่า ได้ผลผลิตที่คุ้มค่ากว่าและลงทุนน้อยกว่า หรือแทบจะไม่ต้องออกเงินเลย ไม่เหมือนการปลูกพืชแบบเชิงเดี่ยว ซึ่งจะต้องใช้ทุนเยอะมาก^{๙๓} สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายอภิรักษ์ หมดหลี่^{๙๔} ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันแบบสมาร์ทฟาร์ม ว่าการ นำความรู้ด้านเกษตรกรรมที่ตนเองได้ศึกษาค้นคว้าฝึกฝน ปฏิบัติจนประสบความสำเร็จแล้วนำไปเผยแพร่ ถ่ายทอดให้ผู้ที่มีความสนใจได้เรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องจาก

^{๙๓} อ่างแล้ว, คณะทำงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไทยเกษตรธาตุ ๔ คณะทำงานเครือข่ายอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำเขาพระ, หน้า ๔-๕

^{๙๔} อ่างแล้ว, นายอภิรักษ์ หมดหลี่, เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒ ด้านการเกษตรกรรม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ แล้วนั้นในฐานะที่ตนเองเป็นทายาทจึงมีการพัฒนาต่อไป การใช้การปลูกพืชเกษตรธาตุ ๔ โดยการปลูกพืชที่มีธาตุต่างกัน ๓ ชนิดในหลุมเดียวกันและปลูกในสวนยางพาราโดยใช้หลักการ ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ มีการเกื้อกูล จึงทำให้ใช้ปุ๋ยเคมีน้อยมาก ทำให้ลดต้นทุนได้มากๆ ในประเด็นของพืชผักอื่นๆ เช่น การปลูกมังคุด ทุเรียน ลางสาดหรือลองกอง ในหลุมร่วมกัน เป็นการเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้และเพิ่มความยั่งยืนทางด้านอาหาร การปลูกป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และแยกย่อยถึงการปลูกพืช ๑๒ ชั้น คือ พืชหัว พืชน้ำ พืชผิวดิน พืชหน้าดิน พืชคลุมดิน พืชกินยอด พืชเส้นใย พืชยืนต้นขนาดเล็ก พืชยืนต้นขนาดกลาง พืชยืนต้นขนาดใหญ่ พืชพึ่งเพื่อนและพืชเถาวัลย์ จนได้รับเกียรติบัตรมากมาย เช่น การเป็นครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๗ หรือจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สุวิทย์ ๔.๐ เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นรูปแบบ ต้นแบบการจัดการเกษตรที่นำองค์ความรู้มาบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม และที่บ้านพักเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของชุมชนอื่นได้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกพื้นที่สอดคล้องกับทัศนคติของ

นางปนัดดา พรหมเพศ^{๔๕} กล่าวที่ทีมงานผู้วิจัยว่า การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันแบบสมาร์ตฟาร์ม ปัจจุบัน เกษตรกรบ้านห้วยไอนเกือบทุกครัวเรือน มีการรวมกลุ่มการขายน้ำยางสด พอจะได้ราคาเพิ่มขึ้นกว่าพ่อค้าคนกลางรายอื่นที่รับซื้อน้ำยางสดทั่ว ๆ ไป ในกาลเวลาต่อมากลุ่มได้มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยไอน และปัจจุบันได้ปรับเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านห้วยไอน จำกัด ทุกขั้นตอนเป็นผลดีกับเกษตรกร เพราะการรวมกลุ่มทำให้มีอำนาจในการต่อรองเรื่องราคา ทำให้ได้ราคาดีกว่าเกษตรกรสวนยางทั่วไป และสมาชิกมีเงินปันผล ผู้วิจัยพบว่าบ้านห้วยไอนมีรูปแบบในการบริหารจัดการ เพราะมีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกยางพารา ดินมีความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติและการรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งแม้ราคาจะตกต่ำถึงขีดสุดแต่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ โดยไม่เดือดร้อนมากนัก ในอนาคตมีความคาดหวังในการทำยางพาราเกษตรแปลงใหญ่ เพราะจะทำให้กำหนดราคาต้นทุนได้ จากการศึกษาการทำแปลงเกษตรแปลงใหญ่ ดีกว่าทำเดี่ยวๆเพราะมีการเรียนรู้ในแนวเดียวกัน ต่อบริการในเรื่องราคาทั้งปุ๋ย พันธุ์พืช ราคาสินค้า มีความมั่นคงทางด้านอาหารที่ยั่งยืน รวมทั้งสร้างความสามัคคีในหมู่คณะในชุมชน เขียวชนได้เห็นตัวอย่างที่ดีของการอยู่ร่วมกัน ครอบครัวมีความอบอุ่น ดำเนินรอยตามศาสตร์พระราชาราชของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

สรุปว่า รูปแบบการจัดทำสวนยางพารานาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน เกษตรอำเภอรัตถภูมิ มีรูปแบบการจัดการทำทำสวนยางพารา นาข้าวของเกษตรกร รวมตัวกันทำเกษตรแปลงใหญ่มีผลในเชิงบวกมากกว่าลบ อาทิ กรณีนางนุสร รุ่งพรหม เกษตรกรแผนใหม่ผู้ที่เปลี่ยนวิธีการทำนาในรูปแบบเดิม คือใช้ ปุ๋ยเคมีทั่ว ๆ ไปได้ผลผลิตน้อยกว่า จึงเปลี่ยนแนวคิดมาทำนาปีนาปรังโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตลอดมา มีการใช้เทคโนโลยีและรูปแบบเข้ามาส่งเสริมการขาย เปลี่ยนจากสภาพข้าวเปลือกมาเป็นข้าวสารขายส่ง ส่งจอบทางออนไลน์ ติดต่อโดยตรง หรือทางโทรศัพท์บ้าง ขายได้ราคา กิโลกรัมละ ๗๐ บาท/กิโลกรัม ส่วนนายเอกชัย ชันทอง เกษตรอำเภอรัตถภูมิ มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการ

^{๔๕} อ่างแล้ว,นางปนัดดา พรหมเพศ,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

ปลูกพืช โดยมีการวางแผนการปลูกโดยใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสมัยใหม่ มาช่วยกำหนดตรวจวัด ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง ตามหลักสมาร์ทฟาร์ม ได้มีการใช้กระดานเศรษฐกิจมาวางแผนการปลูกแบบผสมผสานในสวนยางพารา กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตร เพื่อหาค่าลดความเป็นกรดเป็นด่างของดิน เกษตรและสหกรณ์ได้รับการรับรองมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) พ.ศ. ๒๕๕๕ รับรองเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นเวลา ๓ ปี นายอภิรักษ์ หมัตหลี มีรูปแบบการใช้การปลูกพืชเกษตรธาตุ ๔ โดยการปลูกพืชที่มีธาตุต่างกัน ๓ ชนิดในหลุมเดียวกันและปลูกในสวนยางพาราจึงยังมีอยู่เช่น การปลูกมังคุด ทุเรียน ลางสาดหรือลองกองในหลุมร่วมกัน เป็นการเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ และเพิ่มความยั่งยืนทางด้านอาหาร นางปณิตดา พรหมเพศ ได้นำรูปแบบของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านห้วยไอน จำกัดมาใช้ เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองเรื่องราคา ทำให้ได้ราคาขายยางพาราดีกว่าเกษตรกรสวนยางทั่วไป

นายอาวุธ ธรรมวาโร กล่าว^{๔๖} รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม น้ำมันแบบสมาร์ทฟาร์ม เป็นรูปแบบหนึ่งในหลายๆ รูปแบบหรือ Model การเป็นเกษตรกร ถ้าต้องการราคาที่ดี น้ำยางพารามีคุณภาพ เจ้าของสวนต้องนำองค์ความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ การผลิตทุกอย่างต้องให้ได้คุณภาพ ราคา คำนิยมจะติดตามมาภายหลัง ถ้าเกษตรกรนำไปประเดิมคุณภาพมาใช้ทุกชิ้นงาน ราคา ก็มีคุณค่าติดตามมาโดยไม่ต้องเรียกร้อง ผู้บริโภคผู้ใช้ เขาย่อมวิเคราะห์ได้วิเคราะห์เป็น เปรียบเสมือนสินค้าที่ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้าหรูๆ เขาก็เขียนป้ายบอกราคา ผู้ซื้อวิเคราะห์ได้ว่าราคานั้นควรจะเป็นราคาเท่าไร นายอาวุธ ธรรมวาโร เป็นผู้หนึ่งที่คลุกคลีอยู่กับ “ชีวิตเกษตรกร” นับได้ว่าเป็นผู้นำที่จะต้องเป็นตัวอย่างที่ถูกต้อง การใช้พื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ การกรีดยางวันเว้นวัน การใส่ปุ๋ยที่ผสมเองจะเป็นการลดต้นทุน การใส่ปุ๋ยปีละ ๒ ครั้ง เป็นรูปแบบของการสร้างผลผลิตให้สวนยางพาราตามหลักวิชาการ สวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน ไม่ควรเป็นพืชเชิงเดี่ยว การปลูกไม้ในสวนยางจะเพิ่มปุ๋ยธรรมชาติที่ดี การปลูกผักเหลียงจะเป็นการเพิ่มรายได้ ปัจจุบันการทำสวนเกษตรผสมผสานภาครัฐจะให้การสนับสนุนและเป็นการน้อมรับคำสอนของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนารถบพิตร ในการเพิ่มความยั่งยืนทางด้านอาหาร

ตามนโยบายปฏิรูปการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อน ๖ มาตรการ หนึ่งในมาตรการดังกล่าว คือการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จำนวน ๘๘๒ กลุ่ม นายวิชาญ สุวรรณชาติ^{๔๗} รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม น้ำมันแบบสมาร์ทฟาร์ม คือ หนึ่งในประธาน ศพก. ในกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มรายได้ในสวนยางพาราและเป็นเกษตรกรต้นแบบ เป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านวิชาญ กล่าวว่า รู้สึกภาคภูมิใจและเดินตามรอยศาสตร์พระราชาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนารถบพิตร การเป็นเกษตรกรไม่ควรปลูกพืชเชิงเดี่ยว ควรมีความหลากหลายตามคำสอนของพระองค์ท่าน การทำเกษตรผสมผสานนอกจากปลูกยางพาราแล้ว แต่ละครัวเรือนยังมีการเสริมการเลี้ยงไก่ เลี้ยง

^{๔๖} อ่างแล้ว, นายอาวุธ ธรรมวาโร, เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๔๗} อ่างแล้ว, นายวิชาญ สุวรรณชาติ, เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ปลา หมูและวัว ที่นี้มีการตั้งกลุ่ม ๗ กลุ่ม ๗ ฐาน เช่น ฐานเรียนรู้การแปรรูปการผลิตเครื่องแกง ฐานการเรียนรู้การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เป็นต้น ทุกฐานการเรียนรู้ล้วนมีประโยชน์กับคนในชุมชน ชีวิตมีความสุขแต่อยากเสนอให้ภาครัฐได้จัดสร้างตลาดกลางในหมู่บ้าน เพื่อเป็นตลาดที่รวบรวมผลผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมารวมกันขาย เป็นตลาดใกล้บ้านที่ตอบสนองความต้องการได้อย่างลงตัว

นายทวี ขุนศรี^{๔๘} กล่าวว่า รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันแบบสมาร์ตฟาร์ม การทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง เลี้ยงครอบครัวได้จากบทพิสูจน์ของตนเองที่ทำมาตลอดชีวิต เมื่อมีเวลารว่างจากการปักดำก็มาปลูกพืชผสมผสาน ปลูกผัก เลี้ยงวัว เลี้ยงปลา ไว้กินในครอบครัวที่เหลือก็ขาย เศรษฐกิจพอเพียงตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ตนได้ยึดถือมาตลอด เป็นเรื่องที่คนไทยทุกคนควรกลับมาไตร่ตรองถึงความเป็นไปได้อย่างแท้จริง เมื่อมีความมั่นคงทางอาหารจะทำให้ครอบครัวมีความสุข ปัญหาต่างๆจะเกิดขึ้นน้อยมากเมื่อปากท้องรู้สึกว่ามี “อิ่ม” สอดคล้องกับทัศนคติของ

นายประสิทธิ์ โมรา^{๔๙} กล่าวว่า รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม น้ำมันแบบสมาร์ตฟาร์ม การปลูกปาล์มน้ำมันจะต้องมีความรู้และเอาใจใส่ เกษตรกรจึงต้องไปดูงาน และเข้ารับการอบรม ปัจจุบันเกษตรกรอำเภอควนเนียงได้ใช้แปลงปาล์มน้ำมันของตนเป็นแปลงตัวอย่างในการกำจัดศัตรูพืช การปลูกปาล์มน้ำมันมีข้อดีคือ ไม้เหนียว ไม้จุกจิก อยากร้างถึงรัฐบาลในการแก้ปัญหาการขาดค่าปาล์มน้ำมันตกต่ำว่า ต้องการความยุติธรรมในกลไกของตลาด ราคาปาล์มในราคา ๔.๕๐-๕.๐๐ บาทเกษตรกรจึงสามารถอยู่ได้

นอกจากการเป็นผู้นำท้องถิ่นในตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ดูแลชุมชนที่รับผิดชอบแล้ว ในด้านอาชีพการเกษตรการปลูกปาล์มของรองนายกประสิทธิ์ก็ประสบความสำเร็จ มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการทำงาน หลักอิทธิบาท ๔ ในข้อแรก ฉันทะ มีความพอใจตั้งใจในการปลูกปาล์ม แม้จะมีอุปสรรคในเรื่องดินเพราะเป็นดินเปรี้ยว จึงมีข้อที่สองคือวิริยะ ในข้อที่สาม จิตตะ เอาใจใส่ที่จะให้ดินหมดปัญหาเป็นดินที่มีความเหมาะสมที่จะปลูกปาล์ม และข้อสุดท้ายคือวิมังสา คือการเฝ้าสังเกตการเจริญเติบโตของต้นปาล์ม มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหรือไม่ ผลผลิตเป็นอย่างไร ทั้ง ๔ ข้อเป็นหลักธรรมที่จะทำให้ประกอบการทำงานมีความสำเร็จ

สรุปว่า รูปแบบการจัดการเกษตรกรสวนยางพารานาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ของเกษตรกรในพื้นที่ของอำเภอควนเนียง อาทิ นายอาวุธ ธรรมวาโร เกษตรอำเภอควนเนียงได้มีรูปแบบการทำสวนยางพารา โดยเน้นการใช้พันธุ์ยางที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ สวนยางไม่ควรเป็นพืชเชิงเดี่ยว การใส่ปุ๋ยปีละ ๒ ครั้งเป็นปุ๋ยผสมเองจะช่วยให้การเพิ่มผลผลิต นายวิชาญ สุวรรณชาติริ การทำเกษตรผสมผสานนอกจากปลูกยางพาราแล้ว แต่ละครัวเรือนยังมีการเสริมด้วยการเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา หมูและวัว เดินตามรอยศาสตร์พระราชาราชของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร อยากจะให้ภาครัฐได้จัดสร้างตลาดกลางในหมู่บ้าน เพื่อเป็นตลาดที่รวบรวมผลผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมารวมตัวกันขาย เป็นตลาดใกล้บ้านที่ตอบสนองความต้องการได้อย่างลงตัว นายทวี ขุนศรี มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง จะมีความ

^{๔๘} อ่างแล้ว,นายทวี ขุนศรี,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

^{๔๙} อ่างแล้ว,นายประสิทธิ์ โมรา,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

มั่นคงทางอาหาร ส่วนนายประสิทธิ์ โมรา เกษตรกรผู้นำในด้านการปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นตัวอย่างในเรื่องการแก้ปัญหาดินเปรี้ยว จนประสบความสำเร็จ

จากการที่ ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามสัมภาษณ์นายสาคร ทองปาน^{๕๐} กล่าวว่า รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันแบบสมาร์ทฟาร์ม กับการเป็นผู้นำชุมชนที่จะต้องลองผิดลองถูก การเห็นด้วยกับการวิพากษ์วิจารณ์ของคนในชุมชนการจัดรูปแบบการจัดทำการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ด้วยการต่อสู้กับจิตใจที่มุ่งมั่น ก้าวไปข้างหน้ากับสโลแกนของการเป็นผู้นำ “ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่กลัวอิทธิพล นำคนพัฒนา ” เป็นการใช้หลักอิทธิบาท ๔ มาพัฒนาชุมชน จนประสบความสำเร็จ ทั้งความพึงพอใจและมีความตั้งใจในการทำงาน มีความเอาใจใส่ในการแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหาด้วยเหตุและผล นำการรณรงค์รวมกลุ่มทำนาแปลงใหญ่ ๒,๐๐๐ ไร่ตามที่ภาครัฐให้การสนับสนุน มีการทำปุ๋ยหมักตามสูตรพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงตรัสว่า “ ต้นไม้ทุกชนิดต้องการอาหารเพื่อการเจริญเติบโต พุด่างๆ เราต้องใส่ปุ๋ยไร่นาสวนของเรา พี่ผลจึงจะงามดี เดียวนี้ปุ๋ยที่ซื้อตามท้องตลาดแพงเหลือเกิน เรามาทำปุ๋ยหมักใช้เองดีกว่า ” เป็นการสนองพระดำริของพระองค์โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนในชุมชนและผู้ที่มีความสนใจเข้ามาดูงาน นายสาคร ทองปานกล่าวกับผู้วิจัยว่า ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพ่องเหมาะกับการทำนา แต่ชุมชนได้เปลี่ยนนาข้าวเป็นสวนปาล์ม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตรัสกับประชาชนทางภาคอีสานว่า “ พระองค์ถูกบุงกรูที่เสียแล้ว ” ปัจจุบันการทำนาแปลงใหญ่ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ให้สินค้าเกษตรได้มาตรฐานและลดความเสี่ยงการระบาดของโรคพืช ได้รับการตอบสนองโดยผู้นำชุมชนที่กล้าเปลี่ยนแปลงเช่นนายสาคร ทองปาน ปัจจุบันนอกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เขายังเป็นหัวหน้าศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านห้วยใหญ่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแบบอย่างในการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน โดยเฉพาะการปลูกข้าวที่มีการลดต้นทุนการผลิตข้าวตามขั้นตอนของกรมวิชาการเกษตร ในเรื่องการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีการปรับปรุงดินโดยการทำปุ๋ยหมักใช้เอง การทำปุ๋ยพืชสด มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมด้วยโดยการนำดินมาวิเคราะห์ก่อน หาความเหมาะสมในการใส่ปุ๋ยให้ตรงกับความต้องการของต้นข้าว และมีการบริหารจัดการศัตรูพืชทั้งการป้องกันและกำจัด มีการดูระบบนิเวศในพื้นที่เป็นหลัก

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบการจัดการการทำนาเกษตรแปลงใหญ่ของนายสาครแล้วพบว่า เขาได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเกษตรและเป็นเกษตรกรอย่างเต็มตัว มีชีวิตที่ลงตัวและมีความสุข เป็นผู้เสียสละทั้งเวลาในการไปเรียนรู้และนำความรู้มาถ่ายทอด รวมถึงการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน เป็นชาวพุทธที่นำหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มาใช้เป็นหลักในการสงเคราะห์ ในข้อทานเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความเสียสละ แบ่งปันโดยเฉพาะความรู้ใหม่ๆ ในการทำการเกษตร ในข้อปิยวาจา พูดด้วยความจริงใจ ไม่หยาบคายกับลูกบ้าน เป็นการนำมาซึ่งความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน ในข้ออัตถจริยา มีความประพฤติที่ดีและเป็นแบบอย่าง

^{๕๐} อ่างแล้ว, นายสาคร ทองปาน, เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ให้แก่ผู้อื่น และข้อสุดท้ายสมานัตตา เป็นผู้นำที่มีความสม่ำเสมอทั้งการประพฤติที่มีความเสมอดัน เสมอปลาย จิตใจหนักแน่นและให้เกียรติผู้อื่นเสมอ

นายไสว รัตนถาวร^{๕๑} ได้อธิบายว่า รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์ม น้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม ตนเองมีความตั้งใจจริงในการทำงาน จนได้รับความไว้วางใจจากชุมชน เกษตรกรอื่นๆ เข้ามาศึกษาดูงานเป็นต้นแบบการทำไร่นาสวนผสม มี เขารู้สึกภูมิใจและเดินมาถูกทาง แล้วที่มาเป็นเกษตรกร มีความสุขมากกว่าทำงานในด้านนี้ สังคมเมืองใหญ่ๆ ที่ต้องดิ้นรน เพิ่มรายได้ จนขาดความสุข แต่ครอบครัวของตนพอมีพอกิน มีความสุข อยากให้ทุกคนมีความตั้งใจผลที่ได้จะ ออกมาดี เป็นชาวพุทธมีศีล ๕ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว มีการให้มากกว่าการรับ ทั้งความรู้ วัตถุดิบพันธุ์ พืชกับผู้ที่มีความสนใจ มีความต้องการ ให้ด้วยความเต็มใจยินดี ไม่ต้องการอะไรไปมากกว่านี้ สิ่ง ที่นายไสวประพฤติปฏิบัติมีความสอดคล้องกับหลักในทางพุทธศาสนาเรียกว่า คิหิสุข^{๕๒} หรือกามโกคิสุข ๔ เป็นสุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน,สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ,สุขอันชอบ ธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี –house-life happiness ;deserved bliss of a layman ดังนี้

๑. อตติสุข คือ สุขเกิดจากความมีทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าโภคทรัพย์ที่ได้มา ด้วยน้ำพักน้ำแรง ด้วยความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม –bliss of ownership

๒. โภคสุข คือ สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าโภคทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงชีพและบำเพ็ญประโยชน์-bliss of enjoyment

๓. อนณสุข คือ สุขที่เกิดจากการไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มี หนี้สินติดค้างใคร –bliss of debtlessness

๔. อนวัชชสุข คือ สุขที่เกิดจากการประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าตนมี ความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครๆติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย วาจาและทางใจ –bliss of blamelessness ในบรรดาสุขทั้ง ๔ อย่างนี้ อนวัชชสุขมีค่ามากที่สุด สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายปรีดา ทองเดช^{๕๓} กล่าวว่ารูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม น้ำมันแบบสมาร์ตฟาร์ม สภาพพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเหมาะกับการทำนา ปลูกข้าว อดีตที่ผ่านมา เกษตรกรต่างคนต่างความคิด ต่างคนต่างทำนาของตนเองแต่ก็ทำนาไว้เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน เท่านั้น แต่ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น รายได้กับรายจ่ายขาดความสมดุล ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตวิธี ทำ การทำนารวม นาแปลงใหญ่ ซึ่งขณะนี้ได้ “รูปแบบ” ที่กำลังเดินไปได้อย่างสวยงาม โดยมีภาครัฐ เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมให้ทิศทางการประกอบสัมมาอาชีพด้วยการเพิ่มรายได้ให้คู่กับรายจ่าย จึง เป็นเรื่องดีงาม ในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนและอยู่ในพื้นที่โดยตลอดจึงรับทราบปัญหา จึงได้น้อมนำ ศาสตร์พระราชาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ดีที่สุด มีความยั่งยืน การศึกษาดูงานเป็นสำคัญเช่นเดียวกัน จนกระทั่งเกิดมืองค์ความรู้ใหม่ๆแล้วต้อง ปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงจะเกิดผล อยากให้ภาครัฐเพิ่มการอบรม ช่วยเหลือกองทุน มิ่งบประมาณมา

^{๕๑} อ่างแล้ว,นายไสว รัตนถาวร,เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๕๒} พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) พจนกรม ฉบับประมวล ธรรม,http://www.๘๔๐๐.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=๑๙๒ สืบค้นเมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

^{๕๓} อ่างแล้ว,นายปรีดา ทองเดช,เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เสริม (กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ) การกู้ยืมปลอดดอกเบี้ยต้องผ่านการทำประชาคมของชุมชน การประกอบการ จะต้อง มี คน เงิน เครื่องจักร การบริหารจัดการ (หลัก 4 M คือ Man, Money, Material, Management) งานจึงประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายวิชาญ แก้วปาน^{๕๔} กล่าวว่า รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมัน เกษตรกรผสมผสานจัดว่า ประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง มีหลายชุมชนหลายหน่วยงานเข้ามาเยี่ยมชม สั่งซื้อพันธุ์มะพร้าว น้ำหอมจำนวนมาก มีรายการรอบรู้ถิ่นไทย ช่อง ๒ NBT เข้ามาสัมภาษณ์ มีหน้า Facebook หลวงชาญการเกษตร เป็นช่องทางเผยแพร่ความรู้และจัดจำหน่ายผลผลิต ซึ่งตรงกับยุทธศาสตร์ที่ ๓ ของภาครัฐในการสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมตลาดสินค้าเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม : จุดมุ่งหมายหลักคือการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตเกษตรและการเชื่อมโยงตลาด โดยส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งเสริมและพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตร ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางการจำหน่ายผลผลิตเกษตร ซึ่งสวนเกษตรของนายวิชาญ แก้วปาน มีนวัตกรรมแพรดน้ำผัก สามารถช่วยย่นเวลาในการรดน้ำผักได้ถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งยังอยู่ในขั้นตอนการทดลองและเก็บข้อมูล ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรได้ตามที่คาดหวังเอาไว้ท่านกล่าวกับผู้วิจัย

สรุปว่า รูปแบบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันในเขตพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกษตรกรกรณี ตัวอย่าง นายสาคร ทองปาน หัวหน้าศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นตัวแบบต้นแบบในการบริหารจัดการในด้านการเกษตรตัวอย่างเป็นต้นแบบในการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน โดยเฉพาะการปลูกข้าวที่มีการลดต้นทุนการผลิตข้าวตามขั้นตอนของกรมวิชาการเกษตรในเรื่องการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีการปรับปรุงดินโดยการทำปุ๋ยหมักใช้เอง การทำปุ๋ยพืชสด มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับ นายไสว รัตนถาวร เป็นต้นแบบการทำไร่นาสวนผสม รู้สึกภูมิใจและเดินมาถูกทางแล้วที่มาเป็นเกษตรกร มีความสุขมากกว่าทำงานในเมืองใหญ่ นายปรีดา ทองเดช ผู้ปฏิบัติตามศาสตร์พระราชามาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรมาประยุกต์ใช้ได้ดีที่สุดที่มีความมั่นคงยั่งยืน การทำการเกษตรจะต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงจะเกิดผล นายวิชาญ แก้วปาน มีรูปแบบการทำเกษตรผสมผสานจัดว่า ประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีนวัตกรรมแพรดน้ำผักที่ผลิตขึ้นเอง สามารถช่วยย่นระยะเวลาในการรดน้ำผักได้ถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งยังอยู่ในขั้นตอนการทดลองและเก็บข้อมูล ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นนวัตกรรมตัวใหม่ และอาจจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรวิถีพุทธได้เป็นอย่างดี

จากการที่ผู้วิจัยได้ขออนุญาตสอบถามสัมภาษณ์ นายจำเนียร พรหมเรือง^{๕๕} ได้กล่าวว่า รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และทำสวนปาล์ม น้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม ในการทำนาแปลงใหญ่หรือนารวม เป็นวิธีการใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาคประชาชน ภาคเกษตรกร และชาวเกษตรกรอื่นๆ แต่สิ่งสำคัญภาครัฐจะให้การสนับสนุนในทุกประเด็น ซึ่งปัจจุบันอาทิเรื่องพันธุ์ข้าวให้การดูแลสนับสนุน โดยในปีแรก ๓๐ % ปีที่สอง ๒๐ % และปีที่สาม ๑๐ % และสนับสนุนปุ๋ยอีกเล็กน้อย การทำนาแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. ทำข้าว GMP ขายโรงสี ๔๐ รายและ ๒. ทำข้าว

^{๕๔} อ่างแล้ว,นายวิชาญ แก้วปาน,เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๕๕} อ่างแล้ว,นายจำเนียร พรหมเรือง,เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

อินทรีย์ ๑๐ ราย พื้นที่ ๒๒๐ ไร่ ปีแรกรัฐให้ ๒๐,๐๐๐ บาทไม่เกิน ๑๕ ไร่ ปีที่สอง ๓๐,๐๐๐ บาท/ปี ไม่เกิน ๑๕ ไร่ และปีที่สาม ๔๐,๐๐๐ บาท/ปีไม่เกิน ๑๕ ไร่ ถ้าสามปีทำได้ดี ถูกต้องก็จะรับรองให้ เพียง ๓ ปี ชาวอินทรีย์มีคุณภาพแต่ราคาสูงยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก แต่ในชนชั้นกลางขึ้นไปสามารถซื้อบริโภคได้ ดังนั้นรัฐจะต้องเข้ามาดูแลเรื่องการตลาดด้วย ชาวนาจึงจะอยู่ได้และในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มอบโล่รางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มผลิตข้าวครบวงจร รองชนะเลิศอันดับ ๑ จึงเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีความโดดเด่น เป็นที่ศึกษาดูงานของชุมชนอื่นๆ

นายจำเนียร พรหมเรือง ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกับวิถีชีวิตเกษตรกรที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะหลักธรรม การเป็นผู้เป็นที่ดี มีความเสียสละ เพื่อชุมชนที่เห็นเด่นชัดในเรื่อง ของสังคหัตถ์ ๔ ในข้อที่ ๑ คือ ทาน และในข้อที่ ๓ คือ อุตถจริยา การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สละเวลา สละทรัพย์ส่วนตนในการเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อนำมาถ่ายทอดกับเพื่อนเกษตรกร เป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่นในสังคม เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ความสามัคคี ความรักใคร่ปรองดอง ทุกคนมีความสุข จนได้รับรางวัลมากมายและมีหลายๆหน่วยงานเข้ามาดูงานทั้งภาครัฐและเอกชนสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นางณัฐมณ ท้าวสาย^{๕๖} กล่าวว่า รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และทำสวนปาล์ม น้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม เขา เป็นสมาชิกสมาร์ทฟาร์มจึงมีความเข้าใจเรื่องนาแปลงใหญ่ได้ดี นาแปลงใหญ่ถ้าทำได้ผลจะลดต้นทุนการผลิต ต่อรองเรื่องราคากับโรงสีได้ ข้าวมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ปัจจุบันกระแสอินทรีย์กำลังมาแรง เกษตรกรจึงอยากร่วมเป็นสมาชิกการทำนาแปลงใหญ่ แต่ไม่ใช่เรื่องที่ยั่งยืนเพราะที่ผ่านมาเกษตรกรมีการใช้สินเชื่อกับโรงงาน ร้านจำหน่ายปุ๋ย ยาฆ่าหญ้ามาอย่างยาวนาน การแก้ปัญหาของบ้านอ่าวปอคือ งบประมาณที่ได้ ๑๐๐,๐๐๐ บาท นำส่วนหนึ่งมาซื้อปุ๋ยให้สมาชิกคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๑ บาท เงินที่ได้จะนำเข้ากลุ่ม สมาชิกทุกคนมีความพอใจ และหากสามารถทำนาอินทรีย์ได้รัฐจะช่วยเหลือร้อยละ ๒,๐๐๐ บาท ต่อไป

คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักอิทธิบาท ๔ หรือธรรมในการครองงาน เป็นความพอใจในงานที่ทำประการหนึ่ง มีความพากเพียรในอาชีพที่ตนทำประการหนึ่ง แม้มีปัญหาที่มีความเอาใจใส่ที่จะคลี่คลายปัญหาประการหนึ่ง และมีเหตุผลในการทำงานโดยการใช้ปัญญาแก้ปัญหาอีกประการหนึ่ง ในชุมชนก็เช่นกันการซื้อปุ๋ยต้องมีการลงทุนสูง สมาชิกในกลุ่มจึงนำงบประมาณที่ได้จากภาครัฐมาบริหารจัดการ จนมีปุ๋ยมาเพิ่มผลผลิตพืชและจ่ายดอกเบี้ยการกู้ยืมปุ๋ยมาใช้ในจำนวนเงินเพียงเล็กน้อย ทุกคนในชุมชนมีความสุข

กรมการข้าวเร่งการขับเคลื่อน “ นาแปลงใหญ่ ” สู่ความมั่นคงและความยั่งยืนในอาชีพจากนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ปรับโครงสร้างการผลิตข้าว ซึ่งเป็นแนวนโยบายที่มีเป้าประสงค์ที่จะแก้ปัญหาเรื่องข้าวในระยะยาว ให้กับชาวนาทั่วประเทศเพื่อให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีความมั่นคงในอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยแนะนำและให้คำปรึกษา เพื่อผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตข้าว และมีความสอดคล้อง

^{๕๖} อ่างแล้ว,นางณัฐมณ ท้าวสาย,เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

กับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ประกาศในปี ๒๕๕๙^{๕๗} ตำบลแหลมनाโดย นายจำรัส คงนุ้ย^{๕๘} กล่าวว่า รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน โดยชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ ให้เป็นศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนดีเด่น ประเภทข้าวอื่นๆ ขณะเลิศระดับศูนย์/จังหวัด (ศูนย์วิจัยข้าว นครศรีธรรมราช) และในปีเดียวกันยังได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ ให้เป็นศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนดีเด่น ประเภทข้าวอื่นๆ ขณะเลิศอันดับ ๒ ระดับกลุ่มศูนย์ (กลุ่มศูนย์ภาคใต้) ทั้ง ๒ รางวัล เป็นเครื่องยืนยันการทำนาแปลงใหญ่ที่มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน ในอนาคตตำบลแหลมหากมีการวางแผนเรื่องการจัดการ มีระบบที่ดี สมาชิกชุมชนให้ความร่วมมือดี จากการผลิตเมล็ดพันธุ์จะพัฒนาไปสู่การแปรรูป ต้องจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อรองรับงบประมาณจากภาครัฐที่จะเข้ามาส่งเสริม

นายจำรัส คงนุ้ย กล่าวว่า รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม เขาได้มีบทบาทผู้นำเกษตรกรในชุมชนตำบลบ้านแหลมมาอย่างยาวนาน จากการสัมภาษณ์ พูดคุย ผู้วิจัยได้เห็นถึงความเสียสละต่อส่วนรวม การเอาใจใส่ต่อลูกบ้าน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา มีความมานะอดทน จนชุมชนได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณมากมาย มีหน่วยงานหลายภาคส่วนเข้าไปดูงาน แสดงให้เห็นถึงการที่นายจำรัสได้นำหลักธรรมของการเป็นคนดี มีคุณธรรมหรือเรียกว่า สัจปุริสธรรม ๗ นั่นคือ ผู้นำสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้วยว่าเกิดจากสาเหตุอะไร เป็นคนใจกว้างในการยอมรับฟังเหตุผลของลูกบ้าน ด้วยรู้ว่าตนเองมีบทบาทที่จะต้องนำพาชุมชน ทุกอย่างต้องเดินทางสายกลาง มีการร่วมพบปะ ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา และรู้ว่าใครเหมาะที่จะมีหน้าที่อะไร ชุมชนตำบลบ้านแหลมจึงเจริญก้าวหน้าขึ้นมาเป็นอันดับ มีความกลมเกลียวในหมู่คณะ นำชื่นชมต่อผู้ที่พบเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

นายวารินทร์ เจริญสุข^{๕๙} กล่าวว่า รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม การนำเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาใช้ในการดำเนินชีวิต สามารถทำให้มีความสุข บ้านเกาะสุดทุกบ้านจะปลูกผักกินเองมีเหลือก็ขาย ภาครัฐทั้งเกษตรอำเภอ กศน. พัฒนาชุมชนให้การส่งเสริมในการประกอบอาชีพ มีการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลาตก เป็นต้น แต่ละครอบครัวมีความเสี่ยงในเรื่องรายได้้น้อยมาก เพราะมีความหลากหลายของรายได้ ทั้งทำนา ปลูกปาล์ม ปศุสัตว์เลี้ยงวัว ฯลฯ รูปแบบการทำนาแปลงใหญ่ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชน บ้านเกาะสุดยังอยู่ในขั้นที่ ๒ แต่หากทำได้ผลผลิตจะขายได้ราคาสูง สามารถต่อรองราคาได้ หากขายศูนย์วิจัยไม่ได้ก็ยังขายในชุมชนได้ การทำการเกษตรวิถีพุทธ คือ การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพึงพอใจ ความเป็นอยู่ที่ดี มีอาหารการกินที่ดี สุขภาพจิตดี มีสิ่งของมีเงินใช้ตามความจำเป็น อยู่ในสังคมและ

^{๕๗} กรมการข้าว นาแปลงใหญ่, <https://www.kasetkaoklai.com/home/๒๐๑๖/๑๐/สืบคนเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑>

^{๕๘} อ้างแล้ว, นายจำรัส คงนุ้ย, เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๕๙} อ้างแล้ว, นายวารินทร์ เจริญสุข, เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

สิ่งแวดล้อมที่ดี แต่คุณภาพชีวิตที่ตื้นเขินไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว ต้องมองทุกอย่างอย่างเป็นองค์รวม ทุกด้านล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและอาจส่งผลต่อกันได้ หากชีวิตในแต่ละด้านไม่เกิดความสมดุล ดังนั้นเราควรเลือกดำเนินชีวิตแบบพอดีพอเพียง สิ่งที่ยากเห็นในอนาคตของชุมชน คือการมีศูนย์เรียนรู้ในชุมชนที่มีความสมบูรณ์ ไม่ต้องเดินทางไปดูงานที่อื่น เป็นการไม่สูญเสียเวลา งบประมาณและเรียนรู้จากพื้นที่จริง นำมาใช้จริง

สรุปว่า รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม เกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น เกษตรกร กรณีตัวอย่าง นายจำเนียร พรหมเรือง มีรูปแบบการทำนา มีการเรียนรู้ศึกษาดูงานเพื่อนำมาถ่ายทอดกับเพื่อนเกษตรกรตลอดมา มีการพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาให้กับชุมชน เป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่นในสังคม การเป็นผู้นำที่ดี มีความเสียสละเพื่อชุมชนที่เห็นเด่นชัด นางณัฐมณ ท้าวสาย เป็นสมาชิกสมาร์ทฟาร์มจึงมีความเข้าใจเรื่องนาแปลงใหญ่ได้ดี นาแปลงใหญ่สะท้อนอะไรได้หลายอย่างให้ชาวเกษตรกร ถ้าเกษตรกรรวมตัวกันได้อย่างต่อเนื่อง ร่วมแรงร่วมใจกันด้วยความสามัคคี จะทำได้ผลสมบูรณ์จะลดต้นทุนการผลิต ในประเด็นของการต่อรองเรื่องราคากับพ่อค้าคนกลาง เจ้าของโรงสีได้ บริหารจัดการให้ผลผลิตมีคุณภาพ อาทิ ข้าวมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ความเป็นผู้นำชุมชน นายจำรัส คงนุ้ย เป็นผู้นำเกษตรกรที่มีความเสียสละต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก เอาใจใส่ต่อกลุ่มเกษตรกร ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา มีความมานะอดทน จนชุมชนได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณมากมาย ส่วนนายวารินทร์ เจริญสุขได้นำนมมาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาใช้ในการดำเนินชีวิต มีรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน มีกินมีใช้และมีความสุข

โดยภาพรวมสรุปว่า รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์ม น้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด นั้น มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) มีกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำเกษตรแปลงใหญ่หรือการทำเกษตรแปลงรวม เพื่อการต่อรองราคาผลผลิตได้ มีการสร้างศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่หมักเอง ภาครัฐได้สร้างเกษตรแผนใหม่ เกษตรอัจฉริยะ มีการนำเทคโนโลยีมาวางแผนการผลิต การขาย มีการวางผังการปลูกจากคอมพิวเตอร์ตามหลักสมาร์ทฟาร์ม การเป็นเกษตรต้นแบบโดยการนำความรู้แผนใหม่มาถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป มีการรวมกลุ่มขายน้ำยางสดในรูปแบบสหกรณ์กองทุนสวนยาง ทำให้มีอำนาจในการต่อรอง และการนำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา มาบูรณาการกับการทำการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร สินค้ามีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร เกษตรกรมีความยั่งยืน

ในด้านการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาบูรณาการกับการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร สินค้ามีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร เกษตรกรมีความยั่งยืนนั้น อาทิ นายเอกชัย ชันทองมีการนำหลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้การทำงานบรรลุความสำเร็จ คือ มีความพอใจในงานของตนแม้จะจบการศึกษาในระดับบัณฑิต แต่ยินดีที่จะกลับบ้านเกิดมาเป็นเกษตรกรด้วยความพากเพียร

เอาใจใส่ในงานและเมื่อเกิดปัญหาที่ใช้ปัญญาในการแก้ไข ส่วนนายสาคร ทองปาน ได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเกษตรและเป็นเกษตรกรอย่างเต็มตัว มีชีวิตที่ลงตัวและมีความสุข เป็นผู้เสียสละทั้งเวลาในการไปเรียนรู้และนำความรู้มาถ่ายทอด รวมถึงการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน เป็นชาวพุทธที่นำหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มาใช้เป็นหลักในการสงเคราะห์ ในข้อทานเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความเสียสละ แบ่งปันโดยเฉพาะความรู้ใหม่ๆในการทำการเกษตร ในข้อปิยวาจา พูดด้วยความจริงใจ ไม่หยาบคายกับลูกบ้าน เป็นการนำมาซึ่งความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน ในข้ออัตถจริยา มีความประพฤติที่ดีและเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้อื่น และข้อสุดท้ายสมานัตตา เป็นผู้นำที่มีความสม่ำเสมอทั้งการประพฤติที่มีความเสมอดันเสมอปลาย จิตใจหนักแน่นและให้เกียรติผู้อื่นเสมอ

นายไสว รัตนถาวรได้ตัวแบบในการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันแบบสมาร์ตฟาร์ม ในการบริหารจัดการนาแปลงใหญ่หรือนารวม รวมตัวรวมกลุ่มกันเป็นก้อน สร้างมิติใหม่ทางสังคมการเกษตร เป็นการเพิ่มพูนรายได้ประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยวิธีการแบบสมาร์ตฟาร์ม นายไสวเป็นตัวอย่างของสังคมชาวเกษตรกรที่นำหลักวิถีธรรมวิถีทางมาประยุกต์ใช้กับสังคมการเกษตรแผนใหม่ได้อย่างดีเยี่ยม นอกจากนี้การประพฤติปฏิบัติมีความสอดคล้องกับหลักในทางพุทธศาสนาเรียกว่า คิหิสุข หรือกามโภคิสุข ๔ เป็นสุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน,สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ,สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี –house-life happiness ;deserved bliss of a layman เป็นหลักธรรมที่กล่าวถึง อัตถิสุข คือ สุขเกิดจากความมีทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ด้วยความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม –bliss of ownership โภคสุข คือ สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าโภคทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงชีพและบำเพ็ญประโยชน์-bliss of enjoyment อนนสุข คือ สุขที่เกิดจากการไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร –bliss of debtlessness และอนวัชชสุข คือ สุขที่เกิดจากการประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครๆติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย วาจาและทางใจ –bliss of blamelessness ในบรรดาสุขทั้ง ๔ อย่างนี้ อนวัชชสุขมีค่ามากที่สุด และนายจำรัส คงนุ้ย แสดงให้เห็นถึงการนำหลักธรรมของการเป็นคนดีในฐานะของการเป็นผู้นำของชุมชน ว่าผู้นำจะต้องสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้วยว่าเกิดจากสาเหตุอะไร ต้องเป็นคนใจกว้างในการยอมรับฟังเหตุผลของลูกบ้าน ด้วยรู้ว่าตนเองมีบทบาทที่จะต้องนำพาชุมชน ทุกอย่างต้องเดินทางสายกลาง มีการร่วมพบปะประชุมเพื่อรับฟังปัญหา และรู้ว่าใครเหมาะที่จะมีหน้าที่อะไร ได้เห็นถึงความเสียสละต่อส่วนรวม การเอาใจใส่ต่อลูกบ้าน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา มีความมานะอดทน จนชุมชนได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณมากมาย มีหน่วยงานหลายภาคส่วนเข้าไปดูงาน ชุมชนตำบลบ้านแหลมจึงเจริญก้าวหน้าขึ้นมาเป็นอันดับ มีความกลมเกลียวในหมู่คณะ นำชื่นชมต่อผู้ที่พบเห็น

อีกทั้งเมื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมหลักสมาร์ตฟาร์มและหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ดังเช่นนายทวี ขุนศรี ได้กล่าวกับคณะผู้วิจัยว่า การทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง เลี้ยง

ครอบครัวได้จากบทพิสูจน์ของตนเองที่ทำนามาตลอดชีวิต เมื่อมีเวลาว่างจากการปักดำก็มาปลูกพืช ผสมผสาน ปลูกผัก เลี้ยงวัว เลี้ยงปลา ไร่กินในครอบครัวที่เหลือก็ขาย ตนได้ยึดถือมาตลอดในคำสอน พ่อ เป็นเรื่องที่คนไทยทุกคนควรกลับมาไตร่ตรองถึงความเป็นไปได้อย่างแท้จริง เมื่อมีความมั่นคงทางอาหารจะทำให้ครอบครัวมีความสุข ปัญหาต่างๆจะเกิดขึ้นน้อยมากเมื่อห้อง ส่วนนายประสิทธิ์ โมรา เกษตรกรผู้นำในด้านการปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นตัวอย่างในเรื่องการแก้ปัญหาดินเปรี้ยว จนประสบความสำเร็จ ในการใช้หลักการแก้ดิน จนได้ดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกปาล์มน้ำมัน

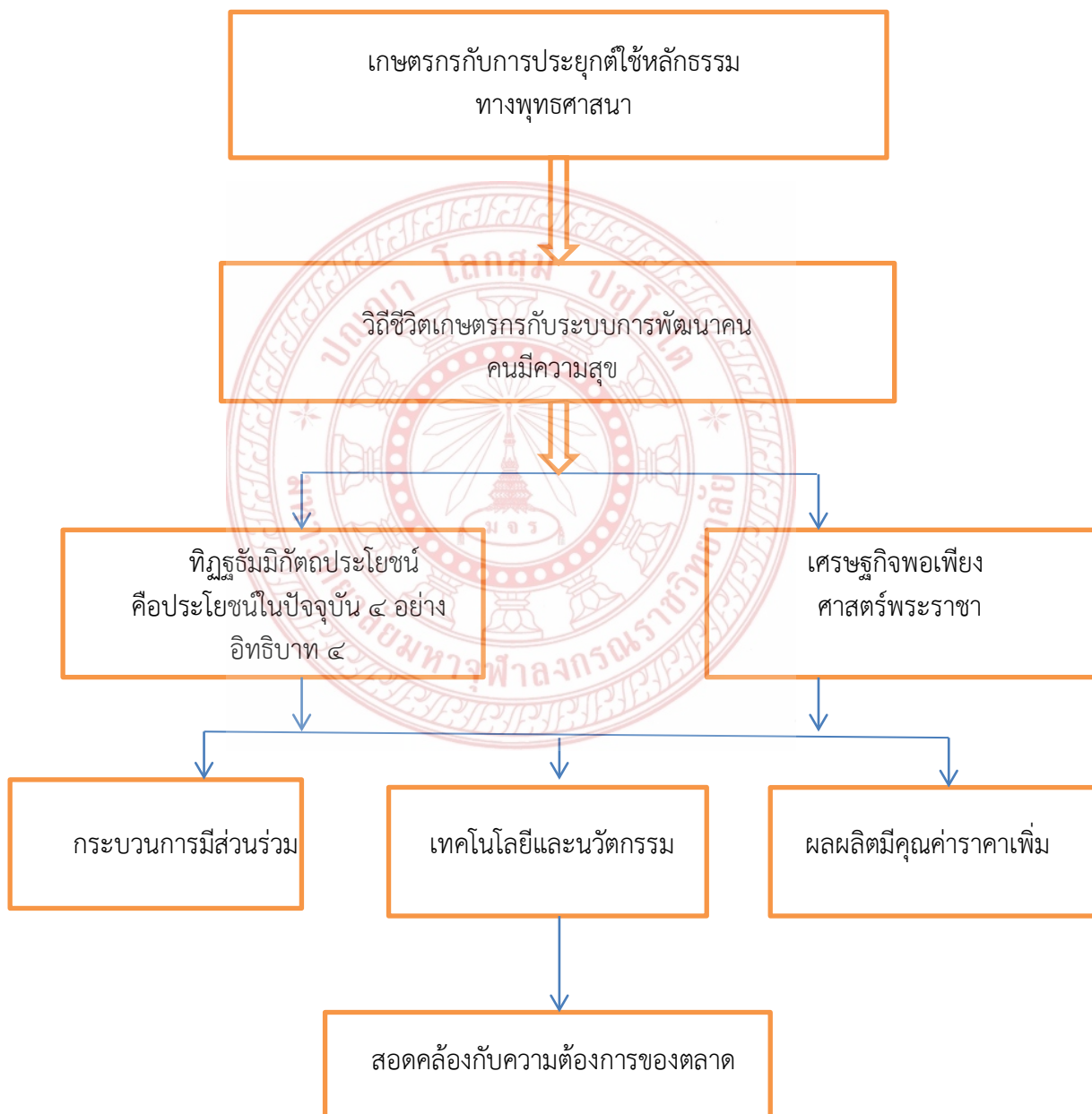
๔.๑.๕ การวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วยแนวคิด List Model

การนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ด้วยแนวคิด List Model คณะผู้วิจัยได้ออกแบบ Model โดยมีวัตถุประสงค์ตอบโจทย์ความยั่งยืนและเพื่อนำมาสรุปภาพรวมในงานวิจัย กล่าวคือ สามารถตอบโจทย์สังคมในด้านวิถีชีวิตการทำงานเกษตร ซึ่งปัจจุบันปัญหาการทำงานเกษตรของ ประเทศไทยรัฐบาลได้พยายามแก้ไขเพื่อความอยู่ดีกินดีตลอดมา แต่เกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัด นครศรีธรรมราชและสงขลาจะต้องมีการปรับตัว โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการ กับการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เกิด ความมั่นคงทางด้านอาหาร

รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลัก
วิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา
การวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วยแนวคิด List Model

การจัดการสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันตามหลักวิถีพุทธ

ความภาคภูมิใจในงานวิจัยฉบับนี้ อันเกิดจากการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยรูปแบบการจัดการทางเกษตรของเกษตรกรใน ๔ อำเภอ ๒ จังหวัดในภาคใต้ โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มอำเภอที่มีรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ที่มีความชัดเจนในด้านรูปแบบที่ดี และสามารถเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่น เพื่อนำไปพัฒนาในการบริหารจัดการเกษตรกับชุมชนของตนเองได้ต่อไป จำนวน ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด คือ

๑) ชุดความรู้เรื่องการพัฒนาเกษตรกร และแนวทางการสร้างรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

๒) List Model ออกแบบ Model โดยมีวัตถุประสงค์ตอบโจทย์ได้อย่างยั่งยืน และเพื่อนำมาสรุปภาพรวมในการวิจัย กล่าวคือ สามารถแก้ไขปัญหาให้เกษตรกรในการจัดการผลผลิตทางการเกษตร นาข้าว ยางพาราและปาล์มน้ำมัน ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ คณะผู้วิจัยได้มีความเห็นร่วมกัน คือตอบโจทย์คำถามการวิจัยซึ่งตั้งประเด็นไว้ ๔ ประเด็น ผลกระทบต่อเกษตรกร มาตรการและวิธีการป้องกันเกษตรกรและผลผลิต รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน และแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง การนำความรู้สู่การปฏิบัติ ชุดความรู้เรื่องการพัฒนาเกษตรกร และแนวทางการสร้างรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา การเรียนรู้ของทุกฝ่าย (Learning) คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งภาครัฐ ชุมชน เกษตรกร นำปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นไปวิเคราะห์เพื่อหาจุดยืนที่จะให้เกษตรกรสามารถมีวิถีชีวิตที่ปกติสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร (Innovation) โดยมีการนำหลักทางพุทธศาสนา มาบูรณาการกับวิถีทางการเกษตร ด้วยการนำ ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ ๔ ประกอบด้วย ๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงความด้วยขยันหมั่นเพียร ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ ๓. กัลยาณมิตตา ถึงพร้อมด้วยคบคนดีเป็นมิตร เป็นมิตรแท้ทั้ง ๔ ประเภท และ ๔. สมมชีวิตา ถึงพร้อมด้วยเลี้ยงชีวิตโดยชอบประกอบด้วยธรรม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้บรรลุประโยชน์สุขร่วมกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อันจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม (Sustainable) โดยภาครัฐและเกษตรกรต้องเข้าไปสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำเกษตรแปลงใหญ่อย่างจริงจัง คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตเกษตรกรและเชื่อมโยงการตลาด โดยส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม ที่ช่วยในการผลิตที่มีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ง่ายขึ้นกว่าเดิม เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน โดยการลงมือปฏิบัติการ และสร้างการเปลี่ยนแปลง (Transformation) ระบบเกษตรกรรมต้องมีความมั่นคงสู่ความยั่งยืน ผลผลิตมีคุณค่าราคาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พัฒนาศักยภาพองค์กรให้เป็น Smart Office และพัฒนาสมรรถนะบุคคลให้เป็น Smart Officer เกษตรวิถีพุทธมีความคล้ายและมีความเหมือนกับหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน มุ่งเน้นการรอดพ้นจากวิกฤตการณ์และปัญหา ซึ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการนำเทคโนโลยีและการสร้างนวัตกรรมตลอดเวลา เพื่อการมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา อันนำไปสู่การตอบโจทย์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเกษตร

๔.๒ องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ซึ่งชุมชนทั้ง ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด ได้เป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

เกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ที่ส่งผลกระทบต่อที่เกิดขึ้นที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรมผลผลิตราคาตกต่ำ แต่เมื่อรวมตัวเป็นกลุ่มแล้วราคาก็ขยับปรับราคาเพิ่มบ้าง แต่ถ้าหากจะให้เกษตรกรสามารถอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีความสุข ราคาผลผลิตต้องปรับอยู่ที่ ราคายางพารา ต้องกิโลกรัมละ ๖๐-๗๐ บาท ข้าวตันละ ๑๕,๐๐๐-๑๘,๐๐๐ บาท และปาล์มน้ำมันกิโลกรัมละ ๔.๕๐-๕.๐๐ บาท ซึ่งทั้งหมดเป็นรายได้ที่ทำให้เกษตรกรสามารถคุ้มทุนและสอดคล้องต้นทุน เกษตรกรจะต้องปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตด้วยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด อดออม รายได้ต้องเพียงพอกับรายจ่าย เกษตรกรต้องรวมกลุ่มในการทำเกษตรแปลงใหญ่ ทั้งยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน จะเป็นการลดต้นทุนเรื่องของปุ๋ย วัสดุทางการเกษตร รวมทั้งราคาผลผลิตที่สามารถต่อรองกับพ่อค้าคนกลางได้ และการทำการเกษตรวิถีพุทธมาบูรณาการเข้าด้วยกัน หลักธรรมที่ภุมมมิกัตถะประโยชน์หรือหัวใจเศรษฐกิจ “ อุ อา กะ สะ ” มีความขยันในการประกอบกิจการงาน รักษาทรัพย์ที่หามาได้ มีมิตรที่ดีส่งเสริม แนะนำในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายแต่พอตัว ความเจริญรุ่งเรืองอยู่ที่ต้องรู้จักตัวเองตนเอง

แนวทางในการพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์ม น้ำมัน การบริหารจัดการพัฒนาจัดการเกษตรของเกษตรกรทั้ง ๒ จังหวัด ๔ อำเภอ มีการนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ มีการบริหารจัดการดินน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่นพื้นที่ดินเปรี้ยวของเกษตรกรปลูกปาล์มที่อำเภอควนเนียง การขาดแคลนน้ำของเกษตรกรอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา การทำเกษตรผสมผสานของอำเภอเชียรใหญ่และคนรุ่นใหม่ (Smart Farmer) ที่มีความรู้ความสามารถกลับไปดูแลพื้นที่เกษตรที่ตัวเองมีอยู่ในอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ฉะนั้นองค์ความรู้ที่ควรนำไปประยุกต์ใช้การทำเกษตรต้องมีความรู้เรื่อง การรวมกลุ่มการทำเกษตรแปลงใหญ่ เพื่อเพิ่มราคาของสินค้าเกษตรให้ชาวสวน ชาวนา และผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรสามารถดำรงตนอยู่ได้ และการสร้างผลผลิตด้วยการสร้างคุณภาพ กำหนดราคา เพิ่มมูลค่า ให้สินค้าของตนเองได้

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ๑) เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ๒) เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ๓) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด คือจังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๑๖ คน จังหวัดสงขลา จำนวน ๘ คน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๘ คน รวมประชากร ทั้งหมด ๑๖ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร (Documents) ใช้วิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้วิเคราะห์อุปนัย (Anilities Induction)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ปัจจุบัน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ในการสนทนาบุคคล/กลุ่ม

การวิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนาบุคคล (Person) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนาบุคคล การสนทนากลุ่ม ผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด คือจังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๑๖ คน จังหวัดสงขลา จำนวน ๘ คน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๘ คน รวมประชากร ทั้งหมด ๑๖ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร (Documents) ใช้

วิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้วิเคราะห์อุปนิสัย (Anilities Induction)

ตอนที่ ๒ การสัมภาษณ์ข้อมูล รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา การเสนอการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ข้อ โดยผลสรุปดังนี้

ส่วนที่ ๑ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน สรุปได้ดังนี้

พบว่า เกษตรกรสวนยางพารา เกษตรกรชาวนา และเกษตรกรสวนปาล์มน้ำมัน มีการปรับตัวที่จะรับมือกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต รายได้และรายจ่ายไม่สมดุล ที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจฝืดผวน ค่าครองชีพสูง ผลผลิตตกต่ำจากการใช้พื้นที่ทำนาปลูกยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นการใช้พื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสมกับชนิดของพืช รวมทั้งการใช้พันธุ์พืชที่ไม่ตรงกับสภาพพื้นที่ การใช้ปุ๋ยเคมีซ้ำๆ เพียงอย่างเดียวเพราะขาดความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของพืช และทำตามบรรพบุรุษ การปลูกยางพาราในแปลงเพียงชนิดเดียวมาเป็นเวลาช้านาน เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวทำให้แร่ธาตุอาหารในดินไม่สมบูรณ์ซึ่งส่งผลต่อผลผลิตที่ได้รับลดลง แม้ว่าเกษตรกรจะสามารถจัดการการเกษตรได้ดีเพียงใด แต่สุดท้ายราคาของผลผลิตคือตัวกำหนดรายได้ และปัจจุบันยางพารา ปาล์มน้ำมันมีราคาที่ตกต่ำเป็นอย่างมาก เหล่านี้คือปัญหาที่เกษตรกรได้รับและทำให้มีความเชื่อมโยงถึงความไม่มั่นคงทางด้านอาหารต่อตัวเกษตรกรเองและต่อประเทศชาติในภาพรวม เกษตรกรจึงต้องมีการปรับตัวและเรียนรู้ที่จะเพิ่มผลผลิต

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ กลุ่มผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด ๔ อำเภอ คืออำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แสดงความคิดเห็นผ่านนักวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ตามสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

๑. การมีมาตรการและวิธีการป้องกันในด้านผลผลิตของเกษตรกร มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นแนวปฏิบัติ นำเกษตรกร กรณี นายสาคร ทองปานเกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ ด้วยการต่อสู้กับจิตใจที่มุ่งมั่น ก้าวไปข้างหน้ากับสโลแกนของการเป็นผู้นำ “ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่กลัวอิทธิพล นำคนพัฒนา ” เป็นการใช้หลักอิทธิบาท ๔ มาพัฒนาชุมชนจนประสบความสำเร็จ ทั้งความพอใจและมีความตั้งใจในการทำงาน มีความเอาใจใส่ในการแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหาด้วยเหตุและผล

๒. การมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการเข้าร่วมกลุ่มทำนาแปลงใหญ่ ตามนโยบายของภาครัฐให้การสนับสนุน กรณี นายสาคร ทองปานเกษตรกรชาวอำเภอเชียรใหญ่และนายจำรัส คงนุ้ย นางณัฐมณ ท้าวสายเกษตรกรชาวอำเภอหัวไทร มีการรณรงค์รวมกลุ่มทำนาแปลงใหญ่ ๒,๐๐๐ ไร่ในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต การทำนาแปลงใหญ่ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ให้สินค้าเกษตรได้มาตรฐานและลดความเสี่ยงการระบาดของโรคพืช

๓. การทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ เป็นแนวคิดที่ได้พระราชทานมาจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นการประยุกต์ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติพร้อมการบริหารงานในการทำเกษตรกรรม มีการศึกษาจากเกษตรกรต้นแบบหรือปราชญ์ชาวบ้าน กรณี นายไสว รัตนถาวร มีความมุ่งมั่นในการทำงาน จึงได้รับเลือกให้เป็นต้นแบบในการทำสวนผสมผสาน มีการใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ร่วมด้วย มีการจัดสรรพื้นที่ ปลูกข้าว ปาล์ม ก่อขุด มะพร้าว เลี้ยงหมูหลุม ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ ผึ้งตัวเล็ก (มินโต) เลี้ยงปลาแบบธรรมชาติและปลูกผักร่วมด้วย มีการทำปุ๋ยหมักใช้เอง ทำบัญชีครัวเรือน บัญชีการเลี้ยงหมูหลุม เกษตรกรต้องทำบัญชีให้รู้ต้นทุนการผลิต รายรับ รายจ่าย เพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตในอนาคตได้ การบริหารจัดการสวนผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ของนายไสว นับว่าประสบความสำเร็จในระดับมาก เพราะเริ่มลงมือทำทันทีเมื่อไปเรียนรู้จากต้นแบบ ไม่กลัวความล้มเหลว เป็นการพึ่งตนเองและมีความยั่งยืนทางด้านอาหาร

สรุปว่า ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันนั้น เมื่อเกิดปัญหาในการทำเกษตรและมีผลกระทบเกิดขึ้น เกษตรกรจะมีมาตรการและวิธีการป้องกันในด้านผลผลิต มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นแนวปฏิบัติ นำเกษตรกร จะต้องมีสติและใช้ปัญญาในการจัดการ การเป็นชาวพุทธควรที่จะต้องนำหลักธรรมมาใช้ให้ถูกกาลเทศะ ความเหมาะสม เมื่ออาชีพการเกษตรเป็นการลงทุน จึงไม่ควรประมาท ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการทำงาน ความสามัคคีมีความสำคัญเช่นกันในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย

ส่วนที่ ๒ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน

พบว่า การพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของ ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด นั้น ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาไปสู่ชุมชนอย่างกว้างขวาง เกษตรกรได้มีการเรียนรู้ เพราะการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะเป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลง ทั้งในเรื่องระบบชลประทานหรือการพัฒนาคุณภาพของดิน เกษตรกรทั้ง ๔ อำเภอจึงมีการพัฒนาการจัดการ อาทิ เรื่องปุ๋ยจากเดิมใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียวมาใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยพืชสดร่วมที่ทำได้เอง ปุ๋ยชีวภาพจะเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน ลดรายจ่ายในการซื้อปุ๋ย มีการเลี้ยงผึ้งในสวนเพื่อเพิ่มรายได้และควบคุมวงจรชีวิตของพืชและสัตว์ การนำศาสตร์พระราชการทำปลูกพืชไร่นาสวนผสม การเรียนรู้ธรรมชาติของพืชในเรื่องเกษตรธาตุ ๔ การปลูกพืชแซมระหว่างแถวยางพารา เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าชุมชน เป็นการคืนสมดุลสู่ธรรมชาติ เป็นการเพิ่มรายได้ เช่น ปลูกผักเหียง ไม้เศรษฐกิจ ไม้พะยอม ตะเคียน สะเดา การใช้พันธุ์พืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทั้งเรื่องดินและสภาพภูมิอากาศ

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ กลุ่มผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด ๔ อำเภอ คืออำเภอรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้

แสดงความคิดเห็นผ่านนักวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ข้อ ๒ พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันตามสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

๑. การนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ กรณี นายประสิทธิ์ โมรา เกษตรกรอำเภอควนเนียง ได้นำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในข้อแรก ฉันทะ มีความพอใจตั้งใจในการปลูกปาล์มแม้จะมีอุปสรรคในเรื่องดินเพราะเป็นดินเปรี้ยว จึงมีข้อที่สองคือวิริยะ ในข้อที่สาม จิตตะ เอาใจใส่ที่จะให้ดินหมดปัญหาเป็นดินที่มีความเหมาะสมที่จะปลูกปาล์ม และข้อสุดท้ายคือวิมังสา คือการเฝ้าสังเกตการเจริญเติบโตของต้นปาล์ม มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหรือไม่ ผลผลิตเป็นอย่างไร ทั้ง ๔ ข้อเป็นหลักธรรมที่จะทำให้ประกอบการทำงานมีความสำเร็จ

๒. การไปศึกษาดูงานเกษตรต้นแบบ เพื่อนำมาถ่ายทอดในชุมชน เป็นการพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาในชุมชน กรณี นางนุสร รุ่งพรหม เกษตรกรอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา จากการที่ได้ศึกษาดูงานหลายสถานที่และได้เรียนรู้ศาสตร์พระราชามาเป็นเข็มทิศ แล้วกลับมาปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรจากการทำการเกษตรรูปแบบเดิมมาเป็นเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว มาเป็นปุ๋ยชีวภาพหมักเอง จนได้ข้าวอินทรีย์ที่ปลอดภัยขายได้ราคาสูง เป็นการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว และเป็นต้นแบบให้เกษตรกรรายอื่นๆ และกรณีนายไสว รัตนถาวร เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ศึกษาดูงานแล้วจะลงมือปฏิบัติ เพื่อหาความเป็นไปได้ถึงผลที่จะได้รับ ผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้น เมื่อสำเร็จแล้วจึงจะเป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรในชุมชนหรือผู้ที่มีความสนใจ ต่อไป

๓. การเพิ่มพื้นที่ป่าด้วยเกษตรผสมผสานหรือไร่นาสวนผสม กรณี ของนายเอกชัย ชันทอง เกษตรกรสมาร์ตฟาร์ม ได้นำเทคโนโลยีกระดานเศรษฐีมาวางแผนกำหนดการปลูกพืชในสวนยางพาราเป็นพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เป็น Smart Officer ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเกษตรกร นายอภิรักษ์ หมดหลี เกษตรธาตุ ๔ เป็นการปลูกพืชที่ปลูกโดยแยกพืชตามธาตุ ๔ โดยใช้รสของพืชเป็นตัวกำหนด เป็นการใช้ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านในการปลูกพืชหลุมเดียว ๓ ชนิด ทั้งสองท่าน เป็นเกษตรกรในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ทั้งเกษตรผสมผสานและเกษตรกรสมาร์ตฟาร์ม จะสร้างความมั่นคงและยั่งยืนแก่ภาคการเกษตร โดยสนับสนุนให้เกิดการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปว่า พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะให้วิถีชีวิตของประชาชน ทั้งระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ได้เดินไปในทางสายกลาง และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ ทั้งการไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้ถ่ายทอดทั้งการศึกษาเกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

ส่วนที่ ๓ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ รูปแบบการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม

พบว่า รูปแบบการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด นั้น มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ -

๒๕๗๙) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) มีกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำเกษตรแปลงใหญ่หรือการทำเกษตรแปลงรวม เพื่อการต่อราคาผลผลิตได้ มีการสร้างศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่หมักเอง ภาครัฐได้สร้างเกษตรแผนใหม่ เกษตรอัจฉริยะ มีการนำเทคโนโลยีมาวางแผนการผลิต การขาย มีการวางผังการปลูกจากคอมพิวเตอร์ตามหลักสมาร์ตฟาร์ม การเป็นเกษตรต้นแบบโดยการนำความรู้แผนใหม่มาถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป มีการรวมกลุ่มขายน้ำยางสดในรูปสหกรณ์กองทุนสวนยาง ทำให้มีอำนาจในการต่อรอง และการนำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามาบูรณาการกับการทำการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร สินค้ามีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร เกษตรกรรมมีความยั่งยืน

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ กลุ่มผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด ๔ อำเภอ คืออำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แสดงความคิดเห็นผ่านนักวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม ตามสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

๑. การนำหลักการจัดการเกษตรแบบสมาร์ตฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) มาใช้ เพื่อวิเคราะห์วางแผนในการประกอบอาชีพ กรณี เกษตรกรอำเภอรัตภูมิ นายเอกชัย ชันทอง เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นคลื่นลูกใหม่ในวงการเกษตรไทย มีความรู้ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาพื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปลูกพืช โดยมีการวางผังการปลูกจากคอมพิวเตอร์ตามหลักสมาร์ตฟาร์ม กรณีนายวิชาญ แก้วปานเกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ กับรูปแบบการทำเกษตรผสมผสาน มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการสร้างมูลค่าเพิ่มและเชื่อมโยงส่งเสริมตลาดสินค้าเกษตร จนประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง มีหลายชุมชนหลายหน่วยงานเข้ามาเยี่ยมชม สั่งซื้อพันธุ์มะพร้าวน้ำหอมจำนวนมาก มีรายการรอบรู้ถิ่นไทย ช่อง ๒ NBT เข้ามาสัมภาษณ์ มีหน้า Facebook หลวงชาญการเกษตร เป็นช่องทางเผยแพร่ความรู้และจัดจำหน่ายผลผลิต ซึ่งสวนเกษตรของนายวิชาญ แก้วปาน มีนวัตกรรมแพรดน้ำผัก สามารถช่วยย่นเวลาในการรดน้ำผักได้ถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งยังอยู่ในขั้นตอนการทดลองและเก็บข้อมูล ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นนวัตกรรมที่เพิ่มมูลค่าต่อเกษตรกรและเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรได้

๒. การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการกับการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร สินค้ามีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร เกษตรกรรมมีความยั่งยืน

- นายเอกชัย ชันทองกับการนำหลักอริยบท ๔ ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้การทำงานบรรลุความสำเร็จ คือ มีความพอใจในงานของตนแม้จะจบการศึกษาระดับบัณฑิต แต่ยินดีที่จะกลับบ้านเกิดมาเป็นเกษตรกรด้วยความพากเพียร เอาใจใส่ในงานและเมื่อเกิดปัญหาที่ใช้ปัญญาในการแก้ไข

- นายสาคร ทองปาน พบว่า เขาได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเกษตรและเป็นเกษตรกรอย่างเต็มตัว มีชีวิตที่ลงตัวและมีความสุข เป็นผู้เสียสละทั้งเวลาในการไปเรียนรู้และนำความรู้มาถ่ายทอด รวมถึงการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน เป็นชาวพุทธที่นำหลักธรรมสังคหวัตถุ

๔ มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มาใช้เป็นหลักในการสงเคราะห์ ในข้อทานเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความเสียสละ แบ่งปันโดยเฉพาะความรู้ใหม่ ๆ ในการทำการเกษตร ในข้อปิยวาจา พูดด้วยความจริงใจ ไม่หยาบคายกับลูกบ้าน เป็นการนำมาซึ่งความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน ในข้ออัตถจริยา มีความประพฤติที่ดีและเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้อื่น และข้อสุดท้ายสมานัตตา เป็นผู้นำที่มีความสม่ำเสมอ ทั้งการประพฤติที่มีความเสมอต้นเสมอปลาย จิตใจหนักแน่นและให้เกียรติผู้อื่นเสมอ

- นายไสว รัตนถาวร สิ่งทีนายไสวประพฤติปฏิบัติมีความสอดคล้องกับหลักในทางพุทธศาสนาเรียกว่า คิหิสุข หรือกามโกคิสุข ๔ เป็นสุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน,สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ,สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี –house-life happiness ;deserved bliss of a layman ดังนี้

๑. อตถิสุข คือ สุขเกิดจากความมีทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ด้วยความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม –bliss of ownership

๒. โภคสุข คือ สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าโภคทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงชีพและบำเพ็ญประโยชน์-bliss of enjoyment

๓. อนนสุข คือ สุขที่เกิดจากการไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร –bliss of debtlessness

๔. อนวัชชสุข คือ สุขที่เกิดจากการประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครงูติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย วาจาและทางใจ –bliss of blamelessness ในบรรดาสุขทั้ง ๔ อย่างนี้ อนวัชชสุขมีค่ามากที่สุด

- นายจำรัส คงนุ้ย แสดงให้เห็นถึงการนำหลักธรรมของการเป็นคนดี มีคุณธรรมหรือเรียกว่า สัปปุริสธรรม ๗ นั้นคือ ผู้นำสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้วยว่าเกิดจากสาเหตุอะไรเป็นคนใจกว้างในการยอมรับฟังเหตุผลของลูกบ้าน ด้วยรู้ว่าตนเองมีบทบาทที่จะต้องนำพาชุมชน ทุกอย่างต้องเดินทางสายกลาง มีการร่วมพบปะ ประชุมเพื่อรับฟังปัญหา และรู้ว่าใครเหมาะที่จะมีหน้าที่อะไร ได้เห็นถึงความเสียสละต่อส่วนรวม การเอาใจใส่ต่อลูกบ้าน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา มีความมานะอดทน จนชุมชนได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณมากมาย มีหน่วยงานหลายภาคส่วนเข้าไปดูงาน ชุมชนตำบลบ้านแหลมจึงเจริญก้าวหน้าขึ้นมาเป็นอันดับ มีความกลมเกลียวในหมู่คณะ นำชื่นชมต่อผู้ที่พบเห็น

๓. โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นกลไกหลักในการพัฒนาเกษตรกรและภาคการเกษตร นายวิชาญ สุวรรณชาติ ไร เกษตรกรอำเภอควนเนียงหนึ่งในประธาน ศพก.ในกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มรายได้ในสวนยางพาราและเป็นเกษตรกรต้นแบบ เป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

๔. ชุมชนมีความเข้มแข็ง สังคมเป็นสุข เพราะหลักการจัดการเกษตรแบบสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) และการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกัน เป็นการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนได้

สรุปว่า รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบ สมาร์ทฟาร์ม จะตอบโจทย์การมีวิถีชีวิตวิถีเกษตร ทั้งในเรื่องสุขภาพที่ดี มีอิสรภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ เกษตรกรมีโอกาสดำเนินการผลิตให้เหมาะสม สอดคล้อง กับศักยภาพและความต้องการของตัวเกษตรกรเอง และเมื่อนำหลักกรรมทางพุทธศาสนา มาเชื่อมโยง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร เช่น หลักอริยบท ๔ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ คิหิสุข ได้

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน ของ เกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา ครั้งนี้สามารถนำประเด็น ต่าง ๆ มาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ผลกระทบการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมันที่เกิดขึ้น ทำให้เกษตรกร เปลี่ยนวิธีคิด วิธีดำเนินการเพื่อให้สอดคล้อง กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพปัจจุบัน ต้องให้เกษตรกร มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งต้นทุนต่ำกว่าเกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีและมีความปลอดภัยกว่า ในการบริโภค ความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นเรื่องสำคัญ เกษตรกรไม่หวังรายได้จนกระทั่งลืม ความทุกข์ ความปลอดภัยของผู้บริโภค เกษตรกรต้องสร้างรากฐานของความเป็นเกษตรกรอย่างมั่นคง มีความเชื่อมโยงผู้ผลิตผู้บริโภคจะเกิดความยั่งยืน เกษตรกรต้องใช้หลักกรรมนำวิถีชีวิต และต้องละ ความโลภ ละความโกรธ ความหลง ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน เป็นพืชผลตระกูลหลักของเกษตรกร ไทย ยางพาราราคาเคยปรับตัวสูงถึง ๑๐๐ -๒๐๐ บาท/กิโลกรัม และสร้างแรงจูงใจให้ชาวนา เปลี่ยนแปลงที่นาเป็นสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน จึงทำให้เกิดผลกระทบสูง เป็นปัญหาให้รัฐบาลต้อง แก้ไขปัญหาเหล่านี้ต่อไปมีวันจบสิ้น เป็นเส้นคู่ขนานไม่สามารถทำให้พบกับจุดเชื่อมโยงของ ความสำเร็จได้ เมื่อสิ่งใดเพิ่มผลผลิตมากเกินความต้องการของผู้บริโภค ส่งผลกระทบต่อราคา ทำให้ เกษตรกรต้องเหี่ยวเฉาไม่ได้ทั้งราคาและคุณภาพ ต้นทุนสูงราคาตกต่ำเป็นผลให้เกษตรกรย่ำแย่ เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาหาค่าพืชผลตกต่ำ รัฐบาลใช้วิธีการ กำหนดวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไม่ ดำเนินการด้วยการวิธีการแก้ไขในระยะยาว อาทิ กำหนดช่วยด้วยการให้เปล่า ช่วยเหลือเกษตรกร สวนยางพารา ไร่ละ ๑,๘๐๐ บาท ครอบครัพละไม่เกิน ๑๕ ไร่/ครอบครัว เจ้าของสวนยางพารา ได้ไร่ ละ ๑,๑๐๐ บาท/ไร่ ผู้กรีตได้ไร่ละ ๗๐๐ บาท ในประเด็นนี้เจ้าของสวนยางพารา เสียเปรียบผู้กรีตยาง หลายขั้นตอน ในกรณีผู้กรีตยางขมอยน้ำยางพาราโดยใช้วิธีการตัดตอนแฉ่งของสวนยางพาราว่า เข้านี้ กรีตยางพาราได้ประมาณ ๕๐ กิโลกรัม/สวนยางพารา ๑๐ ไร่ ในสภาพความเป็นจริง กรีตได้ประมาณ ๑๐๐ กิโลกรัมต่อ ๑๐ ไร่ ในขณะที่เดียวกันกลับมาได้เพิ่มขึ้นอีก ๗๐๐ บาท/ไร่ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ ปรากฏขึ้นแล้ว พื้นที่ในการทำนาข้าวก็หดหาย การทำสวนยางพาราก็ไร้คุณภาพ เพราะการเอาที่ดินมี ความเหมาะสมกับการทำนาข้าวปลูกข้าว ปรับเปลี่ยนมาเป็นสวนยางพารา และสวนปาล์มน้ำมัน ผลกระทบทั้งราคาทั้งคุณภาพ ในประเด็นนี้รัฐบาลต้องสร้างองค์ความรู้ให้ชาวนา ชาวสวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน พื้นที่ส่วนไหนควรไว้ปลูกข้าว ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน รัฐบาลควรกำหนด ทิศทางให้เกษตรกร จะทำให้การแก้ไขปัญหาของชาวสวนยางพารา ชาวนา และชาวสวนปาล์มน้ำมัน ได้อย่างถูกต้องถูกทิศทาง รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาให้มีความยั่งยืนไม่ใช่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า

๕.๒.๒ รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม เกษตรกรไทย “Thailand ๔.๐” เป็นภาคเกษตรจะก้าวหน้าที่ได้เข้ามา เพราะเกิดจากนวัตกรรม และการเข้าใจการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นข้อจำกัดของเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ยังมีวิถีชีวิตแบบเดิม ๆ อยู่ในประเด็นนี้ภาครัฐควรเตรียมความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านองค์ความรู้ ให้เกษตรกรมีความพร้อมในการรับมือการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ต้องเรียนรู้วิธีการในการทำเกษตรแบบสมาร์ทฟาร์ม ต้องศึกษาค้นคว้ามีรูปแบบ โดยการทดลองหาข้อมูลนำเปรียบเทียบ รูปแบบใดควรจะเป็นรูปแบบ โมเดล (Model) ที่ถูกต้องชัดเจน แนวคิดหลักของสมาร์ทฟาร์ม นั้น คือ การใช้เทคโนโลยีและ อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร เพื่อยกระดับคุณค่าของสินค้าให้ได้มาตรฐานแต่ต้องสามารถลดต้นทุนได้ การพัฒนามีประเด็นอยู่ ๔ ด้าน

๑. ลดต้นทุนในกระบวนการผลิต

๒. เพิ่มคุณภาพเพิ่มมูลค่าสร้างมาตรฐานของสินค้า

๓. ลดความเสี่ยงจากศัตรูพืชและภัยจากธรรมชาติ

๔. การบริหารจัดการและส่งผ่านองค์ความรู้ โดยการนำเทคโนโลยี สารสนเทศจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ สู่แนวทางการพัฒนาบริหารจัดการ และต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ต้องเตรียมเจ้าหน้าที่ภาครัฐติดตามความเคลื่อนไหวของเกษตรกรอยู่เสมอ

สมาพันธ์ฟาร์มเมอร์ เป็นแนวทางที่เกษตรกรยุคใหม่ต้องพัฒนาให้ผลผลิตมีคุณภาพและมีความยั่งยืน มีแนวทางในการกำหนดราคาสร้างมูลค่าด้วยตนเองได้ อาทิ ยางพารา ต้องกำหนดว่าราคาขายกิโลกรัมละเท่าไร ข้าวราคาเกวียนละเท่าไร ปาล์มน้ำมันกิโลกรัมละเท่าไร เกษตรกรตั้งแต่เริ่มประกอบอาชีพมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ถูกพ่อค้าคนกลางกำหนดราคาซื้อราคาขาย ซึ่งในประเด็นนี้สำคัญมาก ๆ ถ้าหากว่าสถานการณ์ยังเป็นอยู่เช่นนี้ เกษตรกรชาวไทยพบกับความยากจนอยู่ร่ำไป ฉะนั้นเกษตรกรต้องสร้างแนวทางให้กับตนเองจึงจะมีความสมดุล เกษตรกรต้องเข้าถึงข้อมูลในเชิงลึก มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตแรงงาน และทุนทรัพย์ให้เกิดสภาพคล่องตัว และจะต้องตระหนักในคุณภาพสินค้าให้มีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงว่า “ต้องมีคุณภาพสมดุลกับมูลค่าต้องเป็นราคาที่เหมาะสม ตามหลักการเกษตรวิถีพุทธต้องดำเนินชีวิตในสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา และตามหลักธรรมที่พระพุทธองค์กล่าวไว้ว่า “ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์” คือ ประโยชน์ในปัจจุบันประกอบด้วย ๑. อุฏฐานสัมปทา หมายถึงความด้วยความขยัน หมั่นเพียร เลี้ยงชีวิตด้วยการขยันหมั่นเพียรไม่เกียจคร้าน การทำงานมีอุปายมีปัญญาแก้ไข ปัญหาได้ ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่แสวงหามาได้ ๓. กัลยาณมิตตา เลือกคบดีเป็นเพื่อนมีปัญญาเสมอกันมีศรัทธาเสมอกัน ๔. สมมชีวิตา เลี้ยงชีวิตพอเหมาะสม ไม่ใช่จ่ายสุรุษสุรายพุ่มเฟือย โดยไม่ผิดเพี้ยนรายได้เพียงพอก็บรยายจ่าย เมื่อปฏิบัติตามหลักธรรม ทำให้เกษตรกรต้องมีความภาคภูมิใจในความเป็น “เกษตรกร” มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ รักห่วง ห่วงแหวนในด้านการประกอบอาชีพเกษตรกร และส่งต่อให้ถึงบุตรหลานและคนรุ่นต่อไปได้อย่างภาคภูมิใจ

๕.๒.๓ การวิเคราะห์รูปแบบการจัดทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน จากอดีตสู่ปัจจุบัน ยุคอดีตนั้นการทำนาข้าวเพื่อไว้บริโภค ผลผลิตที่ได้จะเป็นเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพจึงทำให้เกษตรกรไทยล่าหลัง ประเด็นสำคัญคือขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการไม่มี

ความคิดริเริ่ม ทำเลียนแบบแต่ไม่แยบยลมีความเปลี่ยนแปลงปรับแนวคิดขึ้นบ้างแต่ก็ไม่สามารถทำให้ทั่วถึงได้ รัฐบาลในยุคนี้ไม่กระจายองค์ความรู้สู่ภาคเกษตรกรรมมากนัก คนไม่มุ่งเน้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมแต่มุ่งเน้นการรับราชการ จึงทำให้เกษตรกรขาดการยกระดับไปสู่เป้าหมายที่สูงขึ้น ยุคปัจจุบันยุคนี้รัฐบาลให้ความสำคัญกับภาคเกษตรกรรมมากขึ้น แต่ภาครัฐบาลไม่มีการกำหนดโซนนิ่ง (Zoning = Area + commodity + Human Resource) ประเด็นปัญหาใหญ่ ๆ ที่ตามมาคือ ราคาสินค้าเกษตรล้นตลาดอุปสงค์อุปทานไม่สมดุล สาธารณะสำคัญคือการขับเคลื่อนนโยบาย การบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความพร้อมปัจจัยหลัก ๓ ด้าน ในการขับเคลื่อนได้แก่

๑. การบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากรที่เหมาะสม (Area)
๒. ผลผลิตสินค้าได้ตรงความต้องการของตลาด (Commodity)
๓. รวมทั้งมีบุคลากรด้านการเกษตรทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ (Human: Smart Farmer & Smart office) ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการผลผลิตทางการเกษตร ตลอดถึงห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันสภาพปัญหาด้านการผลิตเกษตรที่ล้นตลาด ไม่สามารถกำหนดทิศทางยางพารา นาข้าว ปาล์มน้ำมันยังมีความมืดมน ในการแก้ปัญหาประเด็นผลผลิตล้นความต้องการ รัฐบาลต้องกำหนดให้ชัดเจน ว่าพื้นที่ใดปลูกยางพารา นาข้าว ปาล์มน้ำมัน อันเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย โดยกำหนดเป็นโซนนิ่งไปให้มีความชัดเจน ถ้าหากมีรูปแบบอยู่เช่นนี้รัฐบาลยังแก้ไขไม่ได้ และไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว รัฐบาลต้องส่งเสริมภาคเอกชนให้มีส่วนร่วม ในภาคการตลาดเพิ่มมากขึ้น คนในโลกนี้มีโดยประมาณ ๗,๐๐๐ กว่าล้าน ผู้บริโภคมีจำนวนมาก ความต้องการก็มีมาก ส่วนภายในประเทศก็สามารถให้หน่วยงานภาครัฐกำหนดองค์กรของรัฐบาล รับซื้อ อาทิ น้ำยางพารา ไปสร้างถนนหนทาง หนึ่งตำบลหนึ่งถนนลาดยางแต่ต้องกำหนดว่าเป็นน้ำยางพาราเท่านั้น ส่งเสริมสนับสนุนให้การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) (Rubber Authority of Thailand) สร้างโรงงานผลิตถุ้งมือ โดยขอความร่วมมือโรงพยาบาลทั่วราชอาณาจักร ต้องซื้อถุ้งมือจากการยางประเทศไทยเท่านั้น ในการผลิตต้องเทียบเท่าต่างประเทศ หรือส่งเสริมให้ภาคเอกชนผลิตถุ้งมืออย่างลือรณดดีให้เพิ่มมากขึ้น โดยออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมภาคเอกชนให้ลงทุนผลิตผลยางพาราทุกรูปแบบ ขยายในต่างประเทศให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ต้องประกันราคายางพารา ราคาต่ำสุดอยู่ที่ ๖๐ - ๗๐ ต่อกิโลกรัม ส่วนนาข้าวรัฐบาลต้องประกันราคาข้าวให้ได้เกวียนละ ๑๕,๐๐๐ - ๑๘,๐๐๐ บาท และต้องจัดหาตลาดข้าวซึ่งข้าวไทยมีคุณภาพสูงอยู่แล้ว มุ่งไปเจาะตลาดทวีปแอฟริกา กลุ่มลาตินอเมริกา ต้องให้คำแนะนำเกษตรกร ให้พยายามลดต้นทุนให้ต่ำลง อาทิ ใช้ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยคอก หรือส่วนปาล์มน้ำมันนั้น รัฐบาลต้องกำหนดให้มีการประกันราคาอยู่ที่ กิโลกรัมละ ๔.๕๐-๕.๐๐ บาท ถ้าหากว่าต่ำกว่านี้ความสมดุลจะขาดหายไปเกษตรกรไม่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ รัฐบาลต้องส่งเสริมอย่างจริงจังให้นำเอาผลผลิตของปาล์มน้ำมันไปใช้กับเครื่องยนต์กลไก จัดทำน้ำมันไบโอดีเซลให้ยั่งยืนและถาวร จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้น ยามใดน้ำมันดีเซลราคาถูก รัฐบาลก็ไม่สนับสนุนน้ำมันจากปาล์ม น้ำมันปล่อยให้โรงงานร้างไม่ขับเคลื่อนให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นี่คือน่าจะเป็นปัญหาของราคาปาล์ม น้ำมัน เมื่ออุปสงค์ อุปทาน ไม่สอดคล้องกันก็ไม่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการผลิตไบโอดีเซลได้อย่างถาวร สภาพความจริงในประเทศไทยมีทรัพยากรในดิน มีสินในน้ำมากมาย แต่ขาดการบูรณา

การให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลบางยุคบางสมัยส่งเสริมสนับสนุนให้ปลูกปาล์มน้ำมันเกษตรกรก็คล้อยตามนโยบายภาครัฐ แต่ไม่กำหนดยุทธศาสตร์ในการขาย ไม่สร้างตลาดในต่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้นอุปสงค์และอุปทาน (Demand and Supply) ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ความสัมพันธ์ของผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าที่มีการแข่งขัน โดยถือว่าอุปสงค์และอุปทานเป็นตัวแปรที่กำหนดปริมาณสินค้าแต่ละชนิดราคาให้มีการแข่งขันในแต่ละตลาด หรือส่งเสริมให้นำปาล์มน้ำมันส่งโรงงานผลิตไฟฟ้าอย่างต่อเนื่องแทนน้ำมันเตา แม้น้ำมันเตาจะราคาถูกลงก็มีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในราคาที่กำหนดตามนโยบายรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. เสนอต่อภาครัฐกำหนดนโยบายในการนำผลผลิตของยางพาราไปทำถนน ทุกหนึ่งตำบลหนึ่งถนนยางพารา ส่งเสริมผลผลิตปาล์มน้ำมันนำไปผลิตไฟฟ้า และส่งเสริมตลาดข้าวไทยไปสู่ตลาดโลกอย่างเข้มแข็ง

๒. เสนอหน่วยงานการวิจัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สนับสนุนการวิจัยในด้านการพัฒนาการเกษตร เป็นรูปธรรมและจะต้องยั่งยืน

๓. รัฐบาลต้องประกันราคา ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน ให้อยู่ในระดับที่เกษตรกรดำรงชีพอยู่ได้ (ยางพาราอยู่ กิโลกรัมละ ๖๐ - ๗๐ บาท, ข้าวเปลือกเกวียนละ ๑๕,๐๐๐ - ๑๘,๐๐๐, ปาล์มน้ำมันอยู่ที่กิโลกรัมละ ๔.๕๐-๕.๐๐ บาท) เพื่อสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของเกษตรกร

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะส่วนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยทุกรัฐบาลจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน

๒. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอนาคต

๓. ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกรชาวสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม น้ำมันด้วยความจริงใจ ไม่ใช่เป็นนโยบายที่เลื่อนลอย

๔. รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาระยะยาวโดยกำหนดราคายางพารา กิโลกรัมละไม่น้อยกว่า ๖๐-๗๐ บาทต่อกิโลกรัม ข้าวเกวียนละ ๑๕,๐๐๐-๑๘,๐๐๐ บาทต่อเกวียน และปาล์มน้ำมัน กิโลกรัมละ ๔.๕๐ - ๕.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม

บรรณานุกรม

- ผลงานวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยมุ่งเป้าตอบสนองความต้องการพัฒนาประเทศโดยเร่งด่วน.(๒๕๕๘)
 ปาล์มน้ำมัน.(ม.ป.ท)
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร.เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ.พิมพ์ครั้งที่ ๓
 กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้. ๒๕๕๖
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล.กรุงเทพมหานคร:อุษา
 การพิมพ์.
- สำนักอนุรักษ์และการจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ ป่าและพันธุ์พืช.ทำไมจึงไม่ควรปลูก
 ยางพารา.พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘.(ม.ป.ท)
- ศักดิ์ดา พรหมหา. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ของเกษตรกรผู้เข้าร่วม
 โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดยโสธร ปี ๒๕๕๕ จังหวัดยโสธร.
 กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.๒๕๕๕.
- สถาบันวิจัยการยาง กรมวิชาการเกษตร.เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับยางพารา .(พิมพ์ครั้งที่ ๒)
 กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะทำงานศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเกษตรธาตุ ๔ คณะทำงานเครือข่ายอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ
 เขาพระ.เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการพัฒนาศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน
 หลักสูตรวิถีธรรมชาติเกษตรธาตุ ๔.(ม.ป.ท.)
- อัจฉรา โยมสินธ์ ดร. How to be เศรษฐีพอเพียง.นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.เกษตร
 ทฤษฎีใหม่ การเกษตรของไทย.<https://sinelovelymos.wordpress.com/>
 ๒๐๑๓/๐๑/๓๐/สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.
- เกษตรกรรมธรรมชาติ สวนเกษตรผสมผสานนครปฐม.www.kasetkawna.com/article/๔๗/
 เกษตรกรรมธรรมชาติ.สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑
- เกษตรทฤษฎีใหม่ ทางรอดเกษตรกรไทย.<https://www.kasetpopeng.com/๒๐๑๘/๐๑/๑๗>
 เกษตรทฤษฎีใหม่.สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.
- เกษตรอินทรีย์.<https://aeioulove๔๑๔๓.wordpress.com/เกษตรอินทรีย์.สืบค้นเมื่อวันที่ ๘>
 กรกฎาคม ๒๕๖๑
- การเกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรพอเพียง. [WWW.Kasetdorganic](http://WWW.Kasetdorganic.com) .com //ag/การทำสวนยางพารา.
 สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๐.
- การทำสมาร์ทฟาร์มเมอร์เพื่อแข่งขันกับประชาคมอาเซียน
 ,[https://sites.google.com/site/adecmju๖๐๓/home/kar-prayukt-na-
 thekhnoloyi-ma-chi-ni-farm-kestr-yukh-him-smart-farm,](https://sites.google.com/site/adecmju๖๐๓/home/kar-prayukt-nat-thekhnoloyi-ma-chi-ni-farm-kestr-yukh-him-smart-farm)
 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑
- การทำเกษตรแบบผสมผสาน สวนสมรม พืช ๕ ชั้น.
<https://www.youtube.com/watch?v=ugm๙POYdODI>
 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

- เกษตรทฤษฎีใหม่.www.greenet.or.th/node/๑๓๐๖.สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑
- เกษตรพอเพียงกับวิถีชีวิตแบบพุทธ.www.csir.chula.ac.th/sufficiency-economy-thesis.html.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑
- กรมการข้าว นาแปลงใหญ่, <https://www.kasetkaoklai.com/home/๒๐๑๖/๑๐/สืบค้นเมื่อวันที่>
๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑
- ความหมายเกษตรทฤษฎีใหม่
<https://www.kasetorganic.com/forum/index.php?topic=๒๙๑.๐>,
สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑
- โครงการสัมมาภิบาลเกษตรอินทรีย์ วิถีพุทธธรรม
www.chiangmainews.co.th/page/archives/๕๕๓๒๓๐,
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑
- คนกล้าคืนถิ่น,www.konglakuentin.com/kongla/Co๑๕๒-พรเทพ_คงเสถียร,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙
กรกฎาคม ๒๕๖๑
- เซ็ทซีโร่ ข้าวไทยสู่สมาร์ท ฟาร์มเมอร์. www.bangkok.com/news/detail/๗๖๓๕๘๖.สืบค้นเมื่อ
วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ดอกสะแบง.สมาร์ทฟาร์มเมอร์ เกษตรกรรุ่นใหม่.
<https://www.thairath.co.th/content/๓๔๔๙๔๔>.สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม
๒๕๖๑.
- ดำรง พิพัฒน์วัฒนากุล จักรพงษ์ บัวแก้ว และปริญญา กะลาสี.ความหลากหลายชนิดไม้ สมุนไพรและ
คุณสมบัติดิน กรณีศึกษาแปลง วนเกษตรในสวนยางพาราของเกษตรกรรายย่อย
ที่ ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุง.
http://www.thainafe.com/๐๖_Jakrapong_paper_tem.htm
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๑.
- ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ...ฟื้นคืน “ปากพ่อง” แยกน้ำเพื่อประชาชน.
<https://mgronline.com/travel/detail/๙๕๙๐๐๑๐๕๐๒๒>.สืบค้นเมื่อ ๔ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๕๖๑.
- เทคโนโลยีชาวบ้าน.ขาวนาดีเด่น เผยเทคนิคลดต้นทุน ทำนาไม่หวั่นแม้น้ำน้อย.
https://www.technologychaban.com/new-slide/article_๓๘๒๘
สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ทิวรัฐธัมมิกัตถะประโยชน์,<https://th.wikipedia.org/wiki/ทิวรัฐธัมมิกัตถะประโยชน์>,สืบค้นเมื่อวันที่
๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑
- นิพัฒน์ ชัยวรมุขกุล. <https://www.gotoknow.org/posts/๔๕๒๙๓>.สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม
๒๕๖๐.
- ป่า ๔๐%หมกมุ่นในเป้าหมายหรือวิธีการ “ ตอนที่ ๕ สวนสมรม ป่าของประเทศ โดยประชาชนเพื่อ
ประชาชนเพิ่มป่าเกิน ๔๐ %”.www.idi.or.th/๒๐๑๗/๐๑/๐๓/ป่า-๔๐-๕/
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ประวัติอำเภอรัตนภูมิ.<https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอรัตนภูมิ>.สืบค้นเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

ประวัติอำเภอควนเนียง.www.khuanniangcity.go.th/content/information/๒.สืบค้นเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ประวัติอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช.
www.thaitambon.com/tambon/๘๐๐๖๐๑/produt,สืบค้นเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๑

แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ๒๐ ปี.https://ssnet.doae.go.th/wp-content/.../๒๕๖๐๐๒๑๗_ร่าง-แผนยุทธศาสตร์-กสก-๒๐-ปี.doc,สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร.

<http://news.thaipbs.or.th/content/๒๕๖๙๓๙>.สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

พัฒนาคุณภาพชีวิตชายแดนใต้ด้วยเกษตรกรรม,www.doa.go.th/pibai/n๑๖/v_๑๐-nov/rai.html
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑

พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อินมปัญญา/กongsin) พระมหาบาง เขมานนโท พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ และประยูร แสงใส. งานวิจัยเรื่อง การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน ปี ๒๕๕๗,บทคัดย่อ.จาก
<file:///C:/User/Administrater/Downloads/๑๙๖๕๖-Article%๒๐Text-๔๒๓๗๐-๒-๑๐-๒๐๑๔๐๘๐๕.pdf>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน๒๕๖๑.

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) พจนกรม ฉบับประมวลธรรม,http://www.๘๔๐๐.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=๑๙๒ สืบค้นเมื่อ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๑

ภาณุวัฒน์ ไชยมะโน.ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรกับการเข้าร่วมโครงการขยายผลของ ศูนย์การศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. บทคัดย่อ.
๒๕๔๘.library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/index_php?
สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๐.

รัฐชาติ พรรษา และคณะ. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกรในอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ.๒๕๕๗.
journalgrad.ssru.ac.th/index.php/๕-๐๒/article/view/๒๘๙.สืบค้นเมื่อ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๐.

รัฐบาลตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรกร ๘๘๒ แห่งหวังปั้นเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์.<https://www.bangkokbanksme.com/article/๑๓๘๑๗>.สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑

วีระศักดิ์ คงฤทธิ์และสุวัจน์ เพชรรัตน์. พลวัตเศรษฐกิจข้าวในภาคใต้ของประเทศไทย. ๒๕๕๕.
[.https://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG๕๕๒๐๐๑๗](https://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG๕๕๒๐๐๑๗).
สืบค้นเมื่อ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๐.

เศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิต.<https://www.gotoknow.org/posts/๔๘๐๓๕๖>.สืบค้นเมื่อวันที่

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร พื้นที่ปลูกยางพาราของประเทศไทย.

<http://www.ruberthaicom.com/statistic/statindex.htm>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๐.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

Saranukromthai.or.th/sub/book.php?book=๑๒&chap=๖&page=t๑๒-๖-๑๒.htm. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐.

สมาร์ทฟาร์มเมอร์และสมาชิกรอออฟฟิศเซอร์. para-buy.blogspot.com/๒๐๑๔/๑๐/SmartFarmer.html. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

สมาร์ทฟาร์ม. <https://www.facebook.com/smartfarmerthailand/posts/๔๔๖๕๘๓๔๘๒๑๘๓๔๖๐>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

สภาพเศรษฐกิจ, www.https://san๙๒๐๒๙๒๐๒.wordpress.com/สืบค้นเมื่อ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

สุพจน์ แสงประทุม. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร เขต๔ สงขลา

www.previously.dole.go.th/sendpicture/uplodefile/tale๒๕๔๙/wdoae๑๕๓๒๙๐.pdf, สืบค้นเมื่อ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สุพจน์ แสงประทุม. เพิ่มเทคนิคการผลิตผลไม้ ๔ ชนิด รองรับผลผลิตออกสู่ตลาด สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรเขตที่ ๕ จังหวัดสงขลา.

www.manager.co.th/South/viewNews_aspx?NewsID=๙๕๐๐๐๐๐๐๘๘๒๔๖. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สงขลา-ชาวสวนปาล์ม ๕ อำเภอจังหวัดสงขลายื่นหนังสือให้รัฐบาลแก้ไขราคาปาล์มน้ำมันตกต่ำ.

Songkhlatoday.com/paper/๙๗๘๖๓. สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

สวนสมรม ทางเลือกทางรอด ความมั่นคงด้านอาหาร ปลูกพืชหลากหลายมีผลผลิตทั้งปี.

https://www.technologychaoban.com/agicultural-technology/article_๒๖๑๒๘. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สวนสมรม ทางรอดของชาวสวน, oknation.nationtv.tv/blog/horti-asia/๒๐๑๔/๐๒/๒๑/entry-๓, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่. <https://sites.google.com/site/kertrthvsti.him/hom>. สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

หลักเกษตรอินทรีย์, www.greenet.or.th/article/๑๐๐๖, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑

<https://agricommu.wordpress.com/๒๐๑๔/๑๑/๐๓/เศรษฐกิจพอเพียง>. สืบค้นวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๐.

<https://www.saranews.org.isranews.all-daitha/download/๒๗๙/๒๓๒๗/> /๖/ /html. สืบค้น ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

Smart Famer. www.sptn.dss.go.th/otopinfor/index.php?/๒๐๑๔-๑๐-๐๙-๐๘-๑๒-๐๒/aricle-๑/๑๐๓-๒๐๑๖-๑๑-๒๘-๐๘-๑๒-๐ สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

<https://th.wikipedia.org/wiki/ปาล์มน้ำมัน> สืบค้น ๑๐ เมษายน ๒๕๖๑.

<https://jitpisutsutyoy55.wordpress.com/เนื้อหาประวัติความเป็นมาของปาล์มน้ำมัน>. สืบค้น เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑.

www.arda.or.th/kasetinfo/south/plam/controller/๐๑_๑๓.php,สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

www.tsu.ac.th/icoFis/๑๒๐๖๒๐๑๔๒๓๒๓. ปรับกระบวนการที่ศูนย์การทำสวนยางพารา.สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๑.

<https://www.google.co.th/search?q=ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๐.

<https://th.wikipedia.org/wiki/ปาล์มน้ำมัน>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๖๑.

<https://sites.google.com/site/kertrhvsti.him/hom/prakas/khantxnxngthvsthkicph.xpheiying/kestr-thvsdi-him-๒>.สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

www.thaihealth.or.th/Content๑๙๑๗๕-สวนเกษตรวิถียุทธ%๒๐พื้นผืนป่าด้วยหลักธรรม.html. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑

www.smartfarmbot.com/article/๑๕/สมาร์ทฟาร์ม-smartfarm.สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

<https://www.kasetorganic.com/การเกษตรแบบผสมผสาน.html>,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

www.nawachione.org/articles/ตรารับรองมาตรฐานการเกษตร.สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

บุคลากรกรม

- สัมภาษณ์นายจำเนียร พรหมเรือง.๑๒/๒ หมู่ ๒ ตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช.
เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายจำรัส คงนุ้ย.๑/๑ บ้านท่อมหมู่ หมู่ ๒ ตำบลแหลม อำเภอหัวไทร จังหวัด
นครศรีธรรมราช.เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นางณัฐมณ แก้วสาย. ๗๓/๒ บ้านอ่าวปอ หมู่ ๕ ตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัด
นครศรีธรรมราช.เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายทวี ชุนศรี.๕๖/๑ ตำบลควนโส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา.เมื่อวันที่ ๑
พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นางนุสร รุ่งพรหม.เกษตรกรแผนใหม่ บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ที่ ๙ ตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ
จังหวัดสงขลา.สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์นายปรีดา ทองเดช.๑๕ หมู่ ๙,ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช.
เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นางปนัดดา พรหมเพชร.พนักงานบัญชีสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านห้วยโธนจำกัด.๕๘/๑
ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา.เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายประสิทธิ์ โมราร.รองนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นห้วยลึก.๔๒/๑ หมู่ ๗ ตำบลห้วย
ลึก อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา,เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายวารินทร์ เจริญสุข. ๙๓/๓ บ้านเกาะสุด หมู่ ๙ ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัด
นครศรีธรรมราช.เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายวิชาญ แก้วปาน.หมู่ ๙ ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช.เมื่อ
วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายวิชาญ สุวรรณชาติ.ผู้ใหญ่บ้าน.๙๒ หมู่๑๑ ตำบลรัตภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัด
สงขลา.เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายสาคร ทองปาน.ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่
๖ ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช.เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม
พ.ศ.๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์นายไสว รัตนถาวร. ๖๓ หมู่๙ ตำบลไสหมาก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช.
เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายอรุณ พาณิชย์กุล .อดีตเจ้าหน้าที่กองทุนทำสวนยางพาราอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์นายเอกชัย ชันทอง.๓๐/๒ หมู่ ๔ ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา.เมื่อวันที่
๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑
- สัมภาษณ์นายอภิรักษ์ หมดหลี.ศูนย์เรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเกษตรธรรมชาติ ชาติ ๔,๑๓/๑ บ้านบน
ควน หมู่ ๖ ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา.เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

สัมภาษณ์นายอาวุธ ธรรมวาโร.เกษตรอำเภอกวนเนียง,๑๓/๒ หมู่ ๗ ตำบลรัษฎุมิ อำเภอกวนเนียง
จังหวัดสงขลา.เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

ชื่อรายงานการวิจัย:	รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา
ผู้วิจัย:	ดร.พีระศิลป์ บุญทอง นายประสิทธิ์ รักนุ้ย นางสาววนิดา เหมือนจันทร์
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๑/๒๐๑๘
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ๒) เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ๓) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม โดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มเข้าด้วยกัน จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมัน ในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช จำนวน ๑๖ คน จังหวัดสงขลา จำนวน ๘ คน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๘ คน รวมประชากร ทั้งหมด ๑๖ คน จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

ผลการวิจัย พบว่า

๑) ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรอำเภอรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปัญหาในการทำเกษตรและมีผลกระทบเกิดขึ้น เกษตรกรจะมีมาตรการและวิธีการป้องกันในด้านผลผลิต มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมืออย่างดีที่จะเป็นแนวปฏิบัตินำเกษตรกร จะต้อง มีสติและใช้ปัญญาในการจัดการ การเป็นชาวพุทธควรที่จะต้องนำหลักธรรมมาใช้ให้ถูกกาลเทศะ ความเหมาะสม เมื่ออาชีพการเกษตรเป็นการลงทุน จึงไม่ควรประมาท ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการทำงาน ความสามัคคีมีความสำคัญเช่นกันในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย

๒) พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะให้วิถีชีวิตของประชาชน ทั้งระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ได้เดินไปในทางสายกลาง และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ ทั้งการไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียน

ผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้ถ่ายทอด ภูมิปัญญา รวมทั้งการศึกษา เกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกร มีความมั่นคงและเข้มแข็ง

๓) รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า จะตอบโจทย์ การมีวิถีชีวิตวิถีเกษตร ทั้งในเรื่องสุขภาพที่ดี มีอิสรภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพ อื่นๆร่วมด้วยก็ได้ เกษตรกรมีโอกาสทำการผลิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการ ของตัวเกษตรกรเอง และเมื่อนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาเชื่อมโยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร เช่น หลักอิทธิบาท ๔ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ คิหิสุขหรือกามโกศิสุข ๔ จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนได้

คำสำคัญ: รูปแบบ การจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม ของเกษตรกร ตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

Research title: Rubber plantation management style rice fields and oil palm plantation of farmers according to Buddhist principle in Nakhonsithammarat and Songkhla province

Researchers: Dr.Peerasil Bunthong Mr. Prasit Raknuiy
Miss Wanida Mueanjan

Organization: MahachulalongKornrajavidyalaya University
Nakhon Si Thammarat.Campus

Fiscal Year: 2561/2018

Funding: MahachulalongKornrajavidyalaya

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the impact of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm, 2) to develop the management of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm, 3) to analyze the pattern of farmers management in making rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model. This research is a qualitative research that links opinions and farmers management development, in making rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model together. The sample consisted of the 16 leaders from the public and private sectors who are involved with the farmer group, in making rubber plantation, rice fields and oil palm in the southern region, concerned with 2 provinces, Nakhon Si Thammarat and Songkhla Province equally by the way of the in-depth interview and the Purpose Sampling.

The research found that

1) the impact of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that the farmers in Rattaphum and Khuanniang District in Songkhla and the farmers in Chian Yai and Hua-sai District in Nakhon Si Thammarat faced problems in farming that should be affecting to the farmers' agricultural activities. Therefore, there must be measures and methods to protect the product quality, which will lead to creating value and creating prices with quality products and using the principles of Buddhism as a good tool that will be the practice of farmers in having to be conscious and using intelligence in management. Being the farmers in a Buddhist way

should be applied to the principles in daily life in right time and appropriately. The farmer is an investor, therefore, should not be negligent in the occupation and must analyze by adhering to the principles of middle path of occupation. The unity is an important principle in coexistence in the community and makes the community strong in the development of stability, prosperity, sustainability and safety in the farmer's career: rubber plantations, rice fields and oil palm.

2) to develop the management of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that According to the Sufficiency Economy Philosophy from the Royal Highness of His Majesty King Bhumibol Adulyadej Borommanat Bophit given the way of life of people at the family, community and national level will be followed along the middle path and the Buddhist way of agriculture applied to be used both non-self-harming and not hurting others, diligent, not lazy, having good immunity and knowing how to use property to benefit both yourself and others Including the study of the prototype farmers and the use of technology and innovation will be a guideline to develop and to support for farmers in stability and strength forever.

3) Farm management model for rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla Smart Farm Of farmers according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that they can answer to other farmers, with awards and certificates as a tool to honor the community in the way of life and the way of agriculture, including 16 groups / people / communities in the management of large fields which can be a model for other groups / communities to study in terms of quality, value, price and quality products affecting good physical and mental health and motivation for the occupation of farmers according to Buddhist principles as well. Farmers have an opportunity to create value and negotiate with middlemen reasonably because the quality is good in accordance with the potential and needs of farmers. And then applying Buddhist principles to strengthen family, community, agricultural organizations such as Iddhipada 4 (basis for success), Sangahavatthu 4 (bases of social solidarity), Khihisuk 4 (house-life

happiness) and which will drive the society to change towards sustainability according to the Buddhist way of agriculture

Key words : Model : Farm management model for rubber plantations, rice fields and oil palm : A smart farm model of farmers : According to Buddhist principles : In Nakhon Si Thammarat and Songkhla

๑. ปราบปรามการณทางสังคม

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าวสาร บ้านเมือง และจากสื่อวารสารหนังสือพิมพ์โทรทัศน์ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้รายงาน ต่างมีเนื้อหาและประเด็นปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เกษตรกรสวนยางพารา ชาวนาและสวนปาล์มน้ำมันต่างได้รับความเดือดร้อนในเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ จนมีการปิดถนนเพื่อกดดันให้รัฐบาลลงมาเจรจาเพื่อรับข้อเสนอของเกษตรกร กลายเป็นประเด็นทางสังคมและทางการเมืองในส่วนของภาคใต้และทั่วประเทศไทย คนใต้และคนไทยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง แม้ว่ารัฐบาลโดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้มีมาตรการในการช่วยเหลือหลายช่องทาง อาทิเช่น การช่วยเหลือชาวนา ยางพารา ๑,๘๐๐ บาทต่อ ๑ ไร่ต่อครอบครัวแต่ไม่เกิน ๑๕ ไร่ โดยแบ่งให้เจ้าของสวนยางพารา ๑,๑๐๐ บาทและกู้ลู่จ้างกรีดยาง ๗๐๐ บาท การช่วยเหลือชาวนา ๑,๕๐๐บาทต่อไร่ แต่ไม่เกิน๑๕ ไร่ต่อครอบครัว และสวนปาล์มน้ำมัน ๑,๕๐๐ บาทต่อไร่แต่ไม่เกิน ๑๕ ไร่ต่อครอบครัว แต่ก็ไม่สามารถเยียวยาความเดือดร้อนในระยะยาวได้ เน้นการแก้ปัญหาระยะสั้นของรัฐบาลเกือบทุกยุคทุกสมัย จึงได้ก่อกำเนิดรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีสวนในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลาขึ้น พบว่า ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด คือ อำเภอรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการพัฒนาจัดการด้านการเกษตรจนมีรูปแบบที่ชัดเจน เกษตรกรมีความยั่งยืนทางด้านอาหาร สังคมมีความมั่นคง คุณภาพชีวิตดีขึ้น

๒. ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน

จากปัญหาการทำกรเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ปัญหาด้านเศรษฐกิจในเรื่องรายได้ของเกษตรกรที่ค่อนข้างต่ำ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ เกษตรกรยังยากจนอยู่ รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือก็มักเข้ามาแก้ปัญหาระยะสั้น เช่น การจำหน่ายข้าว การรับซื้อผลผลิตไว้เอง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรแบบชั่วคราว ปัญหาขาดหน่วยงานที่จะมาจัดสรรวางแผนการปลูก วางแผนการผลิตสินค้าเกษตรให้แก่เกษตรกร เพราะเกษตรกรก่อนที่จะตัดสินใจปลูกอะไร มักจะอ้างอิงราคาผลผลิตในปัจจุบัน ซึ่งในความเป็นจริงอ้างอิงไม่ได้ เพราะผลผลิตทางการเกษตรมักใช้เวลานานกว่าจะเก็บเกี่ยวได้ จึงต้องหันหน้าให้รัฐบาลช่วยเหลืออยู่เสมอ การผลิตพืชผลทางการเกษตรขึ้นอยู่กับภาวะธรรมชาติ หากฝนฟ้าอำนวยจะได้ผลผลิตมาก ราคาจะตกต่ำ แต่หากฝนฟ้าไม่อำนวย เกิดภัยพิบัติจะได้ผลผลิตน้อย จะได้ราคาดี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม เพื่อความมั่นคง ยั่งยืนและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร จะเป็นการลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร ภาครัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อให้เกษตรกรรวมตัวได้อย่างเข้มแข็ง และมีพลัง

จากการที่นำข้าวหดหายไปกว่า ๓ แสนกว่าไร่ อนาคตผู้บริโภคมองต้องซื้อข้าวสารราคาแพงและขาดความมั่นคงทางด้านอาหาร ปกติแล้วปริมาณผลผลิตข้าวในภาคใต้ยังไม่เพียงพอต่อการบริโภค ผลผลิตของข้าวได้เพียงปีละ ๑ ล้านตัน (ข้าวเปลือก) ในขณะที่ความต้องการบริโภคอยู่ที่ประมาณ ๑.๗ ล้านตันต่อปี จึงต้องสั่งซื้อข้าวมาจากแหล่งอื่น ๐.๗ ล้านตัน หากพื้นที่นาลดลงไปเรื่อย ๆ ทุกปี จะมีผลต่อความต้องการซื้อข้าวมาจากภาคอื่นเพิ่มมากขึ้น จะต้องทำให้ภาคใต้ต้องเสียดุลการค้าเพิ่มมากขึ้นและผู้ที่ได้ผลกระทบโดยตรงคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จากเดิมที่ปลูกข้าวบริโภคเอง โดยไม่ต้องซื้อข้าว คราวนี้ต้องซื้อข้าวมาบริโภคในราคาที่สูงขึ้น ทำให้มีรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้น

การจัดทำแผนข้าวให้ครบวงจรของกระทรวงพาณิชย์ ในการนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงอุตสาหกรรมข้าวไทย ให้สอดคล้องกับตลาดค้าข้าวที่เปลี่ยนไป การที่จะทำให้วงการค้าข้าวจะยั่งยืนได้จะต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อให้แข่งขันได้กับประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวรายอื่น โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนข้าวประเทศเพื่อนบ้านจะตีตลาดส่งออกข้าวไทยนั้น ในระยะสั้นน่าจะไม่มีปัญหา เพราะผู้ส่งออกไทยมีความเชี่ยวชาญและได้รับการเชื่อถือจากตลาดข้าวโลก ขณะนี้ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิอยู่ที่ตันละ ๑๗,๐๐๐ บาท ข้าวเปลือกเจ้าตันละ ๗,๘๐๐ บาท แต่ภาครัฐไม่ยอมให้ข้าวเปลือกแพงมาก เพราะจะทำให้ราคาข้าวสารสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งอาจจะกระทบต่อผู้บริโภค แต่อยากได้ราคาที่ยุติธรรมมากกว่า ที่กล่าวมาข้างต้นคือสถานการณ์ปัจจุบันของข้าวไทย

การปลูกยางพารา การปลูกปาล์มก็เช่นเดียวกัน หลังจากรัฐบาลดำเนินนโยบายพัฒนาการเกษตรด้วยแนวทางเกษตรแผนใหม่ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เขื่อน สนับสนุนการผลิตจำพวกเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การจัดสรรสินเชื่อการเกษตร เป็นต้น แต่ชาวนา ชาวสวนก็ยังยากจน มีหนี้สิน รัฐบาลได้แก้ปัญหาในด้านราคาจึงไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่ได้ตกแก่เกษตรกร

ปัจจุบันปัญหาราคายางพาราและปาล์มน้ำมันตกต่ำได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางเป็นอย่างมาก เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ มีภาระหนี้สินล้นพ้นตัว แนวโน้มราคายางที่ผ่านมามีแนวโน้มไปตามธรรมชาติแต่รัฐบาลพยายามแก้ไข จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ราคายางจะอยู่ที่ ๓๘.๕๐ บาท ส่วนปาล์มน้ำมันราคาตกต่ำเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายปาล์มน้ำมัน ราคาปาล์มตกต่ำหนักสุดในรอบปีเหลือกิโลกรัมละ ๒.๗๐-๒.๘๐ บาท ซึ่งเกษตรกรสามารถอยู่ได้ต้องไม่ต่ำกว่ากิโลกรัมละ ๓ บาท

นอกจากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้ว ในประเด็นที่ควรพิจารณาปัญหาเกษตรกรของประเทศไทยนั้น ปัญหาด้านสิทธิก็มีความสำคัญ เพราะภายใต้การขยายตัวของเกษตรแผนใหม่ เกษตรกรจะถูกละเมิดสิทธิในหลายลักษณะ เช่น สิทธิในที่ทำกิน สิทธิในการกำหนดระบบการผลิต โดยเฉพาะสิทธิในการเรียนรู้และพัฒนาาระบบการเกษตรที่เหมาะสม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา สังคมและวัฒนธรรม

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของเกษตรกรชาวนา ชาวสวนยางพาราและชาวสวนปาล์มน้ำมันได้ประสบกับปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยทำการสุ่มเอา ๒ จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา โดยเลือกอำเภอที่มีเกษตรกรปลูกข้าวยางพาราและปาล์มน้ำมัน คือ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทรของจังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอรัตนบุรี อำเภอควนเนียงของจังหวัดสงขลา โดยมีการบูรณาการกับหลักธรรมทางวิถิปุทธ เพื่อให้เป็นต้นแบบแก่

เกษตรกรอื่นๆให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม เพื่อความมั่นคง ยั่งยืนและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร

บทนำ (Introduction)

รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา สภาพปัญหาการทำการเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ซึ่งในอดีตได้ชื่อว่าเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของภาคใต้ แต่ปัจจุบันได้ประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะปัญหาในเรื่องรายได้ของเกษตรกรที่ค่อนข้างต่ำไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงเป็นสาเหตุให้การพัฒนาในพื้นที่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ดำเนินการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีมีทางเลือกในการผลิตพืชที่เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ เพิ่มความมั่นคง ยั่งยืน และเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร เพื่อลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม สร้างความยั่งยืนในกระบวนการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม เป็นการพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ เป็นการขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร^๑

ปัญหาของเกษตรกรเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยมาแต่อดีต โดยเฉพาะตั้งแต่เกษตรกรเริ่มทำการผลิตเพื่อการขายเป็นต้นมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ต่อมาปัญหาเริ่มทวีความรุนแรงและซับซ้อนยิ่งขึ้น หลังจากรัฐบาลดำเนินนโยบายพัฒนาการเกษตรด้วยแนวทางเกษตรแผนใหม่ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เขื่อน สนับสนุนการผลิตจำพวกเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การจัดสรรสินเชื่อการเกษตร เป็นต้น แต่ชาวนา ชาวสวนก็ยังยากจน มีหนี้สิน รัฐบาลได้แก้ปัญหาในด้านราคาจึงไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่ได้ตกแก่เกษตรกร

จากอดีตจนถึงปัจจุบันเกษตรกรของประเทศไทยยังถูกละเมิดสิทธิในหลายลักษณะ เป็นผลมาจากการขยายตัวของเกษตรแผนใหม่ โดยเฉพาะสิทธิในการเรียนรู้และพัฒนาระบบการเกษตรที่เหมาะสม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา สังคมและวัฒนธรรม เป็นปัญหาที่เกิดจากตัวเกษตรกรเอง และเกิดจากภาครัฐที่กำหนดโดยนโยบาย แต่เป็นความโชคชะตาของประชาชนคนไทยที่เกิดมาได้พระบารมีของรัชกาลที่ ๙ พระองค์ทรงเอาใจใส่ในความทุกข์ยากของประชาราษฎร์และทรงพระราชทานแนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทันที่ ภาคเกษตรยังคงมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้แล้ว คนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีอาชีพทำการเกษตร และผลการพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมา พบว่ารายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรโดยรวมดีขึ้น แม้แต่ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาภาคการเกษตรได้รับผลกระทบน้อยกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายหลายด้าน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรในแนวทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม ยังมีความแตกต่างของรายได้จากคนในภาคการเกษตรและภาคการผลิตอื่นมาก ความเสื่อมโทรม

^๑ พัฒนาคุณภาพชีวิตชายแดนใต้ด้วยเกษตรกรรม, www.doa.go.th/pibai/n๑๖/v_๑๐-nov/rai.html สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑

ของทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ การรวมตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบทวีภาคีและพหุภาคี ได้ส่งผลกระทบต่อสำคัญต่อภาคการเกษตรและเกษตรกรของไทย ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวรับสถานการณ์ โดยเฉพาะเกษตรกร

จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการทางด้านการเกษตรของไทยยังเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจะต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากเป็นเรื่องปากท้องของประชาชน การสร้างรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีสวนในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรตระหนักร่วมกัน ในฐานะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันของสงฆ์ที่มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เช่น มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยทำการสุ่มเอา ๒ จังหวัด ๔ อำเภอทางภาคใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดสงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเลือกอำเภอที่มีการจัดการด้านการเกษตรที่มีรูปแบบที่ชัดเจน คือ อำเภอรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการจัดการเกษตรที่บูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อให้ภาคการเกษตรมีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน มีการใช้เทคโนโลยีมาสร้างนวัตกรรม ให้อยู่บนพื้นฐานหลักปรัชญาเกษตรพอเพียง มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เกษตรกร ให้มีความมั่นคงทางด้านอาหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
๒. เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
๓. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบ

สมาร์ตฟาร์ม

ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. ต้องการทราบผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
๒. ต้องการทราบการพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
๓. ต้องการทราบผลวิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม

น้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม

ขอบเขตการวิจัย

๑ ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมัน เกษตรกรและผู้บริโภค ในเขตพื้นที่อำเภอกวนเนียง อำเภอรัตภูมิ ของจังหวัดสงขลา และอำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสุ่มกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรกรที่ได้รับรางวัลเกษตรกรที่เข้าร่วมสมาร์ตฟาร์มเมอร์ ตัวอย่างจังหวัดละ ๘ คน

๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ การศึกษาเอกสาร วารสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับเกษตรตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ เนื้อหาสาระจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร ทั้งในด้านยางพารา นาข้าวและ ปาล์มน้ำมัน

๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ พื้นที่ ๒ จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา มี ๒ อำเภอ คือ อำเภอรัตภูมิและ อำเภอควนเนียงและจังหวัดนครศรีธรรมราชมี ๒ อำเภอ คือ อำเภอหัวไทรและอำเภอเชียรใหญ่

๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๑ ปี

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑ นาข้าว หมายถึง พื้นที่นาที่ชาวนาปลูกข้าวเพื่อบริโภคในพื้นที่ ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช

๒ ยางพารา หมายถึง ยางพาราที่นำมาปลูกแทนข้าวในพื้นที่ ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช

๓ ปาล์มน้ำมัน หมายถึง พืชตระกูลมะพร้าวที่นำมาปลูกแทนที่นาข้าวในพื้นที่ ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช

๔ ข้าว หมายถึง ข้าวที่คนไทยเราบริโภคเป็นอาหารหลักอยู่เป็นประจำ

๕ พื้นที่ราบลุ่ม หมายถึงพื้นที่น้ำขังอยู่และสามารถเก็บน้ำไว้ได้ตลอดเวลาเหมาะที่ปลูก

๖ ทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางการจัดการน้ำและที่ดินเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน

๗ วิถีพุทธ หมายถึง วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จะมีความเป็นเอกลักษณ์ ที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก

๘ สมาร์ทฟาร์มเมอร์ หมายถึง เกษตรอัจฉริยะ หรือผู้นำด้านการเกษตร เป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการเร่งรัดในการสร้างและพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ ทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่า โดยมุ่งเน้นให้มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพ เป็นคลื่นลูกใหม่ของวงการเกษตรไทย เป็นนวัตกรรมที่เกิดจากแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนารถบพิตร (พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย)

๙ รูปแบบ หมายถึง น. รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง (ศิลปะ) สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้นๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้ เช่นรูปแบบผู้หญิง รูปแบบเปิด

๑๐ เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพเพาะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การประมง ทำป่าไม้

๑๑ การจัดการ หมายถึง การทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรหาบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

๑๒ สวนสมรม หมายถึง สวนขนาดเล็กที่ปลูกผสมปนเปกันของผลไม้ นานาชนิด รวมทั้งพืชสมุนไพรที่ใช้ในครัวเรือน อาศัยธรรมชาติให้เกื้อกูลกันเอง เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ตกทอดมานาน เพราะผลไม้แต่ละชนิดออกผลผลิตไม่พร้อมกัน ทำให้เจ้าของสวนสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ทั้งปี และช่วยแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาดด้วย ในสวนสมรมจะมีผลไม้ชนิดต่างๆ เช่น ทุเรียน มังคุด กล้วย ฝรั่ง ลองกอง จำปา ตะขบ สะตอ ลูกเนียง เป็นต้น

๑๓ เกษตรผสมผสาน หมายถึง ระบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกหรือการเลี้ยงสัตว์ต่างๆอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ภายใต้การเกื้อกูล มีประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบและการดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัยการผลิตแลทรัพยากรตามธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่ง มาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่ง ภายในไร่นาแบบครบวงจร เช่น กิจกรรมการเลี้ยงไก่หรือการเลี้ยงสุกรบนบ่อปลา การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงผึ้งในสวนผลไม้

๑๔ การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือ การทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไป โดยมีมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลง ย่อมเกิดปัญหาในตัวมันเอง เพียงแต่ว่าจะมีปัญหามาก หรือปัญหาน้อย

ถ้าหากตีความหมายการพัฒนาจะสามารถตีความหมายได้ ๒ นัย คือ

๑. “การพัฒนา” ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึง การทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๒. “การพัฒนา” ในแง่พระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักความถูกต้องพอดี ซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม^๒

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นขั้นตอนแรกโดยการศึกษาในชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ค้นคว้าหนังสือ และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและ

^๒ นิพัทธ์ ชัยวรมุขกุล,สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐,

จากการศึกษาชั้นทุติยภูมิ จากตำรา หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รายงาน การวิจัย สื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งการศึกษาแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรวิถีพุทธ เกษตรสมาร์ท ฟาร์มและแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสาน แนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านในภาคใต้ ภาคอื่น ๆ ของ ประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยการใช้หลักวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบแนวคิดการจัดการสวนยางพารา นา ข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ตลอดถึงใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาภาคสนามต่อไป

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่กลุ่มชาวนา ชาวนาที่เปลี่ยนแปลง ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมัน กลุ่มผู้บริหาร ตัวแทนจากภาครัฐจากกรมส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด จำนวน ๑๖ คน เพื่อนำไปเป็นแนวทาง แก้ปัญหาอุปสรรคของชาวสวนยาง ชาวนาและชาวสวนปาล์มน้ำมัน เป็นการศึกษาในภาคสนาม เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญและมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึก (In-depth) มีรายละเอียด ชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

๑. แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบไปด้วย

(๑) แบบสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ประกอบการทำเกษตร สวนยางพารา นา ข้าวและปาล์มน้ำมัน เช่น ข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ เจตคติ กระบวนการวิจัย ผลลัพธ์การเรียนรู้และการ พัฒนาโครงการวิจัยรวมทั้งสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อมูลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ความสนใจ การ ส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการเกษตรกรรมแปลงใหญ่ อาทิ สวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ของเกษตรกร ตามหลักวิถีพุทธในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

(๒) แบบสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้ประกอบการทำ สวนยางพารา นาข้าวและ สวนปาล์มน้ำมันเกี่ยวกับองค์ความรู้ต่าง ๆ กระบวนการจัดการความรู้ รูปแบบของเกษตรกรผู้ ประกอบทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และเกษตรกรที่ทำสวน ยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ที่ยั่งยืนมีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นต่อไป

(๓) แบบสัมภาษณ์เกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน วิธีการเตรียมพื้นที่การทำเกษตรกรปลูกยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ใส่ปุ๋ยให้มีผลผลิตสูงได้ ราคา ที่น่าพึงพอใจและเลี้ยงพลโลกต่อไป

๒. แบบบันทึกพบปะผู้ประกอบด้วย

(๑) แบบบันทึกการพบปะเกษตรกร ผู้ประกอบการการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่รับผิดชอบกลุ่มเกษตรกรและแนวทาง ส่งเสริมผู้ประกอบการทำเกษตรกรในการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน

(๒) แบบบันทึกการแสดงความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา, นาข้าวและปาล์มน้ำมัน และประชาชนทั่วไป เพื่อบันทึกผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ รูปแบบ/กระบวนการ/ยุทธศาสตร์สร้างสังคมของเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา, นาข้าวและปาล์มน้ำมันที่ยั่งยืนในภาคใต้

(๓) แบบบันทึกความคิดเห็นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อบันทึกผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการองค์ความรู้ รูปแบบการสร้างสังคมเกษตรกรที่ยั่งยืนถาวรในพื้นที่ภาคใต้

ผลการวิจัย พบว่า

๑) ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรอำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปัญหาในการทำเกษตรและมีผลกระทบเกิดขึ้น เกษตรกรจะมีมาตรการและวิธีการป้องกันในด้านผลผลิต มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่ดีที่จะเป็นแนวปฏิบัตินำเกษตรกร จะต้องมีสติและใช้ปัญญาในการจัดการ การเป็นชาวพุทธควรที่จะต้องนำหลักธรรมมาใช้ให้ถูกกาลเทศะ ความเหมาะสม เมื่ออาชีพการเกษตรเป็นการลงทุน จึงไม่ควรประมาท ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการทำงาน ความสามัคคีมีความสำคัญเช่นกันในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย

๒) พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะให้วิถีชีวิตของประชาชน ทั้งระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ได้เดินไปในทางสายกลาง และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ ทั้งการไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ รวมทั้งการศึกษา เกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

๓) รูปแบบการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์มของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า จะตอบโจทย์การมีวิถีชีวิตวิถีเกษตร ทั้งในเรื่องสุขภาพที่ดี มีอิสรภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ เกษตรกรมีโอกาสทำการผลิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของตัวเกษตรกรเอง และเมื่อนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาเชื่อมโยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร เช่น หลักอิทธิบาท ๔ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ คิหิสุขหรือกามโกศิสุข ๔ สัปปุริสธรรม ๗ จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนได้

วิจารณ์ (To review)

การจัดการภาคการเกษตรเป็นเรื่องที่รัฐบาลทุกรัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม เป็นปัญหาอ่อนไหวมีเรื่องอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง เกษตรกรจะรู้สึกในเรื่องของการขาดการเหลียวแลจากภาครัฐและไม่ยุติธรรม จึงมีข่าวออกมาใน

ลักษณะของการเทสินค้าที่กลางถนน หรือการปิดถนนเพื่อกดดันให้รัฐบาลลงมาเจรจาเพื่อรับข้อเสนอ ในปี ๒๕๖๑ แม้ว่ารัฐบาลโดยกรมส่งเสริมการเกษตรจะได้มีมาตรการในการช่วยเหลือหลายช่องทาง อาทิเช่น การช่วยเหลือชาวสวนยางพารา ๑,๘๐๐ บาทต่อ ๑ ไร่ครอบครัวละไม่เกิน ๑๕ ไร่ โดยแบ่งให้เจ้าของสวนยางพารา ๑,๑๐๐ บาทและกสิกรู้จักกรีดยาง ๗๐๐ บาท การช่วยเหลือชาวนา ๑,๕๐๐บาทต่อ ๑ ไร่ครอบครัวละไม่เกิน ๑๕ ไร่ และสวนปาล์มน้ำมัน ๑,๕๐๐ บาทต่อ ๑ ไร่ ครอบครัวละไม่เกิน ๑๕ ไร่ แต่ก็ไม่สามารถเยียวยาความเดือดร้อนในระยะยาวได้ รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิฤทธิพจนในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลาขึ้น พบว่า ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด คือ อำเภอรัตนภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการพัฒนาจัดการด้านการเกษตรจนมีรูปแบบที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาได้ เกษตรกรพึ่งพาช่วยเหลือตัวเองโดยยึดหลักเหตุและผลของความเป็นจริง ในเรื่องของการตัดสินใจลงทุนด้วยความไม่ประมาท มีสติใช้ปัญญารู้เป้าหมายของการลงทุน การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ มีความอดทนมีความเพียร เกษตรกรวิฤทธิพจนมีที่มาจากหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ

อนาคตเกษตรกรไทยจะเป็นเช่นไร เมื่อนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ ที่ภาครัฐจะนำเทคโนโลยีเข้ามาขับเคลื่อนประเทศ ภาคการเกษตรจะยืนอยู่ตรงไหน ประเทศไทยมีพื้นที่ ๓๒๑ ล้านไร่หรือประมาณ ๕๑๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ ๔๓ เพอร์เซ็นต์หรือ ๑๓๘ ล้านไร่ รายได้ภาคการเกษตรคิดเป็น ๑๐ เปอร์เซ็นต์ของจีดีพี ไทยผลิตข้าวอันดับ ๖ ของโลก (เวียดนามอันดับ ๕) แต่ไทยส่งออกข้าวเยอะเป็นอันดับ ๒ ของโลกด้วยมูลค่า ๔,๔๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐหรือคิดเป็น ๒๑.๙ เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการส่งออกทั่วโลก นี่คือนิยามปัจจุบันที่เป็นอยู่แปลว่าข้าวไทยยังมีมูลค่าสูงเมื่อเทียบกับข้าวประเทศอื่นๆ ดังนั้นเกษตรกรไทยจะปลูกจะขายอะไรจะต้องคิดอย่างไรรอบคอบ ไตร่ตรองอย่างละเอียด เมื่อไทยก้าวสู่ยุค ๔.๐ มียุทธศาสตร์ชาติระยะยาว ๒๐ ปีเป็นตัวนำทาง

จากปี ๒๕๖๑ เป็นต้นไปจากเดิมเกษตรกรประมาณ ๒๐ ล้านคนหรือประมาณ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ของคนไทยทั่วประเทศ จะต้องมีการเพิ่มขึ้น (รวมผู้วิจัยด้วย) ที่จะยึดหลักเกษตรพอเพียง ด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจและการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นเกษตรพอเพียงแบบผสมผสานมีกลิ่นอายของความเป็นอินทรีย์ ปลอดภัยได้ผลผลิตที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค สินค้าเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ มีความปลอดภัยและมีคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

๑. ภาครัฐจัดสรรงบประมาณเฉพาะส่วนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยทุกรัฐบาลจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน

๒. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอนาคต

๓. ภาครัฐควรเห็นความสำคัญของเกษตรกรด้วยความจริงใจ ไม่ใช่เป็นนโยบายเพื่อการขายฝัน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ จากพระเดชพระคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต,ดร. นายบดีนภัทร์ สายบุตรผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระมหาชุตีภัก อภินนโทและผู้ทรงคุณวุฒิที่ประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำชี้แนวทางดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณมายังผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน และเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุก ๆ ท่านที่ได้เสียสละเวลาอันล้ำค่าตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งทางด้านภาษา เนื้อหาสาระ ระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย และแก้ไขข้อมูลที่บกพร่องให้สมบูรณ์และสำเร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณพระครูโสภณคุณาทร ประธานศูนย์วิจัยและพัฒนามูลนิธิพระครูโสภณคุณาทร อดีตหัวหน้าฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการสงขลา และเจ้าอาวาสวัดคลองเปล อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาที่อำนวยความสะดวกสนับสนุนในเชิงวิชาการงานเขียนตลอดถึง ขอขอบพระคุณนางนุสร รุ่งพรหม เกษตรกรแผนใหม่ นายเอกชัย ชันทอง ผู้นำด้านการเกษตร นายอภินันท์ หมัดหลี ผู้นำเกษตรกรตำบล ๔ และนางบันดดา พรหมเทศ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา นายอาวุธ ธรรมวโร เกษตรอำเภอควนเนียง นายวิชาญ สุวรรณชาติ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๑ นายทวี ขุนศรี เกษตรกรตำบลควนโสและนายประสิทธิ์ โมรารองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลึก อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา นายสาคร ทองปาน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๖ ตำบลไสหมากและประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลไสหมาก นายไสว รัตนถาวร อดีตผู้ใหญ่บ้านและประธานนาแปลงใหญ่ หมู่ ๙ ตำบลไสหมาก นายปรีดา ทองเดช ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๙ ตำบลไสหมากและนายวิชาญ แก้วปาน ผู้นำด้านการเกษตร อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช นายจำเนียร พรหมเรือง ประชาชนชาวบ้านในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบประจำปี ๒๕๕๕ ด้านปลูกข้าวอินทรีย์ชีวภาพ นางณัฐมณ ท้าวสายประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าวแปลงใหญ่บ้านอ่าวปอ นายจำรัส คงนุ้ย ประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าวแปลงใหญ่บ้านแหลมและนายวารินทร์ เจริญสุข ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้โอกาสได้เข้าทำการเก็บข้อมูลใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ นี้จนผลงานการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช ที่ให้โอกาสและอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวก ให้การสนับสนุนสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้จนผลงานการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และมูลนิธิพระครูโสภณคุณาทร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาและผู้มีพระคุณ บิดา มารดา พระอุปัชฌาย์ ครู อาจารย์ ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย โดยเฉพาะการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในการพัฒนาด้านการเกษตร ต่อไป

ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

นายประสิทธิ์ รักนุ้ย

นางสาวนินดา เหมือนจันทร์

๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑

เอกสารอ้างอิง

ผลงานวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยมุ่งเป้าตอบสนองความต้องการพัฒนาประเทศโดยเร่งด่วน.(๒๕๕๘)
ปาล์มน้ำมัน.(ม.ป.ท)

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร.เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ.พิมพ์ครั้งที่ ๓
กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้. ๒๕๕๖

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล.กรุงเทพมหานคร:อุษา
การพิมพ์.

สำนักอนุรักษ์และการจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ ป่าและพันธุ์พืช.ทำไมจึงไม่ควรปลูก
ยางพารา.พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘.(ม.ป.ท)

ศักดิ์ดา พรหมหา. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ของเกษตรกรผู้เข้าร่วม
โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดยโสธร ปี ๒๕๔๕ จังหวัดยโสธร.
กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.๒๕๔๕.

สถาบันวิจัยการยาง กรมวิชาการเกษตร.เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับยางพารา .(พิมพ์ครั้งที่ ๒)
กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คณะทำงานศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเกษตรธาตุ ๔ คณะทำงานเครือข่ายอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ
เขาพระ.เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการพัฒนาศูนย์เครือข่ายประชาราษฎร์ชาวบ้าน
หลักสูตรวิถีธรรมชาติเกษตรธาตุ ๔.(ม.ป.ท.)

อัจฉรา โยมสินธ์ ดร. How to be เศรษฐีพอเพียง.นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.เกษตร
ทฤษฎีใหม่ การเกษตรของไทย.<https://sinelovelymos.wordpress.com/>
๒๐๑๓/๐๑/๓๐/สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

เกษตรกรรมธรรมชาติ สวนเกษตรผสมผสานนครปฐม.www.kasetkawna.com/article/๔๗/
เกษตรกรรมธรรมชาติ.สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

เกษตรทฤษฎีใหม่ ทางรอดเกษตรกรไทย.<https://www.kasetpopeng.com/๒๐๑๘/๐๑/๑๗>
เกษตรทฤษฎีใหม่.สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

เกษตรอินทรีย์.<https://aeioulove๔๑๔๓.wordpress.com/เกษตรอินทรีย์.สืบค้นเมื่อวันที่ ๘>
กรกฎาคม ๒๕๖๑

การเกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรพอเพียง. [WWW.Kasetdorganic](http://WWW.Kasetdorganic.com) .com //ag/การทำสวนยางพารา.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๐.

การทำสมาร์ทฟาร์มเมอร์เพื่อแข่งขันกับประชาคมอาเซียน

,<https://sites.google.com/site/adecmju๖๐๓/home/kar-prayukt-na-thekhnoloyi-ma-chi-ni-farm-kestr-yukh-him-smart-farm>,
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

การทำเกษตรแบบผสมผสาน สวนสมรม พืช ๕ ชั้น.

<https://www.youtube.com/watch?v=ugm๙POYdODI>

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เกษตรทฤษฎีใหม่.www.greennet.or.th/node/๑๓๐๖.สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เกษตรพอเพียงกับวิถีชีวิตแบบพุทธ.www.csir.chula.ac.th/sufficiency-economy-thesis.html.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

กรมการข้าว นาแปลงใหญ่, <https://www.kasetkaoklai.com/home/๒๐๑๖/๑๐/สืบค้นเมื่อวันที่>

๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ความหมายเกษตรทฤษฎีใหม่

<https://www.kasetorganic.com/forum/index.php?topic=๒๙๑.๐>,

สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

โครงการสัมมาภิบาลเกษตรอินทรีย์ วิถีพุทธธรรม

,www.chiangmainews.co.th/page/archives/๕๕๓๒๓๐,

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑

คนกล้าคืนถิ่น,www.konglakuentin.com/kongla/Co๑๕๒-พระเทพ_คงเสถียร,สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙

กรกฎาคม ๒๕๖๑

เซ็ตซีโร่ ข้าวไทยสู่สมาร์ท ฟาร์มเมอร์. www.bangkok.com/news/detail/๗๖๓๕๘๖.สืบค้นเมื่อ

วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

ดอกสะแบง.สมาร์ทฟาร์มเมอร์ เกษตรกรรุ่นใหม่.

<https://www.thairath.co.th/content/๓๔๔๙๔๔>.สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม

๒๕๖๑.

ดำรง พิพัฒน์วัฒนากุล จักรพงษ์ บัวแก้ว และปริญญา กะลาสี.ความหลากหลายที่ไม่ สมุนไพรและ
คุณสมบัติดิน กรณีศึกษาแปลง วนเกษตรในสวนยางพาราของเกษตรกรรายย่อย
ที่ ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุง.

http://www.thainafe.com/๐๖_Jakrapong_paper_tem.htm

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๑.

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ...ฟื้นคืน “ปากหนัง” แยกน้ำเพื่อประชาชน.

<https://mgronline.com/travel/detail/๙๕๙๐๐๐๑๐๕๐๒๒>.สืบค้นเมื่อ ๔ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๕๖๑.

เทคโนโลยีชาวบ้าน.ชวานาติเด่น เผยเทคนิคลดต้นทุน ทำนาไม่หวั่นแม้น้ำน้อย.

https://www.technologychaban.com/new-slide/article_๓๘๒๘

สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

ทฤษฎีจัมมิทตะประโยชน์,<https://th.wikipedia.org/wiki/ทฤษฎีจัมมิทตะประโยชน์>,สืบค้นเมื่อวันที่

๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑

ผู้ที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ไปใช้

“รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ใน
จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา”

ผู้ใช้	การใช้ประโยชน์
เกษตรกรอำเภอรัตภูมิ เกษตรกร อำเภอควนเนียง เกษตรกรอำเภอ หัวไทร เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่	นำผลงานวิจัยไปขยายผลใช้ในการพัฒนาด้านการเกษตรต่อไป
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	นำผลงานวิจัยไปกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ที่นำไปใช้ในการ พัฒนาเกษตรกรด้วยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการ ในประเด็นของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณภาพ
กรมส่งเสริมการเกษตร	นำผลงานวิจัยนี้ไปกำหนดกรอบการเสริมสร้างให้ประชาชนมีส่วน ร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชน
รัฐบาล	นำผลงานวิจัยไปกำหนดเป็นกรอบและเป็นนโยบายในการ พัฒนาการทำเกษตรกรรม เพื่อความยั่งยืนในอนาคต
ภาคเอกชน	นำผลไปกำหนดวางแนวทางให้การสนับสนุนในการวิจัยและ ส่งเสริมนวัตกรรมภาคเกษตรต่อไป
นักวิชาการ/นักวิจัย/นิตระดับ ปริญญาโท,เอกและหรือ	สามารถนำผลวิจัยไปอ้างอิงงานวิชาการและให้แนวทางในการ จัดการทางด้านการเกษตรตามหลักพุทธศาสนา

ภาคผนวก ค
ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ
และผลที่ได้รับของโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการและผลที่รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรล วัตถุประสงค์	โดยทำให้
<p>๑. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>ทราบถึงหลักการและสถานการณ์แนวทางแนวปฏิบัติรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิธีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลาของเกษตรกร ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด โดยการเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกร ๔ อำเภอ อำเภอรัตภูมิอำเภอควนเนียงจังหวัดสงขลาและอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทรจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้เกษตรกรในอำเภอที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเกษตรกรต้นแบบที่ได้รับรางวัล/โล่รางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด จากผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตข้าวครบวงจรของอำเภอหัวไทร ในการพัฒนาการจัดการทางการเกษตร ได้รับการรับรองมาตรฐานระบบ</p>	<p>ข้อที่ ๑,๒,๓</p>	<p>ทำให้นำไปสู่การกำหนดแนวทางและกรอบของการวิจัย</p>

	<p>การจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช(GAP พืช) จากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ของอำเภอรัตภูมิ ในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและมีความเข้มแข็งเป็นรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา</p>		
<p>๒. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>ทราบถึงพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันใน ๔ อำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา</p>	<p>ข้อที่ ๒</p>	<p>ทำให้สามารถวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย หลักการในการพัฒนาประเด็นการทำเกษตรของเกษตรกรในชุมชนที่มีความแตกต่างทางสภาพแวดล้อม แนวคิด และสามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปบูรณาการในการทำการเกษตรได้</p>

<p>๓. เก็บข้อมูลด้วยแบบ สัมภาษณ์ แบบสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้นำองค์กร ภาค รัฐ ที่มี ส่วน เกี่ยวข้อง กลุ่ม ชวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์ม น้ำมัน ของ ๔ อำเภอ</p>	<p>ทราบถึง ข้อมูล แนวความคิด การจัดการของผู้นำองค์กร เกษตรกรต้นแบบ ใน การนำศาสตร์พระราช มาเป็นแนวทาง รวมทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน เข้า มากำหนดรูปแบบการ จัดการสวนยางพารา ชา้วสวนปาล์ม น้ำมัน ของเกษตรกรตามหลัก วิถีพุทธใน จังหวัด นครศรีธรรมราชและ จังหวัดสงขลา</p>	<p>ข้อที่ ๑-๓</p>	<p>ทำให้เกิดแนวทางการ จัดการการเกษตรของ ภาคใต้ตามหลักพุทธ ศาสนา</p>
<p>๔. ข้อเสนอแนะ อื่น ๆ</p>	<p>ทราบถึงประเด็นปัญหา ของรูปแบบการจัดการ สวนยางพารา ชา้วสวนปาล์ม น้ำมัน ของ เกษตรกรตามหลักวิถี พุทธใน จังหวัด นครศรีธรรมราชและ จังหวัดสงขลา</p>	<p>ข้อที่ ๑-๓</p>	<p>ทำให้เกิดแนวทางการ พัฒนาการเกษตร ใน ชุมชนทำให้ทราบ ข้อเสนอแนะ ต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์การ ภาครัฐและภาคเอกชน กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ กรมวิชาการ เกษตร ผู้ว่าราชการ จังหวัด เกษตรอำเภอ ผู้ นำ เกษตรกร เกษตรกรที่นำผลจาก ข้อเสนอแนะไปสู่การ กำหนดนโยบาย วางแผน กำหนด หลักสูตรในการ พัฒนาการเกษตร</p>
<p>๕. รายงานฉบับ สมบูรณ์</p>	<p>ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ ที่ สามารถตอบ</p>	<p>ข้อที่ ๑ - ๓</p>	<p>ได้รายงานวิจัยที่มี คุณค่า สามารถตอบ</p>

	<p>วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยทั้ง ๓ ข้อ คือ ๑. เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน</p> <p>๒. เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมัน</p> <p>๓. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม</p>		<p>วัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถ นำแนวทางรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในชุมชน ต่าง ๆ ได้พร้อมกับได้ทราบผลกระทบทางการเกษตรและมีการพัฒนาการจัดการให้ดีขึ้นของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ เป็นการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป</p>

แบบสัมภาษณ์รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม
น้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา
โครงการวิจัย

เรื่อง

การสังเคราะห์ องค์ความรู้ กระบวนการสร้างเกษตรกรและพัฒนาการทำสวนยางพารา
นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน
๒. เพื่อพัฒนาการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันแบบ
สมาร์ทฟาร์ม

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาและ
วิจัยเท่านั้น โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑	ข้อมูลประวัติส่วนบุคคล
ตอนที่ ๒	แบบสัมภาษณ์เกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์ม น้ำมัน
ตอนที่ ๓	ความพึงพอใจในการจัดทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมันตามหลักวิถีพุทธ
ตอนที่ ๔	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ในการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสอบถามฉบับนี้ คำตอบของท่านจะไม่มี
ผลกระทบใด ๆ กับตัวท่านทั้งสิ้น โดยผู้วิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น และขอขอบพระคุณอย่าง
สูงที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ ในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

นายประสิทธิ์ รักนุ้ย

นางสาววนิดา เหมือนจันทร์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลประวัติส่วนบุคคล

๑. เพศ ๑) ชาย ๒) หญิง
๒. อายุ ๑) ต่ำกว่า ๓๐ ปี ๒) ๓๑ - ๔๐ ปี
 ๓) ๔๑ - ๕๐ ปี ๔) ๕๑ - ๖๐ ปี
 ๕) สูงกว่า ๖๐ ปี
๓. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑) ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ๒) ๑๕,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท
 ๓) ๓๐,๐๐๑ - ๔๕,๐๐๐ บาท ๔) ๔๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป
๔. อาชีพ ๑) พนักงานบริษัทเอกชน ๒) ข้าราชการ
 ๓) พ่อบ้าน / แม่บ้าน ๔) ธุรกิจส่วนตัว
 ๕) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
๕. ศาสนา ๑) ศาสนาพุทธ ๒) ศาสนาคริสต์
 ๓) ศาสนาอิสลาม ๔) ศาสนาอื่น ๆ
๖. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ๑) ต่ำกว่า ๕ ปี ๒) ๕ - ๑๐ ปี
 ๓) ๑๑ - ๑๕ ปี ๔) ๑๖ - ๒๐ ปี
 ๕) ๒๑ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันตามหลักวิถีพุทธ โดยดำเนินการวางกรอบและกำหนดข้อคำถามเป็น ๔ ประเด็นได้แก่

(๑) การบริหารจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันอย่างไรทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

(๒) .ในการพัฒนาการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ท่านได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เข้าไปบูรณาการการจัดการ การทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันอย่างไร

.....

.....

.....

(๓) ท่านได้ความรู้อะไรบ้างจากการทำการเกษตร ทำสวนยางพารานาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน และได้นำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการอย่างไร

.....

.....

.....

(๔) นอกจากแนวทางที่ส่วนราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด ท่านมีการปรับใช้องค์ความรู้อะไรบ้างให้เข้ากับบริบทของหมู่บ้าน/ชุมชน

.....

.....

.....

.....

(๕) แนวทางการบริหารจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันเพื่อสร้างสังคมเกษตรกรในชุมชนที่ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนและได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

(๖) มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรอย่างไร มีการติดตามหรือไม่ ถ้ามีทำอย่างไร มีตัวชี้วัดความสำเร็จหรือไม่ และใช้เครื่องมือใดในการประเมิน และผลเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(๗) จุดดี จุดเด่น ข้อบกพร่องการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ในชุมชนท่านคืออะไรและอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(๘) ข้อเสนอแนะในการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรผู้ประกอบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ที่จะดำเนินการต่อไปควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(๙) โครงการเกษตรกรแปลงใหญ่เป็นนโยบายของรัฐเป็นอย่างไร มีใครมีส่วนร่วมหรือเครือข่าย อย่างไร.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ความพึงพอใจรูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันตามวิถีหลัก
พุทธ

ข้อที่	รูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน	ความพึงพอใจของเกษตรกร				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ในอนาคตความหวังจะทำเกษตรแปลงใหญ่หรือนารวมตามนโยบายของรัฐบาล					
๒.	คนที่เข้าร่วมเกษตรกรแปลงใหญ่ทำให้ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางน้อยลงสามารถต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้					
๓.	การทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ทำให้วิถีชีวิตดีขึ้น					
๔.	โครงการสมาร์ทฟาร์มทำให้วิถีชีวิตมีความพอเพียงหมดหนี้สิน					
๕.	ในการดูแลบำรุงรักษาเกษตรกรใช้ปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ที่จัดทำกันในชุมชน					
๖.	เกษตรกรต้นทุนต่ำด้วยการทำสมาร์ทฟาร์มตามแนววิถีพุทธ มีความหวังว่ารายได้เพิ่มขึ้น					
๗.	โครงการรูปแบบการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันทำให้วิถีชีวิตดีขึ้น					
๘.	โครงการนี้ทำให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน					
๙.	โครงการนี้ทำให้ครอบครัวมีความมั่นคง					
๑๐.	โครงการนี้ทำให้คนในครอบครัวมีความอบอุ่น					
๑๑.	โครงการนี้ทำให้ครอบครัวสามารถพึ่งพาตนเองได้					
๑๒.	โครงการนี้ทำให้คนในครอบครัวมีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น					
๑๓.	ในการดำเนินโครงการนี้ในชุมชนทำให้ชุมชนมีความปลอดภัยและมีรายได้เพิ่มขึ้น					
๑๔.	โครงการนี้ทำให้คนในชุมชนมีการเคารพสิทธิของคนอื่น					
๑๕.	โครงการนี้ทำให้คนในชุมชนมีความปรองดองซึ่งกันและกัน					
๑๖.	โครงการนี้ทำให้ชุมชนมีความเป็นระเบียบวินัยในตนเอง					
๑๗.	โครงการนี้ทำให้เกษตรกร/ชุมชนมีความสุขมาก					

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ที่ศธ.๖๑๒๘พิเศษ๑๕ /๒๕๖๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์สอบถามสังเกต
เรียน เกษตรกรชาวอำเภอรัตถภูมิ

ด้วยข้าพเจ้า ดร.พีระศิลป์ บุญทอง และคณะทีมงานนักวิจัย ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ตามหลักวิถี พุทธในเขตพื้นที่ ๔ อำเภอ คือ อำเภอรัตถภูมิ และอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ,อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาคใต้ของประเทศไทย ได้ดำเนินการเพื่อเป็นแนวทาง ให้รัฐบาลและหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายในการ แก้ปัญหาการค้าพันธืพืชเกษตรตกต่ำต่อไป

ในการนี้ คณะทีมงานผู้วิจัยเห็นว่าท่านเป็นผู้หนึ่งเป็นเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นในการ แก้ปัญหาเกี่ยวกับยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน สามารถนำไปเป็นต้นแบบให้เกษตรกรท่านอื่นได้ยึด เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป จึงขอกำหนดนัดวันที่ ๘ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๓๐-๑๕.๐๐ น. เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการบริหารจัดการ
๒. กระบวนการสร้างความมั่นคงมีผลผลิตดีมีคุณภาพ
๓. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน
๔. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบขอกราบขอพระคุณล่วงหน้าที่ทำให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกร มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. พีระศิลป์ บุญทอง)

หัวหน้าโครงการ

สำนักงาน

โทร ๐๙๘ ๐๑๔ ๗๕๘๓

ที่ศธ.๖๑๒๘พิเศษ๑๕ /๒๕๖๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์สอบถามสังเกต

เรียน เกษตรกรชาวอำเภอควนเนียง

ด้วยข้าพเจ้า ดร.พีระศิลป์ บุญทอง และคณะทีมงานนักวิจัย ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ตามหลักวิถี พุทธในเขตพื้นที่ ๔ อำเภอ คือ อำเภอรัตร์ตุมณี และอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ,อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาคใต้ของประเทศไทย ได้ดำเนินการเพื่อเป็นแนวทาง ให้รัฐบาลและหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายในการ แก้ปัญหาการค้าพันธ์พืชเกษตรตกต่ำต่อไป

ในการนี้ คณะทีมงานผู้วิจัยเห็นว่าท่านเป็นผู้หนึ่งเป็นเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นในการ แก้ปัญหาเกี่ยวกับยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน สามารถนำไปเป็นต้นแบบให้เกษตรกรท่านอื่นได้ยึด เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป จึงขอกำหนดนัดวันที่ ๑ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๗.๐๐ น. เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการบริหารจัดการ
๒. กระบวนการสร้างความมั่นคงมีผลผลิตดีมีคุณภาพ
๓. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน
๔. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบขอกราบขอพระคุณล่วงหน้าที่ทำให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล พื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกร มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. พีระศิลป์ บุญทอง)

หัวหน้าโครงการ

สำนักงาน

โทร. ๐๙๘๐๑๔๗๕๘๓

ที่ศธ.๖๑๒๘พิเศษ๑๕ /๒๕๖๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์สอบถามสังเกต
เรียน เกษตรกรชาวอำเภอเชียรใหญ่

ด้วยข้าพเจ้า ดร.พีระศิลป์ บุญทอง และคณะทีมงานนักวิจัย ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ตามหลักวิถี พุทธในเขตพื้นที่ ๔ อำเภอ คือ อำเภอรัตร์ตุมิ และอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ,อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครธรรมราช ในภาคใต้ของประเทศไทย ได้ดำเนินการเพื่อเป็นแนวทาง ให้รัฐบาลและหน่วยงานองค์การที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายในการ แก้ปัญหาการขาดทุนพืชเกษตรตกต่ำต่อไป

ในการนี้ คณะทีมงานผู้วิจัยเห็นว่าท่านเป็นผู้หนึ่งเป็นเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นในการ แก้ปัญหาเกี่ยวกับยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน สามารถนำไปเป็นต้นแบบให้เกษตรกรท่านอื่นได้ยึด เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป จึงขอกำหนดวันที่ ๑๒ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการบริหารจัดการ
๒. กระบวนการสร้างความมั่นคงมีผลผลิตดีมีคุณภาพ
๓. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน
๔. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบขอกราบขอพระคุณล่วงหน้าที่ทำให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล
พื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกร มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. พีระศิลป์ บุญทอง)

หัวหน้าโครงการ

สำนักงาน

โทร. ๐๙๘๐๑๔๗๕๘๓

ที่ศธ.๖๑๒๘พิเศษ๑๕ /๒๕๖๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์สอบถามสังเกต
เรียน เกษตรกรชาวอำเภอหัวไทร

ด้วยข้าพเจ้า ดร.พีระศิลป์ บุญทอง และคณะทีมงานนักวิจัย ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ตามหลักวิถี พุทธในเขตพื้นที่ ๔ อำเภอ คือ อำเภอรัตร์ตุมณี และอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ,อำเภอหัวไทร และอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาคใต้ของประเทศไทย ได้ดำเนินการเพื่อเป็นแนวทาง ให้รัฐบาลและหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายในการ แก้ปัญหาการค้าพันธ์พืชเกษตรตกต่ำต่อไป

ในการนี้ คณะทีมงานผู้วิจัยเห็นว่าท่านเป็นผู้หนึ่งเป็นเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นในการ แก้ปัญหาเกี่ยวกับยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน สามารถนำไปเป็นต้นแบบให้เกษตรกรท่านอื่นได้ยึด เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป จึงขอกำหนดนัดวันที่ ๑๓ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ – ๑๘.๐๐ น. เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการบริหารจัดการ
๒. กระบวนการสร้างความมั่นคงมีผลผลิตดีมีคุณภาพ
๓. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในการทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน
๔. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบขอกราบขอพระคุณล่วงหน้าที่ทำให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล พื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกร มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. พีระศิลป์ บุญทอง)

หัวหน้าโครงการ

สำนักงาน

โทร. ๐๙๘๐๑๔๗๕๘๓

ต้นยางพาราต้นแรกที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) นำมาปลูกที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลาสัมภาษณ์นางนงนุช รุ่งพรหมแปลงนาข้าวอินทรีย์ นางปณิตดา พรหมเพศ นายเอกชัย ขุนทองเกษตรกรผสมผสานและนายอภิรักษ์ หมดหลี่เกษตรกรต้นแบบกับการปลูกพืชเกษตรธาตุ ๔

คณะผู้วิจัยกับการลงพื้นที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์นายจำรัสคน้อยประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าวแปลงใหญ่บ้านแหลม นายจำเนียร พรหมเรือง ปราชญ์ชาวบ้านต้นแบบด้านปลูกข้าวชีวภาพ นางณัฐณท้าวสายประธานศูนย์ข้าวชุมชนนาข้าวแปลงใหญ่บ้านอ่าวปอและนายวารินทร์ เจริญสุขประธานศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มสินค้าเกษตรตำบลเขาพังไกร

คณะผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์นายสาคร ทองปานประธานศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มสินค้าเกษตร นายไสว รัตนถาวร
ประธานนาแปลงใหญ่ นายปรีดา ทองเดชและนายวิชาญ แก้วปานผู้นำด้านการเกษตรกับนวัตกรรมแพรดน้ำผัก ในเขต
พื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอควนเนียงนายอาวุธ ธรรมมาโร นายวิชาญ สุวรรณชาตรี นายทวี ชุนศรี และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลึกนายประสิทธิ์ โมรา ต้นแบบการปลูกปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่อำเภอควนเนียง จังหวัด สงขลา

สัญญาเลขที่: ว.๐๘๓/๒๕๖๑

ชื่อโครงการ: รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถี
พุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

หัวหน้าโครงการวิจัย: ดร.พีระศิลป์ บุญทอง, ดร.ประสิทธิ์ รักนุ้ย
นางสาววนิดา เหมือนจันทร์

หน่วยสังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จังหวัด
นครศรีธรรมราช

โทร. ๐๙๘ ๐๑๔ ๗๕๘๓,๐๘๑ ๙๕๙๒๙๗๓, อีเมล wanida92973@gmail.com

ความสำคัญ/ความเป็นมา/ประเด็นปัญหาก่อนการวิจัย (ไม่เกิน ๑ หน้า)

จากปัญหาการทำกรเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ปัญหาด้านเศรษฐกิจในเรื่องรายได้ของเกษตรกรที่ค่อนข้างต่ำ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ เกษตรกรยังยากจนอยู่ รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือก็มักเข้ามาแก้ปัญหาระยะสั้น เช่น การจำหน่ายข้าว การรับซื้อผลผลิตไว้เอง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรแบบชั่วคราว ปัญหาขาดหน่วยงานที่จะมาจัดสรรวางแผนการปลูก วางแผนการผลิตสินค้าเกษตรให้แก่เกษตรกร เพราะเกษตรกรก่อนที่จะตัดสินใจปลูกอะไร มักจะอ้างอิงราคาผลผลิตในปัจจุบัน ซึ่งในความเป็นจริงอ้างอิงไม่ได้ เพราะผลผลิตทางการเกษตรมักใช้เวลาานกว่าจะเก็บเกี่ยวได้ จึงต้องหันหน้าให้รัฐบาลช่วยเหลืออยู่เสมอ การผลิตพืชผลทางการเกษตรขึ้นอยู่กับภาวะธรรมชาติ หากฝนฟ้าอำนวยจะได้ผลผลิตมาก ราคาจะตกต่ำ แต่หากฝนฟ้าไม่อำนวย เกิดภัยพิบัติจะได้ผลผลิตน้อย จะได้ราคาดี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม เพื่อความมั่นคง ยั่งยืนและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร จะเป็นการลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร ภาครัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อให้เกษตรกรรวมตัวได้อย่างเข้มแข็ง

การจัดทำแผนข้าวให้ครบวงจรของกระทรวงพาณิชย์ ในการนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงอุตสาหกรรมข้าวไทย ให้สอดคล้องกับตลาดข้าวที่เปลี่ยนไป การที่จะทำให้วงการข้าวจะยั่งยืนได้จะต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อให้แข่งขันได้กับประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวรายอื่น โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนข้าวประเทศเพื่อนบ้านจะตีตลาดส่งออกข้าวไทยนั้น ในระยะสั้นน่าจะไม่มีปัญหา เพราะผู้ส่งออกไทยมีความเชี่ยวชาญและได้รับการเชื่อถือจากตลาดข้าวโลก ขณะนี้ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิอยู่ที่ตันละ ๑๗,๐๐๐ บาท ข้าวเปลือกเจ้าตันละ ๗,๘๐๐ บาท แต่ภาครัฐไม่ยอมให้ข้าวเปลือกแพงมาก เพราะจะทำให้ราคาข้าวสารสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งอาจจะกระทบต่อผู้บริโภค แต่อยากได้ราคาที่ยุติธรรมมากกว่า ที่กล่าวมาข้างต้นคือสถานการณ์ปัจจุบันของข้าวไทย

การปลูกยางพารา การปลูกปาล์มก็เช่นเดียวกัน หลังจากรัฐบาลดำเนินนโยบายพัฒนาการเกษตรด้วยแนวทางเกษตรแผนใหม่ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เขื่อน สนับสนุนการผลิตจำพวกเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การจัดสรรสินเชื่อการเกษตร เป็นต้น แต่ชาวนา ชาวสวนก็ยังยากจน มีหนี้สิน รัฐบาลได้แก้ปัญหาในด้านราคาจึงไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่ได้ตกแก่เกษตรกร

ปัจจุบันปัญหาราคายางพาราและปาล์มน้ำมันตกต่ำได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางเป็นอย่างมาก เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ มีภาระหนี้สินล้นพ้นตัว แนวโน้มราคา

ยางที่ผ่านมาไม่เป็นไปตามธรรมชาติแต่รัฐบาลพยายามแก้ไข จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ราคาขายจะอยู่ที่ ๔๐ บาท ส่วนปาล์มน้ำมันราคาตกต่ำเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายปาล์มน้ำมัน ราคาปาล์มตกต่ำหนักสุดในรอบปีเหลือแค่กิโลกรัมละ ๒.๗๐-๒.๙๐ บาท ซึ่งเกษตรกรสามารถอยู่ได้ต้องไม่ต่ำกว่ากิโลกรัมละ ๓ บาท

นอกจากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้ว ในประเด็นที่ควรพิจารณาปัญหาเกษตรกรของประเทศไทยนั้น ปัญหาด้านสิทธิก็มีความสำคัญ เพราะภายใต้การขยายตัวของเกษตรแผนใหม่ เกษตรกรจะถูกละเมิดสิทธิในหลายลักษณะ เช่น สิทธิในที่ทำกิน สิทธิในการกำหนดระบบการผลิต โดยเฉพาะสิทธิในการเรียนรู้และพัฒนาระบบการเกษตรที่เหมาะสม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา สังคมและวัฒนธรรม

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของเกษตรกรชาวนา ชาวสวนยางพาราและชาวสวนปาล์มน้ำมันได้ประสบกับปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยทำการสุ่มเอา ๒ จังหวัด ๔ อำเภอทางภาคใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา โดยเลือกอำเภอที่มีเกษตรกรปลูกข้าว ยางพาราและปาล์มน้ำมัน คือ อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทรของจังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอรัตนภูมิ อำเภอควนเนียงของจังหวัดสงขลา โดยมีการบูรณาการกับหลักธรรมทางวิสุทธิ เพื่อให้เป็นต้นแบบแก่เกษตรกรอื่นๆให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม เพื่อความมั่นคง ยั่งยืนและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อเพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
๒. เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน
๓. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม

ผลการวิจัย/การแก้ปัญหาโครงการวิจัย (ไม่เกิน ๒ หน้า)

จากผลการศึกษา พบว่า

- ๑) ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิสุทธิในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรอำเภอรัตนภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปัญหาในการทำเกษตรและมีผลกระทบเกิดขึ้น เกษตรกรจะมีมาตรการและวิธีการป้องกันในด้านผลผลิต มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่ดีที่จะเป็นแนวปฏิบัตินำเกษตรกร จะต้อง มีสติและใช้ปัญญาในการจัดการ การเป็นชาวพุทธควรที่จะต้องนำหลักธรรมมาใช้ให้ถูกกาลเทศะ

ความเหมาะสม เมื่ออาชีพการเกษตรเป็นการลงทุน จึงไม่ควรประมาท ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการทำงาน ความสามัคคีมีความสำคัญเช่นกันในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย

๒) พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะให้วิถีชีวิตของประชาชน ทั้งระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ได้เดินไปในทางสายกลาง และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ ทั้งการไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ รวมทั้งการศึกษาเกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

๓) รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์มของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า จะตอบโจทย์การมีวิถีชีวิตวิถีเกษตร ทั้งในเรื่องสุขภาพที่ดี มีอิสรภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ เกษตรกรมีโอกาสทำการผลิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของตัวเกษตรกรเอง และเมื่อนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาเชื่อมโยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์การการเกษตร เช่น หลักอิทธิบาท ๔ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ คิหิสุขหรือกามโกศิสุข ๔ สัปบุริสธรรม ๗ จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนได้

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

๑. การใช้ประโยชน์ในระดับนโยบายเช่นการนำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจในการบริหาร การพัฒนา/กำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ/กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร / (โปรดระบุ)

องค์กรต่าง ๆ สามารถนำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายสำหรับการแก้ไขปัญหาการพัฒนาการเกษตรในประเทศและนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปบูรณาการสำหรับการบริหารจากการความขัดแย้ง ในองค์กรอื่น ๆ และนำผลการวิจัยไปกำหนดตัวชี้วัดสำหรับ.....

๒. การใช้ประโยชน์มิติการพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น เช่น ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ชุมชน ชุมชนท้องถิ่นสามารถกำหนดแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปบูรณาการสำหรับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรต่าง ๆ

๓. การใช้ประโยชน์มิติทางวิชาการ เช่นการอ้างอิง ผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร วิชาการ ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ การนำไปสอนในรายวิชาต่าง ๆ ที่สามารถบูรณาการกันได้

สถานศึกษานำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง

ๆ เช่นมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การจัดการทางการเกษตร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น เพื่อสื่อให้เห็นการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรมและนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปปรับปรุงหลักสูตร รายละเอียดของรายวิชาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพื่อความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

การเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์ เช่นการเผยแพร่ในวารสาร/การนำเสนอในที่ประชุม/เว็บไซต์ งานวิจัยมีการประชาสัมพันธ์ กิจกรรม และผลงานทางอินเทอร์เน็ต ส่วนประชาสัมพันธ์ ทางสิ่งพิมพ์ อยู่ระหว่างดำเนินการตีพิมพ์วารสารวิชาการ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลงานวิจัยไว้ ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด

๑. มอบงานวิจัยให้เกษตรกร ๔ อำเภอ ๒ จังหวัดจัดการเผยแพร่ คือ อำเภอรัตนภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.พีระศิลป์ บุญทอง
(ภาษาอังกฤษ) (DR.PEERASIL BUNTHONG)
ตำแหน่งทางวิชาการ ศาสตราจารย์ (ศ.) รองศาสตราจารย์ (รศ.)
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์

๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ตำบลม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก ๘๘/๑๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าซึก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ ๐๗๕-๓๔๒-๘๘๘, ๐๘-๙๐๔๒-๔๕๕๙ โทรสาร ๐๗๕-๓๔๕-๘๖๒ Email:peerb ๒๕๕๕ @ gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

มหาวิทยาลัย (เรียงจากปัจจุบันไปอดีต)	ชื่อปริญญา	สาขาวิชา	ปีที่ได้รับ พ.ศ.
มหาวิทยาลัยมหคธ ประเทศ อินเดีย	Ph.D	Buddhist studies	๒๕๕๕
มหาวิทยาลัยเดลี ประเทศ อินเดีย	M.A	Buddhist studies	๒๕๔๑
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย ประเทศไทย	พุทธศาสตรบัณฑิต (พ.ธ.บ)	พระพุทธศาสนา	๒๕๓๖

๖. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

๗. ประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับการวิจัย

๗.๑ เรื่อง การติดตามบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชปีการศึกษา ๒๕๕๐ และปีการศึกษา ๒๕๕๑

๗.๒ เรื่อง การศึกษาหลักพุทธธรรมและพุทธวิถีในการพัฒนาและการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ปิงบประมาร ๒๕๕๕

๗.๓ เรื่องการสำรวจความพึงพอใจของนิสิตปีสุดท้ายที่มีต่อคุณภาพของหลักสูตรมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๕

๗.๔ เรื่องการสำรวจความพึงพอใจของนิสิตปีสุดท้ายที่มีต่อคุณภาพของหลักสูตรมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๖

๗.๕ เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้” ทุนสถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ งานลุล่วงแล้วร้อยละ ๙๐

๗.๖ เรื่อง กระบวนการสร้างสังคมปลอดภัยเสถียรตามหลักพระพุทธศาสนาใน ภาคใต้ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๖๐. งบอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗.๗ บทความเรื่อง กระบวนการสร้างสังคมปลอดภัยเสถียรตามหลัก พระพุทธศาสนาในภาคใต้ นำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๕ และนานาชาติครั้งที่ ๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นประจำปี ๒๕๖๑ ตีพิมพ์ในวารสาร ธรรมปริทรรศน์ และ PROCEEDINGS ในรูปแบบของ C.D-ROM.

๗.๘ เรื่อง รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ตามหลัก วิถีพุทธ งบอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอรับรองว่าข้อความที่ให้ไว้เป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(ดร.พีระศิลป์ บุญทอง)

(เจ้าของประวัติน)

-พระพุทธรูปศาสนาเถรวาท,พระพุทธรูปศาสนาพุทธนิกายมหายาน,การศึกษาอิทธิพลทางพระพุทธรูปศาสนา, การศึกษาอิทธิพลทางรัฐศาสตร์ ,งานวิจัยในวรรณกรรมทางพระพุทธรูปศาสนา,เปรียบเทียบเถรวาทกับ มหายาน,องค์การและการจัดการ,มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม,รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธรูปศาสนา ,สังคมวิทยาในพระไตรปิฎก,ภาษากับการสื่อสาร,พระพุทธรูปศาสนากับการสงเคราะห์,

-รองผู้อำนวยการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา(๒๕๓๔ – ๒๕๕๑)

-อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ขยาย ห้องเรียนจังหวัดตรัง (๒๕๔๘ – ๒๕๕๐)

-อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นว.สงขลา ๒๕๕๒ – ๒๕๕๔)

-รองหัวหน้าฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย น.ว.สงขลาปี ๒๕๕๕- ๒๕๕๙

-หัวหน้าฝ่ายงานประกันคุณภาพ มหามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นว. สงขลาปี ๒๕๕๕- ๒๕๕๙

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

๗.๑ ผู้ร่วมวิจัยหลักเรื่อง : การสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อภาวะ เศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน

๗.๒ เป็นผู้วิจัยหลักเรื่อง : ความคิดเห็นของครู-นักเรียนที่มีต่อการสอนโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนเอกชนสังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดตรังเขต ๑

๗.๓ เป็นผู้วิจัยหลักเรื่อง: สำรวจความพึงพอใจของนิสิตใหม่ที่มีต่อคุณภาพหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการวัดหงษ์ประดิษฐาราม ปีการศึกษา ๒๕๕๖

๗.๔ เป็นผู้วิจัยหลักเรื่อง: สำรวจความพอใจของนิสิตปีสุดท้ายที่มีต่อคุณภาพของ หลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ มจร. วัดหงษ์ประดิษฐาราม ปี การศึกษา ๒๕๕๖

๗.๕ เป็นผู้วิจัยหลักเรื่อง: พลวัตการปรับตัวของพระสงฆ์ในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ในยุคปัจจุบัน (CURRENT ADAPTATION DYNAMICS MORE IN THE THREE SOUTHERMOST PROVINCES OF THAILAND) (ได้รับทุนอุดหนุน การวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ๒๕๕๘

๗.๖ บทความวิชาการเรื่องพลวัตการปรับตัวของพระสงฆ์ในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ในยุคปัจจุบัน นำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ ๑๑ ประจำปี ๒๕๕๙ ตีพิมพ์ในรายงานวารสารศรีปทุมปริทัศน์PROCEEDINGSในรูปแบบของ CD-ROM

๗.๗ ได้เข้าร่วมประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๙ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บ้าน ๑๘-๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ (The thInternational Buddhist Research)

๗.๘ ได้เข้าร่วมงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ และนานาชาติครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๕๙ “พุทธบูรณาการกับงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน” ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙

๗.๙ เข้าร่วมประชุมวิชาการชี้แจงกรอบการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑: ภาคใต้ วันอังคารที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประกายเพชร ชั้น ๓ โรงแรมโดมอนด์พลาซ่าหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๗.๑๐ ผู้วิจัยร่วมวิจัย: เรื่องกระบวนการสร้างสังคมปลอดยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาในภาคใต้ (ได้รับอุดหนุน จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ๒๕๖๐

๗.๑๑ บทความเรื่อง กระบวนการสร้างสังคมปลอดยาเสพติด ตามหลักพระพุทธศาสนาในภาคใต้ นำเสนอรดับชาติครั้งที่ ๕ นานาชาติครั้งที่ ๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประจำปี ๒๕๖๑ ในวารสารธรรมปริทรรศน์ และPROCEEDING รูปแบบ C.D-ROM

๗.๑๒ ผู้วิจัยร่วมวิจัย: เรื่องรูปการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเพื่อรองรับนโยบายพัฒนาประเทศไทย ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ กำลังดำเนินการปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (ได้รับอุดหนุน จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ๒๕๖๑.

๗.๑๓ ผู้ร่วมวิจัย: เรื่อง รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์ม น้ำมันของเกษตรกร ตามหลักวิถีพุทธ กำลังดำเนินการ ปีงบประมาณปี ๒๕๖๑ (ได้รับอุดหนุนจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ๒๕๖๑

๗.๑๔ เข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนาองค์กรด้านการจัดการความรู้ (KM) “ เรื่องการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรด้วยระบบบริหารจัดการหลักสูตร (e-TQF) และระบบแฟ้มสะสมผลงาน (e-Portfolio)” ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

ขอรับรองตามนี้เป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....

(นายประสิทธิ์ รักนุ้ย)

(เจ้าของประวัติ)

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวนิตา เหมือนจันทร์
(ภาษาอังกฤษ) Miss Wanida Mueanjan
- ตำแหน่งทางวิชาการ ศาสตราจารย์ (ศ.) รองศาสตราจารย์(รศ.)
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผศ.) อาจารย์
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการอิสระ นักวิจัย
๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อสะดวก ศูนย์วิจัยและพัฒนามูลนิธิพระครูโสภณคุณาทร วัดคลองเปล ๒๔ ถนนกาญจนวนิช ซอย ๔ ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โทร. ๐๘๑-๙๕๙-๒๙๗๓
- ประวัติการศึกษา

มหาวิทยาลัย (เรียงจากปัจจุบันไปอดีต)	ชื่อปริญญา	สาขาวิชา	ปีที่ได้รับ พ.ศ.
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต	รัฐศาสตร์	๒๕๖๑
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	พุทธศาสตรบัณฑิต	พธ.บ. รัฐศาสตร์การปกครอง	๒๕๕๗
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปว.ส)	ปว.ส. พืชสวน	๒๕๒๙
กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ	น.ศ.เอก	ธรรมศึกษาชั้นเอก	๒๕๕๓

๖. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

- ภาษาอังกฤษระดับกลาง
- ภาษาจีนระดับ กลาง,สูง
- ภาษามายู ระดับกลาง
- วิทยาการจัดค่าย สิ่งแวดล้อม
- วิทยากรนวดแผนไทยมาตรฐาน ระดับ ๑

พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรหลักสูตรมัคคุเทศก์เฉพาะ(ทางทะเลชายฝั่ง)รุ่นที่ ๕ ภาษาอังกฤษ พ.ศ.๒๕๕๔หลักสูตรมัคคุเทศก์เฉพาะ(ต่างประเทศเฉพาะพื้นที่) รุ่นที่ ๔

พ.ศ. ๒๕๕๔ The Southern Border Provinces Administrative Centre Yala Provincial Health Office and Yala Provincial Office Of Tourism and Sports.

พ.ศ. ๒๕๕๖ งานประกันคุณภาพการศึกษา ของหน่วยวิทยบริการ มจร.สงขลา

พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ผ่านการอบรมหลักสูตร “ ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สำหรับมัคคุเทศก์ ” จังหวัดสงขลา วันที่ ๑๑-๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ผ่านการอบรมหลักสูตร “ การกู้ชีพขั้นพื้นฐานร่วมกับการใช้เครื่องช็อกไฟฟ้า หัวใจอัตโนมัติ (Basic Life Support (CPR WITH AED) ” ณ โรงแรมโกลเด้นคราวน์ แกรนด์หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้ผ่านการอบรม 9 Coach the Coaches Program for MICE Industry เมื่อวันที่ ๒๐-๒๑ เมษายน ๒๕๖๑ ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนการดำเนินงานคลินิกเวชศาสตร์การเดินทางและท่องเที่ยว หลักสูตรความรู้และทักษะการดูแลนักท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติ เมื่อวันที่ ๖-๗ ธันวาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมนิวซีซั่น อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรภาษามลายูเพื่อการท่องเที่ยวชายแดนใต้ เมื่อวันที่ ๑๘-๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมวีแอล อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิจัย

๗.๑ ผู้วิจัยหลักเรื่อง “ ปัญหาการจัดการเลือกตั้งที่ไม่โปร่งใสประเด็นการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในเขตเทศบาลเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

๗.๒ ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและอิสลาม ในเขตพื้นที่อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะจังหวัดสงขลา(The coexistence of Buddhist and Islamic communities, In The Area of Tepa District, Sabayoi District, Natawe District, and chana District, Songkhla province.) ได้รับทุนอุดหนุน จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗.๓ บทความทางวิชาการ เรื่อง “ การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและอิสลามในเขตพื้นที่ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา นำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุมครั้งที่ ๑๑ ประจำปี ๒๕๕๙ ตีพิมพ์ในวารสารศรีปทุมปริทัศน์ PROCEEDINGS ในรูปแบบ CD-ROM

๗.๔ ได้เข้าร่วมงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ ประจำปี ๒๕๕๙ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์น่าน (The ๓th International Buddhist Research) ๑๘ - ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๗.๕ ได้เข้าร่วมงานประชุมวิชาการ ระดับชาติครั้งที่ ๓ และนานาชาติครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๕๙ “พุทธบูรณาการกับงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน” ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙

๗.๖ ได้เข้าร่วมประชุมวิชาการชี้แจงกรอบการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑: ภาคใต้วันอังคารที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประกายเพชร ชั้น ๓ โรงแรมไดมอนด์พลาซ่าหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๗.๗ ผู้วิจัยร่วม: เรื่อง กระบวนการสร้างสังคมปลอดภัยเสถียรตามหลักพระพุทธศาสนาในภาคใต้ (ได้รับอุดหนุน จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ๒๕๖๐

๗.๘ ได้ผ่านการอบรมในโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายวิชาการด้านการวิจัย และงานสร้างสรรค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ ประจำปี ๒๕๖๑ “ การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการงานวิจัยด้วยระบบ NRMS” ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี ๑๕-๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

๗.๙ ได้เข้าอบรมโครงการแนะแนวนวัตกรรมทางการศึกษา สู่ไทยแลนด์ ๔.๐ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ “ การสร้างสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์มาตรฐาน EPUB 3” ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี ๗-๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

๗.๑๐ บทความเรื่อง กระบวนการสร้างสังคมปลอดภัยเสถียร ตามหลักพระพุทธศาสนาในภาคใต้ นำเสนอระดับชาติครั้งที่ ๕ นานาชาติครั้งที่ ๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประจำปี ๒๕๖๑ ในวารสารธรรมปริทรรศน์ และ PROCEEDING รูปแบบ C.D-ROM

๗.๑๑ ผู้วิจัยร่วม: เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเพื่อรองรับนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ กำลังดำเนินการ (ได้รับอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ๒๕๖๑

๗.๑๒ ผู้วิจัยร่วม: เรื่องรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมันตามหลักวิถีพุทธ กำลังดำเนินการ(ได้รับอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ๒๕๖๑

๗.๑๓ บทความเรื่อง กระบวนการสร้างสังคมปลอดภัยเสถียร ตามหลักพระพุทธศาสนาในภาคใต้ นำเสนอระดับชาติครั้งที่ ๕ นานาชาติครั้งที่ ๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประจำปี ๒๕๖๑ ในวารสารธรรมปริทรรศน์ และPROCEEDINGรูปแบบ C.D-ROM ได้รับ”บทความดีเด่น” ด้านสังคมศาสตร์ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑

๗.๑๔ ได้เข้าร่วมประชุมเชิงวิชาการของ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร องค์การมหาชน (สวก.) ชี้แจงกรอบการวิจัยมุ่งเป้า ปีงบประมาณปี ๒๕๖๒ ภาคใต้ ณ โรงแรมวังใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๗.๑๕ เข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการความรู้ (KM) “ เรื่องการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรด้วยระบบบริหารจัดการหลักสูตร (e-TQF) และระบบแฟ้มสะสมผลงาน

(e-Portfolio)”ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี จังหวัดปัตตานี ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

๗.๑๖. เข้าร่วมอบรมโครงการแนะแนวนวัตกรรมทางการศึกษาสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ ประจำปี ๒๕๖๒ “ การพัฒนารูปแบบการสอนออนไลน์ด้วยระบบ e-testing ”ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี จังหวัดปัตตานี ๗-๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ขอรับรองว่าเป็นความจริงทุกประการ

รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธใน
จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

Rubber plantation management style rice fields and oil palm plantation of
farmers according to Buddhist principle in
Nakhonsithammarat and Songkhla province

ดร.พีระศิลป์ บุญทอง นายประสิทธิ์ รักนุ้ย

นางสาววนิดา เหมือนจันทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Email.wanida92973@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน ๒) เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน ๓) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์ม โดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มเข้าด้วยกัน จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมัน ในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด สงขลา นครศรีธรรมราช จำนวน ๑๖ คน จังหวัดสงขลา จำนวน ๘ คน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๘ คน รวมประชากร ทั้งหมด ๑๖ คน จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

ผลการวิจัย พบว่า

๑) ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรอำเภอรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปัญหาในการทำเกษตรและมีผลกระทบเกิดขึ้น เกษตรกรจะมีมาตรการและวิธีการป้องกันในด้านผลผลิต มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมืออย่างดีที่จะเป็นแนวปฏิบัติ นำเกษตรกร จะต้อง มีสติและใช้ปัญญาในการจัดการ การเป็นชาวพุทธควรที่จะต้องนำหลักธรรมมาใช้ให้ถูกกาลเทศะ ความเหมาะสม เมื่ออาชีพการเกษตรเป็นการลงทุน จึงไม่ควรประมาท ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการทำงาน ความสามัคคีมีความสำคัญเช่นกันในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย

๒) พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะให้วิถีชีวิตของประชาชน ทั้งระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ได้เดินไปในทางสาย

กลาง และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ ทั้งการไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ รวมทั้งการศึกษาเกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

๓) รูปแบบการจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า จะตอบโจทย์การมีวิถีชีวิตวิถีเกษตร ทั้งในเรื่องสุขภาพที่ดี มีอิสรภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ เกษตรกรมีโอกาสทำการผลิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของตัวเกษตรกรเอง และเมื่อนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเชื่อมโยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์การการเกษตร เช่น หลักอิทธิบาท ๔ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ คิหิสุขหรือกามโกคิสุข ๔ จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนได้

คำสำคัญ: รูปแบบ การจัดการเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ตฟาร์มของเกษตรกร ตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

Research title: Rubber plantation management style rice fields and oil palm plantation of farmers according to Buddhist principle in Nakhonsithammarat and Songkhla province

Researchers: Dr.Peerasil Bunthong Mr. Prasit Raknuiy Miss Wanida Mueanjan

Organization: MahachulalongKornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat.Campus

Fiscal Year: 2561/2018

Funding: MahachulalongKornrajavidyalaya

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the impact of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm, 2) to develop the management of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm, 3) to analyze the pattern of farmers management in making rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model. This research is a qualitative research that links opinions and farmers management development, in making rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model together. The sample consisted of the 16 leaders from the public and private sectors who are involved with the farmer group, in making rubber plantation, rice fields and oil palm in the southern region,

concerned with 2 provinces, Nakhon Si Thammarat and Songkhla Province equally by the way of the in-depth interview and the Purpose Sampling.

The research found that

1) the impact of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that the farmers in Rattaphum and Khuaniang District in Songkhla and the farmers in Chian Yai and Hua-sai District in Nakhon Si Thammarat faced problems in farming that should be affecting to the farmers' agricultural activities. Therefore, there must be measures and methods to protect the product quality, which will lead to creating value and creating prices with quality products and using the principles of Buddhism as a good tool that will be the practice of farmers in having to be conscious and using intelligence in management. Being the farmers in a Buddhist way should be applied to the principles in daily life in right time and appropriately. The farmer is an investor, therefore, should not be negligent in the occupation and must analyze by adhering to the principles of middle path of occupation. The unity is an important principle in coexistence in the community and makes the community strong in the development of stability, prosperity, sustainability and safety in the farmer's career: rubber plantations, rice fields and oil palm.

2) to develop the management of farmers in making rubber plantations, rice fields and oil palm according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that According to the Sufficiency Economy Philosophy from the Royal Highness of His Majesty King Bhumibol Adulyadej Borommanat Bophit given the way of life of people at the family, community and national level will be followed along the middle path and the Buddhist way of agriculture applied to be used both non-self-harming and not hurting others, diligent, not lazy, having good immunity and knowing how to use property to benefit both yourself and others Including the study of the prototype farmers and the use of technology and innovation will be a guideline to develop and to support for farmers in stability and strength forever.

3) Farm management model for rubber plantations, rice fields and oil palm with a smart farm model according to Buddhist principles in Nakhon Si Thammarat and Songkhla Smart Farm Of farmers according to Buddhist principles in

Nakhon Si Thammarat and Songkhla was found that they can answer to other farmers, with awards and certificates as a tool to honor the community in the way of life and the way of agriculture, including 16 groups / people / communities in the management of large fields which can be a model for other groups / communities to study in terms of quality, value, price and quality products affecting good physical and mental health and motivation for the occupation of farmers according to Buddhist principles as well. Farmers have an opportunity to create value and negotiate with middlemen reasonably because the quality is good in accordance with the potential and needs of farmers. And then applying Buddhist principles to strengthen family, community, agricultural organizations such as Iddhipada 4 (basis for success), Sangahavatthu 4 (bases of social solidarity), Khihisuk 4 (house-life happiness) and which will drive the society to change towards sustainability according to the Buddhist way of agriculture

Key words : Model : Farm management model for rubber plantations, rice fields and oil palm : A smart farm model of farmers : According to Buddhist principles : In Nakhon Si Thammarat and Songkhla

บทนำ (Introduction)

รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา สภาพปัญหาการทำกรเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ซึ่งในอดีตได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของภาคใต้ แต่ปัจจุบันได้ประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะปัญหาในเรื่องรายได้ของเกษตรกรที่ค่อนข้างต่ำไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงเป็นสาเหตุให้การพัฒนาในพื้นที่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ดำเนินการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีมีทางเลือกในการผลิตพืชที่เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยเพิ่มรายได้ เพิ่มความมั่นคง ยั่งยืน และเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่เกษตรกร เพื่อลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรม สร้างความยั่งยืนในกระบวนการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม เป็นการพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ เป็นการขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร^๑

ปัญหาของเกษตรกรเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยมาแต่อดีต โดยเฉพาะตั้งแต่เกษตรกรเริ่มทำการผลิตเพื่อการขายเป็นต้นมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ต่อมาปัญหาเริ่มทวี

^๑ พัฒนาคุณภาพชีวิตชายแดนใต้ด้วยเกษตรกรรม, www.doa.go.th/pibai/n๑๖/v_๑๐-nov/rai.html
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑

ความรุนแรงและซับซ้อนยิ่งขึ้น หลังจากรัฐบาลดำเนินนโยบายพัฒนาการเกษตรด้วยแนวทางเกษตรแผนใหม่ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เขื่อน สนับสนุนการผลิตจำพวกเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การจัดสรรสินเชื่อการเกษตร เป็นต้น แต่ชาวนา ชาวสวนก็ยังยากจน มีหนี้สิน รัฐบาลได้แก้ปัญหาในด้านราคาจึงไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่ได้ตกแก่เกษตรกร

จากอดีตจนถึงปัจจุบันเกษตรกรของประเทศไทยยังถูกละเมิดสิทธิในหลายลักษณะ เป็นผลมาจากการขยายตัวของเกษตรแผนใหม่ โดยเฉพาะสิทธิในการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเกษตรที่เหมาะสม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา สังคมและวัฒนธรรม เป็นปัญหาที่เกิดจากตัวเกษตรกรเอง และเกิดจากภาครัฐที่กำหนดโดยนโยบาย แต่เป็นความโศกคดีของประชาชนคนไทยที่เกิดมาได้พระบารมีของรัชกาลที่ ๙ พระองค์ทรงเอาใจใส่ในความทุกข์ยากของประชาราษฎร์และทรงพระราชทานแนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทันที่ ภาคเกษตรยังคงมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้แล้ว คนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีอาชีพทำการเกษตร และผลการพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมา พบว่ารายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรโดยรวมดีขึ้น แม้แต่ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาภาคการเกษตรได้รับผลกระทบน้อยกว่าภาคอื่น ๆ ของประเทศ เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายหลายด้าน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรในแนวทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม ยังมีความแตกต่างของรายได้จากคนในภาคการเกษตรและภาคการผลิตอื่นมาก ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ การรวมตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบทวิภาคีและพหุภาคี ได้ส่งผลกระทบต่อสำคัญต่อภาคการเกษตรและเกษตรกรของไทย ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวรับสถานการณ์ โดยเฉพาะเกษตรกร

จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการทางด้านการเกษตรของไทยยังเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจะต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากเป็นเรื่องปากท้องของประชาชน การสร้างรูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรตระหนักร่วมกัน ในฐานะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันของสงฆ์ที่มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เช่น มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยทำการสุ่มเอา ๒ จังหวัด ๔ อำเภอทางภาคใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดสงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเลือกอำเภอที่มีการจัดการด้านการเกษตรที่มีรูปแบบที่ชัดเจน คือ อำเภอรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการจัดการเกษตรที่บูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อให้ภาคการเกษตรมีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน มีการใช้เทคโนโลยีมาสร้างนวัตกรรม ให้อยู่บนพื้นฐานหลักปรัชญาเกษตรพอเพียง มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เกษตรกร ให้มีความมั่นคงทางด้านอาหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน

๒. เพื่อพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน

๓. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน แบบ
สมาร์ทฟาร์ม

ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. ต้องการทราบผลกระทบเกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมัน

๒. ต้องการทราบการพัฒนาการจัดการเกษตรกร การทำสวนยางพารา นาข้าว และสวน
ปาล์มน้ำมัน

๓. ต้องการทราบผลวิเคราะห์รูปแบบการจัดการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม
น้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์ม

ขอบเขตการวิจัย

๑ ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ชาวนา ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์ม น้ำมัน เกษตรกรและผู้บริโภค
ในเขตพื้นที่อำเภอควนเนียง อำเภอรัตถุมิ ของจังหวัดสงขลา และอำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ของ
จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสุ่มกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรกรที่ได้รับรางวัล
เกษตรกรที่เข้าร่วมสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ตัวอย่างจังหวัดละ ๘ คน

๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ การศึกษาเอกสาร วารสาร ตำราที่เกี่ยวกับเกษตรตามแนวคิดทฤษฎีใหม่
เนื้อหาสาระจากปรัชญาชาวบ้าน ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร ทั้งในด้านยางพารา นาข้าวและ
ปาล์ม น้ำมัน

๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ พื้นที่ ๒ จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา มี ๒ อำเภอ คือ อำเภอรัตถุมิและ
อำเภอควนเนียงและจังหวัดนครศรีธรรมราชมี ๒ อำเภอ คือ อำเภอหัวไทรและอำเภอเชียรใหญ่

๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๐
กันยายน ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๑ ปี

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์ม น้ำมันของ
เกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย
แบบผสมผสานทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและพัฒนาการจัดการเกษตรกรทำสวน
ยางพารา นาข้าว และปาล์ม น้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์มเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ
ได้แก่

๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นขั้นตอนแรกโดย
การศึกษาในชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ค้นคว้าหนังสือ และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและ
จากการศึกษาชั้นทุติยภูมิ จากตำรา หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รายงาน
การวิจัย สื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งการศึกษาแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรวิถีพุทธ เกษตรสมาร์ท

ฟาร์มและแนวคิดการเกษตรแบบผสมผสาน แนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านในภาคใต้ ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยการใช้หลักวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบแนวคิดการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา ตลอดจนใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาภาคสนามต่อไป

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่กลุ่มชาวนา ชาวนาที่เปลี่ยนแปลง ชาวสวนยางพารา ชาวสวนปาล์มน้ำมัน กลุ่มผู้บริหารตัวแทนจากภาครัฐจากกรมส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด จำนวน ๑๖ คน เพื่อนำไปเป็นแนวทางแก้ปัญหาอุปสรรคของชาวสวนยาง ชาวนาและชาวสวนปาล์มน้ำมัน เป็นการศึกษาในภาคสนาม เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญและมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึก (In-depth) มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

๑. แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบไปด้วย

(๑) แบบสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ประกอบการทำเกษตร สวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน เช่น ข้อมูลพื้นฐาน ความรู้ เจตคติ กระบวนการวิจัย ผลลัพธ์การเรียนรู้และการพัฒนาโครงการวิจัยรวมทั้งสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อมูลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ความสนใจ การส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการเกษตรกรรมแปลงใหญ่ อาทิ สวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมันของเกษตรกร ตามหลักวิถีพุทธในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

(๒) แบบสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้ประกอบการทำ สวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันเกี่ยวกับองค์ความรู้ต่าง ๆ กระบวนการจัดการความรู้ รูปแบบของเกษตรกรผู้ประกอบทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และเกษตรกรที่ทำสวนยางพารา,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ที่ยั่งยืนมีการถ่ายทอดไปสู่รุ่นต่อไป

(๓) แบบสัมภาษณ์เกษตรกรทำสวนยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน วิธีการเตรียมพื้นที่การทำเกษตรการปลูกยางพารา นาข้าวและปาล์มน้ำมัน ใส่ปุ๋ยให้มีผลผลิตสูงได้ราคา ที่น่าพึงพอใจและเลี้ยงพลโลกต่อไป

๒. แบบบันทึกพบปะผู้ประกอบด้วย

(๑) แบบบันทึกการพบปะเกษตรกร ผู้ประกอบการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่รับผิดชอบกลุ่มเกษตรกรและแนวทางส่งเสริมผู้ประกอบการทำเกษตรกรในการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมัน

(๒) แบบบันทึกการแสดงความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา ,นาข้าวและปาล์มน้ำมัน และประชาชนทั่วไป เพื่อบันทึกผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับองค์

ความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ รูปแบบ/กระบวนการ/ยุทธศาสตร์สร้างสังคมของเกษตรกรผู้ทำสวนยางพารา ,นาข้าวและปาล์มน้ำมันที่ยั่งยืนในภาคใต้

(๓) แบบบันทึกความคิดเห็นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อบันทึกผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการองค์ความรู้ รูปแบบการสร้างสังคมเกษตรกรที่ยั่งยืนถาวรในพื้นที่ภาคใต้

ผลการวิจัย พบว่า

๑) ผลกระทบเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรอำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เกษตรกรอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปัญหาในการทำเกษตรและมีผลกระทบเกิดขึ้น เกษตรกรจะมีมาตรการและวิธีการป้องกันในด้านผลผลิต มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่ดีที่จะเป็นแนวปฏิบัตินำเกษตรกร จะต้อง มีสติและใช้ปัญญาในการจัดการ การเป็นชาวพุทธควรที่จะต้องนำหลักธรรมมาใช้ให้ถูกกาลเทศะ ความเหมาะสม เมื่ออาชีพการเกษตรเป็นการลงทุน จึงไม่ควรประมาท ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลางในการทำงาน ความสามัคคีมีความสำคัญเช่นกันในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาได้ถูกต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนปลอดภัย

๒) พัฒนาการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่จะให้วิถีชีวิตของประชาชน ทั้งระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ได้เดินไปในทางสายกลาง และหากนำกระบวนการเกษตรวิถีพุทธมาปรับใช้ ทั้งการไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความขยัน พากเพียร ไม่เกียจคร้าน มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ รวมทั้งการศึกษา เกษตรกรต้นแบบ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะเป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

๓) รูปแบบการจัดการเกษตรกรการทำสวนยางพารา นาข้าว และปาล์มน้ำมัน แบบสมาร์ทฟาร์มของเกษตรกรตามหลักวิถีพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่า จะตอบโจทย์การมีวิถีชีวิตวิถีเกษตร ทั้งในเรื่องสุขภาพที่ดี มีอิสรภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ เกษตรกรมีโอกาสทำการผลิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของตัวเกษตรกรเอง และเมื่อนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเชื่อมโยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรการเกษตร เช่น หลักอิทธิบาท ๔ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ คิหิสุขหรือกามโกคิสุข ๔ จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืนได้

วิจารณ์ (To review)

การจัดการภาคการเกษตรเป็นเรื่องที่รัฐบาลทุกรัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม เป็นปัญหาอ่อนไหวมีเรื่องอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง เกษตรกรจะรู้สึกในเรื่องของการขาดการเหลียวแลจากภาครัฐและไม่ยุติธรรม จึงมีข่าวออกมาในลักษณะของการเทสินค้าทั้งกลางถนน หรือการปิดถนนเพื่อกดดันให้รัฐบาลลงมาเจรจาเพื่อรับข้อเสนอ ในปี ๒๕๖๑ แม้ว่ารัฐบาลโดยกรมส่งเสริมการเกษตรจะได้มีมาตรการในการช่วยเหลือหลาย

ช่องทาง อาทิเช่น การช่วยเหลือชาวสวนยางพารา ๑,๘๐๐ บาทต่อ ๑ ไร่ครอบครัวละไม่เกิน ๑๕ ไร่ โดยแบ่งให้เจ้าของสวนยางพารา ๑,๑๐๐ บาทและกุสิ่ลูกจ้างกรีดยาง ๗๐๐ บาท การช่วยเหลือชาวนา ๑,๕๐๐บาทต่อ ๑ ไร่ครอบครัวละไม่เกิน ๑๕ ไร่ และสวนปาล์มน้ำมัน ๑,๕๐๐ บาทต่อ ๑ ไร่ ครอบครัวละไม่เกิน ๑๕ ไร่ แต่ก็ไม่สามารถเยียวยาความเดือดร้อนในระยะยาวได้ รูปแบบการจัดการสวนยางพารา นาข้าว และสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกรตามหลักวิฤทธิพทุธในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลาขึ้น พบว่า ๔ อำเภอ ๒ จังหวัด คือ อำเภอรัตถุมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการพัฒนาจัดการด้านการเกษตรจนมีรูปแบบที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาได้ เกษตรกรพึ่งพาช่วยเหลือตัวเองโดยยึดหลักเหตุและผลของความเป็นจริง ในเรื่องของการตัดสินใจลงทุนด้วยความไม่ประมาท มีสติใช้ปัญญารู้เป้าหมายของการลงทุน การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ มีความอดทนมีความเพียร เกษตรวิฤทธิพทุธมีที่มาจากหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ

อนาคตเกษตรกรไทยจะเป็นเช่นไร เมื่อนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ ที่ภาครัฐจะนำเทคโนโลยีเข้ามาขับเคลื่อนประเทศ ภาคการเกษตรจะยืนอยู่ตรงไหน ประเทศไทยมีพื้นที่ ๓๒๑ ล้านไร่หรือประมาณ ๕๑๓,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ ๔๓ เพอร์เซ็นต์หรือ ๑๓๘ ล้านไร่ รายได้ภาคการเกษตรคิดเป็น ๑๐ เพอร์เซ็นต์ของจีดีพี ไทยผลิตข้าวอันดับ ๖ ของโลก (เวียดนามอันดับ ๕) แต่ไทยส่งออกข้าวเยอะเป็นอันดับ ๒ ของโลกด้วยมูลค่า ๔,๔๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐหรือคิดเป็น ๒๑.๙ เพอร์เซ็นต์ของมูลค่าการส่งออกทั่วโลก นี่คืข้อมูลปัจจุบันที่เป็นอยู่แปลว่าชาวไทยยังมีมูลค่าสูงเมื่อเทียบกับข้าวประเทศอื่นๆ ดังนั้นเกษตรกรไทยจะปลูกจะขายอะไรจะต้องคิดอย่างไรรอบคอบ ไตร่ตรองอย่างละเอียด เมื่อไทยก้าวสู่ยุค ๔.๐ มียุทธศาสตร์ชาติระยะยาว ๒๐ ปีเป็นตัวนำทาง

จากปี ๒๕๖๑ เป็นต้นไปจากเดิมเกษตรกรประมาณ ๒๐ ล้านคนหรือประมาณ ๓๐ เพอร์เซ็นต์ของคนไทยทั้งประเทศ จะต้องมีเกษตรกรเพิ่มขึ้น (รวมผู้วิจัยด้วย) ที่จะยึดหลักเกษตรพอเพียง ด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจและการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นเกษตรพอเพียงแบบผสมผสานมีกลิ่นอายของความเป็นอินทรีย์ ปลอดภัยพิช ได้ผลผลิตที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค สินค้าเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ มีความปลอดภัยและมีคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑.๑ เสนอต่อเกษตรอำเภอในพื้นที่ ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกษตร

๑.๒ เสนอหน่วยงานการวิจัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สนับสนุนการวิจัยในด้านการพัฒนาการเกษตร

๑.๓ รัฐบาลต้องจัดงบประมาณในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำอย่างเป็นรูปธรรมและจะต้องยั่งยืน

๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ รัฐควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะส่วนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยทุกรัฐบาลจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน

- ๒.๒ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอนาคต
- ๒.๓ ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกรชาวสวนยางพารา นาข้าวและสวนปาล์มน้ำมันด้วยความจริงใจ ไม่ใช่เป็นนโยบายเพื่อการขายฝันรายวัน
- ๒.๔ รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาระยะยาวโดยกำหนดราคายางพารา กิโลกรัมละไม่น้อยกว่า ๕๐-๖๐ บาทต่อกิโลกรัม ข้าวเปลือก ๑๕,๐๐๐-๑๘,๐๐๐ บาทต่อเกวียน และปาล์มน้ำมัน กิโลกรัมละ ๔-๕ บาทต่อกิโลกรัม

เอกสารอ้างอิง

- ผลงานวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยมุ่งเป้าตอบสนองความต้องการพัฒนาประเทศโดยเร่งด่วน.(๒๕๕๘)
ปาล์มน้ำมัน.(ม.ป.ท)
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร.เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ.พิมพ์ครั้งที่ ๓
กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้. ๒๕๕๖
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล.กรุงเทพมหานคร:อูษา
การพิมพ์.
- สำนักอนุรักษ์และการจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ ป่าและพันธุ์พืช.ทำไมจึงไม่ควรปลูก
ยางพารา.พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘.(ม.ป.ท)
- ศักดิ์ดา พรหมหา. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ของเกษตรกรผู้เข้าร่วม
โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดยโสธร ปี ๒๕๔๕ จังหวัดยโสธร.
กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.๒๕๔๕.
- สถาบันวิจัยการยาง กรมวิชาการเกษตร.เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับยางพารา .(พิมพ์ครั้งที่ ๒)
กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ครุภูมิปัญญาไทยเกษตรธาตุ ๔ คณะทำงานเครือข่ายอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ
เขาพระ.เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการพัฒนาศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน
หลักสูตรวิถีธรรมชาติเกษตรธาตุ ๔.(ม.ป.ท.)
- อัจฉรา โยมสินธ์ ดร. How to be เศรษฐีพอเพียง.นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.เกษตร
ทฤษฎีใหม่ การเกษตรของไทย.<https://sinelovelymos.wordpress.com/>
๒๐๑๓/๐๑/๓๐/สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.
- เกษตรกรรมธรรมชาติ สวนเกษตรผสมผสานนครปฐม.www.kasetkawna.com/article/๔๗/
เกษตรกรรมธรรมชาติ.สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑
- เกษตรทฤษฎีใหม่ ทางรอดเกษตรกรไทย.<https://www.kasetpopeng.com/๒๐๑๘/๐๑/๑๗>
เกษตรทฤษฎีใหม่.สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.
- เกษตรอินทรีย์.<https://aeioulove๔๑๔๓.wordpress.com/เกษตรอินทรีย์.สืบค้นเมื่อวันที่ ๘>
กรกฎาคม ๒๕๖๑
- การเกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรพอเพียง. [WWW.Kasetdorganic .com](http://WWW.Kasetdorganic.com) //ag/การทำสวนยางพารา.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๐.
- การทำสมาร์ฟาร์มเมอร์เพื่อแข่งขันกับประชาคมอาเซียน

- ,<https://sites.google.com/site/adecmju๖๐๓/home/kar-prayukt-na-thekhnoloyi-ma-chi-ni-farm-kestr-yukh-him-smart-farm>,
 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑
 การทำเกษตรแบบผสมผสาน สวนสมรม พีช ๕ ชั้น.
<https://www.youtube.com/watch?v=ugm๙POYdODI>
 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑
 เกษตรทฤษฎีใหม่.www.greennet.or.th/node/๑๓๐๖. สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑
 เกษตรพอเพียงกับวิถีชีวิตแบบพุทธ.www.csir.chula.ac.th/sufficiency-economy-thesis.html.
 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑
 กรมการข้าว นาแปลงใหญ่, <https://www.kasetkaoklai.com/home/๒๐๑๖/๑๐/สืบค้นเมื่อวันที่>
 ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑
 ความหมายเกษตรทฤษฎีใหม่
<https://www.kasetorganic.com/forum/index.php?topic=๒๙๑.๐>,
 สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑
 โครงการสัมมาภิบาลเกษตรอินทรีย์ วิถีพุทธธรรม
www.chiangmainews.co.th/page/archives/๕๕๓๒๓๐,
 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑
 คนกล้าคืนถิ่น,www.konglakuentin.com/kongla/Co๑๕๒-พรเทพ_คงเสถียร, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙
 กรกฎาคม ๒๕๖๑
 เซ็ตซีโร่ ข้าวไทยสู่สมาร์ต ฟาร์มเมอร์. www.bangkok.com/news/detail/๗๖๓๕๘๖. สืบค้นเมื่อ
 วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
 ดอกสะแบง.สมาร์ตฟาร์มเมอร์ เกษตรกรรุ่นใหม่.
<https://www.thairath.co.th/content/๓๔๔๙๔๔>. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม
 ๒๕๖๑.
 ดำรง พิพัฒน์วัฒนากุล จักรพงษ์ บัวแก้ว และปริญญา กะลาสี.ความหลากหลายชนิดไม้ สมุนไพรและ
 คุณสมบัติดิน กรณีศึกษาแปลง วนเกษตรในสวนยางพาราของเกษตรกรรายย่อย
 ที่ ต.ตะโหนด อ.ตะโหนด จ.พัทลุง.
http://www.thainafe.com/๐๖_Jakrapong_paper_tem.htm
 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๑.